

modo peccant. Si sciunt non esse, vñ tamen obstinato efficere volunt, vt secure credat posteritas, esse, quod non est. *Est sane hic morbus successio- rum, vt quæ semel inoleuerint, nefas putetur immu- rare. Sic multa absurda in officinas irrepserunt.* Sin nesciunt, ne ea quidem sciunt, quæ suis egris præscribunt. Sic Dod. succum expressum, inquit, Acaciam appellant, vnde & Acaciæ Germanicæ stirpi nomen factum.

*Absurdita-
tum quaru-
dam con-
iunctio.*

*Aprinocci-
mala Pru-
na.*

Rectè Lonicerus: quidam qui non benè consi- derant descriptionem Acaciæ, Agriococcimala & Prumna Græcè dicta [id est, Prunum silu.] volunt esse Acaciam.

Porro Prunum siluestrem plerique Herbarii vo- cant, & Spinum Virgilii dicunt, vt Hermol. Ruell. Dod. & alii recentiores, atque de his propriè in- telligendum quod Theoph. ait, contumacis esse vitæ Prunum.

*Turca pru-
nisylu.*

In siluestri Pruno hoc peculiare quod deflores- cens simulatque imbres contigerint, conuertatur fructus in oblongum quoddam & inane corpus, quod in Italia *Turcas* vocant, quales se anno 1537. circa Norimbergam obseruasse Camer. scribit. Eiusdem rei & mentio facta supra in Prunis.

*Linguaru
nomina.*

*Pruna siluestria, Prunella. G. Schlehen / Dorn-
schlehen / Spinling / Bilsen. Ipsa arbor, Schle-
henbaum / Schlehdorn. Belg. sleen: sleewen Flā-
driis. Gal. Prunelles, Pelouses, Prunes sauvages, Fourdei-
nes, etiamque Penelles nonnullis, vt Montbelg. quæ
vox etiam apud eosdem in opprobrium abiit a-
dagio vulgato: Ce snt des Penelles: de re nihili, aut
nullius momenti. Ital. Pruno saluatico, & in quibus-
dam locis Italiæ, vt in Apulia, Trique, siue Atri-
neq, vt Pandectarius scribit, vocantur. Hisp. Pru-
no Angl. Slo tree. Bohem. Trnk. Vngar. Kofény fa.*

Adagium

*Trique.
Atrinea.*

*Differetiz.
Auenaria
maena.
Parua
Horridior.
Laiar.*

Prunorum silu. duas species faciunt. Maiora German. *Baberschlehen* / quasi dicas Auenaria: reliqua *Schlehen* simpliciter: hæc pusilla & parua sunt. Ipse quoque frutex infra arboris conditio- nem constitutus videtur, quod fruticibus similior, quam arbori videatur, licet reuera arbor sit: horri- dior verò priore, spinis rigidior: ex harum fructu fit *Prunellorum Acacia* dicta officinis. Lætior sylue- stris transplantatione, infertione & cultu in gran- dem proceram & domesticam abit, [si Penæ & Lob. credendum] mitiore pomo, succulentiore, maiore, suauiore. Quod verò Turn. vt Prunorum hortensium, ita & siluestrium varia genera dicit, id nondum innotuit nobis. Plura enim duobus dictis, non vidimus, nisi quis fortè cultū respiciat: nam alterutrū sine dubio cultu speciosius euadet & mitius vnde tamen non specierū numerus, sed va- rietas tantum orietur: At infertione multiplicari posse non negamus. Inter siluestria Pruna, inquit Cam. sunt quæ fructu duplo maiore, quam cōmunis est, & admodum dulci. Huius fortè duas differen- tias constituit Turner. Vnum quod in hortos transfertur, & in arboris proceritatem excrescit: alterum quod in sepibus maneat, nec vnquam in iustam arborem assurgat. Idem ait certum esse ex Columella dari Prunum syluestrem.

*Pruna sil-
uestria dul-
cia.
Siluestria
omlia.*

*Locus &
tempus.*

De loco non est, quod multa dicamus: quod pas- sum ferè proueniant, in sepibus, siluestribus, siluis, dumetis, collibus & planis. Germani ijs agros fu- os sepunt, & hortos. Montbelgardensis ager eti- am abundat: incommoda valde in sepibus propter nimium reptatum: cōmodior multò Spinus alba, verum lentè crescit. Turnerus nusquam se copio- sius vidisse testatur, quam in agro Sommersetensi Angliæ. In Belgio quoque frequens.

Repositio.

Florent Martio & Aprili. Septembri & Octobri fructum maturant, quæ colligi possunt, & expres-

sus succus rescicari, vel ipsamet siccata recondi.

Spino seu Pruno silu. interitur Pomus, vel poti- us Pirus, si rectè inspiciamus textum Palladij. Pli- nius scribit Tuberes melius inferi in Pruno silue- stri. Pruna verò eidem omnis generis inferi hodiè translatitium est.

Insertio

Prunorum siluestrium fructus, autore Diosc. post maturitatem exiccatus, eadem præstat, quæ latuorum. Cum sapa verò decoctus vtilior & ad cohibendam aluum aptior euadit. Siluestrium, Prunorum bacce, inquit Plin. vel è radice cortex, in vino austero si decoquantur, ita vt triens ex he- mina super sit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos Cyathos decocti sumi. Sic & Galeno, agrestium Prunorum fructus euidenter astrictori- us est, ventremque sistit.

*Vires & v-
sus.*

Alui fluxus

Tormina

Præstantissima inter siluestria Pruna, autore Trago, ea sunt quæ & satis magna apparent, & Au- gusto mense maturantur, quod in Pruno silu. vul- gari non contingit, illius namque fructus sicut & flos frigore occupatur, antequam maturetur. Nisi verò illa Pruna mollescant, non sunt edendo, propter immensam ipsorum acerbiteriam. Paupe- res Pruna silu. igne quandoque vtilare solent, vt commodius illis vesci queant.

*Prunella
quomodo
adantur.*

*Tempera-
mentum.*

Dysenteria.

Refrigerantem & adstringentem vim habent. Melle condita non tantum commellationibus no- cturnis proponenda sunt, sed dysentericis etiam & alui profluuijs laborantibus exhibenda. Ad ea- dem facit vinum ex his fructibus confectum, quod ad Iulium & Augustum vsque menses diligenter adseruare conuenit. Earumdem facultatum est & decoctum. Aqua è floribus illorum destillata & data ad laterum dolorem singulari facit experi- mēto. Ea verò efficacior fuerit, si flores Pruni silu. recentes per noctem vino forti & optimo macerati in balneo [vt vocant] Mariæ distillantur.

*Vinum è
Prunella.*

Decoctum.

*Aqua silis
la t*

*Lateralis
dolor.*

Hac aqua multis se profuisse, Tragus scribit ea- que lateris, cordis & stomachi quosuis dolores seu compressiones & puncturas dissolui.

*Ad punctu-
ras vt com-
pressiones.*

*Vini pendu-
li correctio.*

Aduersus vini penduli vitia nihil efficacius Pru- nis siluestribus reperitur. Pruna antequam blau- tingantur colore leguntur, & in mortario tusa, pro magnitudine & exiguitate vasis multa aut pauca vino iniiciuntur cumque probè vina agita- tione crebra commixta fuerint, obturatur vas pes dies 8 vel 10: tum intra paucos dies vinum resti- tuitur. Ceterum possunt Pruna silu. tusa & in aere siccata ad eos vsus per totum annum conseruari.

*Aqua ad
prosit in*

Pleuritide.

*Vitæ fung.
mor.*

Wirsungus scribit quosdam præscribere aquam dorum Pruni silu. ad pleuritidem, se tamen non animaduertere posse, quomodo pro sit, cum ob- struat & adstringat hæc planta. Nolumus tamen dicere aquam florum Prunorum silu. adstringere: sunt enim valde amari, in quibus nullam adstri- ctionem animaduertimus. Præterea Cordus in li- bello de destillatione purgantem facultatem huic aquæ tribuit. Quod verò Tragus scribit, prodesse puncturis cordis, de Ventriculo intelligimus, & per dolorem lateris, eum, qui fit à flatibus: alio- qui non videtur conuenire cum vino in Pleuriti- de cum inflammatione. Florum viridium vnc. j. per noctem in vino maceratorum parum mo- uit aluum. Exhibuimus diuersis maiori etiam quantitate in vino maceratos pluribus diebus, sed leuam euacuationem hæcenus in impuris nostro- rum hominum corporibus præstiterunt: fortè in delicatioribus plus efficiant, in quem finem & le- uiter bulliri post aliquam macerationem possunt.

*Aqua pur-
gat.*

*Infusio
Pruni*

Suadent tamen Medici Marpurgenses in consilio suo de præcauenda Dysenteria, si quis durior stric- tioreue sit aluo, capiat florum Prunellorum vnc. semis

*Ad præca-
uendū Dy-
sent.*

di iudicia mensura vini aut cerevisiae maceret, sepius exprimendo, atque inde per biduum in pastu bibi.

Syrapsus ex
infusis florū
Prunell.

Wittichius ad febrem epid. cum mania pro purgatione praescribit syr. ex multiplici infusione florū Prunellorū in silu. & alibi ait: bene repurgari infantes, si per aliquot dies detur serum lactis in quo per noctem infusus fuerit manipulus florū Prunellorū.

Ad purgan-
dos pueros
Celsus.
Dysenteria.

Mitthiolo tota Prunorum silu. planta adstringenti facultate praestat, quemad. & baccæ. Hæ Coeliacis & Dysentericis vtiliter deuorantur. Eadem cum arbutulæ radicibus ex aqua vel vino aultero decoctæ, sanant oris linguæ & gingivarum vlcera & fluxiones, quinetiam columellæ & faucium vlcera, gargarisato earum decocto. Quamobrem recreantur non parum hoc medica mento, qui hydrargyro peruncti, oris vlceribus & fluxione laborant, addito Lycio, alumine & rhodomelle: idem decoctum in deflectionibus auxiliatur foeminis veri fluxionibus obnoxijis. Aqua è floribus destillata, hausta intestinorum vermes interficit. Succus baccarum ad impetigines vtilis est & inflammationes. Idem inflammationibus oculorum illitus optimè refrigerat. pilos illitu prohibet nasci: & vel per se vel cum aqua Plantaginis fronti impositus & in nares, tractus, hæmorrhagias sistit. Ad prociuentiam ani facit illitus succus ad spissitudinem coctus.

Flora sassa-
cium.
Pisellimus
ab hydrar-
gyro.
Vteri smi-
nas.
Lumbrici.

Impetigo.
Inflamma-
tio
Pili ne nas-
cantur.
Sanguis fla-
uus.
Ani proci-
dentia.
Matth. not.

Duo verò in Matth. obseruanda: Primum, an flores adstringendi facultate sint præditi, quod nobis non sit verisimile, uti paullo antè dictum, & aliquorum experimento confirmatum contrarium potius præstare. Secundum: an Lycium nouerit Matth. quod tam confidenter præscribat: quod nec ipsum quidem nobis videtur.

Baccæ Pru-
ni silu. pur-
gare.

Goropius in suo Vertumno hoc loco Paradoxus putatur, quando ait: Non absurdum si Prunis agrestibus quoque ventis deiiciendi vis tribuatur eo tempore quo pleno autumno ad tardam deuenierint maturitatem, nihil fortè Tamar-Indis seu Dactylis acerbis Indorum vel sapore vel facultate cellura: Atqui scire debuit Goropius purgandi facultatem non ex sapore dijudicandam, & hanc rem experimento potius, quam coniecturâ decernendam. Si experientia nouit purgare, cur non dixit: sin minus, cur adstruit. sed res est expertu facilis, & pauperiores, quibus frequens eorum usus, hoc scire possunt, ad quos lectorem relegamus.

Goropius
not.

Schunenckfeld. Prunum siluestre totam exiccantis & adstringentis esse facultatis ait, quod posterius non verum esse, in Matth. iam redarguimus. Idem ait: flores tantillum amaricare, abstergere, ficcare, cohibere: resiccatos in Dysenteria aliisque alui fluxionibus magni esse usus. Nobis quidem satis amari visi sunt: an verò cohibeant, ex precedentibus patet. Considerent etiam docti, an flores sicci in Dysenteria conueniant, ut ille vult: si intelligat abstergendo, ferri potest: si cohibendo, ipse viderit. Placet quod addit ex sua obseruatione, Fructus immaturos pueris Dysenteriam conciliare sepius à se vitium: quod profecto vix alia ratione euenire potuit, quam cohibendo noxios & impuros humores quibus sæpenumero scatent pueri, adstrictoria sua vi, qui alioqui fortè egererentur: nisi quis malit in eorum acerbitate qua intestina torquent & irritant culpam referre. Per maturitatem verò ressecati cocti & saccharo conditi, aluum adstringunt, & ventriculo vtiliores fiunt. Dentium dolores mulcet cortex radicis niger aceto

Dysenteria.
Schunenck-
feld.
not.

Quomodo
Pruni silu.
fructus Dy-
senteriam
causare pos-
sit.

Dentium
dolor.

Tom. I.

decoctus, fluxionesque inhibet. Eadem fortè vis folijs & baccis contusis, & ex eodem decoctis: si frigida sit fluxio ex uino coqui possunt.

Camer. tradit incanum muscum in vetustis Prunis siluestribus ex vino rubro decoctum, Herniæ incrementum prohibere impositum.

Musci
Hernia.

Porro Prunellorum succus inspissatus, Acaciæ succedaneum hodie habetur in plerisque Europæ officinis. Acaciæ loco, inquit Syluius, ex bacculis Prunorum agrestium coctis succum expressum tessellatum, confectum insolatumque usurpamus minimo errore, quia refrigerat, siccatur, adstringit, ut Veterum Acacia, quæ in partibus nostris ignoratur. Idem & Monachi tradunt apud Mesuæ, & præferunt eam, quæ fit ex non perfecte maturis, ut adstringentior fiat: Veruntamen, hos fructus non credunt habere tantam virtutis bonitatem, quantam vera Acacia habet. In eius tamen defectu possumus uti. Et Cordus Acaciæ loco succum Prunellorum silu. substituit. Idem in fine de prepar. simpl. componit succedaneum. Quam tamen rem Matth. paullo morosius interpretari videtur, satiùs esse ducens, Dioscoridis præceptis inhæretere, qui in defectu Acaciæ, Rhodis arbutulæ folia, vel Lentisci foliorum succum, vel hypocistidem medicamentis immiscere præcipit, quibus potius seplasiarios uti debere putat, quam supposititio siluestrium Prunorum succo. Eadem ferè & Apollo & Bacchanellus de succedaneo Acaciæ tradunt: sed vicit hodie consuetudo, prædicantium consensus, & non improbata vtendi felicitas.

Succus in-
spissatus A-
caciæ succe-
daneum.
Modus pa-
randi.

Aliud suc-
cedaneum

Cæterum Germani nostri in delicijs quoque habent, præsertim nobiles & ditiores Alsatiæ, vinum quod vocant *Schlehenwein* ex Prunellis paratum, quale sæpè gustauimus, & dulcedine aromaticoque sapore, quem à granis contusis acquirit, haud ingratum. Pruna siluestris matura vel gela fracidia coquant in fornace, & contusa in mustum seu vinum conijciunt. Probatum in fluxionibus, & alui profluuijs, ubi non admodum suspectus sit calor vel febris.

Vinum Pru-
nellorum.

Pauperes quoque ex Prunellis contusis & vin-
demix expressæ residuo, additis etiam alijs quibusdam, ut Pomis & baccis berberis secundarium vinum, quod *Loram* vocant, vulgò *Leura*, parare norunt, adfusa multa aqua, ut simul feruescant ac bulliant. Gratum ipsis est, quod vini quodammodo saporem æmuletur, sed delicatis & ad colicum dolorem procliuius, noxium. Parant etiā ex solis Prunellis, (ubi ea abundant) contusis & affusa aqua: tandem ut melius fiat, & cocta adijciunt, ut antea dictum, quale potionis genus per hiemem seruatum non insuauè reddi scimus.

Lora est
Prunellæ.

DE MYXIS SIVE SEBESTEN.

CAP. XII.

IN usu Medico *sebestena* dicta, fructus sunt paruis serotinis Prunis pares, nigricantes, turbinati, in acumen desinentes, (in rugas contracti quæ in offic. habentur) calyci insidentes facile cedenti, qualem in Dactylis videmus, sed longè maiori, & acerabuli instar concauo, cinerei ferè coloris. Horum pulpa atra est, viscida, dulci sapore prædita, pertinaciter ossiculo adhærescens, quod aliàs tribus costis donatur, aliàs compressum Pruni nostratis ossiculum imitatur: in cuius utrolibet fine foraminulum apparet, atque ex inferiore quoque, qui vel in geminos, vel ternos

Descriptio
fructus.

Myxa domestica.

Nuclei

Pelesta.

Myxa silvestris.

Arboris descriptio et differentia.

Flos.

maiores, melioresque.

Serapio Sebesten arbutum dicit altum cortice albicante, ramorum extremorum verò viridante, folijs rotundis, magnis: fructum racematum magnitudine Nucis, sapore dulci, qui glaucescat cum maturatur, intus continentem pulpam viscolam, granum oliuæ.

Myxa.

Hæc etiam profert Cardan. de variet. Myxa, nec auditu olim cognita Antiquis, iam nunc in Italia, vicinisque regionibus colliguntur, ut recentia degustare liceat. Arbor est, ut Matthiolus refert, pruno similis, aliquando minor, cortice trunci subalbido, ramorum autem subviridi, folio rotundo firmoque, fructus minor pruno, viridis, fuscusque cum maturuerit, ossa triangula: gustus dulcis, sed adeò lentus, ut viscum gustasse viderer, nec ab re forsan: referunt enim, in Oriente ex his fructibus optimum viscum confici.

Viscus à myxis.

Synonyma
autorumq;
placita.
*Myxa Pru-
norii Syria-
populares.*

Syriæ Prunorum inquit Plin. dici possunt populares eorum Myxa, quæ & ipsæ nunc coepere Romæ nasci insitæ forbis, Aegypti persicæ simili colore.

De his Græci antiqui nihil prodidisse putantur sed posteriores tantum, veluti Paulus, Actius,

mucrones acutos finditur, germinis ueluti rudimentum exilit: Nuclei tribus loculis seorsim tres continentur, oblongi, triangulares, albi, Melonum vulgari magnitudine & sapore, quique eodem modo vetustate rancescunt, qui non insuauis in recentibus: alias vnicus nucleus officulo clauditur. Eligenda plena, maiora, pingua, carnosissima, quæque situm non redolent, calyci adhærentia, steredine non arrosa.

Arboris ipsius duo (inquit Alpinus) sunt genera: alterum silvestre, Pruno simile: alterum Domesticum, folijs latioribus, ac crassioribus, à silvestri differens. Vtraque arbor flores fert albos, paruos, Geraniij proximis. Silvestris fructus fert minores, tardè maturefcentes, imperfectiores ijs, quos domestica sebesten profert, qui sunt

Psellus, Actuarius: *μύξα* quidem Paulo, *μύξα* Aetio & Actuario. *Δένδρον χαρπύς ἐστὶ, μικρότερον μὲν τῶν κοκκυμύλων: συνάμει δὲ παραπληροῖται*: fructus minor pruno, sed facultate similis. Dicta volunt à πῶς μύξης, id est, à mucō lento, è naribus stillante: nam & hunc fructum simili lentore referendum esse.

Sebesten vulgò officinis, Arabicam appellationem magis quam Græcam retinere malentibus: quod nonnulli in Cæsaris honorem factum arbitrantur, qui *σεβαστός*, id est honorabilis dictus. *Abraham* sa vel *Motheica*, fructus ferens dulces, quos gentes Pharas nominant sebesten, Serapionj. *Μυκίτα* Isaac apud eundem, & est *Rech* in Arabia. *Μυκίτα*, sebesten, Auic. Myxa Græci vocant, non Myxas, quibus similis est persicus Aegyptia, nisi quòd poma Aegyptiæ rubescunt, Hermolao, quæ posteriora verba ex Plinio sumplisse videtur, quamuis in eo non ita legatur, sed rubedine similia esse, seu, ut ille ait, Myxis rubentibus. Myxa vel Sebestæ Cordo.

Quidam Serica Galeni putant, notante Trago qui Arabes hunc fructum nobilitauisse, Veteribus minimè descriptum, tradit.

In nominibus habet Matth. *μύξιν* & sebestina Pruno proxima sebesten, id est si Lat. interpretaris, *Augusta*, Amato.

Sebastos Lacuna, qui ait, posterioribus Barbaris corruptè sebesten dici.

Sebastos in Augusti honorem dictos putant Ruell. & Ryff. *Sebaston* ex quibus in Syria sit Viscum, Damascenum dictum, Lonic. *Sebestin* quibusdam: Hanc verò eam esse quam *ἀμαμύξιν* Matron Parodus in coena Attica apud Athen. appellat, suspicari quidem licet, sed adfirmare non est promptum, præsertim cum & exemplaria quædam *ἀμαμύξιν* habeant: *μύξιν* de fructu Dod. *σεβαστόν* & Myxus Gesn. Prunum Aegyptiam Theoph. & Plinij arborem quidam putant quæ Myxa gignit.

Hist. Lugd. duas habet icones: priori titulus, *Prunus sebestena* Matth. alteri *Myxos arbor, siue sebestena nostra*. At nobis non videtur differentes esse arbores: altera icon est ex Trago.

Pruni Aegyptiæ Theoph. & Plin. descriptiones dedimus cap. præcedenti, cui Myxa non per omnia conuenire videntur.

Sebesten Persicam vocem, Syluaticus Mammillam canis dicit, etsi *σεβαστός* Græca sit, ideo Portus sebesten similitudinem tribuit mammillarum canum. Germ. *Schwartzze brustberlin*. Arbor *sebestenbaum*. Ioan. Lang. Epist. med. l. i. Epist. 66. circa finem, Myxa à Sebastia Samariæ metropoli, vbi olim crescebant, patrium nomen *sebestē* retinere tradit.

Pruna in Damasco nata & Myxa vtrique familiaria suo tempore Italiæ ait Plinius. Alpinus autor est, nasci in Aegypto, toto autem anno in arbore fructus cerni: Vere florere, autumno fructum maturari. Hodie raris admodum hortis & viridarijs Italiæ virent: apud Syros quoque proueniunt, æquè ac Aegyptios, ex quibus locis ad nos conferri Matth. testatur. Aegre verò solo Italico vel Narbonico assuescit. Nostra ætate in Monspeliensis agri vrbecula, vernaculè Massilarges nominata, quidam aluit sed neglecta, & non diu illis superfuit, & tantum arbuscula fuit, teste Lob. Ex Alexandria Venetias deferretur Viscum: Lacuna.

Calabrice, inquit Plin. l. 17. c. 10. spina est siluestris, quæ nunc optimè & Myxas recipit. Inferitur & forbis. Vnde Idem Plinius l. 15. c. ij. Myxa & ipsa nunc coepere Romæ nasci, insitæ Sorbis.

Myxa.
Mixaria.

Etymon.

Offic.

Sebasten
cur dicantur.
Abraham
sa Motheica.
Mokita.
Rech.
Persicos Aegyptia.

Serica

Matth.

Augusta.
Sebastos.
Sebaston.

Viscum Da-
mascenum.
Sebesta.
Amamyx.

Amamyxia.
Prunus Aegyptia.

Prunus se-
besten.

Hist. Lugd.
not.

Mammilla
canis est.

Locus &
tempus.

Inseritio.

Vires & vlt.

Vinum.

Purgant.

Tussis.

Catarrhus Stranguria

Asperitates, Sitis, Leniunt alium.

Viscum & fiat.

Viscositas, Tumores, Temper.

Tussis.

Dyspnoea, Orthopnoea, Pleuritis, Peripneumonia, Raucedo, Febres.

Fach. nos.

Sebesten adfr.

Mirabile experimentum.

Hermol. nos.

Ex Myxis in Ægypto & vina fiunt, autore Plinio. Paulus tradit Myxas Prunis facultate esse similes, quod doctioribus considerandum relinquimus, cum pleraque Pruna sint acida nec ea visciditate prædita quæ Myxa. Existimarem Pruna frigidiora. In Pulmonum affectibus pluris facimus Myxa, quam Pruna. Myxæ, enim calore & frigore medio modo se habent. Febricitantibus ventrem laxant. Conferunt tussi cum calore & siccitate iunctæ: Pectus leniunt: catarrhos calidos sistunt. contra stranguriam quam acrior vrina concitauit, efficaces. Vermes expellunt, ex Serap.

Vt verò Auic. vult, Sebestena, parum abest, quin temperata sint: gutturis asperitates & pectoris leniunt: sitim sedant, potissimum verò eorum semen: alium leniendo solunt.

Ex pulpa eorum, teste Alpino, optimum viscum conficiunt Ægyptij: quippe sebesten maturos contundentes, atque lauantes. Sunt aliqui, qui masticando, pulpa n. ab osse lingua expuentes, viscum parant: quantitatem horum fructuum in vase collectam, parum, quoad aquea humiditas absumatur, bullientes. Vnde Ioub. Viscum Myxarum [sebesten] siue collam ex pulpa pro visco querno sumi posse autumat.

Visco vtuntur omnes emplastri modo, ad scirrhusos tumores. Ipsum quidem calidum est, in primo gradu, atque humidum in secundo, vimque habet attractoriam & resoluentem. Resoluit omnes tumores, & emollit omnem duritiem. Aliqui ad tussim ex eo paratos bolos cum saccharo candido & radicis glycyrrhizæ puluere multis diebus sumunt.

Fructuum vsus familiarissimus est ad tussim, dyspnoeam, Orthopnoeam, Pleuritidem, Peripneumoniā, & ad vocis raucedinem, parato ex ipsis decocto, quo etiam ad multas febres vt consuefunt, præsertim pectore noxam aliquam patiente.

Porro Viscum illud quod ex Myxis Syri & Ægyptij conficiunt, (inquit Matth.) Venerijs Alexandrinum vocatur, aucupijs commodissimum.

Pollent autem fructus teste eodem deiectoria facultate, non secus atque Pruna, tam Græcorum quam Arabum testimonio, id quod etiam comprobatur quotidiana experientia, tamen si contrarium censuerit Fuchsius in paradoxis, qui nullam sebestinis deiectoriam esse facultatem contendit, quin potius ea adstrictoria vi pollere. Actuarius pluribus commiscet medicamentis quæ bilem eijciunt, vt videre est in suo de comp. med. compendio. Vt millies se expertum ait idem Matth. earum pulpa drach. 10. pondere deuorata, aut ad summum 12. eisdem ferè præbet effectus, quos Cassia vocata. Vtiliter dantur ex bile febricitantibus. Amatus quoque reprehendit Fuchsiū quod restringentem vim Myxis tribuerit: deuorata 30. aut 40. ex iure carniū macerata, prima statim mensa, alium commodissimè citare. Electarium quod ex iis conficitur ad ciendam alium facile mucorem contrahit, proinde non nisi recenter parato vtendum. Mirabile est illud Porti verbum, quo fatetur Myxa vel Sebesten destillationibus quidem auxiliari, sed ipsam præstare caninam cutim cuiuslibet digito circumdatam, res est experimenti. Amariora Prunis Myxa dicit Hermolaus, quem miramur, num aliquando gustauerit: neque enim vllam vnquam in ijs amaritudinem deprehendimus, vt taceamus, & ipsa Pruna amara esse debere si Myxa sint amariora, amariū quippe, non nisi respectu amari verè dicitur. Non

malè consulunt, qui hos fructus pueris dandos suadent coctos ex aqua, [possis portulacæ aut aliam aliquam conuenientem sumere] aduersus vermes. Decocta cum Glycyrrhiza, malua & rad. Althæ ex vino dulci, & epota, dolores vesicæ mitigant, & gonorrhæam. Eorum etiam varius est vsus ad varios affectus, & multas compositiones, præsertim thoracem & pectus respicientes, ingrediuntur.

Vermes.

Dolor Vesicæ Gonorrhæa.

HOBVS SEV HOVVS INDICA, PRV-

NI FAGIENQ

CAP. XIII

Indi Occidentales abundè habent fructus *Hobus* dictos, Prunorum Damascenorum crassitudine, pauca carne, grandiore ligno: vbi maturuere flauescunt, subacidi saporis. Arbor cum fructum ferens, magna est, folia verò modica: Benzô.

Descriptio fructus.

Prunorum crassitudinem. Arbor.

Caluetus apud eundem, *Hobus* seu *Houus*, inquit, procera & pulchra arbor: vmbra quidem salubritate adeo commendata, vt quoties Indi in militiam aut peregrè euntēs, aut greges in pecuarijs pascētes, cubare sub dio necesse habent. *Hobus* semper, vmbra tantum gratia expetant & quarant: quippe sub ea dormientibus caput nunquam grauari, vt aliarum arborum vmbra culis, ferunt.

Expetita arbor pro vmbra culis.

Mirum præterea de hac arbore proditur. Si fortè in squalidis siccitate campis, aquarum penuria peregrè euntibus sitim accenderit, atque illi casu in Hobam inciderint, ablaqueato arboris pede è radicibus eius taleam excindunt. Mox alterum taleæ caput ori inferentes, velut gutti aut ampullæ epistomium, altero manu elato, tantam inde humoris vim exsugunt, vt facillimè sitim restinguant. Guttatim videlicet primò inde stillante aqua, mox tractim & continuo veluti filo defluente, vt quamvis sitibundos expleat. Id se expertum scribit Ouiedus in hist. Ind.

Aqua redacta ad sitim.

Eiusdem meminit P. Martir, de rebus Oceani & nouo orbe: l. 9. dec. 2. *Hobus* arbor Prunis persimilem generat fructum, & forma & sapore, sed aliquantò grandiore: hanc Myrobalanum esse pro certo habent. Est Hispaniolæ adeo peculiaris, vt eius fructibus porci faginentur.

Prunis similis fructus. Myrobalanum.

M. Fumee. *Hobus* fructus cum nucleo, cuius arbor alta *Hobus* dicta, vmbraque grata.

Hobus. Houus.

Refert Fragosus in noua Hispania fructum Daetylorum modo nasci *Houos* nomine, Myrobalanis flauis adeo similem, vt plerique eundem esse contendunt. Præalta nascitur arbore, vt vix colligi possit, nisi præmaturus spontè decidat. Hac igitur Fragosi sententia iam cadit P. Martyris aut eorum sententia, qui existimant esse Myrobalanum.

Myrobalanis flauis similis.

P. Martir nos.

De eadem etiam tradit Gomara, in gen. sua Ind. historia. *Hono*, inquit, arbor est præalta & patula, sanam vnbam præbens, ex cuius cacumini-bus & cortice odorata fit aqua ad crura roboranda, & fucandam faciem, vtilis: etenim cutem constringit & densat: in quem vsū balnea fiunt ex ea etiam itinere defessis salutaria. Eius radice vulnerata, multa aqua manat potui apta, fructu flauo, paruo, & pulpa parum habente, sed officulum in se continente satis magnum. Salubris est is fructus, & facilis digestionis, sed dentibus molestus & noxiū, ob fibrarum copiam.

Hono.

IANGOMAS PRVNIS SIMILIS.

CAP. XIV

Descriptio.

Folia.
Flores.

Fructus.

Serendi ra-
tio.

Arbor Pruni magnitudine, sponte nascitur in agris & etiam in hortis Baçaim, Chaul, & Batequala, multis spinis horrens, folijs itidem Pruni, floribus candidis, fructu Sorbo simili, gustu Prunorum, adstringente & acerbo. Cum primum emergit, strobilo persimilis est. Vocatur incolis Iangomas: autor Garzias, qui à fide dignis vitis accepisse tradit optimam serendi rationem esse, si fructus postquam eum ederit certa quædam auis, excretus, vna cum excremento seratur. Facilius enim hac ratione satum emergere, citiusque fructiferam fieri arborem.

Spinosa.

Locus.

Vfus.

De eadem sic Acofta. Iangomas fructus est sorbis ferè similis colore, & immaturis Prunis sapore, quibus & arborem similem habet, [sed spinis oblitam] & folia & flores.

Nascitur sponte in agris & siluis Indiæ: sed in hortis etiam colitur.

Fructus, licet maturus, digitis prius emolliendus, antequam edi possit: attamen adstrictionem illam, haud mediocrem, nequaquam adhuc deponit: eaque de causa illius vfus est, vbi adstrictione opus habent.

HYVOVRAHE AMER. PRVNI

FRVCTV.

CAP. XV.

Descriptio.

Lignum.

Fructus Pruni
aureo.Raro fructus
fert.

Synonyma.

Guaiacum.

Locus Ho-
meri.Hymouræ.
Cortex edu-
lis.Species Gua-
iaci.Vires & v-
sus.Morbus
Pianus.Lactis suc-
cus.

Hymouræ, Americæ arbor est procera, cortice coloris argentei, ligno rubescente, gustu ferè falso, aut ligni Glycyrrizæ, qui recens liquorem lacteum reddit. Eius maceratio aut infusio colorem vini rubelli acquirit. Fructus Pruni nostri magnitudine, auri obryzi colore, nucleum concludens mirè suauem & delicatum. Hæc arbor quindeno quoque anno fructum profert, quod plerisque incredibile videri posset: id tamen adfirmare adlucratione possum, quod curiosius perscrutatus sum, didicique à senioribus Americis, quorum vnus arborem mihi ostendit, & asseruit, se toto vitæ tempore ter quaterue solum huius fructum gustasse. Theuetus.

Idem tradit, Arborem hanc Barbaris Hymouræ dictam, idem sonare, quod rem raram. Eodem esse in pretio apud Barbaros, quo Guaiacum apud nos. Quosdam Guaiacum verum existimare, quod ille non probat. Nihilominus Christianos hoc cortice Guaiaci loco vti. Suauitas fructus [addit] mihi reuocat in memoriam fructum Loti cuius meminit Homerus in Odyss. cuius magna erat suauitas.

De eadem & Lerus Hymouræ, cui cortex crassitudinis dimidij digiti, esui satis gratus, potiss. recenter ab arbore detractus, species Guaiaci, vt mihi affirmarunt duo Pharmacopœi, qui nobiscum fuerunt. Clus. quoque ait, non incommode referri posse ad Guaiacum Brasilianorum Theueto Hymouræ dictam.

Lerus scribit siluestres homines vti aduersus morbum, illis dictum Pianus, qui non minus malus, quam Lues Venerea in his regionibus. Vsum verò corticis, quo Guaiaci loco vtuntur ad curandum illum morbum Indici Theuetus docet his verbis. Corticis huius, qui recens ab arbore sua auulsus, lacteum succum emittit, quantum satis sit, in particulas concidunt, tres quatuorue horas in a-

qua decoquant, donec vini rubelli colorem acqui-
fuerit. Hoc decocto 15 vel 20 diebus vtuntur con-
tinuis cum tenui vîtu, qua ratione, vt audio, cu-
ratur optimè morbus Indicus, nec is modo sed
quiuis alius qui à frigidis & pituitosis humoribus
pendet, qui huiusmodi decocto attenuantur, ac
propè exiccantur. Eundem Americi in morbis v-
turpant: Estque huius potio etiam sanis sua-
uissima.

Est & id in hac arbore præstantissimum, quod
fructum fert Pruni nostri mediocris magnitudi-
ne, auri colore, nucleum suauissimum, agris &
ijs quibus prorsus deiecta est appetentia, vtilissi-
mum.

Decoctum
rubellum.Morbus In-
dianus.Ad alios
morbos.Deiecta ap-
petentia.

OGEGHE INDICA.

CAP. XVI

In Congo arbores Ogeghe dictæ, quæ Pruno-
rum flauorum forma fructus proferunt, odore
& sapore amœnos admodum. Ex his arboribus
ramos detruncant, quibus serie contextis sepi-
ta constant, vt apud nos ex spinarum virgultis: eti-
am ex iisdem porticus ac viridaria exstruunt, vt à
Sole ruti sint. Ex Historiis Indicis.

Descriptio.

Vfus.

PRVNI FACIE FRVCTVS E GVINEA.

IN QVO SEMINA.

CAP. XVII.

Ostendebat mihi (inquit Clus. Exor.) Theo-
dorus Clutius fructum quem à Guinea alla-
tum dicebat: Pruni ferè magnitudine & forma
erat, duas penè uncias longus fescunciam latus,
infimâ parte mucronatus, cortice siue ipso corpo-
re satis crasso, veluti fungosa materia constante,
foris aliquantulum rugoso, subfusco colore, in-
ternè cauo & pulpam quandam continente in
globum conuolutam, albicantem friabilem, va-
lipidam, in quâ tenella quædam semina.

Descriptio.

Cortex.

Pulpa.

PRVNI PARVI MAGNITVDINE

FRVCTVS SONORVS, ACIDVS.

Fructus hic peregrinus datus nobis est ex sin-
gulari Ill. nostræ principis munere vnciam ferè
latus, & longus itidem, cortice nigro vetustate
verò puluerulento peneque cinereo, leuiter extu-
mescente, peneque compressa superficie latiore,
circumquaque rotunda, leui ferè, nisi quod exi-
guæ striæ hinc inde per longum discurrentes, in-
uicemque implicatæ occurrant visui, petiolum
sustinet obliquum lateraliter infixum, cinereum,
infra rotundum, superius verò post alterum inter-
nodium cinereum atque quadratum, lignolæ da-
ritiei: fructus cortex adeo tenuis est, vt leui cõ-
pressione introcedat, fortiùsque compressus dif-
fringatur rumpaturque. Nucleus vnus intus re-
conditus agiturus resultat. Ex superna pediculi
abrupta parte videtur colligi, hunc fructum aliq̃
sibi appensum gestasse: cortex apertus interiùs
ruber veluti Nucleus asperiusculus, lateritiùsque
colore infectus, molliusculus, & digitis compri-
mendo cedens, eandem, quam cortex ipsius ex-
terior, formam habet, leuiter puta, compressam
in se, subrumidam, rotundam, latiusculamque,
ad latus duas habet foueolas, maiore, minoremq̃

Descriptio.

Cortex.

Series.

Nucleus.

que, ob quædam excrementitia compactique, pulverulenta tamen, corpuscula, corticis interiori cavo ad latus adnata: nucleus vel potius pulpa in duas æquis partes diuisibilis esse videtur, non adhærebit cortici externo, inde sonitus: huic pulposæ substantiæ subest tunica alba, proximè ambiens ossiculum subluteum, subrotundum, latum atque compressum, durum, ad latus exiguum foramen habet cum sulco exiguo per longum inciso, lævis est.

Fructus, inquit Clusius Exor. l. 2. c. 13. donatus à Petro Gareto, orbicularis ferè formæ, vnciam videlicet longus, tantundem latus, paulò tamen

planior, vtrinque tumens puluini instar, altero minò è tenui curuòque oblongo petiolo pendens, tenui fragiliq; cortice præditus qui pressus, illicò frangebatur, & pulpa continere deprehendebatur fungosa & friabilem, subrubentis coloris, atque valde acidi saporis, Tamarindorum panè instar (propterea valde commodam, meo iudicio, ad sedandam & extinguendam sitim) in cuius medietullo semen planum, fusci coloris, candicante membrana inuolutum erat. Vbi natus hic fructus, quæve arbor ipsum tulisset, ipse Garetus ignorabat.

DE MYROBALANIS ARABVM IN GENERE.

CAP. XVIII.

Myrobalani Indæ, nigra, sine nucleis.

Myrobalani Citrina.

Myrobalani Chebulæ, citrinis similes, nigricantes.

Myrobalani Emblicæ, in segmentis nucleam habentes, angulosa.

Myrobalani Bêherica, rotundiores.

A Rabum seu Mauritanorum inuentum est *Myrobalanus*, uti putatur, quod si verum, ab ips recentiores Græcos accepisse, dicere par est. Cæterum has alij in tres, alij in quatuor, alij in quinque, vel ut alijs placet in sex genera discreuere. Sed alios alijs gigni arboribus obseruatum, licet aliqui ex eadem nasci putarint. Placet itaque in genere primum Autorum de iisdem placita prælibare: ut innotescat lectori illorum consensus & dissensus circa eas. Videbatur enim hic locus iisdem conuenientissimus, quò ad Prunorum genera quidam docti referre non dubitarint.

Serapioni itaque *Halig*, id est, *Halig*. *Differtètiæ*. *Serap.* *Citrinæ*. *Nigræ*. *Cebulæ*. *Semi.*

balanorum, cortice tenui, nigro, colore ad citrinum vergente, similes Oliuis. Aben Mesues in

lib. de cibis. Mirabolani de Senj, sunt ex speciebus Oliuarum &c. It em Hunain ait: Myrobalanorum

Oliua sp.

Kebuli.

species, Kebuli, Citrini, & Indi. Errant quidam, qui vendunt nigros ex Kebulis loco Myrobalanorum nigrorum. Nam Nigri reuera sunt Indi, sicut nominant omnes, & ex Kebulis quidam reperiuntur citrini coloris, & quidam nigri, quorum nigredo non ob aliam causam inest, quam propter diuturniorē moram, qua illum colorem in arbore contraxerunt, suntque Citrinis pinguiore, magis amaricant: Citrini verò sunt acerbi.

*Colore differunt.**Anic differ.**Citrina.**Inda.**Cebula.**Sinia.**Delectus.*

Auic. quoque Myrobalanorum varia sunt genera. *Citrina* immatura: Inda Coloris nigri, summam maturitatem consecuta, reliquis pinguiore: *Cebula*, omnium maximæ. *Sinia* denique minuta, leuiore. Citina probantur maximè flaua, ad virorem declinantes, graues, magnæ, duræ. Cebularum laus in magnitudine, grauitate in aqua subidente, colore ad rubedinem vergente. Sinia optimæ turbinatæ. Emblicus conditus efficitate cedit Myrobalanis conditis: ex eorum tamen est genere.

*Emblicus.**Mesuei diff.*

Myrobalani, inquit Mesue, Citrea, Nigra, Cepula eiusdem arboris fructus quibusdam videntur, vt immaturi sint Citrea, maturi Nigra. Cumque arbor ea his autoribus sit bifera, primi paritunt Citrea & Nigra: secundi verò Cepula. Aliis diuersarum arborum fructus videntur, idque creditur quod eorum facultates & opera varient. Citrina colore sunt multum citrino, in viridem inclinate: graues, quia magnæ, & carne multa, densa: si frangitur, gummosa: osse exiguo. Cepula subnigra in rubrum inclinantes: quod maiores eò meliores, carne multa: ob hæc etiam graues, ad eò vt in aqua mergantur. Inda sunt nigra, magnæ, carne densa, graues, tamen exossæ, à quibus notis quod harum singula absunt longius, eò sunt deteriores. Emblica prestantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium paruum. Bellerica optimæ sunt magnæ, multa & densa carne graues.

*Curina.**Cepula.**Inda.**Emblica.**Bellerica.**An veteres**Græci de**Myrobal.**aliquid tra-**dididerint.**Myrobalanus**Aristo.**ubi.*

Sunt qui existiment nullum veterum Græcorum de Myrobalanis aliquid prodidisse. Nam etsi Diosc. Myrobalanorum Arabum alicubi mentionem faciat, plerique tamen id de Ben seu Glan de unguentaria intelligi nolunt. Aliis contrarium magis placet, uti patebit in progressu. Vi detur tamen Autor librorum de Plantis Aristoteli tributorum, eorundem sub finem lib. 2. meminisse, dum eorum acerbitatis causam reddere nititur, cuius etiam sententiæ fuisse aduertimus doctissimum Sarracenum, & ipsum ad eò summum Scaligerum, qui ad dictum locum hæc annotat uerba. Sic statuit autor, inquit: Arborum Myrobalanorum fructus initio dulces esse. Verum natura acerbos, & concretionem amarus. Id euenire propter ramos arboris ipsius, quorum textura sit rara. Cum ergo maturefcunt: sequitur, inquit, humorum calor, & maturantur fructus, atque initio dulces sunt. Rursus autem per eandem illam raritatem (sic enim interpretatur Scal.) uerba hæc corrupta πάλιν ἀπορρόσας ἔλκει διὰ τὴν ἀραιότητα τοῦ τοῦ δένδρου πόρος) superat frigiditas & siccitas calorem, & humiditatem. Atque inde alterantur fructus in acerbitatem. Vincit rursus calore Sol propter attractionem superflue siccitatis in illo semine, quod est in arborum superficie: Vincitque frigus siccitatem. Et sunt fructus uehementis acerbitatis. Inde ascendit denuo naturalis calor adiutus à calore Solis exteriori: & vincit calor, ac siccitas. Atque ita euadunt amari fructus. Sat erat, addit Scal. hæc recitasse tantum, ne vos diutius obtunderem. Quædam uidetis ipsimet quam indigna sunt, in quibus opera

ponatur ad contradicendum. Cæterum me ut promissis liberem attigero modicè. Ait, Myrobalanos amaras esse: gustum autem adstringere. Ramorum affert pro causa raritatem. Arundo tamen quæ est sacchari matrix, rarissima &c: Videtis etiam illum ex ueteribus Græcis, quisquis ille tandem sit, μυροβαλανῶν meminisse, quamuis nihil præterea habeat, quod ad definitionem aut historiam nostrarum, de quibus agimus, faciat. Illud scire operæpretium esset, sintne in principio Myrobalani dulces, quod apud nullum alium hætenus autorem legimus, vt ex citato loco pro certo asserere, agi de nostris Myrobalanis, nobis haud ita integrum esse videatur, quamuis Scaligerum & Saracenum viros Cel. id simpliciter atque securè credidisse certum sit. Nos interim certiora sectabimur, donec aliquis nobis prodeat Apollo, qui de ea re nos plenius edoceat.

Inter Græcos recentiores Actuarius de iisdem sic scribit. Fructus nobiles, qui ad nos ex Aegypto Syriaque deportantur, callo corporis compactili, osse intus lignoso, quorum nonnullos vocamus flauos, alios Cepulos, (quidam magnos appellant, alij nigros,) Communi verò vocabulo hæc omnia genera Myrobalana dicuntur. Eandem vim à crassitudine quod Empelicum seu Emblicum, barbara voce nominant, sortiuntur.

Posteritas inquit Ruellius Myrobalana in noua alia quinque discreuit fastigia: ea non modò effectum differre obseruauit, sed alia aliis gigni arboribus. Quædam dixere lutea, quæ ex herbaceo colore flauescunt, spissa, ponderosa, exili nucleo, cute crassa. His succedunt quæ & à colore coerulesco vulgus Inda nominat, solida, sine nucleis, oliue forma. Proximè laudant, quæ vocant Cepula, cæteris ampliora grauioraque ex fusco rufescentia, carnosa. Quartum genus Empelicum vocant, cute ossibus harente, lapillorum penè figura. Sunt qui hæc cum Belerzicis Myrobalanis non adnumerent: utique specie tota diffidere videntur, angustiora multò, colore in cinereum languente. Belerzica eadem quasi forma spectantur quæ Empelica.

Porrò Myrobalanum tam Græci, quam Latini autores, vt annotat Cordus foeminino genere proferunt, cum à Balano foeminini generis nomine vocabulum hoc compositum sit. Posteriores ferè & Barbari ad hanc usque diem masculinum genus eis tribuunt, quorum tres tantum differentias vetustiores medici tradiderunt: videlicet Indos, Cebulos & Citrinos: de Bellericis & Emblicis seorsim, seu sui generis medicamentis differentes. Recentiores verò etiam hos duos fructus Myrobalanis annumerant, quinque eorum differentias colligentes, quas hoc disticho comprehendunt.

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum,

Citrinus, Kebulus, Bellericus, Emblicus, Indus.

Quam opinionem etiam sequitur Gabr. Fallopius tract. de medic. purg. simplic. dum inquit, Myrobalanum nullus Græcorum nouit, vno excepto Actuarius recentissimo & Nicolao Myrepsico. Species Myrobalani plures sunt, & septem possem ex Serapione enumerare: sed quinque tantum sunt in usu in officinis, & primò sunt Myrobalani citrini vocati: secundò Cebuli: tertio Indi qui & nigri nominantur: quarto Emblici, quinto Bellerici. Hi sunt in usu ad conficiendos syrupos varios, infusiones, & ad componenda varia medicamenta Arabum.

Reuera autem neque Bellericus, neque Emblicus, ex earum numero sunt, cum nullam habeant in figura cum Balano, hoc est glande, similitudinē. At quoniam similiter Myrobalanis adstringunt,

Autor librorum de plantis nostris.

Myrobalanus Scaligeri & Saraceni.

Actuarii differ.

Flauus. Nigri seu Magni. Empelicum seu Emblicum.

Ruellij diff.

Lutea.

Inda.

Cepula. Empelica.

Belerzica.

Myrobalanus fœminini generis.

Differentia ex actibus excutuntur à Cordo.

Differentia recentiores à veteribus in Myrobalanis.

Species Myrobalanorum.

Cur Belle-
rici & Em-
blici in My-
robal. fami-
liam rece-
pta.

Differentia
tres unus
arboris.
Acacalis.

Embelicus
Belliricus.

Myrobal. A-
rab. Diosc.

Prunorum
genus.
Veteribus
indicta.

Recentiorum
Myrobalani
non sunt Ve-
terum.

Chebuli &
Citrini ex
eua arbore.
Citrini im-
maturi.
Chebuli ma-
turi.

Sini inco-
gniti.
Sexta species
Sini inco-
gnita.
Chryso-
balani.

Empellica.
Ampellica.
Beleczica.

Arborum
indicta.

Myrobal-
anus Arab.
Diosc.

Cur Diosc.
de Myroba-

ventremque aliquantulum comprimendo subdu-
cunt, ac lignosos, ut ipsæ, habeant nucleos, vitum
est. Recentioribus hos quoque adijcere. Vna &
eadem arbor omnes tres Myrobalanorum diffe-
rentias gignit.

De Acacalide verò quid sit hoc loco ambigi
potest. Non cognoscitur in hisce regionibus,
cùm in Ægypto nascatur, neque fructus eius am-
plius afferatur: nisi aliquis (Cordi coniectura
est) ex Myrobalanis Emblicum seu Belliricum
hunc esse existimet, quod, ut non adfirmamus, ita
etiam nondum negamus.

Quam Myrobalanum Arabicam, (ait Syluius)
intelligat Diosc. cui similem facit fructum Palmæ
Ægyptiæ, planè ignoro. Nam Arabum recentio-
rum Myrobalani quinque generibus distinctæ,
Veteribus indictæ putantur, & Prunorum gene-
ri potius quam Balanorum, id est Glandium, ad-
signandæ sunt.

Sic Cornar. Myrobalanorum quinque genera
ab Arabibus inuecta, penitus à Veterum Myro-
balanis diuersa esse, disertis scribit verbis.

At Monachi apud Mesuen de Myrobalanorum
differentijs sicutant. Autores (inquiunt illi)
non frustra scribunt Myrobalanos nigros Indos,
quia ex Chebulis sunt Citrini & Nigri. Chebuli
& Citrini verissimè sunt ex vna & eadem arbore.

Citrini sunt immaturi, Chebuli verò maturi.
Quod idem Ioub. Pharm. in Syr. de Fumar. com-
positio. agnoscit: fateretur enim Citrinos & Che-
bulos eiuſdem arboris fructus esse, & sola maturi-
tate differre.

Absolute igitur per Chebulos intelliguntur
Chebuli citrini. Connumerantur etiam inter My-
robalanos, Bellericorum & Emblicorum fructus.

Serapionis & Auic. *seni* siue *Senij* Myrob. non
habentur nec cognoscuntur, nec exportantur.
Myrobalanorum sunt sex genera siue species.

Gal. in 8. de med. comp. meminit Myroba-
lanorum citrinorum vocans Chrysothalanos ex di-
gerentibus roborantibusque.

Ryff. enumeratis quinque generibus quæ priscis
indicta putat, & ad Pruna potius quam glandes
recensenda, addit sibi videri Empellica Actua-
rio quoque, *αμπελική* & *μυρική* dici, & Bellirica
Beleczica vocat.

Matthiol. Quinque Myrob. genera & facie &
viribus inter se distincta videns, omnino censet
ea à diuersis produci arboribus, quia tamen or-
tus earum nobis ignotus, nihil certi adfirmare
audet. Flauorum (addit) Chebulorum atque In-
dicorum arborum imagines excudi curauit Andr.
Marinus in suis in Mesuen annot. sed ignoramus
an genuinæ sint, an adulterinæ, præsertim quum
Mauritanorum nullus habeatur autor, qui Myro-
balanorum plantas descripserit.

Amatus in Diosc. caput de Palma, vbi Palmæ
fructum Arabicæ Myrobalano comparat, annotat
Hermolaum, Marcellum, Manar. Leonie. Bras-
sau. Matth. Agric. & Fuchsiū intelligere Glandem
vnguentariam, quæ Myrobalanus dicitur,
quæ nō similis est Dactylis. Dioscoridis tamen cō-
parationem sic defendere conatur. Sunt, inquit ille,
Myrobalani communes quinque ex arboribus dis-
similibus lectæ. 1. Myrob. citrinus colore, obli-
gus, intus os habens simile quodammodo cum
Dactylis paruis, ut non temerè ijs Diosc. similes
dixerit: sed esto, non ita sit, qui Chebuli dicuntur
ex fusco rufescentes, carnosī, pingues, semidi-
gitales, adeo Dactylis similes, ut merito ipsis
Dactylos persimiles fecerit. De Myrobalanis au-
tem non scripsit quia de illis nullam penitus expe-

rientiam habuit, & vires ignorauit, 3. Indici dicti,
nullum os habent. 4. Emblici, per fragmenta ferè
importantur. 5. Bellerici sunt rotundi, qui, sicuti
Chebuli, saccharo conditi ex India ad nos im-
portantur, caput apprimè roborantes, veluti sto-
machum & reliqua viscera.

Sed sunt, ut tradit Lacuna, qui existiment
quinque Myrobalanos offic. idem esse cum Nuce
vnguentaria, quæ Myrobalanos Græcis dicitur,
qui error maximus, quia Myrobalanos officinarū
nullus Græcorum antiquorum cognouit. Existi-
mandum quinque dictas species in diuersis arbo-
ribus nasci, quamuis sint qui putent Citrinos &
Chebulos ex eadem proficisci, Solus ex recent.
Græcis Actuarius scripsit de his Myrobalanis.

Inter eos verò qui censent Dioscoridi Myroba-
lanos fuisse notas, est etiam Saracenus ut iam
suprà monuimus, qui in scholijs suis in Diosc.
mirari se satis non posse ait, Arabicæ Myrob. de-
scriptionem à Diosc. prætermittam: cū tamen
ex ea, tanquam suis nota & vſitata temporibus,
cap. de Palma, fructus eius similitudinem desu-
mat.

Lonicerus profectò consideratè, si Dijs placet,
de grano *Ben* & Myrobalanis agit. Primum enim,
caput facit de Ben siue Glande vnguentaria Græ-
corum, vbi de eius specie, natura & viribus tra-
ctat: mox verò subsequenti capite sub titulo My-
robalani, omnia quidem Myrob. genera depingit,
sed prius eodemmet capite de Balano Myreplica
Græcorum tractat, quæ præcedenti capiti erant
addenda. Lectorem ignarum cōducit ut existimet
Myrobalanis Arabum comperere, quæ il-
le confusè & nullo iudicio eorundem figuris sub-
iecit.

Cordus in comm. ad Diosc. censet Arabicas My-
robalanos Diosc. esse eos fructus, qui adhuc in
omnibus pharmacopolijs myrobalani appellatio-
ne cognoscuntur, non tamen omnes quinque in-
telligit, sed tres præcipuas: videlicet Indam Ci-
trinam & Chebulam, quas tres differentias non
ita diuersis, sed vna eademque arbore nasci tra-
dit. Indam primum fructus rudimentum esse,
quam Plin. Adypson vocitet, & Citrinam, ma-
tureſcentem: Chebulam verò maturos iam fru-
ctus. Verum ei assentiri non possumus, dictasque
has tres differentias nequiquam in vna arbore nas-
ci putamus. Eiusdem quoque opinioni resistit re-
rum Indicarum solers interpretes Garcias, ut paul-
lò post apparebit.

Rondeletius verò Arabicam Myrobalanum
illam, cum qua immaturam Palmæ fructum Di-
oscoridem comparare diximus, vnguentariam
esse non arbitratur, sed flauam Catharticam offic.
Qui peculiare quoddam Palmæ genus Adipson
vocatū à Plin. Myrobalanum offic. esse volunt,
hi perspicuè à Diosc. refelluntur inquit Dalech.

Lob. & Penæ quoque iudicio, hi Syriaci fructus,
vulgatiùs, quam veriùs, Myrobalani vocantur.
Nam nec ipsi glandes esse volunt, sed Persicis
potius aut Prunis accensendos: Quorum & si cō-
plures oriuntur differentie in Syriacis, Arabicis,
& Calcutij regionibus, quibus debentur, à Græ-
cis & à nobis tamen (inquiunt) quatuor quinque
duntaxat hodiè prostant in offic. differentie è to-
tidem arboribus. Nam Cepulifera & Citrinifera
eadem videtur arbor, proditurque à nuperis na-
uigatoribus, Persici aut Amygdali folio. Belleri-
ciferæ autem latiores Laureæ sunt frondes: sed
Indiciferæ salicis, cuiusmodi etiam Emblici vi-
dentur. Alioqui inter se congeneres arbores, pro-
munt ipsi fructus: mediam quandam naturam in-

lanis non
scripserit.

Conditi.

Myrob. non
esse Nucem
vnguent
Myrobal-
anus Græco-
rum.

Diosc. cogni-
tam Myro-
balanum.

Lonic. not.

Inda.
Adiplos Ph.
Citrina.
Chebula.
Cordus res
fur.

Myrobal.
Diosc.

Adiplos.

Differ Lobes
lis.

Persica.
Pruna.

Tot arbores
quor species.
Aduers.
Cepulifera.
Bellerifera.
Indifera.

Conditæ. ter oleam & Prunum fortitæ. Horum plurimum
Delectus. duo genera condiuntur, aut huc condita adferun-
tur. Pluris institores faciunt horum alterum, qui
Cebula Kēbulus aut Cebulus vocatur, omnium maxi-
cond. alia. mus: is oblonga pusilli Limoni aut Persici effigie,
compacta, callosa, nigraque carne, sapore lu-
glandis conditæ. Alter minor est, rotundior, te-
Bellerica nerior edendo, Bellericus vocatur. Kebulo sunt
cond. Citrini similiores. Indi nigri. Emblici sunt potiùs
fragmenta quàm integra Pruna.

Casalp. *Casalp.* noua opinione prodit, existimans
Myrobalanos ex genere Palmarum esse, sic scri-
bens: Quos vulgò Mirabolanos vocat, quasi My-
robalanos, vt aliquando Plinius vocat, quos fert
Palma, probatissima in Ægypto, quæ ossa non
habet in balanis, reliquarum modo, eundem vi-
ridem, odore Mali Coronci tradit, vt Dioscori-
des: nam alibi per Myrobalanum intelligit ipsam
Glandem vnguentariam. Adferunt autem quin-
que Myrobalanorum genera: eorum tria os con-
tinent, solida pulpa & crustosa inclusum. Primi
generis sunt cognomine Citrini: secundi Chebu-
li grandiores, figura Prunorum Damascenorum,
saccharo condiri solent. Bellerici Gallæ modo ro-
tundi. Duo præterea sunt nullo intus nucleo ma-
nifesto, scilicet Indi & Emblici. Quid si hos Phœ-
nicobalanos dicamus: nam nullo intus ligno
spectantur, vt Plinius testatur. Qui autem os in-
tus habent, ad Thebaicos & Arabicos Myroba-
lanos reducamus: de quibus Plinius. Arbores
quorundam generum describit Garcias in hunc
modum. Folia Emblicorum quidem tenuiter diui-
sa sunt magnitudine Palmæ: Citrinorum autem
vt torbi: Indorum vt Persici. At, me hercle, vide-
tur Casalp. suæ intentioni parum satisfecisse:
Nam si Plin. intellexit Myrobalanos nostras per
eas quas fert Palma, improprie admodum locu-
tus est. Quorum Myrobalanorum obsecro figura
vsque adeo similis Dactylis? quæ item arbor eorū
similis Palmæ vt Palma dici possit, vel mereatur?
Neminem hactenus inuenimus qui dicat vllam
speciem Myrobal. vulgarium similem Palmæ,
aut Palmam dici posse. Quæ de Emblicis dicit Cæ-
salp. aliter sonant apud Garciam, ex versione
Clus. dicit quidem Myrobalanum Anuale, quod
Emblicum, folijs esse minutim incisis, palmum
longis, non, vt ait Casalp. Palmæ magnitudine.
Quis itidem dicat cum Casalp. Emblicos sine li-
gno esse: cum sapius ligna siue ossa inter earum
sicca segmenta appareant manifestè, ac ea quæ
condita sunt, sua etiam habeant ligna seu ossa,
seu putamina interna: quocunque enim modo li-
buerit vocites, modo de re ipsa constet.

*Nuclei nul-
li in Indiis
& Embli-
cis. Phœni-
cobalani.* Videretur tamen & Dalech. eiusdem Cæsalp. fu-
isse opinionis: nam ad id, quod Plin. ait Myro-
balanum Palmæ ossa non habere reliquarum mo-
do in balanis, annotat ille: Colliguntur enim vi-
rides & immaturæ balani, pomo carne sua tan-
tū obfecto, nondum genito intus nucleo, qui-
bus verbis Myrobalanos Citrinos intelligere vel-
le videtur, si modò mentem eius probè percipi-
mus. Quod si ita est, nihilo sanè rectius opinatur,
quàm ipse Cæsalpinus.

Emblia. Sed videamus tandem quid Garcias de Myro-
balanis tradat. Manifestum est, inquit, neque Dio-
scoridem, neque Gal. neque Plin. nostra Myroba-
lana cognouisse, sed eorum Myrobalanum planè
aliud esse. Et quoniam Auic. & Serap. interpres vi-
dit hæc nostra quodammodo ad glandis formam
accedere, nullo iudicio Myrobalana vertit, cum
mea sententia Pruna, quibus similia sunt, meliùs
vertisset: Vocat ea Auic. *Delegi*: sic etiam Serapio,

*Diosc. Gal.
& Plin. no-
stra Myro-
bal. incogni-
ta.*

*Prunis simi-
lia.* *Delegi.*

tametsi Librariorum vitio *Halilig* corruptè lega-
tur. Omnes enim Medici Arabes mihi affirma-
runt, Omnia Myrobalana *Delegi* vocari. Falluntur
tam ij qui omnia Myrobal. genera in eadem arbo-
re nasci putant, quàm qui flaua & Chebula tan-
tū. Nam quinque sunt diuersa arborum genera:
&, quod magis mireris, in regionibus sexaginta
aut centum leucis inter se distantibus nascuntur.
Proueniunt enim nonnulla in Goa & Batecala: a-
lia in Malauar & Dabul. In toto regno Cambaia
quatuor eorum genera inueniuntur: Quebula ve-
rò in Bisnager, Decan, Guzarate, & Bengala. Cæ-
terum quæ in Lusitaniam sicca deportantur, ma-
gna ex parte sumpta sunt in regione, quæ est inter
Dabul & Cambaya. Nam experientiâ compertum
habemus, hos fructus, quos regio septentrioni vi-
cinior producit, minùs putredini obnoxios esse.
Et iam longè ante Garciam Munsterus in sua Cos-
mogr. scripsit Myrobalanos prouenire in Cam-
baia.

Garcia subscribit Acosta, omnium quinque
Myrob. genera diuersis arboribus & regionibus
nasci scribens, omnesque esse Pruni magnitudine.

Tabern. Indicis & Citrinis seu flauis duas in-
tegras arbores, absque radice tamen, appinxit, vbi
viderit, aut vnde habuerit, nos later, illius folia
salicis, huius Persicæ. Sed & Chepulis ramum re-
centem appinxit, cuius fidei acquiescentes & no-
stris figuris portiunculas appingi curauimus, quæ
uis Garciae descriptionibus & notis minùs conue-
nire videantur, vt patebit in progressu.

Ex dictis itaque patet, de sententiâ Arabum,
Myrobalanorum [quæ à Balano myrpesica Græ-
corum diuersæ] quatuor duntaxat esse genera: po-
steros verò Chebulas & Citrinas differentes fecisse,
quales tamen vix essentialiter differre, (saltem
vt in offic. hoc nomine habentur) quis existimaue-
rit, qui exactè considerauerit quæ mox tradentur.
Nunc singularum, vt in offic. hodie habentur ex-
actas descriptiones & nomina subiungamus.

MYROBALANI INDÆ, NIGRÆ, SINE NUCLEIS.

Indæ dictæ Myrobalani dimidio minores sunt, *Descriptio*
siue Citrinis, siue Bellericis, graciliores, nec, vt
illæ, ventriosa, rugosa, turbinata, piceæ nigredi-
nis, substantia vbi franguntur succi concreti Hy-
pocistidis aut potiùs bituminis Iudaici modo ni-
tete, sapore euidenter acido, minimùm acerbò, nul-
lo intus vel putamine, vel nucleo, vel semine.
His admixtæ inueniuntur aliquando in officinis
aliæ angulosæ magis, paullo maiores, nucleo do-
natæ, quæ an eadem cum Indis, non ausimus af-
firmare. Nos Indas nucleo cassas pingendas cu-
rauimus, & ex Tab. ramulum.

De his, inquit Cordus: Indarum Myroba-
lanarum Plin. in Palmularum enumeratione me-
minit.

Inda seu nigra, acerbus, immaturus, & ad-
huc adolescens fructus est, ideoque nullum intra
se nucleum habet, sed quoddam cauitatis securæ
nucleum excepturæ rudimentum: magnitu-
dinis est incertæ, quoniâ tam intempestiuè quàm
tempestiuè colligitur. Hinc est, quod aliquæ ea-
rum vnciam, aliquæ etiam sesquiunciam longi-
tudine excedant. Colorem habent foris in viridi
fuscum & pallefcem, qui tamen non nisi in ab-
sterfa & lota apparet: nam cum copiose afferatur,
inuicem confricantur & atteruntur, detritoque
sibi fusco puluere, in nigrum colorem tinctæ cor-
p.

Halilig.

Non omnia
ex eadem
arborescunt
neque plu-
ra.Locus.
Quinque ar-
bores.Aliud genus
27.Palmula
Plinib.

uertuntur, figuram habent oliue & vtrinque turbinatam. Carne constant densa, solida, ponderosa, dum confringitur splendens, colore nigra, aut fusca, gustu vehementer adstringente, aliquantulum acida, subdulci, tenui, saluam prouocante ideoque sitim arcente & oris halitum commendante. Odorem nullum fatu dignum siccata spirat.

Delectus.

Eligito neque minimas neque maximas, sed mediocres, longitudine vnciâ paulò breuiore, aut ad summum vnciales, pondere triobolares, nonnunquam excedentes, simulque densas, solidas, intus nigerrimas, & splendentes: foris autem in citrino & fusco colore, si abluantur, virescentes, minùs rugosas, nulloque aut admodum exili & compresso cauitatis rudimento inanes.

Synonyma.
Asuat.
Damasce-
num.

Myrobalana Indica siue nigra Arab. *Asuat* vocantur. Quod genus quoddam Myrobalanorum Serapio Damascenum appellat, melancholicis morbis perutile: id facit, non quòd in Damasco proueniat, sed quòd hinc ex India Myrobalana Inda eò deferantur. Myrobalanorum alterum genus, incolis *Rezannale* dictum, nostra sunt Indica seu Nigra. *Rezannale* octogonum est, & folia salici similia habet: Garcias. Myrobalanus nigra posset esse Plinij Myrobalanus, os non habens. Solerius. *Indianisch* oder *schwarz* Myrobalanen vocant Germ. Costa prædictis quoque Garciz nominibus vitur. Fallop. dicit Myrobalanos Indos esse paruos, & nigros valde, Vnde etiam Nigros esse vocatos.

Rezannale.

Myrobal.
Plin.

MYROBALANI CITRINÆ.

Descriptio.

Myrobalanis Citrinis nomen videtur dedisse color flauescens, qui tum in superficie, tum in substantia penitiorè conspicitur. Sunt autem ex rotundo oblongæ, aut turbinatæ, Nucis Myrticæ magnitudine, aut maiores, rugosæ, protractiore subinde apophysi donatæ, qua arbori suæ videntur adhæsisse, nec non quinque costis, quas sæpè totidem aliæ intercedunt, per longum decurrentibus. Cuticulæ exteriori statim subest pulvinatus calix, fragilis, gummosus, sapore mixto acerbo cum obscuro quodam calore & acore: sequitur deinde putamen insigniter crassum, costis donatum, per totam substantiam veluti foraminulentum, scrobiculis perpustillis, concreta quadam melligine plenis, nucleum claudens longum, purpurante pellicula tectum, album, minùs acerbum, oleaginosum.

Calyx.
Sapor.

Putamen.

Nucleus.

Expendat lector an fortè à Chebulis differant tantum maturitate vnde coloris diuersitas fortassis pendeat. Tam fructus quàm putamen integrum & apertum in icone satis eleganter expressum.

Sed placet etiam Cordi diligentissimi autoris descriptionem in medium adferre.

Myrobalanus, inquit, Citrina ex Inda fit: relictæ enim in arbore sua Inda quoad increscar, & maturefcere incipiat, concepto intus lignoso semine, in eam quam Citrinam nominauimus, euadit: longitudine sesquiuncialem & nonnunquam maiorem, crassitudine verò media & tumentis parte digitem, vtrinque in mucronem desinentem, quinque angulis per longitudinem transeuntibus inæqualem, modicè rugosum, tenui cortice, densa folidaque carne & semine constantè. Cortici color est citrinus: carni ex citrino ad rufum vergens. Semine eius lignosum, candidum, angulosum, rugosum, scabrum, valde durum, figurâ oblongum, vtrinque acumini-

Semine.

Tom. I.

natum, nucleum tenui, pallidaque cuticula vestitum claudens: figura & sapore Pinco nucleo similem, caro gustu Indæ respondet. Probatissimæ sunt maiores, maxime citrinæ, minùs rugosæ, densæ, crassæ, & in fracturis splendens subrufa que carne minorique semine prægnantes, & pondere duas drachmas & scrupulum æquantes.

Delectus.

Gabr. Fallopiò Citrini sunt parui, citrino colore donati & subherbaceo: habent nucleum magnum, & paruum, ac tenuem corticem.

Citrini.

Hanc quidam existimant esse *χρυσόβαλαν*, cuius meminit Gal. lib. 8 & *καλὸν*. Alphar. sanè empiricus Myrobalanos citrinos siue Chrysobalanos flauos vocat. Rob. Const. in lex. *χρυσόβαλαν*, alijs Myrobalanus siue citrinus dictus. Nos Syluij quòque iudicio ac quiescimus apud Mef. annotantis, Chrysobalanum Galeni, cum calore digerat esse non posse Myrobalanum Citrinum. Garzias scribit: Myrobalana flaua Arab. dici *Azfar*. Myrobalanorum primum genus, quod rotundum est, & bilem purgat, indigenæ inquit ille] *Arare*, medici Aritiqui vocant, nobis sunt flaua. Porro *Arare* rotundum est, & sorbi folia profert. Huic verò Garciz foliorum notæ non respondet noster ramulus ex Tabern. adpictus: nec intelligimus, quod Myrobalana flaua rotunda dicit: quæ enim ad nos importantur, & officinis in vsu pharmaceutico sunt, plerunque oblonga esse solent, figura Chebulis similia, multò minùs rotunda Bellericis. Myrobalana citrina Acostæ, quæ à medicis Aritiqui, à plebe *Arare* dici ait, & folia sorbi tribuit. Myrob. flauæ, citrinæ, luteæ Herbariorum.

Synonyma

Chrysoba-
lanus.
Myrob.
flauus.

Azfar.

Arare.
Aritiqui.
Sorbi folia.

MYROBALANI CHEBULÆ CITRINIS SIMILES, NIGRICANTES.

Chebula Citrinis similes, maiores, magisque turbinatæ sunt, in quinque similiter costas eleuatæ, rugosæ, colore foris obscuriore, & ad fuscum inclinante, penitius ex ruffo nigricante, sapore consimili, pulpa crassiore, cui putamen subest angulosum, crassum, canerosum, ut Citrinarum, nucleum continens pinguem, oblongum sapore consimili præditum.

Descriptio.

Vide lector, num forte Citrinis eadem sint, maturitate & eam consequente colore differentes. Os adpingere neglexit pictor. Ramulus exhibitus ex Tabern. non respondet descriptioni Garciz, & Persicæ folia tribuentis.

Considerandum an non euenerit Tabern. vel illi, à quo accepit, ut eam putarit Pruni speciem, cuius meminit Clus. quamque aliqui Chebulam faciebant de qua videant lectores, quæ scripsimus cap. de Prunis, sub mentione Pruni Myrobalani.

De nostra autem Myrobalano Chebula appellata hæc scribit Cordus. Chebula appellata Myrobalanus fit, cum Citrina ad consummatam maturitatem peruenerit, quæ Citrinæ figura, carne, semine & nucleo per omnia respondet, maior tamen est, molliori, crassiori & minùs fragili carne constans, colore tam foris quàm intus nigra, gustu Citrinæ aut Indæ simili. Eligantur maxime, ponderosissimæ: foris, cum abluantur, in citrino, puticeoque nigre, carnem crassiorè nigriorem lentam, mollem, & fractu ob succi copiam difficilem habentes: ad trium drach. pondus quàm proximè accedentes. Memoratur Fallop. quòd Chebuli sunt maiores omnium longissimi: Crassi, habent paruum nucleum, Colorem habent citrinum, & qualem habent Myrobalani citrini, suntque rugosi.

Delectus.

Quebula Myrobalana, inquit Garcias, Arab.

Synony-
ma.
Quebula.
Quebulgi.
Aretca.
Condita.

Chepula.

Quebulgi *Chepula* nostra, quæ pituitam purgant, incolis *Aretca* appellantur. *Aretca* magna sunt, & rotunda, oblongiora tamen dum ad perfectam maturitatem peruenerunt & angulosa: folia eius Persicis similia. Chebulorum conditorum maior est gloria: condiuntur hæc in Bisnager, Bengala, & Cambaya: quæ tamen rariùs ad nos adferuntur, & non nisi dura & malè condita, teste Clus. *Chepula* quæ *Aretca* folijs Persicæ, *Acosta*: qui tamen fatetur se arborem non vidisse. Myrob. Vel Myrab. *Chepula*, vel *Chebula* Herbarijs & offic. Germ. *Groß oder schwarz braun Myrobalanē*.

MYROBALANI EMBLICÆ, IN
SEGMENTIS NUCLEVM HABENTES,
ANGVLOSÆ.

Descriptio.

Emblicæ sessiles sunt, puluinato calyce omnium copiosissimo, nigro, sed non nitido, more carnis Indarum striato, etiam in penitior substantia pro costarum ossis commissuris spontè dehiscente, qualia plurimum carnis fragmenta adferri solent: sapore Indarum acido parum acerbato: os læue, turgidum, hexagonum, substantiâ læui, solida, non foraminulenta, ut putamina Citrinarum & Chebularum, senis oculis distinctis totidem semina disclusa continet Piracea, vel Pomacea, spadicea, triangularia: spontèque in partes fatiscit. Hanc crebrè integram cum nucleis pediculo donatis conditam obseruauimus, quemadmodum figura representat, ut & reliqua satis eleganter.

De ea autem sic scribit Cordus. Myrobalanus appellata Emblica suum peculiare & proprium genus habet, etiam à Bellirico diuersum: magnitudine Bellirico cedit, eadem nunquam integra adfertur, sed in fragmina diuisa & dilapsa: habet enim eius caro sex in longitudine commissuras, quibus, cum maturuit, dehiscens, in totidem partes dilabatur, quæ singulæ adhuc in binas partes digitis findi queunt, crassitudine mediocri, habitu contracto, & aliquantulum rugoso, colore cinereo aut fusco. Totus fructus sub commissuris singulas cavitates habet, quarum vestigia in fragmentis apparent. Semen in medio est lignosum, durum, ad rotunditatem accedens, colore subrufum, æquale, minime rugosum, parum rotundèque Auellane æquale: sex angulis & commissuris compactile, & in totidem partes secundum longitudinem fissile, quibus singuli insunt nuclej figura oblongi & triquetri, ligneo, tenui, & tamen duro cortice, intus autem medulla constantes. Saporem caro eius Indæ Myrobalano aut Chebulo similem habet. Eligito fragmenta eius maiora, solidiora, ponderosiora, & minime rugis contracta.

Nuclei.

Delectus

Bellirici

Gabr. Fallop. notat, quod Emblici sunt crassiores, & constant ex pluribus partibus, ita ut videantur constare ex pluribus tessellis, & semper deferuntur ad nos in frusta; raro autem poteritis uidere vnum ex his myrobalanis integrum: nucleus ipsorum est veluti osseus, constatque ex quatuor vel quinque partibus in quibus sunt semina.

Synonyma.
Prunus ægypt.
Theoph.
emend.
Empelirica.
Ampelstix.
Embexi.
Embelgi Arab.

Scaliger in Theoph. de Pruno, siue *καρυμνή* ægyptia? aliquid, (inquit) contemplare super Myrobalanis Emblicis aut eiusmodi: multa enim conueniunt. Corrige *ἀμφύλλων*: non *φύλλων*. Hæc est illa quæ Empelirica Sylui dicta, eandem putat esse cum ea quæ Actuarius *ἀμπέλιν* & *ἐμβέλι*, quoque dicitur. Myrobalana Emblica, inquit Garzias, Arab. *Embelgi* vocant, sed sub nomine

Seni, ut patet ex Serapione, qui *Seni* tenuissimo cortice prædita esse scribit: quæ nota Emblicis conuenit. Quamuis autem Serapio scribat *Seni* cognominata Myrob. genus esse oliuarum, tamen errat, atque erroris causam præbuisse credo, quod Emblica sale aut aceto condita edantur. Quinto genere Myrob. Amuale incolis nuncupato, nobis verò Emblica, dicto, non vtuntur, nisi densandis corijs & atramento conficiendo: sunt tamen etiam nonnulli, qui ijs viridibus, vescuntur excitandæ appetentiæ causa. Amuale folijs est minutim incisus, Palmum longis. Emblica copiosè recentissima & optimè condita inuehuntur Antuerpiam, teste Clus. Emblica autore Acosta, incolis Amuale dicta, folia minutim incisa habent, Filici ferè similia, sed paulò crassiora. *Eschenfarb* Myrobalanen Germ. Emblica Herbarijs & Offic.

Amuale.
Vilus.
Folia.
Ad appetenti-
am.

Filici simi-
lia folia.

MIROBALANI BELLERICÆ
ROTVNDIORES.

Bellericis, quæ altera parte sessiles ferè, altera turbinatæ, & in apophysen seu pediculū crassū desinentes, magnitudo quæ Citrinis, nisi magna ex parte essent rotundiores: superficies quoque leuior, minus rugosa, obiter duntaxat costarum putaminis vestigia ostentat, quæ nonnumquam terreo, aliàs ferrugineo colore, licet penitior pulpæ substantia etiam flauescat, sapore Citrinarum. Putamen angulosum, breuius & rotundius, cauernulas non habet gummi receptrices, veluti Citrinæ & Chebulæ: cavitatem autem possidet longè capaciorem, triplo puta quadruploue: in qua nucleus plerumque marcidus.

Nucleus.

De hac Cordus: Myrobalanus quæ Bellericus appellatur, à prioribus tribus differt, in alterius generis, quàm illæ, arbore nascens, figuram habet rotundam, aut modicè oblongam, superficiem fuscā, æqualem in longitudine quinque ut plurimum angulis distinctam, magnitudinem verò maioris gallæ, pondere quatuor aut quinque scrupulos superans aut æquans, tenui carne, & magno, lignoso, duroque semine constans, Chebuli semine multò maiorj, drachmæ pondus leuante, & intus oblongo, acuminatum & Auellane propemodum æqualem nucleum claudente. Saporem caro eius habet proximè ad prædictarum Myrobalanorum qualitatem accedentem: substantiam verò illis rariorem. Eligito maiores, ponderosiores, solidiorique carne constantes.

Semen.

Sapor.

Delectus.

Bellirici.

Fallop. Bellirici rotundi sunt, & quasi pilosi in extima facie: habent pediculū aliqua ex parte adactum, & corticem, ac nucleum crassum. Hi sunt Myrobalani qui in officinis habentur, quorum historia est penitus ignota omnibus, an scilicet omnes iste species sint ex vna eademque arbore, an ex pluribus inter se differentibus, & quales sint arbores: Lodouicus tamen Barthelemy in libro nauigationum inquit, quod aliqui asserunt arborem, quæ producit Myrobalanos esse figurā Pyrorum, tamen sciat quod est omnino ignota Mesue & omnibus. Vnde omisā plantā accipiamus fructus, & agamus infinitas gratias Deo quod ipsos habemus: & non curemus nunc amplius de historia. Hæc ille.

Myrobalana Bellerica, Arab. *Belirigi*: Myrobal. genus tertium, *Gotim* incolis nuncupatum, rotundum, Guli folijs Lauri, sed pallidioribus & subcinericis: Garcias. Bellerica rotunda incolis *Gotim*, folijs Laurinis. Myrobalani bellericæ recentiores

Synonymi.
Belirigi.
Guti.
Gotim.

centes & sicca apud Tabern. qui utraque pingit, & græcè Βellerische Myrobalanen illas, has vero, durre Βellerische Myrobalanen vocat. Sepe citato nomine, Βellericæ, tam Herbarij quam Practici vtuntur.

Vires & V-
lus Miob.
in genere.

De Myrobalanorum viribus ita scribit *Serapio*. Myrobalani teruntur, aqua calida macerantur, in colatura dissoluitur saccharum cum tereniabin: ita enim acerbitas eorum remittitur, præterquam quod saccharum etiam absterfione deiectionem adiuuat. Magis tamen earum vis intenderetur, si cū Prunis, sebestenis, velluibis decoctæ propinentur: horum enim lubricus lentor Myrobalanorum acerbitem & adstrictionem contemperat, vt facilius per aluum secedant. Consueuerunt etiam cum Tamarindis dari: quorum facultas est bilem reprimere, nauseam & vomitum compescere, ventriculum roborare, ex vomitu laxum & imbecillum redditum: calores febriles extinguere: interrim acetositatis ratione tussientibus obsunt. Citrinæ Myrobalani, autore Auic. Indis calidiores putantur, Indæ verò Chebulis: quanquam interim omnes in primo gradu sint frigida, sicca in secundo. Bilis feruorem extinguunt omnes. Indæ color cutis gratiam addunt. Elephantiasis viles sunt omnis generis Myrobalani. At Chebulæ sensus acuiunt, memoriam roborant, & actiones principes, profunt in Cephalalgia. Citrinæ efficaces sunt contra oculorum resolutiones, lachrymas eorum impetu ruentes restringunt. Profunt ad cordis palmon & mærorem abigendum, assumptæ: splenicis itidem & visceribus nutritioni destinatis, præsertim verò nigra ambæ: nam & ventriculo robor addunt, potius infusæ, concoctionem adiuuant: ventriculi superfluos humores absorbent, tam Citrinæ, quam Nigræ minùs verò efficaces sunt sinia chebulis. Cæterum Chebulæ nauseam inducunt, conferunt tamen aquæ intercuti. Chebulæ & Indæ ex oleo ventrem stringunt. Citrinæ bilem primariò ducunt, secundariò pituitam. Nigræ melancholicos humores euacuant, conferuntque hæmorrhoidibus. Chebulæ melancholiam & pituitam purgant, & contra colicos dolores valere creduntur, quarum infusarum dosis est, à drach. v. vsque ad drach. xi. In substantia verò dantur drach. ii. & plures. Citrinarum infusum propiatur interdum vsque ad drach. x. Infunduntur autem in aquam trita. Chebulæ in diuturnis febribus conferunt. Cæterum Emblicæ ex ludæi sententia calidæ sunt: alijs plerisque frigida in secundo recessu. Auic. verò sicca videntur, cum pauca frigiditate. Sanguinis feruores extinguunt, capillorum radices corroborant eosque denigrant: neruis utilissima sunt, oculorum tonum conseruant. Cordi robur addunt ipsumque exhilarant, actiones principes intendunt. Ventriculum roborant, sitim sedant, vomitum compescunt, cibi appetentiam excitant. Venerem vegetiorem reddunt firmioremque, & aluum, vti uolunt quidam, cohibent. Verum conditæ clementer ventrem leniunt, melancholicos humores & pituitosos subducunt, hæmorrhoidibus conferunt, spiritus inspissant, & maximè tristitiæ conferunt à resolutione spirituum. Est enim cordis confortatiuum medicamentum à proprietate quadam: & quia mundificant etiam, ideo vehementer conferunt intellectui & memoriæ, atque de eorum numero & genere sunt, quæ omnia membra confortant.

Non valde
purgant, &
roborent ea-
men.

liquum confirment, cogendoque in vnum roborent: qua re vnica his incommodant, qui sunt obstructionibus obnoxij, has enim excitant. Præterea medicamentis acerbis, & purgando exoluentibus, vt Scammonio, perfecte corrigendis rectè miscentur: sed huic præsertim Citrinæ sunt miscendæ. Id enim contraria, tum substantia, tum qualitate frangit, & purgationem iuuat. Hæ autem omnes sunt frigida primo gradu, sicca secundo. Siccando enim excrementa partium putrida valenter absumunt, mollesque partes, & laxas durant, & densant, multaue adstrictione cogunt. Cor, stomachum, reliquumque ventriculum, & hepar roborant: quapropter exhilarant, colorem cutis, odorem oris, & sudoris commendant: corpus floridum & iuuenile diutentur, tremori cordis conferunt, hæmorrhoidibus commodant. Purgant ventriculum bile, ab eaque tertianam, & reliquas febres biliosas & ardorem extinguunt, præsertim Citrinæ: Hæ enim præter cæteras sunt cholagogæ: ob id calidis & biliosis naturis salubres. Eadem omphacio, vel aqua rosarum, vel succo Fœniculi macerata, confricata, oculum tergent, intemperiem eius calidam auferunt. Earum quoque puluis tenuissimus, per se quidem delachrymationem stringit, oculum ab humore multo laxiorem iuuat: cum mastiche verò, vlcera siccando sanat. Cepulæ verò sunt phlegmagogæ, ventriculum purgant, & roborant, rationalem animæ partem vegetant, visum (& sensus alios) acuiunt præsertim conditæ: hydropi & febribus diuturnis conducunt. Nigræ melancholiam purgant, & bilem vltam tremori, tristitiæ, lepræ, quartanæ, & cæteris affectibus melancholicis profunt, coloremque cutis viuidum efficiunt. Quia verò dictæ Myrobalani omnes obstructionem promptè excitant, in corpore obstructioni opportuno, & villis ventriculi, & intestinorum facile adhærentes, cum rugis quibusdam ea exasperant, non dentur obstructioni obnoxij, alijs verò dentur cum diureticis, vel infusæ sero lactis, vel succo Fumariæ, vel cum Absinthio, Agarico, Rhabarbato, Spica nardi. Oleo autem Amygdalarum dulcium, vel rosato, vel sesamino imbutæ & confricatæ, vel cum Amygdalis dulcibus, aut vuis passis, aut harum melle trita, vel Manna, vel Tamar Indis vel Violis conditis, vel alio leniente medicamento sumptæ, ventriculum & intestina leniunt, & citò per ea lubricant, etiam si quibusdam aliter visum est: neque amplius his adhærent, aut rugas inducunt. Hæc verò ipsarum incommoda sic emendabis, & saporem delicatum acquires. Tritas æstate merges oleo Amygdalarum dulcium, confricabis, & lubricas reddes in umbra, siccabis Sole, affusoque identidem oleo confricabis: idque triduo cum feceris, altero deinde triduo aqua saccharata, vel sero lactis parum saccharato, aliquandiu mersas, in Sole iterum siccabis, affusoque frequenter eodem liquore confricabis, coges in trochiscos, ac in umbra siccabis. Alii ipsarum tritarum partem vnā diebus octo macerant sero lactis caprini, in vase vitreo oris angustis: deinde semel seruefaciunt, manibus confricant, colant, aqua deinde siccata, trochiscos, vel catapota fingunt. Hisque addunt nonnulli medicamentum purgantia benigna. Hæc vel illa pro scopis & indicationibus variis. Datur citrinarum tritarum puluis à drachmis duabus ad drachmas quinque: maceratarum verò expressum, à drachmis quinque, ad drach. viginti. Indarum & Cepularum puluis à drach. duabus, ad drach. quatuor: expressum infusarum à drach: quatuor, ad drachm.

Obstructio-
n et iuuat

Temperam

Principes
partes robo-
rant.

Fator oris
et cutis.
Tremor Cor-
dis.

Purgant.
Citrina.

Oculis con-
ferunt.

Ulcera.
Cepula.

Nigra.

Cautio.

Præparanda.

Modus præ-
parandi.

Trochisci.

Dosis.

*Cautio.**Assa.
Pulvis.**Cepula con-
dita.
Condiendi
modus.**Sicca & cō-
dienda.**Embllica.**Delectus.**Embllica cō-
dita.**Bellerica.
Téperam.
Delectus.**Cepularū
condita-
rum vires.
Ratio.
Sensus.**Vtendi mo-
dus.**Succeda-
nea Myro-
bal. condit.**Embllicarū
conditarum
vires.
Cautio.*

decem. Ne sume flante Borea : & his sumptis, piscib. abstine. Verumtamen harum decoctum promptius & valentius obstruit, quam maceratorum expressum. Assa item ipsa minus purgant, potentius constipant, & adstringunt, & his magis vltæ. Harum quoque tritarum pulvis quod tenuior, eò vehementius adstringit : maceratorum verò expressum, minus adstringit, omniumq; maximè purgat. Ob id eas infundimus, quando solam vacuatione experimus. Cepulae verò conditæ purgant quidem minus, partes nutritorias roborant magis : non conditæ contrā. Condiuntur autem vel recentes, si harum est facultas : vel sicca, sed industria humectatæ. Recentes quidem, densæ, stylo confixæ, postea igni lento coctæ, quantum sufficit : aqua deinde expressæ, vno die super tabulam siccantur, post multa biduo macerantur, igni lento percoquantur, vase vitreo reconduntur, post sex menses utendæ. Si verò sicca sint, aqua sub Sole dies octo macerentur : deinde in dolio, vel alio vase magno vel fossa in arenis humidis tertio quoque die mutandis secretas, identidem aqua irrigabis, donec tumescant : reliqua vt prius persequere. Emblica parum frigent, siccant ordine primo, pituita etiam putri ventriculum purgant, eumque & cerebrum, neruos, cor, hepar, & partes laxas constringendo roborant : ob id tremori cordis conferunt, appetentiam inuitant, vomitum sistunt, furorem & latratus eius cohibent, uim animæ rationalem augent, calorem uiscerum insigniorem, & inde natam sitim, extinguunt. Præstantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium paruorum. Tardius purgant, & rugis uentriculo minus incommodant, si aqua in Sole macerentur, donec humectatæ tumescant. Postea expressæ multa biduo, macerantur, igni lento coquantur : ubi coctæ refrixerint, mellis albisimi parte quarta exceptæ reconduntur. Aromatibus quoque, cinnamomo, xiloaloë, cardamomo, croco, gallia, & similibus nonnulli condiunt. Eæ etiam lacte manè & vespere mutato, macerantur triduo, siccantur uento, & in umbra, & reconduntur. Bellerica etiam sunt benignæ, & roborant : frigidæ primo gradu, sicca secundo, cætera Emblicis viribus proximæ. Optimæ sunt magnæ, multa & densa carne, graues. Conditarum vires Mesues alibi persequitur, his verbis. Cepula Myrobalani Conditæ stomachum & ventriculum firman, appetentiam inuitant, coctionem promouent, rationalem animæ partem vegetam reddunt, & sensificam : quapropter visum quoque clariorem, & usu crebro iuuentutem tuentur. Accipienda verò sunt ex siccis recentissimæ, & iam præscripto modo præparandæ ad condituram, si recentium non sit potestas. Hac etiam arte, quæ prius Myrobalanos condiendi tradita est, possis quoque alios fructus sicciore condire & recentibus similes reddere. Vna manè ieiunio dari potest singulis aliquot diebus. Placent enim sapore austero, & per condituram dulci, & nonnihil aromatico. Quæ autem recentes sunt conditæ, sunt præstantiores : ac diutius seruantur, quam post humectationem conditæ, vt censet Sylius. His substitui posse idem putat, ex nostris fructibus non paucos, vt Oliuas Colimbodas, Noces conditas, Persica Corboliana, & Cydonia condita, Pruna, damascena & Iorrana, & dactylia dicta, quæ si condiuntur, inquit, eadem præstare possint : de qua re iudicent periti. Emblica Myrobalani, eodem Mesue tradente, conditæ uentriculum roborant, eius substantiam & facultatem contrahendo, & intemperiem humidam corrigendo. Datur

vna semel tota diebus aliquot, ut superior. Non tamen iis aded fidendum censet Sylius, vt opinione magis quam veritate adducti eas tanti faciamus, vt agros, quantumuis opulentos, sumptu parum necessario oneremus magis, quam proficiamus aliquid. Quam sim uerus, inquit, iudicare possunt qui usu harum admodum profecerunt. His autem si vtendum sit, mallem contusas accurate probare, quam dentibus parum probe commanfas deuorare, ne sua dura substantia uentriculum lædant, & coctioni suæ diutius resistent adeo, ut ne horis quidem quatuor (quantum tempus harum coctioni tribuere solenne est) percoqui possint, & forsitan vix semicoqui.

Potro in iunioribus medicis quemad. & Actuario illud quoque fortè reprehensione non carcat, quod Chebulas tantum phlegmagogas, Citrinas cholagogas duntaxat dicunt : ex Serapionis etiam & Auicennæ supra citatis verbis facile refelluntur, qui promiscuæ facultatis catharticæ disertis verbis meminerunt.

Sed Actuarium quoque ipsum & vnum inter Recentiores de earum viribus tradentem consuli par est. Perquam mediocriter, inquit, aluum ciunt Myrobalana : trita duabus aut tribus drachmis repurgant : peculiariter superuacuum capitis humorem exhauriunt : Flaua bilem flauam : atra nigram detrahunt : quemadmodum pituitam Cepula. Stomachum autem & interanea, sua insidente adstrictione firmant, sed vltæ multo magis & eluta : quæ de causa magnam purgantem facultatis iacturam faciunt, quod tenuioribus & sicciorebus consent particulis. In quibus itaque decumbens fluxio partem aliquam fatigat, aut intestina exulcerat, hæc tosta & elota representamus, & mediocriter intestina subducunt. Eandem vim Emblica sortiuntur, vnde hæc omnia miscentes genera, sapienter barbarorum medici paruam triphalon adpellant ex ipsis componunt.

Gabr. Thollopis tractatu de medicamentis purgantibus simpl. in genere de his hæc habet. Myrobalani in officinis sunt in usu vel quales sunt, vel conditi. Verum Auicenna non condit omnes, sed Emblicos & chebulos tantum, qui etiam nunc conditi solent : Condiuntur & alij, sed precipue illæ duæ species, & ratio est : quia bene condiuntur, cum habeant multam carnem : alij verò habent parum carnis : ideo non bene. Condiuntur autem vel virides, vel siccati : virides conditi non deferuntur ad nos : sicci verò possunt conditi eo modo, quem docet Mesues. Illi qui redeunt ex Alexandria, dicunt, quod antequam condiantur, macerantur aqua saponis, & hinc moti aliqui nolunt vnquam vti Myrobalanis conditis, quoniam, dicunt, ratione illius aque saponis, amittere totam suam vim. Sed siue macerentur aqua illa, siue non, quod nescio, nec volo inquirere : video quod habet suam vim, nam obseruo quod si quis vtatur frequenter ipsis, siccatur optime caput, & reperio in ipsis adstrictionem, qualem in ijs, qui non sunt conditi. Ac ideo consulo vobis, vt quando volueritis roborare, & siccare caput, exhibeatis pluribus diebus à cibo vnā Myrobalanum conditam : cum verò volueritis magis euacuare quam roborare, exhibeatis vel infusionem, vel decoctum, vel substantiam Myrobalanorum : verum tamen est quod nunc non est in usu ex hibito ipsorum in substantia : & nisi misceant cum aliquo pharmaco, in cuius compositione ingrediat, vt in Electuario Indo, & similibus, nunquam medici vtuntur ipsis in substantia : & recte faciunt quia nimis adstringunt, & ideo vtuntur vt pluri-

*Inuicem
quorumdam
medicamentis
error.**ad Elcera
intestina-
rum.**Parua tri-
phalon.**Myrobalani
conditi.**Condiendi
modus.**Roborant
caput.**Vtendum
est.*

Purgandi.

plurimum eorum, decocto, vel infusione: vtuntur, inquam, ad euacuandos varios humores, nam Emblici euacuant bilem, Chebuli pituitam. Sunt etiam in vsu apud recentiores ad conficiendos sirupos quosdam pro morbo Gallico, quia refrigerant, roborant & euacuant: & reuera optimi sunt si morbus Gallicus sit in principio, & nondum fixerit radices.

Vires.

Et, subdit, Myrobalanorum omnium vires sunt, quod omnes sunt frigidi in primo gradu, & sicci in secundo: & si dicerem quod in siccitate excedunt secundum, non errarem: quia dum ipsis vtor in affectibus oculorum & in malignis viceribus video maiorem siccitatem quam possit prouenire ex secundo gradu. Vnde dicerem, quod omnes Myrobalani frigidi sunt in primo gradu intenso, & sicci in secundo intenso, vel in tertio incipiente: exceptis tamen emblicis, quos Mesues dicit refrigerare, & siccare in primo tantum gradu: sed intelligatis in primo admodum intenso. Myrobalani omnes astringunt validissime: & ob id ego soleo ipsis vti foelici cum successu in defluuiis capillorum, quando opus est astringere & roborare cutim, quod est post euocationem humorum illorum acriorum, atque illarum fuliginum. Incommodum primum, quod est in vsu Myrobalanorum est, quod obstruunt vias, & meatus etiam illos, qui bilem deferunt: & idcirco non sunt exhibendi illis, qui sunt obnoxij obstructionibus: corrigitur autem hoc incommodum admixtis aperientibus, acribus, & diureticis, vt ait Mesues, vt sunt semina odorata. Corrigitur quoque & auferitur hoc incommodum, si nos non exhibeamus substantiam Myrobalanorum, sed eorum decoctum, vel infusionem. Alterum incommodum, quod habent, est quod haerent ventriculo, ita vt non possint descendere. Tertium est, quod corrugant substantiam ventriculi; quae duo incommoda corrigetis per pingua, inungendo sc. Myrobalanos ipsos oleo amygdalarum dulcium, vel butyro, dum atteruntur & comminuuntur; vel miscendo cum ipsis passulas aut Cassiam fistulam, vt dicit Mesues.

Natura.

1.

Correctio.

2.

3.

Natura nos.

Ast Porta Neapol. nouo suo Philosophandi aucupio, Myrobalanorum diuersam purgandi vim ex ipsis coloribus depromit: Myrobalanorum inquitens fructus quosdam luteos vel herbaceo colore flauescientes accensam bilem e corpore deijcere: sic qui atrii sint, ad atram bilem durturbandam efficacissimos: Genus Empeliticum albicans pituitam trahere: Chebulas vero ex fusco rufescetes sanguinem ex melancholia repurgare. Similiter, inquit, Myrobalani quia cor referunt, & eidem conferunt. An vero color & figura sint illarum virium causa, & an suos effectus praestent quatenus vel albae, vel hoc aut illo modo figuratae iudicent Philosophi.

Amatus scribit, ossa chebulorum valere vice Spodij.

Officula Myrob. Myrobalani maceratio & conseruatio.

Maranth. Meth. cognosc. simpl. l. 3. c. 7. paucula haec habet. Omne Myrobalanorum genus post longam macerationem pharmacopaei quamplurimi diutius coquunt, ita vt non solum purgatricem vim in terreis eorum partibus fundatam in decoctum deducant: sed eam rursus nimia ad ignem mora deperdant, dumque laeuigare corpus credunt, illud potius adstringant.

Vsus Myrobal. apud Indos.

Porro Myrobalanorum praeparationis modus, vt scribit Garcias, apud Indos non inualuit, vt pote qui iis non vtantur purgationis duntaxat gratia. Nam si purgare velint, eorum decocto vtuntur, & maiore dosi, quam nos in Europa. Solent au-

tem iis saccharo conditis uti magno cum successu, nec quisquam medicorum vsu istorum famam vnquam est periclitatus. Idem stillatitium liquorem ex immaturis elici iubet, quem post sumptam aliquam conseruam adstringentem propinat, & syrups admiscet, si quando opus est. Flaua & Bellerica praescribere solet initio mensae, iis qui aut alui profluuium, aut stomachi relaxatione laborant. Talibus enim conuenit huiusmodi cibis propter adstrictionem cum pauca aciditate coniunctam. Praeterea immaturorum Myrobalanorum succum, in alui profluuiis apprimè efficacem esse, expertum se testatur.

Aqua stillat. Myrob.

Alui profluuium.

MYROBALANI SPECIES RAVWOLFIO:

CAP. XIX

Hic fructus **Descriptio** qui Myrobalani speciem quandam praese ferre videtur, aequat magnitudine & forma Oliuam Hispanicam, aut gladem quernam magnam, coloris buxei, verrucis raris asperatus, alioqui laevis, nonnihil canulatus, spiris circularibus praecinctus; quae arbori suae haesit, calyculi vestigium, vt in Daetilis ostendit. Fragili huic cortici sub-

est caro fungosa (vetustatis, vt videtur, ratione) sapore amaricante, ossi aspero & canulato adhaerens. Nucleus osse continetur magnus, vt in Myrobalanis Belliricis, vtrinque turbinatus, canaliculatus, amygdalini nuclei consistentia, pinguis, coloris melini obscuri, pellicula intectus albicante. Hunc fructum dono acceptum a D. Rauwolfio, inter alia nostra naturalia custodimus, de quo ad nos scripsit: Arborem videre sibi non licuisse, reperiri in in Palestina, quosdam censere Mirobalani speciem esse. In hac eadem tabella habes & Fagaras iconem, de qua agimus lib. sequenti.

Sapor.

Nucleus.

MYROBALANI FACIE FRV-

CTVS INDICVI.

CAP. XX.

Extrima facie ad Myrobalanum quodammodo accedere videbatur. Magnitudo est penè Nucis iuglandis, figuram, quali Myrobalanus Bellerica, aut Ficus, aut Pirum, sed paulo ventriosior, angulosus, colore ex pullo rufescente, ea parte qua adhaesit in turbinatam apophysen extenuatus. Ponderus leue satis, substantia carnosa ferè, colore cinereo, nullo sapore manifesto praedita. Quid in eius visceribus latitet, nescimus, cum facioni destinauerit Ill. Ducissa Wirtembergica, cum alijs quibusdam exoticis, quae hunc fructum alioque

Locus.

etiam pro descriptione & picturâ gratioſe nobis commodauit.

MYROBALANI VRENTES.

CAP. XXI.

Descriptio.
Aretca.

In Insula S. Marię proueniunt etiam pulcherrimi Myrobalani, quos Aretca vocant. Obscurè rubent, & lapidem continent insignem. Gustati linguam & fauces adurunt, in modum vt Piper. Linſchott. Bry fratres in tabulis æneis Hist. Indię Orient. magnam Myrabolanum, Aretca dictam vocant, quæ in dicta proueniat insula. Proponunt eadem pagina plures Palmas, sed paruis iconibus, similes maiori iconi quam exhibuerunt pag. xi. nomine Arequeira & Aretcæ: vnde nobis suspicio oborta, an fortè aliqua species Palmæ Myrabolaniferæ, cuius Plin. meminit, esse possit. Vtinam essent qui eadem cura vegetabiles hos Indiæ thesauros perſcrutarentur & obseruarent quâ mineralibus vita carentibus inhiant, magno vitæ suæ (& vtinam non melioris) dispendio.

An Palma
Myrabola-
nifera Plin.

MYROBALANO CITRINO
ALIQUOMODO SIMILIS FRV-
CTVS CAUVS.

CAP. XXII

Descriptio.

Pud Chariff. fratrem C. Bauhinum vidimus Anno 1650. fructum cui aliqua similitudo cum Myrobalano citrino, vnciam tantum longum: parui Pyri modò formatus, parte vna latiore, altera angustiore: in eo costæ notabiles sex, interpositis quibusdam aliis minoribus inæqualibus, aciculæ perforauimus, cauus compertus est. Color fordidus cum virore.

FRVCTVS PENTAGONVS VEL
OSSICVLVM.

CAP. XXIII.

Descriptio.

Fructus Pentagonus à Paludano datus (Clus. Exot. Lib. 2. c. 20.) veriùs Fructus ossiculum dicendus, vncialis longitudinis, quod ex quinque veluti oblongis tessellis compactum, quibus subleuatis, longus nucleus in singulis apparebat, sed inanis & membranaceus dumtaxat: totum ossiculum tuberibus inanibus erat oblitum. Illud vnicum habebat, & quidem vetustate quasi attritum.

Nucleus.

MYROBALANI NIGRI OSSICVLO,
NON VALDE DISSIMILIS FRV-
CTVS EXOTICVS.

CAP. XXIV.

Descriptio.

Myrobalani nigri ossiculo non valde dissimilis fructus (per Batauos relatus in prima nauigatione in Iauam) maior tamen, inæqualis, suo externo cortice (si quem habuit) aut pulpâ nudatus, & dumtaxat, vt mihi persuadeo, fructus alicuius ossiculum, quod contractum satis crasso putamine præditum esse obseruabam, & nucleum continere subfuscum, atque in binas partes diuisum. Clus. Exot. lib. 2. cap. 5. Quale sit ossiculum Myrobalani nigri nondum nobis constat.

MYROBALANI OSSICVLO SIMILIS
ANGVLOSVS.

Ossiculo Myrobalani, inquit Clusius Exot. lib. 2. communicatus fructus neque magnitudine, neque etiam forma dispar cum suo ossiculo, ab vna parte hexagono, vel heptagono, neruis oblique per vniuersum dispersis: is autem nigra cute veriùs quàm pulpâ tectus erat, acidi saporis: Ossiculum autem duro putamine constabat, in quo nucleus ex rubro fuluiscens, non insipidi gustus, sed Amygdalam dulcem vetustam referentis.

Amygdala
sapor.

NICARAGVÆ POMVM, NVCE
ROTVNDA.

CAP. XXV

In Nicaragua, inquit Benzo, noui orbis prouincia, Pomi quoddam genus peculiare est, neque Hispaniæ neque vlli alteri Indiæ parti concessum. Piri nostri specie fermè est, ligno interiore rotundo, Nucis crassitudine, & dimidio amplius, optimi & iucundissimi saporis. Arbor procera, exiguus foliis vestita. Pomum Nicaragua vocant: alij Nicaragua.

Descriptio
fructus.

Arbor.

COLA FRVCTVS AD SITIM.

CAP. XXVI

Nonymus quidam ad tabulam Cosmographicam scribit: Fructus qui Cola dicitur, si manſus in ore detineatur, sitim restinguit, & impositus aquæ, gratum ei saporem indit, & sanos valde confortat, atque stomachum corroborat. Imò literis proditur, quod si puluis ex hoc fructu confectus, putri ventriculo gallinæ aut alterius cuiuspiam volatilis inspergatur, putredinem discutit, & pristinam ei qualitatem restituit.

Sitis.

Stomachus.

Miram.

Oleum inde destillatum & santalis mixtum, febricitanti, siccio inungatur, intra horas duas vel tres sanitatem confert.

Oleum ad
febrem.

Legimus præterea in descriptione Guineæ, in regno Congi esse arbores, quæ fructum producant Cola dictum, Nucis Pineæ magnitudine, continentem alios fructus Castaneis similes: quibus quatuor rubri suæ incarnati nuclei continentur, quos dentibus terunt, ac in ore versant, extinguendæ sitis gratia. Fructus hi in aquam coniecti eandem acere faciant, ac amareſcere palato: stomachum roborant, iecurque corruptum probè emendant.

Sitis.

Iecur cor-
ruptum.

DE CORNO.

CAP. XXVII.

Cornus sativa, seu domestica.

Prunis & Myrobalanis haud insubidè transimus ad Cornos & Cerasos, quæ & ipsæ carni inclusa putamina, & in iis nucleos edules magna ex parte habent.

Descriptio

Arbor procera satis est Cornus, & multis ramis brachiata, cortice subrubro vel cinereo, materie alba, firma, solida & dura. (cortice n. scabro, n. & adstri-

Materie

adstringentem valde dicit Matth. Flores primum omnium profert, in ramorum furculis extremis insidentes, numeros, breuissimo pediculo appensos, e quatuor foliolis extra purpurantibus vel in ora, alias subluteis, intus conuexis, luteolis: intra quæ alia concoloria foliola, incerto numero, teneriora & minora ex quorum

concurfu apices attolluntur octoni, noueni, deni, hirsuti, qui in quaterna crocea foliola explicantur, staminula exigua lutea continentia. Subsequuntur fructus oblongi, ad Oliuam accedentes, graciliores, primum virides, postea rubri, sanguinei, maiores, manus purpurâ rutilâ inficientes contriti, forma sua ad liliubas accedentes: gustu primum acerbo, at ubi maturatione remollita fuerint, acido dulci & suau cum quadam tamen adstriptione, ossa continent oblonga, teretia, qualia ferè in oliuis, durissima: in quorum angustis cavitatibus nuclei latitant exigui, subdulces, graciles, quique vix integri eximi queant. Folia, qualia uirgæ sanguineæ, [Coronæ Trago.] Videntur in icone paullo angustius picta esse. Reliqua pulchrè expressa.

Theophrasto Cornus [κορνία] quedam mas: quedam fœmina, quam & θηλυκὴν καλεῖται, id est, Cornifœminam [Gaza fœminicorneum vertit] vocant. Folium habet Amygdalo [ἔχει δὲ φύλλον μὲν ἀμυγδαλέην ὅμοιον, habet textus, quem & Gaza sequitur; Dal. vertit utriusque folium Malo, aut vulgari, aut Cydoniæ ex Matthiolo] simile; nisi pinguius crassiusque esset, corticem neruosum, tenuem: caudicem haud admodum crassum. Stolonnes [σάκκους] profert fœmina sicut Vitex, [de utriusque hoc dicit Dal.] quæ fruticosior est. [Dal. fœmina quamuis fruticosior, minores.] Vtraque habet, sicut Vitex, geminos, & ex aduerso collocatos. Materies maris excors, totaque solida, cornibus spissitate firmitateque similis. At fœminæ materies medullam habet, & mollior est, atque cauatur, ideoque ad iacula [εἰς τὰ ἀκόντια] inutilis. Maris altitudo duodecim ad summum cubitorum, quanta nimirum sarissarum [σαρισσῶν, quamuis σαρκώδης in vulgaris legatur] Macedoniae [quam vocem de suo addit Gaza] longissimarum. Nunquam enim totus caudex altius assurgit, [τὸ γὰρ ὅλον στέλεχος, ὅλος ἐν ἰσχύϊ, habet textus: legendum, ut uult Dal. τὸ θηλείης στέλεχος &c. θηλείης corruptum est in ὅλον.] Qui Idam Troianam incolunt, Marem sterilem dicunt, fœminam verò fructiferam. Nucleum fructus Oliuæ similem continet, gustu dulcem & odore: Florem Oleæ similem habet, & Floret (pro ἀπανθεῖν, ἐπανθεῖν) fructumque fert eodem modo, ex vno pediculo plura Corna proferens, atque eodem ferè tempore, quo Olea. At Macedones ambas fructiferas affirmant, sed fœminæ fructum haud esse esculentum. Radices Viticis modo, validæ & incorruptæ.

Idem Theoph. fœminæ fructum insuauissimum, (ἀσπαστον) lignum infirmum fungosumque dicit: tanta est inter ambas differentia, cum mari firmissimum sit: quæ tamen postrema verba vel de suo addit Gaza, velex Plinio, nec in Græco extant: nostræ tamen benè conueniunt, ut ex natura ipsa deprompsisse illa verba videatur, & nostram marem existimasse. Sed & in præcoccem ac ferotinam distinguunt Theoph. hancque quibusdam fœminam dici ait, & post autumum demum fructum perficere, quem modò ex eodem insuauissimum &c: diximus. Addit Theop. eodemmet cap. Cornu fœminam fructum ingustabilem cunctis animantibus gignere, de qua re in viribus. Qua verò ratione Cornus omnem respuat cultum, & vel negligi desideret, cum siluestris sapidiorem mitioremque proferat fructum, ex eiusdem Theoph. sententia, inferius tradetur.

Cornus ex sententia Diosc. [κορνία] arbor est fortis. [ἀσπὸν] fructum ferens Oliuæ modo, oblongum, primum quidem viridem, deinde per maturitatem flauum aut cerinum. [ἔανθον ἢ κηροειδὴ: alii ἔανθον ἢ κροκαεῖδῃ, croceum: Lacuna legit in vetusto codice ἐκ σπῆν: & rectius, atque ad rem accommodatius.] esculentum, adstringentem &c. Plinius fanè Corno fœminæ sanguineum tribuit. Homer. Iliad. τὰν φύλλον κροκαεῖα, corticofam Cornum vocat, quæ inter se quatit extensos ramos sono, nec sine fragore frangi EuroNotoque in montium conualibus inter se concertantibus ipsamque concutientibus.

Ferre Pirum & Prunis lapidosa v. besiere Corna. Et Ancid. 3.

Foris fuit iuxta tumulus, quo Cornea summo Virgulta, & densis hastilibus horrida Myrtus: Accessi, viridemque ab humo conuellerè siluam Conatus, ramis tegerem ut frondibus aras.

Quid Autumnalia Corna. Horat. Rubicunda Corna: & alibi sylvestria Corna. Eiusdem meminit Colum. traditque Arbustū gallicum desiderare arborem humilem nec frondosam, cuiusmodi sit Oplus, arbor Corno similis: quinetiam Cornus. Et Plin. Cornus circa solstitia reddit primo candidum, postea sanguineum fructum. Ex eo genere fœmina post autumnum baccas fert acerbas, & ingustabiles cunctis animantibus: (quod de sequentis capitis corno fœmina, si modò ea Plinij sit, intelligi debet) ligno quoque fungosa & inutilis, cum mas è fortissimis quoque sit, tanta differentia ab eodem genere fit. Item: ab his, quibus spissa est firmitas, proxima est Cornus: quanquam non potest videri materies propter exilitatem.

Corna & Cornus Gal. θηλυκὴν καλεῖται, Cerasa Italica, Cornus Indica Trago. Corni, addit idem, in Germania nostra vnum duntaxat genus habemus, nempe id quod fert rubras baccas: quæ Cereos ferat fructus haudum vidi.

Vera autem Cornus, autore Cordo, duplex est: Siluestris & sativa. Vtraque in Germania nascitur. Nascitur siluestris Cornus pinguibus montanis locis. Distinguitur etiam alio modo, siquidem altera mas, altera fœmina existit. Mas apud nos (in Germania) montibus familiaris: quinetiam in hortis seritur. Statim Veris initio flores lutei coloris producit. Fœmina etiam in plana descendit: florem in pallido candicantem serius emittit, & serius fructum percoquit. Inuenitur fœmina Cornus, quam Græci θηλυκὴν καλεῖται, plurima inter Danubij Vuerdam oppidum, & Augustam Vindelicorum. Cornus fœmina, masculæ Corno per omnia similis est: distat tamen ab hac, caudice minùs procero, minùsque recto flore racemo-

Præcox.
Serosissima.

Fructus ingustabilis.
Corna.

Diosc. emend.

Synonyma.
Lapidosa
Corna.

Autumnalia
Corna.
Corna rubicunda.
Corna sylvestria.
Corna.
Sanguinea
fructu.

Thebi cornia.
Cornus Indica.

Differentiæ.
Locus.
Siluestris.
Sativa.
Cornus mas.
Cornus fœmina.

Locus.
In quo differt mas à fœmina.

fo quidem sed minore, colore in viridi pallido, feriusque erumpente: baccis austerioribus & materie minùs spissa. Cordi historiæ addita est à Gefn. icon Tragi, quæ, vt ait, Corni maris.

Cornus
vulg.
Corni a-
liud genus.

De Corno obseruatione digna hæc scribit Clusius: Præter cornum vulgatam, quæ à cæteris, qui plantarum Historiam descripserunt, est proposita, aliud genus obseruabam Octobris initio 1593. cum Francofurto Coloniam descenderem, Andernaci ad Rhenum, in horto eius diuersorii cui symbolum S. Spiritus, monente honesto viro Hieronimo Scholier. Non minore porro altitudine assurgebat illa arbor, quam vulgaris mas, eiusque caudex simili cortice erat obductus: verum ramuli, illius ramulis longè fragiliores, folia ex aduerso eos amplectentia, breui pediculo, instar foliorum vulgaris, nitentia, nec illis minùs nervosa, in ambitu non ferrata: sed vulgaris foliis latiora, ex quorum alis cutacæ thecæ emergabant etiam ante brumam, in quibus florum sublequente nouo vere explicandorum gemmæ: floret enim cum vulgari, cuiusque fructus cum illo maturefcit, saturatius tamen (ut intelligebam) rubens: crassiora etiam, breuioraque ossicula habet. Vulgaris autem Cornus, sed syluestrior & magis pumila, frequens nascitur multis Austriæ inferioris in siluis.

Saturatius
rubens
Vulg. silu.
pumila.

Cur lapido-
sa Cornus.

Curtius lapidosa corna Virgil. dicta tradit quia foris carnis parum, intus verò ossis plurimum. Mirum autem unum, ait, in hac arbore, & cæteris contrarium, vt siluestris Corni baccæ suauiores sint quam Urbana: ut nihil hominum ingenium profit, quinimò noceat. Omnem quidem industriam & artificium aspernatur.

Syluestris
fructus sua-
uior.

Cornelia
Cornus In-
dica.

Idem ante ipsum *Hermolus* agnouit, additque, Fructus siluestris Corni maturiores, suauiores quam urbana, quod in hac & Sorbo peculiare ferè sit, quod non aliunde quam ex Theoph. desumpsisse videtur, qui tradit Cornum cultu deteriore fieri, uti patebit infra. Ruellio cornus mas Gallis Cornelia vocatur. Circa hanc materiam quædam alia etiam habet, dum infit. Est & in India, arbor ferens fructus similes cornis, quæ meritò cornus Indica nominari possit. Hunc secuti, vti videretur, Ruellius, Gesnerus, Tragus & Curtius, eiusdem meminere; verum nihil addunt, aut docent. Diligentiores de hac corno Indica fortè aliquando certiora, specialioraque tradent: cur Theophrastum non citant scribentem l. 4. c. 4. suæ hist. In India alia arbor, cui fructus similis cornis (*τοῖς κωνοῖς*) De simili quadam arbore videtur loqui, cuius fructu Corni ait, & venenatum: de quo præced. l. c. de Fico venenata.

Cornus
similis fru-
ctus.

Respon-
cultum.
Cynosbatus
Cornar. re-
preh.

Cornario *κωνοῖς* mas Theoph. Cornus Plin. pro Cynosbato agnita. Sed quis agnouit Cornum pro Cynosbato nisi aut ipse, aut qui in hoc non plus ipso viderunt; Verum quidem, aliquibus spinum album, quæ, Cornar. Cynosbatus est (quam rectè, alibi ostensum) pro Corno habitum, sed perperam. *Cornus lapidosa, hastis accommoda, edura*, Guidoni de Fontancio in Epith. Cornus Theoph. Matth. qui Theoph. lectionem deprauatam dicit, quando ait Amygdalæ folio virefcere: sed huic rei iam suprâ prospectum. Dodon. Cornus mas, eademque Theoph.

Cornus
mas.

Cornus al-
tera.
Cronemb.
not.

Cronemburgius fatetur quidem Cornum Theoph. Diosc. & Plin. eandem esse, in marem & fœminam distinctam, sed sibi iamdudum alteram visam, in Grumnogano agro apud Abbatem Vincremenfem: sed non demonstrat quamnam aut quid intelligat per illam suam alteram.

Pena & Lob. Cornus arbor, cuius stipitis du-

ritiem plusquam corneam dicunt. In Niuernensi agro fructu albo aut ceræ colore. Idem & C. Bauh. de coloribus tradit.

Hist. Lugd: *Cornus mas.* Cæsalp: *Cornus mas* Theoph. & Cornus Diosc. Virgas fert robustissimas, fructum oblongum, specie Iuiubarum, paulò tenuiorem, in maturitate rubentem intus & extra: sapore austero & dulci.

Camer. ex Hermol. annotat Corni siluestris fructus dulciores esse, quam urbana.

Nos quoque Basileæ diuersa obseruauimus Corna, magnitudine & colore discrepantia. Erant enim ex quadam arbore alijs altero tantò, ac ferè triplo maiora, succulentiora, saturatè colorata, & purpura sua manus inficientia, gustu minoribus non minùs sapida. Sunt & colore rubro manus non inficientia: vtrumque genus habet Basileæ, Clar. vir Dr. Felix Platerus.

Cæteris penè Herbarijs hæc arbor simpliciter *Cornus* dicitur, fructus *Cornum*, quod & Seruio placet. Mauran apud Auic.: vt Iac. Manlius existimat. Germ. in alijs atque alijs prouincijs variant nomina: alijs *Cornelbaum*: alijs *Burbeerbaum* / *Bornfirschen*, *welschfirschen Tierlenbau* / *Tierlen* / *Berlitzen* / *Corn* / *Burbeer* / *Corniols*. Belg. *Cornellenboom* / *Cornelienboom* / *Corneelboom* / *Corneille*. Gal. *Cornier*, *Cormier*, *Corneillier*: *Grand Cornaillier masse*, Bellon. fructus *Corneille* It. *Cornolo*, *Cornole*, *Cornare*. Hisp. *Cerezo saluage*, *Cerezo siluestre*, *Cornizelos*: Angl. *Cornell tree*. Bohem. *Drijnkowy Strom*.

Eti de loco & tempore quædam circa differentias dicta sint: id tamen obiter tantum. Cornus, autore Theoph. nascitur etiam in humidis locis, nec tantum in siccis. Seritur vel semine vel auulsione, seu surculo auulso, quod & Tragus de satu ait, qui existimat in Germania vnum tantum genus corni haberi, nempe id quod baccas fert rubreas: cornus ea frequens in dumetis instar aliarum arborum siluestrium, inter Metensium & Trierorum vrbes. At quæ ad Mosellam & Rhenum fluuios sunt sita loca, & in Alsatia, in his in quâ regionibus in hortis seritur modo iam dicto. In inferiori Germ. & apud Heluetos & locis ad Herciniam siluam sitis, ac Gallis quoque frequens inter dumeta minùs arida, aut iuxta fluentia, gustu tamen perquam austero, acore non ingrato, teste Pena & Lob. Siluestris, autore Camer. fruticat tantummodò, sed cultura in arborem pulchram redigitur. Spontè in Thuringia locis decliuibus & siluosis montium prouenit. In itinere ex Siderocapla Bucephalam, ibamus (inquit Bellon.) in siluis sub cornis. Nos Basileæ, Montbelg. & alibi locorum proceras arbores vidimus. Bessfordiæ est maxima in castello, in qua viscum obseruauimus. Basileæ duorum colorum, speciatim apud D. Platerum. Item magna & parua. Obseruata etiam nobis cum essemus Patauini in montibus Euganeis inter thermas Aponenses, & Arqua, aliisque in locis florentem in fine Februarii vidimus.

Scribit Theoph. Cornum tam marem quam fœminam ante Fauonium germinare; fructum circa æstiuâ solstitia reddere, præcocem scilicet: nam ferotinam, quam quibusdam fœminam dici ait, post ipsum autumnum demum fructificare, huiusque fructum insuauissimum esse. Plinio verò, primo Fauonio germinat Cornus: Ordine naturæ siluestrium prima sambucus, cui medulla plurima: & cui nulla, Cornus mascula. Floret in Germania antequam folia erumpant: Montbelg. mense februario & Augusto, Septembri, interdum etiam octobri demum (teste Gefn.) matura. Lug-

Alba.
Cereæ.
Varietas
Corni fru-
ctus.
Sanguinem
Album.
Cereus.
Corni silu.
fructus dul-
cior.

Differentia
in magni-
tudine.
Maiores.
Minores.

Linquarò
Synonyma
Mauran
Arab.

Locus.

Siluestris.

Viscum.

Tempus
Præcox.
Serctina
semina.

duni deflorescentem vidimus Aprili, quod mirum, cum calidior ea regio quam nostra. Basileæ vero anno 1609. cornum conspeximus florentem, & apes supra flores, mense Ianuario. Sed multum tribuendum temperiei anni.

Satio.

Scribunt, inquit Camer. arborem è semine nasci, non surculo. Ego verò utroque provenire observavi. Semen osseum tota hyeme latet sub tellure aut equam prodeat. Theophrastus disertis verbis tradit provenire & semine & surculo, uti supra citatum. Surculo ab radice auulso & semine plantavimus, sed irritò conatu. Non enim provenire.

Cultus corni optimus, non cultus.

Porro si Theophrasto credimus, Cornus non solum non desiderat cultum, verum etiam ab omni abhorret opera, cultumque respuit: atque eò deteriore fieri, ait, & egrescere. Quod si verum: optimus illius cultus fuerit, qui vocatur nullus. Quamquam Scaliger eam sententiam Theophrasti non planè digerere potuerit, quando ait: Quædam cultu multo deteriora redduntur: nonnulla dulcescunt, cum humescere atque succo abundare cœperint, ut Corni fructus: hic enim mitescens (ήμισυδρὺς) deterior (χέστερ) redditur, atque in totum arbor ipsa humida, soluta, imbecillisque fit. At cum antea dulcedinem esse diceret fructuum perfectionem: hic in corno damnat eam (infit Scal.) quæ ex cultu capiat. Neque succum modò fieri deteriore: sed materiam ipsam quoque. Sanè quæritur ad iacula. Itaque non mirum, si damnetur ob hoc cultura. Cæterum fructus eius si vescendo est, quare factus dulcior, minùs commendetur, nescio, hæc ille. Quæ eius ratio efficit ut illud ήμισυδρὺς, non mitescens vertendum censeamus, ut Gaza fecit, vulgatam quidem eius sequens significationem, sed, ad cultum redactam, aut, cultu cicurem & domesticam: Nam quæ hæc esset simplicitas, mitiores fructus vel mitescentes dicere fieri, aut factos deteriores? Sed nondum transactum cum Theophrasto. Quid enim de dulcedine dicemus? An quia dulcedinem acquirunt fiant deteriora? Ut Theophrasto consulamus, & ipsi ad eò rei veritati, vel dicendum, dulcedinem exactam & intensam illam non requiri in cornis, quæ subacidula ex dulcore quodam longè sint meliora, in sua specie, quam si nimis dulcia reddantur: vel sanè (si alicui, cui valde dulcia magis sapiunt, fortè non sapiat hæc ratio) χέστερ non quidem deterius minùsve bonum, sed, minùs, simpliciter vertendum, quæ & ipsa eius vocis significatio est: quamvis prior ratio magis arrideat, ob hanc quam modò dicimus causam. Nam si cultu deterior fit, id propter fructum potissimum intelligendum: licet ad materiam quoque trahat Scaliger, uti dictum. Si propter fructum: ergo quia hunc minùs coquit: minùs verò coquit ob humorem, quem vel cultu vel ex terra ipsa haurit culta. Quia igitur plus acquirit alimentum, quam quantum ei opus sit, non benè concoquit: ideoque neque fructum ritè ad perfectionem ducit. Vides ut à cultu hoc fiat, ab humore nimio, à terra præpingui, quam hæc arbor non postulat? Addamus & hoc, quod ad cultum requiritur ramorum & abundantium surculorum præcisio, quibus ferè neglectæ arbores scatent. Hos autem si præcidas, reliquos tum nimium surgere alimentum, quam par sit. Sed vnus scrupulus adhuc nos habet. Nam si Cornus æquè humidis ac siccis proveniat, cur iam dicamus obesse ei humiditatem terræ pingui? Solutio facilis.

Theoph. it. id. id.

Theoph. loc. explicatus.

Aliud enim arborem commodè hoc vel illo provenire loco: aliud hoc vel illo meliorem, sapidioremque fructum aut materiam producere. Ac esset profectò hic latissimus Philosophandi campus, verum non sumus in Peripato. Illud reservatum Theophrasto à me Cherlero restituto, Latio reddito, commentario mactato, & varijs ac subtilissimis disputationibus Botanicis, & ex omni natura depromptis locupletato. Nunc hoc agamus: & velut corollario dissertatiunculam hanc claudamus hæc quæstiuncula.

Sed cur denique respuit cultum Cornus? dicta namque est tantummodò causa ex incommodo consequente: dicamus & ex ipsamet arboris natura, & more depromptam. Sanè verò si arborum robustissima sit Cornus, quo epitheto & Theoph. & Scal. eam dignantur, susque deque meritò habeat nostram in ea fouenda fatagentiam. Nunquid nescis homines & equos, quorum natura robustissima, & ad labores comparata, si nimio cultu & mangonio non tantum cicurentur, sed & reuera mitescant vigore, hoc est, ut nos interpretamur, remittant, languescant, fieri tandem ad labores, segnes, væcordes, elumbes. Illud etiam consideratione meretur, quod Theoph. inter ήμισυδρῆς reponit ἀρκευθον, χαλαρίαν, πύρον &c. Perpendendum an talis reuera dici possit Cornus: & an respondeat experientia? Nos quidem id nondum observavimus. Fortassis malleus legere ήμισυδρῆς, cum hæc omnes arbores tardioris sint incrementi, & durioris ligni. Sed siquidem tantum concessum robur cornis, nunc etiam vires earundem perpendi par est.

Theoph. restitutus & commentarius.

Quæstio cur respuit cornus cultum.

Arborum robustissima Cornus. Locus generis.

Corna, autore Hipp. & Mespila, & quæcunque alia huius generis poma, aluum sistunt & acerbata sunt. Diolc. Fructus editur & adstringit, alui profusio ac dysenteria salutaris, siue sapa conditus, siue aliter in cibo exhibetur. Oliuæ quoque instar in muria servatur. Saniem verò etiam virentia folia dum vruntur exsudent, lichenibus convenienter illinitur. Cornarius tamen pro ήμισυδρῆς, ήμισυδρῆς legendum suspicatur, ut de ligni sudore, non foliorum, istud intelligatur. Nectemere: nam huius coniectura autorem habet Plin. qui idem remediij genus ex virgis desumi ait, quamvis diuerso modo: Sudor, inquit ille, virgæ corni arboris lamina ferrea candente exceptus, non contingente ligno, illitaque inde ferrugo, incipientes lichenas sanat. Condituræ cura & cornis adhibetur, ne quid non hominis ventri natum esse videatur. Miscentur sapes, & alio alius placere cogitur. Miscentur verò & terræ calique tractus. Sed eorum floribus læduntur apes. Cornum itaque arborem cauere oportet circa aluearia: nam flore eius degustato, aluo concita moriuntur. Hic Tabern. aues pro apibus legit, ridiculo errore. Ecquis enim caueat aues, quibus nullus non tractus peruius? At apes arceri possunt, non consistat hac arbore, prope aluearia. Corni arboris fructus, tradente Gal. admodum acerbatus est, cui aptus. [experimur illam acerbitem in immaturis non in iis quæ maturitate frasca sunt.] Itaque mirum videri non debet, ipsum valenter restringere, sicut & Mespila. Folia quoque & germina gustu acerbata sunt, valenterque desiccant. Itaque maxima vulnera glutinare possunt, potissimum durorum corporum: at paruis vulneribus & mollioribus corporibus magis contraria sunt. Nam nimium ea contendunt, ac plus satis desiccant. Induntur etiam fructus in pharmacis stomachicis. Ait tamen Schola Salern.

Vires & usus. alui fluxus. Téperam.

Lichenas.

Diolc. locat. cor.

Cautio.

Tabern. not.

Germina.

Corna nocent stomacho. bruma malè grata rigenti. Si tuus illa vorer venter, anatus eris.

Stomacho noxia. Modus exponendi & condiendi.

Ex ramulis Corni capiti imposita corona, sanat eius dolores, qui ex calidis vaporibus & humoribus contracti fuerint. Serenus.

Gallis, vt refert Ruell. Corna cum ematuruerunt in lagena patentissimi oris satis leuiter & laxè componuntur, ne collidi possint: deinde ad fauces vsque commissa vimineis furculis sic transuersis arctantur, ut modicè Corna comprimant, nec patiuntur ea, cum acceperint liquorem, subleuari: quàmoptimo & liquidissimo melle, vel vicario eius saccharo, vas vsquead summum ita repleatur, vt Corna submersa sint. Hæc ratio non solum ea custodit, sed etiam liquorem mulsei saporis præbet, qui sine noxa possit interdum dari febricitantibus, præsertim si uentris profluuii simul corripiantur: suoque subacido gustu, & palatum inuitante morosam abigit malaciam. Possunt etiam torreti, vel sale Conditi sicut oliuæ, qua de re vide Columellam. Quidam saccharo & nielle condiunt Sicut Cefara & Pruna siluestria: quo pacto parata & esitata dysentericis magnopere prosunt. Et iam officinis quibusdam in usu, ea saccharo condire. Diligentiores etiam pulpam ex iis conficiunt & in Electaria concinnant dysentericis expetitissima. Cornar. tradit muria condita ad affatas carnes in mensa poni, velut oliuæ colymbades. Fit & sapa ex iis quemad. ex Cerasis ad prædictos usus & ad opsonia. Item ad febres, ad fluxiones biliosas, ad sitim, ad excitandam appetentiam. Quin & ex eorum decocto & saccharo ut tradit Matth. liquor, ignis opere & coctura concreuit, coagulaturque, qui præterquamquod gratissimo placeat gustu, datur vtiliter dysentericis, ac sæmmis mensium profluuii laborantibus.

Alui profluuium.
Malacia. Cornata. s. s. condita.
Flect. ex pulpa.
Sapa.
Dysenteria.
Vinum ex Cornis.
Ex Corni fructu fit & vinum, hoc pacto. Accipe vini rubri adstringentis lib. C. cornorum maturorum lib. x, aque chalybeate lib. xii. Commisceantur omnia in vase ligneo mundo, stent dies quindecim: postea in aliud vas defundatur vinum cuius nobilis efficacia in omni fluxu.

Elect. par. ad modum.
Cornelina.
Electarium verò ex iisdem sic fit à pharmatopolis. Cocta corna per cribrum cernunt, pulpam cum saccharo recoquunt, quo modo cydoniatum fit, vocantque *cornelinam*, cuius usus in alui fluore.

Corna sicca contrita, & cum oleo Myrtino aut omphacio mista in Emplastri formam, præsentia auxilio sunt ad vomitiones, ventriculo imposita: contra fluxum autem alui, abdomini inducta: contra menses immodicos, pectini & coccygi applicata.

Emplastrum ad Vomitiones & menses. Alui fluxus. Cautio demorsus à cane rab.
Observationes.
In Hetruria abstinent demorsi à cane rabido per integrum annum à quorundam lignorum tactu, præsertim corni arboris & sanguineæ virgæ vocatæ: siquidem (vt testantur ij qui rem experimento compertam habent) si harum virgæ tamdiu manibus teneantur, quosque contalescant, illic demorsi rabie exagitantur. Memini, inquit Matth. me vidisse in ciuitate nostra Illicinensi, amicū quendam meum rabie correptum, quod corni arboris virgis, lanam diu excussisset, qui, eorum oblitus, quibus sibi à medicis interdictum erat, rabidus interiit.

Suinae Cornus.
Ligni vsus.
Fructibus etiā corni, qui ad Mosellam & alia in quibus hæc arbor luxuriat loca incolunt, sues saginare consueuerunt, teste Trago.

Materies validissima Theoph. censetur vt antecitatum ex l. 3. c. 12. vbi ἀνοσίτων, id est iaculorum meminit. Gaza vertit venabula, vsus voce Pliniana, qui l. 16. c. 39 sambuco attribuit quæ Theoph. de cornu dixit, vt, fusiū dicetur l. 5. in historia sambuci. Cornus igitur propter validitatem iaculis expetita Scaligero: & pistinarijs fabris ad parandos rotarum dentes. Virgis Lanifi-

ces ad contundendas lanas vtuntur. Bizantii multè officinæ eorum, qui tornant manubria pro securibus & alijs instrumentis corni ligno præ alijs sciant, quod durius omnibus alijs lignis perhibeatur: Hocque ligno quemad. & Asphendani onustæ naues aduehuntur Bizantium in prædictos & alios vsus, ex regione Mengrelia, vt refert Bellon. vnde patet etiam in ijs locis hanc arborem plurimā abundare. Corni lignum, autore Plinio, non aliò pene, quàm ad radios rotarum, vtile: aut si quid cuneandum sit in ligno, clauisque figendum ceu ferreis. Inter Adagia celebris est Gordij nodus, quem & Gordonium nodum vocant, Hic autem, autoribus Arriano & Plutarcho, ab Alexandro magno solutus è corni arboris libro, quamuis alijs ense dissectum scribant. Vt verò vult lo: Baptiste. Porta quæ corni bacce per maturitatem rubescunt, dysentericis valent, & muliebrum mensium excrecentiis, & albæ bacce ad rubra profluuiā.

CORNVS FOEMINA, PVTATA VIRGA SANGVINEA.

C A P. XXVIII.

Descriptio.
Folia.
Flores.
Fructus.
Officulum.
Materia.
An sit Cornus foemina veteram.
EX Fruticum familia est, quam Cornum foemina nam vulgò appellant, multis stolonibus luxurians, ramis plurimum oppositis, cortice spadiceo, sed ramorum sanguineo, odore vinoso prædito, materie alba & dura. Folia ad corni satiuæ quamproximè accedunt, atrouirentia, nonnunquam rubore asperso, bina ex opposito nascentia. Flores in umbella gerit odoratos, candidos, quatuor foliis radiatis constantes: in medio oblique surgunt toridem eiusdem coloris stamina, stilo recto, subuiri. Bacce Hederaceis vel sumperinis pares, sanguineis petiolis appendæ, primū virides, per maturitatem nigricant, lacuna in umbilico parua perfossæ; in quibus officulum palpa nitente, acerba, insuauis, nec sine amarore immersam, striatum, nucleum continens album, amarum. Ligni materies, autore Matth. dura osseaque, corno minimè cedens, virgis corno tenuioribus, robustis, nodosis, cortice sanguinis modo rufescente.

Cæsalp. fructus niger, ut in ligustro rotandus, osse binas cavitates habente in quibus singula femina continentur.

Si hæc *θηλυκαία* Theophr. seu cornus foemina eius & Plinii, huc pertinent quæcunque superiori capite de ea tradidimus. Sed an reuera ea sit, adhuc sub iudice lis est: uti patebit ex autorum cōtrouerfia. Satis accedere videtur his notis. Serò fructificat: fructus insuauissimus & ingustabilis: caudex non admodum extat: stolones graciles habet sicut virex? & potius frutex est, quàm arbor. Quas omnes notas Theoph. suæ Corno foeminae tribuit: Sed & nodos hæc habet, quos vtriusque cornis cōmunes esse ait idem autor. Repugnat verò quod corniferæ Theoph. lignum infirmum, fungosum, & medullam habens tribuit. Huius verò lignum æquè durum ac firmum sit, ex multorum autoritate, quàm corni maris. Sed hanc difficultatem diligentiores, aliquando noua quadam obseruatione conciliabunt.

Nihilo certius constat, an sit Virga sanguinea Plinii. Tam pauca enim de sua Virga sanguinea tradit, vt Oedipo ferè opus sit ad explicandum quæ describat: Imò si verum fateari velimus eam nec describit quidem. Hæc enim de ea tradit, Nec virga sanguinea foelicior habetur. Cortex eius interi-

rior,

Sanguineus frutex. rior, quæ præsanauere, [celerius quàm opus esset sanata sunt] aperit. Idem sanguineum fruticem alibi vocat, & de eius usu ac viribus diuersis locis agit, quæ infra trademus in viribus, ne ordo noster interrumpatur.

Tetragonias. Dalech. annotat, sanguineos frutices Plinij Tetragonias esse Theoph. quas Gaza Quadratorias vertit: & addit; sanguineam virgam Plinium appellare. Qua verò ratione Dalech. dicat, fruticem sanguineum esse Tetragoniam Theophrasti, nondum agnoscimus, cum docti aliam iudicent Tetragoniam ab ea de qua dicitur cap. de Euonymo.

An Opulus Colum. An sit columellæ Opulus, ut olim existimauit Dod. considerandum sanè quæ de opulo pauca tradit Columella, & præcedenti cap. à nobis citata sunt, non malè videntur Virgæ sanguineæ competere. In historia Aceris & alia de opulo opinio traditur.

Synonima autorum-que placita. Bellonius eandem plantam Cornum fœminam, Virgam sanguineam & sanguineos frutices videtur iudicasse, quando ita scribit: Arbor quam Macedones olim cornum fœminam nominant, quam Galli nunc Latinos imitantes *Des Sanguins* vocant, in monte Castagna inter urbem Philippi & Bucephalum nunc *Canallam* dictam, sito, non multò minores proueniunt, quàm magnæ nostræ corni mares.

Cornar. not. An Corn. apud Diosc. hanc intelligit, cum ait: Cornum fœminam esse puto, quam Germ. *Faulberbaum* & *Faulholtz* vocant, quidam etià *Spindelholz*. Sed fortè Cornar. confundit duas diuersas plantas, aut saltem diuersarum nomina. *Spindelholz* enim Germani de Euonymo dicunt: *Faulberbaum* verò de Alno nigra.

Apud Cordum in Diosc. quidam hæc anhotauit: cornum filu. aliqui interpretantur *Faulholtz* / *Faulbaum*: sed in aliis locis alios frutices alii.

Cornus nomina indigna. Cornus fœmina, inquit Ruell. dumetis & nemoribus familiaris: Sed quod neglectas & ingustatiles ferat baccas, indignam quæ Corni nomine vocaretur; rura putauerunt.

Sanguineus lo. Matth. verò, Corno, ait, haud absimilis est planta, quàm in Hetruria à sanguineo virgarum colore vulgari idiomate vocamus *Sanguineus* & *Sanguinello*. Sunt qui velint Cornum esse fœminam, sed non video [inquit quibus argumentis hoc probare nitantur: Virgam sanguineam esse Plinii non ausim affirmare.

Non esse Cornum fœminam. Virga sanguinea. Sanguineus. Pseudocrania. ossæ. Corniolus. Et alibi scribit: *Sanguineus* in Tuscano, multis *Cornelo* (Cornus fœmina,) quorundam falsa opinio. Et in Germ. *Bartriegel* quidam vocant Pseudocraniam, alii ossæ: Plinio est Virga sanguinea, Corniolus.

Celastrus. Nominis Germanici rationem reddit Tragus, quia (inquens) fruticis huius lignum, maxime cum aridum fuerit, securi & terebro, mirum in modum repugnat, ideo apud Germanos id nominis sortitus est, ut *Bartriegel* vocaretur, licet ea appellatio ligustro quoque à nonnullis tribuatur, sed perperam. Quod si hic frutex arborecens hycine folia sua non amitteret, vocarem illum Celastrum Germanicum.

Germ. Cornus fœm. Virga sanguinea. Pseudocrania. Gesnerus tamen & Cornum fœminam, & Virgam sanguineam Plinij diuersis locis dicit, caprifque gratam, vnde nomen sit apud Gallos. *Sanguineum* Italici. Rot *herngerteri*. Pseudocrania Cordi, id est, falsa Cornus. Quærendum monet, an hæc sit arbutifolia seu frutex, quem à ligni duritia Germ. *Bartriegel* appellant, addens Plinio virgam sanguineam esse & cruditis Cornum fœminam coniici, sed eum mox cap. 30. aliam Cor-

num fœminam describere, cuius ipse Iconem apponat.

At verò ea icon quæ ex Tragō appositā est Cordi nobis neūquam videtur respondere descriptioni Cordi.

Lonicero, Cornus filu. *Spindelbaum* *Faulbeer* / Cornus fœmina: Item alibi *hartriegel*, potest dici ossæ. Sed malè idem duas ponit figuras & duobus locis diuersis de eodem frutice agit.

Phillyrea. Euchar. Roslin in suo Herbar. scribit *Phillyream* Diosc. existimari à nonnullis *Bartriegel*. Intelligit autem Cornum fœminam: quo nomine vno loco depingit, & altero sub titulo *Spindelholz* / *Faulbeer* / cornus siluestris.

Lonicernot. Thelictaria. Opulus. Sambucus filu. Dod: hist. Gal. *Corneliet sauvage* Gallis: Theoph: *θελικραία*: Lat. cornus fœm. Colum. Opulus: quibusdam Brabantis, *Wilden Vlier* / id est, sambucus filu. ita dicta, quia nuper natos ramulos plenos medullæ habet, vt sambucus. Item: Virga sanguinea, ab Ital. dicta *sanguineus*, *Sanguinello*. Petro crescentio *Sanguineus*: Bel. *Wilde cornellee*, id est Cornus filu. Videtur Theoph. Cornus fœm.

Valerius Cordus *Περδοκραία* facit, inquit idem Dod. id est falsam seu spuriam cornum. Nobis verò non videtur Pseudocrania Cordi, licet cum Dod. idem sentiant Lob. C. Bauh. & Schuenckf. Apud Cordum enim sunt duæ diuersæ plantæ eo nomine, quarum neutri nobis videtur conuenire, quicquid dicat Lobel. qui sic ait: cornus fœm. *θελικραία* cordi; Germ. *Spindelholz* & *faulbeer*, id est; Fusaria. Coriarij expetitur frutex Cordi.

Fusaria. Aduersaria cornum fœm. Pseudocraniam Cordi, & Virgam sanguineam vnum & idem faciunt: quàm rectè; ipsi viderint.

Turner. Cornus fœm. Angl. quibusdam, *Dogberry tree*: alijs *corne tree* femall: alijs, quod lanionibus ad verucula conficienda in usu sit, *Priest tree*.

Lanionibus in usu. Caute Cæsalp. *Sanguen* inquit, vulgò, folia subhirsuta; hanc Plin. videtur intellexisse Virgam sanguineam vocans. Hanc autem Theoph. cornū fœm. videtur intelligere.

Corniolus. Secure Schuenckf. corniolus *θελικραία* Theoph. Pseudocrania Cordi, *Scheisbeeren* Silesijs, *Faulbaum* / *Bartriegel* Siles. *Spindelholz*. Enimverò qui ista nomina in vnius plantæ designationem concordarit, is nobis egregius & subtilis Botanicus fuerit: difficultates iam in præcedentibus ex parte declarata, & suis quæque locis declarabuntur.

Schuenckf. not. Cæmer. circumspiciat eadem ferè dicit, quæ Cæsalp. Causam reddit, Virgam sanguineam Plinij asseri non posse, quod brevis sit in ea.

θελικραία & corn. fœm. H. Lugd. Tabern. & Thallio. Cornus filu. fœm. Ryffio. Bohem. *Suuetda* / Hung. *gyrousa*. Reliquarum linguarum synonyma dicta sunt fusè, suis quæque autoribus tributa.

Virgam sanguineam hunc dictum putamus fruticem [si coniecturæ locus est] propterea quod virgæ eius magna ex parte rubent, sanguinis instar: quamuis Veteribus & alia de causa sic dicta videatur, quod ex verberatione Parricidarum, antequàm morti tradarentur, sanguine madebant, vnde fortè, eius lignum apud Priscos infelicissimum habitum, vt specialius dicitur in viribus.

Subeunt in montosa sanguinei frutices: Plinius. Verum non in montibus tantum. Nam in sepibus, frutetis, siluestribus & saxosis locis passim Germaniæ fruticat. Vidimus etiam circa Monspelium & Patauium. Prouenit in Anglia quoque, Turn.

Phillyrea.

Lonicernot.
Thelictaria.
Opulus.
Sambucus
filu.

Sanguineus.

Dodonæ
preh.

Lob. not.

Fusaria.

Lanionibus
in usu.

Corniolus.

Schuenckf.
not.

Locus.

Tempus

Floret April. & Maio, Dod. Iunio, Trago. Iulij initio in Sileſ. Schuuenckfeldio: Nos Montbelg. etiam Septembri, Geneuæ octob. & Nouemb. Lugduni Maio, Baſil. Aug. ſept. ac etiam octobri, præſertim circa Mutetum, (celebrem ob herbarum frequentiam) montem vicinū florentem obſeruauimus. Baccæ imminente autumno magna ex parte nigreſcunt, Sebtemb. maturantur.

Vires & vſus.
Baccarum ſapor.
Oleum è baccis.

Cane rabido demorſi.

Orbus arbor.

Turdorum cibis.
Caſalp. re. præb.
Baccarum varia ſc.

Cur infelix putata Virga ſanguinea.

Parricida Olim Virgæ ſanguineæ cadebantur.

lex de Parricid. expo. ſira.

Ligni vſus

Aqua ad ſtrumas.

Coriarij

Virgæ ſanguineæ baccæ, guſtu ſunt amaro, acerbæ, adſtringente, vnde neceſſe eſt conſimili facultate præditum eſſe earum oleum, quod Ananienſia rura in Tridentino agro conſiciunt ad lucernarum vſum, expreſſis torculari, decoctis prius in aqua baccis, vt tradit, Matth. Eodem teſte, iam ſuprà dictum in Hetruria demorſos à cane rabido abſtinere à contractu ſanguineæ virgæ: ſiquidem ſi Virgæ tamdiu manibus teneantur, quonſque concaleſcant, illic demorſos rabie axagitant.

An de hoc frutice ſequentia ſcribat Fracaſt. de contag. morbis. l. 2. in fine capitis. 1. conſiderandum, ait: cur verò & qui ſub Orbo arbore iacent, verrus in rabiem vertantur, ſi aliàs rabidi fuere, conſimilem habet latentem cauſam ſi modò verum eſt, quod fama quadam circumfertur, nihil autem prohibet vapores, qui ex ea arbore continenter exhalant, ſtipſici quidem & hi licet dicere melancholicis, ad hominem delatos, & intus calefactos idem facere poſſe, quod & ſemina ria rabiei, magis autem in eo, qui ruſus rabidus, propter derelictam diſpoſitionem.

Fructus à turdis multum expetitur, autore Cæſalp. Cui non conſentit Dod. qui ſcribit: Baccas ſapore ingratas & volucrum nulli deſideratas eſſe. Partium diſſimilium ſunt, quaſdam enim habent calidas, amaras, & exterſorias: plurimas verò frigidas, ſiccas, acerbæ & adſtringentes. Et ſanè huic Dod. ſententiæ optimè quadrat quod de corno ſua ſœmina tradit Theoph. fructum eius & Buxi cunctis animantibus inguſtabilem eſſe. An verò reiſpſa expertus ſit Cæſalp. contrarium, nos latet.

De Virgæ ſanguineæ viribus ſic Plin. Nec Virga ſanguinea felicior habetur. Cortex eius interior cicatrices, quæ præſanauere aperit. Item: ſunt qui ſanguineis virgis tangunt ea, quæ nolunt his obnoxia eſſe: nimirum, formicis, erucis &c. Eiuſdem frutices vitibus vincula ſuppeditant. At corticem ea præſtare nec compertum, nec veriſſimile Dod. putat. Nobis vero haud ſimilius putatur quod de eorum contactu infecta fugari ſcribit. Sed cur infelix dicit? Modestiſmus in l. penult. ff. ad leg. Pomp. de Parricid. antequam facco parricidæ inderentur, oſtendit in more fuiſſe poſitum, vt virgis ſanguineis caderentur: nempe ex hac arbore ſumptis, non, vt quidam legunt, ſagmineis, aut, vt alij interpretantur, ſanguine rubentibus, ac rorantibus, quoniam hoc lignum infeliſſimum haberetur, ac maximè infame. Magius, & ex eo Dal. Porro quæ ex hoc frutice vtenſilia & ruſtica instrumenta, potiſſimum verò ad carros pertinentia conſiciuntur, ea diu durant, nec facile corrumpuntur, teſte Trago: qui quid in medicina poſſit, ſibi in expertum fatetur. Camer. verò tradit Italos ex huius ligno aquam ſtillatitiam elicere, qua ſola ſtrumas (ſi qua fieri id poſſit ratione) penitus diſcuriat: ſin minus, maturare partim & diminuire. Ryſſ. Coriarij expeti hunc fruticem ait: ſed indagandum id à coriarij, an hic ipſe ſit, quem expetunt. Nobis enim de hac re nihil conſtat.

CORNVS ADVLTERINA SEV PSEUDOCRANIA CORDO.

CAP. XXIX.

Pſeudocrania, arbor eſt, quatuor, quinque aut ſex cubitorum altitudine, caudice diſtorto vt plurimum, craſſiore quàm vt manu complecti queat, cortice veſtita ſpadiceo, ramisque pluribus brachiata. Folia habet ſubrotunda, ac interim in breuem mucronem deſinentia, leuiſſimè per ambitum ſerrata, rarè ſeſquiuncià latiora, figurà inter Tiliam, Betulam ac Piraſtrum media. Flores poſt veris initium ſecus folia è ſurculis ramuliſque profert paruos, colore propemodum in herbaceo pallescentes, ſtaminibus paucis breuibſque ſtipatos. In medio flore exiguum & oblongum eminet ſecuturi fructus rudimentum, quod paulatim relicto poſt ſe flore, in oblongam excreſcit baccam, vtrinque modicè turbinatam, & Corni fructus modo ouatam. Radice nititur multifida, quoquo verſus diſtracta. Naſcitur in ſaxoſis collibus inter petras, quales ſunt ſuprà Regenspurium vrbem (quam Ratiſbonam vocant) in vtraque Danubij ripa, & circa Selhemium. Cordus.

Scimus eſſe qui velint plantam hanc à Cordo deſcriptam eandem eſſe cum Corno ſœmina quorundam, ſeu Virgæ ſanguineæ, vt Dod. Lobel. C. Bauh. Schuuenchf. Verum deſcriptio non videtur nobis conuenire, vt iam monuimus cap. præced.

Conſiderandum an affinitatem habeat cum Alno noſtra baccifera altera.

DE CERASIS IN GENERE.

CAP. XXX.

In tanta Ceraſorum varietate, primùm Autorum deſcriptio dogmata de ijs prælibanda.

Ceraſo, auctore Theoph. natura peculiaris, magnitudo excellit, quippe quæ ad x x i v cubitorum altitudinem excreſcat, admodum recta, & ab ima radice craſſitudinis bicubitalis. Folium habet Meſpili (ſed Setaniæ non Anthedoniſ. Conſt.) ſed prædurum & latius. Vt vel è longinquo hæc arbor colore (& altitudine) cerni queat. Corticis leuore, colore, & craſſitudine Tiliæ (ἐλὶν) ſimilis eſt: ideoque ciſtas ex ipſo conſiciunt, ſicut etiam è Tiliæ corticibus. Hic cortex neque recto ductu aſcendit, neque in ambitu æqualiter (ἐν τῷ ὅλῳ) circumnaſcitur, ſed volutatim (ἐλκεῖν: ἐλκεῖν vulg. habet: quidam ἐκπ. legendum cenſent.) ambit, ab inferiùs ſuſſum ſe adducens, quemad. & foliorum deſcriptio. δοκρῶν: intelligimus figuram quando conuoluuntur, vtrinque adductis) cumque deſquamatur, hoc eodem modo decorticatur: alioqui ſciſſilis eſt, nec pars aliqua eodem filo detrahi poſteſt. Craſſitudine verò foliatim attenuatur, corticis reliqua parte æquè arborem conſeruante, ac integro, quo antea veſtebatur. Cùm verò & reliquus cortex auferretur, exit humor quidam. Sin verò externa tantum tunica, reliqua pituitoſa (μυζώδης) quodam humore nigreſcit. Ruſus, quæ anno ſecundo, tunica, vice illius ſubnaſcitur, verum tenuior. Materies neruis cortici ſimilis, tortili ac conuoluta. Virgæ eodem omnes modo illic è naſcuntur. Ramis creſcentibus euenit, vt inferiores aſſiduè vergant & nutrent, alij ſuſſum verſus increſcant

Flos.

Fructus.
Faba.
Diospyri.
Locus.Theoph. lo-
cus cor.Theoph. ex-
plic.Plinius ex-
plic.Cerasi an-
tepl.Mespili fo-
lo.
Tilia Cer-
tine.Theoph. &
Athen. illu-
strati.Melampyri
fructu.

Diospyros.

Crataegus.

crescant. Omnino arbor hæc minus nodosa, mul-
to tamen nodosior quam nigra Populus: radice a-
lioqui multiplici, perquam sublimi sed non admo-
dum crassa innititur, & conuolutio eadem radice,
& corticis radicem regentis. Flos candidus, Piro
& Mespilo proximus, ex parvis floribus constans,
forma fauaceus. Fructus ruber, figura Diospyro
similis, magnitudine Fabæ, Verum Diospyri nu-
cleus durus, Cerasi autem mollis. Nascitur vbi Ti-
lia: omnino autem vbi amnes, & rigua. Huic arbo-
ri humor in lachrymæ modum densatur. Hæc
Theoph. de Cerasi verba, aptè videntur quadrare
cum nostra Ceraso, quamvis operosus admodum
videatur in descriptione corticis: si quis tamen di-
ligenter attendat, & nostræ quoque aptari posse,
intelligent periti.

Flores fauaceos (κελευδες Gaza legit, non κηρωδες
vt vulg. habent) dicit, vel ob concavitates scilicet
frequentes, vt Scal. censet, vel quia, vt ipsemet ali-
cubi Theoph. loquitur de re simili, est quædam
εὐχρησία πολλῶν μικρῶν ἀπο μιᾶς κορόνης, ex qua flores
Cerasorum dependent. Istud fortè alicui difficul-
tatem iniiciat, quod Cerasi nucleum mollem dicat.
Sed sciat, ipsum relatiuè hoc dicere: præmit-
tit enim Diospyri durum esse. Alioqui per se &
simpliciter officulum Cerasi durum quidem est,
quominus dentibus frangi conteriue possit, id
quod in suis animaduertitur, qui ea veluti
glandes, agminatim, nulloque negotio fracta com-
minuuntur.

Clata sunt, quæ de Ceraso Plin. habet. Medio
genere, inquit, l. 15. c. 24. inter bæccas acinosque
(fructus sunt) Cerasis. Pomum his primò cari-
dum, vt scè omnibus bæccis. Mox aliis vire-
scit, vt Oliuis, Lauris: rubet verò Moris, Cerasis,
Cornis. deinde nigrescit Moris, Cerasis, Oliuis.
Notandum tamen hoc loco non omnibus Cerasis
nigrescere, sed quibusdam inter eas speciebus
tantum. Idem Cerasum inter peregrinas (Italiæ)
arbores, recenset. Quando autem esse ceperint,
dicitur in loco. Eidem sanguineus succus cerasis,
quorum intus lignum, extra caro: cute & succo
teguntur. Ramosarum Cerasus etiam in x l. cubi-
torum trabes, æquali per totum duum cubitorum
crassitudine reperitur.

Athenæus Cerasi historiam potiùs implicat,
quam explicat, quâdo in hunc modum ex Theoph.
tradit. De cerasis hoc Theoph. in opere de plantis
scriptum reliquit. Petuiarem quoque naturam
fortita est cerasus, vastæ magnitudinis, vt quæ ad
cubitos x x i v assurgat: folijs Mespilo (Setaniæ nò
Aroniæ Dal.) similibus, duris, crassioribus, cor-
tice Tiliæ simili, flore candido, qualis est Piri
& Mespili, ex parvulis floribus compositis, qui
ceram olet. κηρωδες. Apud Athen. κηρωδες: Ruell.
fauo similis, sicut & nos antè, quam vers. & Scal.
& Const. doctissimi viri admittunt. At negat Dal.
hoc in flore perspicui, & odoris Cerei reddit, &
omnino verum esse dicit. Et admittimus, tan-
quam ingeniosam interpretationem, nec reiici-
mus. Sed an ad mentem hoc sit Theophrasti, val-
dè ambigimus: cui consuetum, non vno loco flo-
res aut fructus fauaceos seu κηρωδες dicere, qui in
densum agmen & velut in glomerem aut umbel-
lam fauaceo stipatu aggregati sunt.) Pergit Athen.
Fructu rubro figura, Melampyro [Theoph. Dios-
pyro] simili, fabæ magnitudine: At Melampyri
[Theoph. Diospyri] nucleis durus est, Cerasi
mollis: [Theoph. Diospyri nucleis mollis est, Ce-
rasi durus. Diospyros autem est Guaiacana; Dal.]
Rursum idem Theoph. crataegus: aliis crataegum
dicitur: (cratigon mendosè, legend. crataigona
Tom. I.

Const.) Folium, inquit, rigidum habet; Mespilo
(Aroniæ non Setaniæ. Arbor hæc Sorbus, est tor-
minalis offic. & herbario. Dal.) simile, sed maius,
latius, oblongius, & in eo scissuras Mespilo dis-
similes. Arbor ipsa nec crassa est admodum, nec
procera: lignum varium, flauum, firmum: cor-
tex lauis, qualis Mespili, radix quæ vnica est, non
altè descendit: fructus rotundus, Oliuæ situestris
[ήλικον ὁ κόμπος] magnitudine: maturus è flauo ni-
grescit, succo & sapore Mespili. Quamobrem
agrestis Mespilus esse potiùs arbor videtur. His
scilicet verbis Philosophum [Theoph.] ar-
bitror, inquit Athenæus, quod nunc appellant
Cerasion indicare. (Egregium sanè verò iudiciū
in discernendis plantis: sed danda ei venia, vt pa-
rum in re herbaria exercitato. Asclepiades
(pergit Athen.) Myrleanus arborem quandam
chamecerasum nominans, ita scribit. In agro Bi-
thyniæ chamecerasus gignitur cuius radix non est
admodum magna, nec ipsa arbor: sed par rosarum
arbori &c.

Mox cerasi originem traditurus idem Athen. in
Græcos inuehitur sub nomine Laurentij cuius-
dam Rhetoris, his verbis: Vos quidem Græci;
vebis multa vendicatis, quod ea primū vel à
vobis intentata sint, vel nominata, hoc tamen
nescitis, Lucullum, Romanum Imperatorem;
qui Mithridatem & Tigranem debellauit, è Cera-
surte oppido Ponti, hanc plantam in Italiam pri-
mū aduexisse, eundemque nomine ciuitatis il-
lius, fructum hunc Cerasum nuncupasse, quod
proditum est à nostris Scriptoribus: (Latinis vt
existimamus) Hæc Athenæus. Ex quibus apparet
dubitasse illum quid esset cerasus apud Theoph. &
an eadem quæ crategus, de qua egimus cap. de
Sorbo Torminali, lib. histor. nostræ primo. Nec
placet nobis à quibusdam in Græco Athen. textu
antiquo & versione Lat. mutata quæ dicuntur de
nucleo Diospyri & cerasi in contrarium sensum;
quandoquidem ipsemet Theoph. ita habeat: aut
monendum erat Athenæum habuisse Theoph. co-
dicem corruptum; quod tamen diligenter consi-
derandum, priusquam certò affirmetur, nec clas-
fici Autoris textus tam facillè immutandus. Non
displicet quidem mutatio lectionis Melampyri in
Diospyron, quia ex Theoph. desumpta, resque
ipsa se ita habere videtur. Indignum profectò A-
thenæo iudicaremus; post cerasum & crategona
tradere de comaro & Memecylo, & postea iterū
de ceraso, quasi congeneres essent plantæ, nisi &
alibi apud eundem obseruassemus, eiusdem plan-
tæ historiam; interuentu alterius, & fortè nihil
minus quam congeneris, diuulsam; quod in vi-
ro docto & ordinis saltem, si non methodi studi-
oso, nequiquam ferendum. Nos ea quæ de coma-
ro scribit, in medio ferè illorum quæ citauimus;
& in viribus citabuntur, relegamus ad caput
de Arbutio. An verò Guaiacana sit Diospyros, vt
censet Dal. suo loco videndum: Sic itaque de tri-
bus distinctis arboribus vno quasi tractu agit A-
then. quarum prima est cerasus Theoph. altera
Arbuti: Tertia (dicenda in viribus) est cerasi
vulgaris, quam nec distinguit à ceraso Theoph.
nec an eadem sit docet. Quod autem de Lucullo
tradit, eadem & à Plinio de ceraso vulgari scri-
buntur.

Cerasi porrò & Diosc. meminit, præter vires
nihil habens: & Varro, & Palladius, & Galen-
qui & Diosphyra habet. Verum quid sint Diosphy-
ra apud Gal. considerandum, & diligentius per-
quirendum. Const. Diosphyra Galeni eadem putat

Athen. pa-
rum in re
herb. exer-
cit.Græci glo-
riof.Cerasi ety-
mon, seu no-
minis origo.

Athen. nō.

Dal. nō.

Athen. nō.

Diosphyra.

quæ *διόσπυρα* Theoph. de qua supra mentio facta in descriptione Cerasi. Nec enim aliud tradit vel Theoph. vel Gal. de Diospyro vel Diosphyro (si modò sint vnum) quàm quoddam ille quidem nucleum habere satis apertè insinuat, quando cerasa officulum durius habere tradit, hic verò sua Diosphyta, quemad. & corna inter eos fructus recenset, qui exiguum quidem habeant alimentum, sed prauis succi sint omnes. Vt suspicio aliqua sit Diospyra Veterum ad cerasorum aliquod genus accedere posse: difficile tamen, quid sint, definitè pronuntiare in tanta Autorum breuitate.

Nostram
Cerasum
esse anti-
quorum.
Gaza not.

Rob. tamen Const. in Lex. liberè dicit *διόσπυρες* vel *διόσπυρες* genus est Cerasi de quo Theoph. Hermolaus non separat Cerasum Theoph. à Pliniano atque aded nostrate: Gazam verò redarguit, quod apud Theoph. *διόσπυρες* Iouis flammam interpretatus sit, cum Iouis triticum interpretari debuisset, si vocis vim exprimere voluisset. Sed nec Ruell. distinguit inter Theoph. Plin. & nostram Cerasum, quemad. nec Tragus.

Mespili fol.

At Anguil. in epist. Dubitas, inquit, an nostra Cerasa sint ea de quibus meminit Theoph. mihi etiam res suspecta est, quia nescio quid velint hæc verba: *ἐὺλλων δὲ ὁμοίων τῷ τῆς μεσπίλης*: quia describendo Mespilum, dicit habere folia Apii: Postea loquens de flore ait: *ἀνθὸς δὲ λευκὸν ἀπὸ τοῦ μεσπίλη ὁμοίων ἐκ μετὰ τῶν ἀνθῶν ἑνικελευσάντων* &c. Has notas nostris Cerasis non respondere, nec in foliis nec in floribus apparet: Aliorum tamen esto iudicium. Hæc ille. De mespilo suo dictum loco, & quid de illa foliorum comparatione sentiendum: nempe Seraniam intelligendam, ut & supra dictum. Quam verò de floribus adducit difficultatem Anguil. est certè aliqua, nondum enim planè apertum est, quomodo flos Cerasi nostratis ex multis flosculis congestus sit. Quid si racemosam intellexisset Theoph. Aut, quid si pro *ἀνθῶν*, legendum sit *ἐὺλλων* ita ut foliola florum, intelligantur. Iudicent docti.

Coniectura
in Theoph.

Cratægus.

Fuerunt, inquit Goropius qui putarunt cratægum à Theoph. descriptum Cerasum nostram esse: quàm verè non iudico: id interim displicet, quod siluestrem Mespilum videri dicant.

Linguar.
Synonyma.

Cerasus arbor *κεράσος* Græcis, & *κέρασος* fructus ut Const. interpretatur: & in Geopon. *κεράσια* pro eadem arbore, ut idem explicat. Diosc. verò *κεράσια* Cerasa, pro fructu, & Cerasia, ut interpretes vertunt, pro eodem. *κερασόν κόμμι* vertunt gummi Cerasorum. Had. Iunio Cerasus *κεράσος* Græcè est. Iudæis, teste Trago, *Gudgannioth*, ex nomenclatura Eliæ Leuitæ. Arab. *Serasie* & *Sarasie*. Germ. *Birsen* vel *Birschenbaum*: de me arboris nomen *baum*, & habes fructum. Belg. *Bersboom* & *Criekenboom* / *Briehen* / *Bersen* / *Crieken*. Ital. *Siregie*, *ceraso* Gal. *Cerisier*, *Cerise*. Hisp. Castil. *Cerezas* aut *Guindas*: Catal. *Ciceres*: Port. *Cereias*, aut *Gineas*. Bohem. *Wissne*. Hung. *Cherosnyosa*.

Differètiæ.

Cerasorum multiplex differentia, à sapore, colore, figura, magnitudine, loco, autoribusque seu inuentoribus ipsis.

Aproniana.
Actia.

Cæciliana.

Insiana.

Duracina

seu Plinia-

na.

Lusitana.

Variegata.

Laurea.

Macedoni-

ca.

Cerasorum, inquit Plin. Aproniana maximè rubent: nigerrima sunt Actia: Cæciliana verò & rotunda: Iulianis gratus sapor, sed penè tantum sub arbore sua, aded teneris, ut gestatum non tollerent. Principatus Duracinis, quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica verò Lusitanis. In ripis etiam Rheni. Tertius ijs colos è nigro ac rubenti viridique similis maturescantibus semper. Minus quinquennio est, quod prodicere quæ vocant Laureæ, non ingratè amaritudinis, insita in Lauro.

Sunt & Macedonica parvæ arboris, raroque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice chamæcerasi. Inter prima hoc è pomis colono gratiam annuam refert.

Hermol. etiam quædam ad differentias pertinentia tradit, his verbis: sunt & Laureæ Cerasa. *Amara* dicuntur vulgò, quasi amara Cerasia. Etenim Pomum ipsum non Cerasum vocari Seruius præcipit: Cuius & illa quoque verba sunt, Cerasium, inquit, & antequam è Ceraso vrbe Lucullus adueheret, erat in Italia, sed durum, & Cornus appellabatur, quod postea mixto nomine Cornocerasium est vocatum. Sint autem Cornocerasia idem cum Duracinis genus, an verò Seruio credendum, qui Cornum in Italia Cerasium fuisse prodat, cum alia res sit Cornus, alia cerasus omninò, satis ambigimus. Cerasiorum porrò discrimen alterum quod Romæ Visulum appellant, frequentissimum in Germania & Gallia.

Sed in Scythia ferè supra modum, ubi & Viscina Barbari cognominant, ut Pomponius Letus, qui ea loca modò inuist, constanter affirmat. Hæc ille. Videntur autem Viscina Barbaris dicta, eadem quæ Germ. *wiechflen* vocantur.

Ruellius de Cerasorum differentiis sic scribit: Gallis horum Malorum varia notantur discrimina: quædam mediocri arbore, interdum pumila, quasi frutice (quam chamæcerasum dici puto) pendent: pediculo breui, pomo rotundo, rubente, carne multa, molli, succosa; ossè intus duro, nucleo dulci. Hoc maximè grato placet acore, morosoque laborantium morbo palata recreat, prægnantium etiam malaciis, antequam maturelcat expetitur.

Hoc Francis tantum cerasii nomen meruit. Reliqua varias sortiuntur appellationes. Quædam Pomo prodeunt proximo ex arbore grandiuscula, longiore petiolo, fructu multo acidiorè & subacerbo cetera simili: vulgus Mersasia nominat. Ea nimio sui acremento respuuntur, ut alia, nimia sui dulcedine fastidium pariunt. Alia proceris arboribus exeunt, turbinatiore pomi figura, longioreque, pediculis longis, pluribus unà coeuntibus: baccis partim candicantibus, nonnunquam in totum rubris: prædulci carne, ori iucunda, fragili intus ossè, nucleo non insuauis. Sed hoc Malum longè acidis fugacius, primumque in Cerasiorum genere maturitatem sensit; vulgus nunc Guinea, nunc Guindola vocat. Sed inter ea habentur crassiora, alba carne, prædura, magna ex parte albicantia, prædulci gustu, callo corporis nucleo pertinaciùs hærente: ob hoc putarim Veteribus Duracina Cerasia nuncupari. Quæ in totum rubent, mollitiæ cedunt. Quæ partim albicant, partim rubescunt, cum utriusque societatem incunt. Celerius inarescunt, quæ molliori constant carne. Inueniuntur & alia in siluis & nemoribus, nonnunquam in dumeris & cultis, baccis paruis, multum infra dictorum magnitudinem: callo carnis rotundiorè, ossibus appressis, parte Soli obuersa rubescente, auersa candicante, sapore dulci quidem, sed dilutiore: ruri familiaria, spontè nullo humano cultu nascentia. Alia nigerrima, quibus succus inest, sanguineus, ea uescentiù manus & labra sanguine suo & Mororum modo, inficiunt: utraque Sessiana rura vocant. Sed posterius hoc Veteribus Actianum dici putauerim, ut prius illud forsitan Cæcilianum, curtato [ut in Gallia plerumque fieri solet] vetere vocabulo, ac Cessianum pro Cæcilianum concisum proferentibus.

Germaniæ vñtata Cerasa Tragus describit: Inter varia, inquiens, genera vel appellationes primum

Chmæce-
rasus.

Hermol. dif-
fer.

Laurea ce-
rasa.

Amara.

Cerasium.

Cornocera-
sia.

Duracina.

Seruius not.

Visulum.

Viscina.

Gallia Ce-
rasa.

Chamæce-
rasus.

Cerise.

Acida peti-
olo.

longiori.

Merise.

Dulcia.

Guinea.

Guinea.

Duracina.

Rubentia.

Variegata.

Silvestria.

rubentia.

Nigerrima.

Sessiana.

Actiana.

Cæciliana.

Germanis

visitata

Cerasa

Trago.

primum

maum locum obtinent apud Germanos, quæ puniceæ sunt, seu spadiceæ coloris, acidi saporis, *Amarellen* / *Wiechsten* / *Weinstell* iisdem appellata. Hæc fortè sunt, quæ nonnulli Macedonica, *Merasia* & *Gindola* vocant. Acida verò & vulgaria *cerasia* *Emmerling* vnd *Bloderfirschen* Germ. dicta, fortè *Aproniana* appellari poterunt. Nigra; Germ. *Wildvogelfirschen* / *Cerasia* *Actiana* Latinis nominantur. 4. Quæ iucundissimi sunt saporis, & Germ. *Großbunderfirschen* nominantur, *Iuliana* Lat. dicuntur: Rotunda *cerasa*, *Cessiana* & *Cæciliana*: Dulcia planè, cuiusmodi sunt alba, Ger. *Wißfirschen*. *Duracina* & *Pliniana*, quæ *Lauro* insita fuere & amara prorsus sunt *Lauræa*, & *Amarasia* nuncupantur.

Fuchsius aliter distinguit, dicens: Multa *cerasiorum* sunt genera: in Germania tamen tria, quod sciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis sunt rotunda, ac maximè rubent, suaque voce illis dicuntur *Amarellen*. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus similia sunt, differunt autem colore qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem illorum lingua *Wiechfel*. Tertij generis prædictis minora sunt ac longiora, partimque rubent, partim nigricant, à nonnullis priuatim *Birschen* / vel *Briesen* appellantur. Quæ in utroque genere nigra sunt, ea vescentium manus & labra succo suo, qui sanguineus est Mororum instar inficiunt.

Cordus tradit, austera & maiora, quæ non in magnis arboribus nascuntur; esse ea, quæ è *Ponto* primum in *Italiam* *Lucullus* attulit. Quæ verò dulcia sunt & in proceris arboribus nascuntur, sponte sua vbique in Germania prouenire: *Duracina* *Plinij* autore *Cornar.* etiam hodie duntaxat, suntque ea, quæ ad *Rhenum* *Rincauiana*, aut etiam *Maguntina* appellantur. Hæc oblonga sunt, & cum albore rubent in perfecta maturitate quæ ipsis circa mediū ferè *Maium* contingit, & omnino præcocium generis sunt. *Chamacerasa* vt scribit *Alex. Bened.* vulgus *Mariscas* ob morbi similitudinem fortè vocauit, aut morbum pomi nomine: alij *Laurocerasa* vocare maluerunt.

Dod. hæc sunt *cerasorum* differentie. Prima: magna & proceræ arbor siluestris, cui fructus quidam rubent, alij nigricant, sapore dulces. Præcoces olim vocabat, in hist. Gal. *Cerasum* *Theoph.* & Gallicè *Guignier* & *Guigne*. Altera: *Cerasus* magnis folijs, humilior, hortensis, *ceraso* maiore, carnosiore, dulci, & colore vel rubente, vna tantum parte albidior: vel nigro: vulgò *Hispanicum* cognominatum, fortè *Lusitanicum* *Plin.* quibus principatum *Belgica* illius ætate tribuit. *Olim Dod.* vocabat *chamacerasum*, Gal. *Grosses Guignes*, *Cerises d'Espagne*. Brab. *Spätsche Kerschen*. Tertia: *Cerasus*, prioribus humilior ac tenerior: caudices tenuiores: *cerasum* rotundius, carnosius, sapore vinoso, acidulum, quod rarius est. Est autem & in hoc & nonnulla varietas alia: quæ etenim citra insitionem nascuntur aut in alias eiusdem generis insitæ; magna admodum *cerasa* frequenter ex breuib. pediculis dependentia gignunt, quæ subinde adeo magna sunt, vt xvi. vel etiam plura suorum ossiculorum pendeant. Earum verò quæ in siluestre siue priorem *cerasum* (quod sæpè fit) inseruntur, *Cerasa* minora sunt, & longioribus hærent pediculis. Citiùs autem maturitatem hæc assequuntur: ossicula vero istorum minora sunt, quàm superiorum. *Amarenas* posterior ætas huius tertiæ *cerasi* fructus nuncupat, vel etiam *Merendas*: *Itorum* plerique *Marasche* & *Amerine*: alij *Marchiane* vel *Duracine*: Germ. *A-*

Amarellen: & quæ nigra sunt, *Wiechsten* / *Weinstell* Brab. *Crieschen* alibi, in Belgio etiam *Kerschen*. Ad *Duracina* *Plinij* videntur, referenda *Cæciliana*: Item *Actia* nuncupata. *Olim Dod.* hæc dicebatur *Diospyros* siue *Iouis flamma* *Theoph.* interp. *Gaza*, Gall. *Grosier* & *Groses*. Hæc ille, qui nobis obscurè ac intricatè satis de *cerasis* scribere videtur.

Tabern. quinque icones *cerasorum* proponit, cum his titulis. 1. *Bunderfirschen*, *Cerasia* *Pliniana*. 2. *Spanisch Birschen*: *Cerasia* *Hisp.* 3. *Amarellen Birschen*: *Cerasia* acida. 4. *Wasserfirschen*: *Cerasia* aquatica. 5. *Schwartzfirschen*, *Cerasia* nigra.

Schuenenckf. in *Silesia* prouenientia *cerasa* hæc proponit. 1. *cerasus* siluæ, *cerasa* *Cæciliana* *Plin.* *Amaralia* & *Laurea* rubra & nigra, duriuscula, nonnihil amaricantia. 2. *Cerasia* hort. dulcia, rubra seu *cæciliana*. 3. *cerasia* nigra, *Actiana*: 4. *Cerasia* *Hungarica*, *Hispanica*, *Iuliana* *Plin.* *Grosse Ungersche Birschen* / *Spanische Birschen*. 5. *Cerasia* *Italica*, acidula, acidodulcia, *Pliniana*, *Welsche Birschen*: *Weisse Birschen* / *Weinschlechte Birschen*. Hæc omnium sunt suauissima, quæ in culinas veniunt: rubent. 6. *Cerasia* austera, *Amarena*, *Aproniana*, fructu acido *Amarellen*: *Wiechfel* vulgò. Oportet autem *Schuenenckf.* egregie cognita habuisse *cerasa* *Plinij*, quod tam categoricè de ijs pronuntiare audeat. Et, quod magis, differentes species ad eiusdè *cæciliana* refert, *siluestris* & *hortensis*, & tam rubra quàm nigra, amaricantiaque: item dulcia. An hæc omnia ex pauculis illis *Plin.* verbis extorque potuerit, vt tam certò ipsi constare possit, docti videant.

Sed *Matth.* consulamus, qui & *Italia* *Cerasia* & alia quædam celebrat. Inter *cerasa*, inquit principem sibi locum vendicant, quæ *Hetruscis* vulgò *Marchiane* & *Duracine* vocantur: tamen si horum alia maiora, alia saturato colore rubent, alia verò potius albicent. Quæ autem *Plinio* *Iuliana*, nobis verò vulgò *Acquasile*, hoc est, aquæ dicuntur, in nullo sanè habentur pretio, quandoquidem aded sunt tenera & fragilia, vt nisi sub arbore sua comedantur, facile gestatu collidantur, & marcescant: quin & ob aquæ partis redundantiam insipida sunt, orique ingrata. Quæ autem, quod admodum nigricent, *Corbine* nos vulgò vocamus, *Plinius* verò *Actia* & *Cæciliana*, cum sint duriuscula & dulcia, gustatu habentur non iniucunda: veruntamen quod manus, dentes ac labra atro colore inficiant, discumbentesque deturpent, mensis raro apponuntur. Sunt & *cerasa*, quæ vno tantum petiolo ternas, quaternas, quinasue baccas sustinent: quinetiam quæ racematim vix modo proueniunt, quorum imagines misit ad me *Calzol.* ac quæ peculiariter in hortis, vineis & viridarijs habentur, viribus & qualitatibus ab alijs *cerasorum* generibus non differunt. In *cerasorum* genere numerantur & illa, quæ *Romæ* *Visciole*, Senis *Amarine*, & in alijs compluribus *Italia* locis *Marasche* vulgò nuncupantur, à sapore (vt puto) dicta, quod non iniucundi amaris tantillum resipiant. Horum porro varia notantur genera, quæ etsi omnia sibi acidum asciscant saporem, hæc tamen eius plus, illa verò minus habent. *Rura Tridentina* ea *Marasche* vulgò nominant, quæ minus acidagustu deprehenduntur, quorum genus quoddam admodum gratum habetur, quippe quod in ijs acidodulce sit admistum, ob idque illa palato maximè placeant. Quædam præterea inibi *Marine* & *Marinelle* co-

Duracina,
Cæciliana.

Tabern. dif.
serentia.

Differ.
Schuenenck.
Cæciliana.
Amaralia.
Laurea.
Cæcil.
Actian.
Hun ar.
Hispan.
Iuliana.

Amarena.
Aproniana.

Schuenenck.
feld. nor.

Differentia.
Matth.
Italia cera-
sa.

1.
2.
Marchia-
na, horum
que varia-
tas.
3.
Iuliana.

Corbina.
4.
Actia.
Cæciliana.

5.
Cerasa.
Eno
pediculo
plura.

6.
Cerasa.
sa
cemosia.

Visciola.
7.
Amerina.
Marasche.

8.
Marina.
9.
Marinella.

gnominantur, quæ & minora & rotundiora sunt, & breuiori pediculo appensa, gustu nihil ferè prædictis reclamante. Est & horum tertium genus, quæ vulgi sillud *Verulen* nominat, longiore pediculo, bacca etiamnum cæteris crassiore, gustu acerbo, & admodum acido, colore perpetuò rufi scente, nec vnquam in atrum vergente, etsi cætera, vbi plenè maturuerint, in atrum rubescant. Est etiam *Pumilum* siluestre genus: sunt & siluestria quibus plerumque vescuntur aues.

Lacuna Hispanus *Cerasa* in duleia, quæ in Castilia propriè *Cerezas* dicuntur, in acida siue austerâ, & in acidodulcia discriminat: tectij huius generis, sapore, magnitudine & colore innumeras differentias dicens: nec tamen quales eæ sint addit, nec de in Hispania nascentibus *Cerasis* specialiùs quicquam tradit. Eidem quoque assentiri nequitiam possumus tot acidodulcibus differentias tribuenti. In dulcium enim genere multò plures differentia, quàm in vilo reliquorum.

Cæsalp. Philosphicè ac verè Methodicè *Ceraforum* differentias colligit, sic: *Cerasi* differentia, ex colore: nam quædam in maturitate parum rubent ex candido: quædam magis: alia ex rubro nigricant, tingente succo. Ex sapore, alia dulcia: alia amaritudinis quid retinent, non tamen ingrata, *Amarena* vocant: alia acidula, *Agriotta* appellata: alia pulpam duriorē habent, *Duracina* vocant: alia teneram & aquosam. Magnitudine quoque & paruitate differunt, non solum fructus, sed & arbores: nam *Amarena* & *Acidula* breues sunt, pediculo quoque breuij, licet fructus non minor sit cæteris. *Cerasus* Theoph. &c: Plin. videtur per *Laurea* significare nostra *Amarena*: per *Macedonica* autem ipsa *Acidula*. *Chamæcerasus* incomperata adhuc. Hæc ille.

Hæd. Iunius quoque Neotericorum *Cerasa* quædam Plinianis accommodare studet, eaque nationum synonymis prodit, hac ratione. *Cerasum* actium: *ἀκτινὸν κερδαν*. Ger. *Schwarz Birschen*. Belg. *Biercken* / *Schwarz Birschen*. Gal. *Grinche*. It. *Corbine*. *Cerasum* Apronianum Plin. quod maximè rubet. Ger. *Amarellen*. Belg. *Koo de Bersen*. Hisp. *Cerasa ambrunesa Nebrissensi*. *Cerasum* Duracinum. Ger. *Spanische Birschen*. Belg. *Spaensche Birschen*. It. *Marchiane, duracine* Fletruscis. Hisp. *Cereza dura ó uiesta*.

Sed restat vt & nobis obseruatas differentias graphicè depingamus, adiectis etiam differentiarum varietatibus.

CERASVS SILVESTRIS, FRUCTV RVBRO ET NIGRO.

Descriptio. *Cerasus* silvestris communiter dicta, vulgaris notitiæ arbor, procera, recta, cortice obducitur exteriore spadiceo aut cinereo, maculoso, læui: interiore virente, sub quo materies firma, subruffa. Folia loti oblonga, Pruni foliis longiora, densè crenata, splendida, subamara. Flores ex eadem quasi vagina plures simul iuncti, pediculis tenuibus sequiuncialibus aut sextantilibus, nonnihil rubentibus, ex foliis quinque candidis, & vt in Piro cauis, [quid si hæc cauitas sit illa ipsa, causa propter quam Theoph. flores fauaceos dicit? de qua re antea] in quorum medio capillamenta multa alba, apicibus Croceis donata, (quid si rursus per hæc capillamenta minutulos flosculos intelligat, ex quibus florem *Cerasi* coagmentatum dicit?) quibus longior stylus in imo calyce surrigitur, o-

ris in quinque laciniis reflexas, non nihil purpurascens, diuisis. Ex hoc stylo obseruauimus hortulanum ingeniosè prædicere solitum *Ceraforum* futuram penuriam: sub eo enim

latet fructus rudimentum, quod frigore affectum facile nigrescit, remanentibus nihilominus aliquandiu integris, nullaque iniuria tactis florum foliolis. Fructus succedit rotundus, unciali amplitudine inferior, dulcis, magnitudine & colore diuersus, in quo ossiculum, orbiculatum, læue, durum, dentibus tamen fragile, nucleum continens album, exactum, amari-

cantem, flauescens tunica contextum. Gummi stillat, flauum, rufum, & densum.

Ex hoc potiss. genere meliora nostri torrent, & Electuar. conficiunt, pro puerorum cibo ac condimento. Hæc, quàm syluestrem dicimus, quadruplici varietate potissimum differentes fructus gignit: Rubrum & nigrum; & vtramque vel maiorem & carnosiore, vel minorem & macriorem. Maior tam ruber quàm niger dulcior est cæteris, cultu talis, vt equidem censemus, effectus. Minor, nullius vnquam cultus gnarus, tam ruber quàm niger, plerumque amaricat, sed eatenus, vt præualete dulcedine haud sit ingratus. Sunt tamen quidam horum qui in umbrosis proueniunt, vix vilo vnquam Sole illuminatis, quorum fructus haud cuiusuis palatui sapiat. In qua quidem latitudine à perfectè dulci & carnosio, ad amaricantem & macilentum, plurimas inuenias varietates.

Monspelij rubra parua obseruauimus & alibi: sed præcipua dulcedine grata. Amaricantia, tam rubra, quàm nigra, passim circa Basileam proueniunt in Dumetis, siluis & montosis. Obseruantur etiam huius generis diuersæ varietates in valle Pettina Episcopatus Argent. Circa acidos fontes, & alibi locorum. Tam macra, quàm carnosior rubra, vulgò siluestria. Rote wilde Birschen appellantur. Nigra quoque vtriusque varietatis, *Schwarze wilde Birschen*.

In hoc genere etiam *Cerasa alba*, parua dulciorque in Allatia alibique obseruauimus, & in hortum Montb. E.C. sciuimus. Sed ex prædictis præcipua gratia videtur esse cuidam generi, cuius fructus, magnus, ac rotundus, caro satis firma, exteriùs partim albidus, partim rubens, sapore dulci quales in prædicto horto, & aliis quibusdam lautiorebus Germaniæ hortis coluntur.

Hæc videntur esse Trago *Gantz süßen Birschen* / *Alle die weißen*: dulcissima sicut alba, *Duracina* & Pliniana. An Ruell. Guinea nunc *Gundola*? Tabern. *Cerasa* Pliniana, *Bundtfirschen*. Videas & in prædictis, ipsa etiam ossicula, magnitudine & figura variare.

CERASA DURACENA OBLONGA.

Descriptio.

Locus.

Speciosus hic Cerasorum fructus, magnus est, oblongus, ad cordis figuram aliquatenus accedens, carne dura; solidaque, dulci, coloris ex albo rubelli, nucleo magno. Eiusmodi Lugduni observauimus Maii principio. Prius etiam videramus in Valle Thelina Rhatorum, matura Junio. Item Mompelii. Sed rara ibi. Sata quoque in horto.

Synonyma.

Hæc videntur à sequentibus autoribus sic vocari. Cerasa Hetrusca, vulgò *Marchane* & *Duracine*, Marth. Cerasa Duracena, & Vngarica dura, Gesn. Cerasa Duracina, Ruell. Cerasa Hispan. *Spanische Bierschen* Lob. & Tab. *Duracine* Lugdunensibus.

CERASA ACIDA RUBELLA.

Cerasa acida rubra dilutiora.

Varietas

In quibus differat à ceteris.

Gummi. Radix.

Synonyma. Macedonica.

Chamacerasus. Austeri maior.

Chamacerasus.

Macedonica.

EX maioribus Cerasis sunt, quæ acida, rubro colore dilutior, carne haud admodum dura vel compacta. His sapor valde gratus, præsertim probè maturis, non nimium acidus, sed quodam modo vinosus, quamuis alia aliis & in hoc genere acidiora, quod cultui dicandum iudicamus. Fructus breui pendet pediculo, & quàm reliquorum ferè, crassior. Arbores ipsæ haud proceræ, nec rectæ, nec in multos ramos brachiatæ, vt dulciù, sed humiliores multò, quorum & minimæ, atque adèò paucorum annorum, fructum ferè consueverunt. Ramuli etiam non tenues sunt & flexiles, vt in acidis nigricantibus. Ipsa quoque folia rotundiora videntur, quod Lobel. insinuasce videtur, quando sariui rotundiora scribit siluestribus. Gummi ex se fundit lucidum, aurei penè coloris. Huic radix rependo latè se diffundit, areasque & vicina loca suis stipat stolonibus, qui transplantati & culti in arbores excrescunt. Lignum quoque & rami multò fragiliores minusque flexuosi, quàm cæterorum: proinde periculosum has arbores cõscendere.

Fortè hæc sunt Macedonica Plinij, nisi quis malit eiusdem Chamacerasum dicere, quamuis prior sententia magis arideat. Audiamus Herbarios.

Cerasa austera & maiora è Ponto primum in Italiam à Lucullo translata, Cordo. Chamacerasus, quæ Francis tantùm Cerasij nomen meruit, Ruellio. Cerasorum i. genus *Amarellen* Fuchf. *Emmerling* & *Bloderfirschen* / possent esse Apioniana Trago. Cerasa acida, rubentia, dilutiora, *Amarella* dicta vulgò Gesn. qui iudicat esse Plinij cerasa Macedonica parua arboris, quas idèò & *Nanas* ac *pumilas* dicere possis.

Videtur autè Gesn. per Chamacerasum eandem intelligere cum Ruell. quæ vt plurimum valdè parua & humilis remanet, & quodammodo fruti-

Tom. I.

cat. Idem Gesn. eandem putat, quam apud Misinicos *Zirga* colunt: nos verò illam, de qua mox, vt ex Cordo colligi posse videntur. Cerasa ruti Tridentino *Marache* dicta, minus acido gustu: quorum genus quoddam acidodulce. Quædam preterea inibi *Marme* & *Marinelle*, minora & rotundiora, Marth. Cerasa acida rubra, modò nigra, *Griottes*: fructus *Griottes*, à Theoph. *dispyres*, Dod. in hist. Gall. Nobis tamen videtur duo genera Obsundere: neque enim descriptæ differentie vllum vnquam nigrum fructum cognouimus, nec apud quenquam autorem legimus. De nigris postea dicetur. Idè in hist. Lat. De his, inquit, sub Cerasi 3. specie fructu rubente: *Amarena* tertia, Cerasi fructus, Italorum plerique *Marasche* & *Amerine*: alij *Marchiane* vel *Duracine*, Germ. *Amarellen* *weichelfirschen* & *weichselfirschen* Lonicer. quo tamè nomine alibi nigra acida designant. Cerasa acidula, *Aigrettes* dicta, Pen. & Lob. Macedonica Cerasus Clus. *Basilienses* & *Alfati* plerique *zame firschen* quasi dicas, domestica aut eicurata cerasa, vocat. Lugdunenses *Des griottes*. Montbelgardi *Cerises Prunées*. *Emmere* Tigur. autè Gesnero.

Macedonica cerasus, teste Clusio, Abundat passim in hortis. Per Pannoniam & Austriam in agrorum & vinetorum marginibus frequentissima, raro ad trium cubitorum altitudinem accedit, nihil in reliquo à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum, differens. Basilea & in Alsatia alijsque multis locis abundè suppetant. Vidimus hoc genus etiam Mompelii, sed macrius ferè & acidius, quàm in his locis.

Matura sunt post dulcia, Vidimus aliquando ex solis fieri Vinum, & pultem, quæ tamen non diu seruat. Exiccantur etiam ad vsum hyemalem pro ossis.

Condiuntur etiam melle vel saccharo integra, præsertim Lugd. Genue, etiamque à nostris, ad ægrotantium, præsertim febicitantium, sitim admodum expetita.

CERASA ACIDA NIGRICANTIA,

SOLIDIORA, TARDIVS MATURISCENTIA.

Inter lautiora quidam hoc Cerasi genus habent, cum ob vinosum saporem, tum ob carnis soliditatem, vt equidem censem. Non est his ea arborum altitudo quæ siluestribus Cerasis. Ab arboribus acidorum multum quoque differunt. Non enim solent in magnos ramos diuidi & extèdi, sed ramulis tenuioribus, quàm cæteræ omnes

donatæ sunt, pendentibus ferè, & ad Betulam quodamodò accedentibus. Fructus ex longiusculo, pediculo magni nigri aut ex nigro spadicei, suo suc-

T 3

co inficientes, carne firmiore, acidâ valde, multum astringente.

Hic fructus, antequam ad perfectam maturitatem perueniat, quatuor fere colores distinctos ostendit: primo viridis est: mox rubet, quo in statu acerbu. valdè & amarus est: tertio atropurpureus fit in spadiceum: & tandem ex spadiceo plenus nigricat, præsertim probè maturus. Is enim color maturitatis nota perhibetur. Officulum continet quale cæterorum, atque adeò durius esse videtur, nucleum continens minus amaricantem. Radices arboris reptantes sunt, & ex se stolones ac prolem, vt acidâ rubrâ, emittunt.

Officulum.

Radix.

Synonyma.

Macedonica.

Visula.

Amarena.

nigra.

Merasia.

Locus.

Visus.

in Cerasum.

rasinum.

Parantia.

ratio.

optima.

Varietas.

arboris hu-

ius fructus.

Fortè sunt Macedonica, Merasia & Guindola, xepdora, Amarellen/ Wiedsfen, & Weinstell Germ. Trago. Cerasa acida nigricantia solidiora, quæ Visula dicunt, Gesn. Cerasi 3. species fructu nigricante, Amarena nigra, quæ nigra sunt, Wiedsfen, Weinstile Germ. Brab. erieckens: Gall. Grottes, Dod. Cerasa vulgò Merasia Ruell. Cerasor. 2. genus, Fuchf. Cerasa vulgò Verule Matth. An lul. Scalig. cerasum grandissimum, adeò seculum vt penè cum vna maturefcat. Merasum vocant illud seriùs maturefcent cerasum, austero fructu, nigro: Vngar. me. ysa. Clus.

Basileæ & alijs German. locis in hortis colitur haud insolens: colimus & in hortu Montb. copiosè, alioqui eo loco non vulgata sunt. Commodè exiccantur pro siticulosis febrientibus: Pulpam etiam excoquant Basilienses. Parant ex ijs contusis cum ipsis adeò nucleis, & mixtis cum bono vino, id vini genus, quod tempore caniculæ in delicijs habent, nomine Wiedsfelwein. Nos etiam sapiculè parari iubemus hac ratione. Ex cerasis contusis vnâ cum nucleis succum manibus tantum expressum vino admiscunt, materiam in massas pomi magnitudine coactas in furno torrent, & demum in oblongo facculo linteo per dolij os immittunt, sed modicè refrigeratam. Sapidissimum fit, & nescio quid aromatici ex nucleis contusis atque tostis præ se ferens: siticulosis potatoribus æquè ad luxuriam quam sitim commodissimum.

Porro huius arboris fructus pulchellam varietatem obseruauimus: quippe prædictis maiora sunt, sed pediculo breuiori, minus astringentia. in hortu. Ill. C. VVirtemb.

CERASVS PVMILA.

Descriptio.

Folia.

Pvmila Cerasus merito vocetur, fruticulus cubitalis vel bicubitalis, aut certè non multò altior, cortice coloris ex spadiceo cineracei, ramifolius. Folia Cerasi, sed multò minora, paulò semuncia latiora, vnciam longa, per ambitum crenata, mucrone obtusiore, plura ex eadem gemma prodeuntia: parique pa-

cto ex eodem puncto longis pediculis hærentes flores plures, candidi, Cerasorum, minores. Fructus itidem illis similes, sed multò minores, austeri.

Clus. sic describit. Variæ altitudinis inuenitur Chamæcerasi frutex: nam interdum in cubitali, bicubitali, aut ampliorem magnitudinem attollitur, vmbrosis videlicet locis & tenui solo: siccioribus autem locis, & iuxta semitas plerumque supra pedalem altitudinem non assurgit. Tenuis & lentos habet ramulos seu virgas nigricante ex cinereo cortice obductas, quæ ex intervallis quædam tubercula & veluti gemmas proferunt, vnde tanquam ex cachrye, aliquot exigua foliola Myrti Tarentinæ folijs aqualia prodeunt, simulque flores bini, terni, quaterni aut plures sese explicant, candidi, quinque foliolis constantes, multis in medio staminulis præditi, Cerasi vulgaris floribus persimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex alijs tuberculis exeunt sine floribus folia superioribus maiora, Cerasi vulgaris acerbo fructu foliorum formam imitantia, & in ambitu similiter crenata, longè tamen minora, & atra viriditate splendentia, subamari gustus. His succedit exiguus fructus, rotundus, carnosus, maturitate ruber, exiccantis minusque grati saporis, quam sint acida cerasa, osseo intus nucleo. Radix crassa, longa, paucis fibris prædita, profundum petens, & quæ difficulter erui possit.

Proueniunt, auctore Cordo, spontè Saxonie variis locis non longè ab Hala, parua, & binos cubitos raro excedentes cerasi, fructu mediocri magnitudinis, quas non sine causa Chamæcerasos illestres appellare possumus. Et Matth. Cerasorum silu. pumilumque genus, inquit, nulla adhibita cultura Ananienibus & Tridentino agro ac etiam in Bohemia circa Pragam & in Austria circa Viennam secus itinera & prope sepes spontè prouenit, nihil prorsus tū colore tū etiam sapore ab illis dissidens, quæ inibi Verule vulgò uocantur. Hæc breui pediculo pendent in arboribus admodum pumilis, tantæque breuitatis, vt rare, uel potius nullæ dodrantalem æquent mensuram. Quo factum est, vt crediderim (etsi id pro comperto asserere non ausim) hæc eadem esse, quæ Plinio Macedonica dicuntur. Cæterum ego horum plantam chamæcerasum potius vocauerim. Baccæ cum cæteris austerioribus uentur, etiam cæteris sicciores iure fuerint, magisque astringentes.

Græcis χαμαίκερατος: It. Ceregio nana: Ciregie saluariche. Ger. wilde Birschen

Eiusdem cum Cerasi generis (ait Lob.) Chamæcerasus in hortis Belgicis densè fruticat: omnia Cerasi similia habet, sed quadruplo minora: fructus austerus est.

Chamæcerasus Plin. Clus. Vngaris Vadmegy/ id est, silu. Merisus. Clusij figura non respondet descriptioni: dicit enim folia serrata, qualia etiam erant pingenda, etiamque in nostra, quam ex Lob. damus, amanuensius culpa, cum potuissimus meliorem dare, ex ipsa planta. Chamæcerasus Dod. Taber. Schuenckf. cui etiam cerasus humilis. Ger. Erdweichsel: Wildesbirschen Tab. qui nihil præter iconem habet & nomen. Gal. dici posset Cerisier nain.

Apud Gallos auctore Clus. spontè non nascitur, sed passim in Pannonia, Austria inferiore, & Moravia, editioribus siccisque locis: ad vinearum etiam in collibus sitorum margines, & iuxta publicas vias. In Bohemia videre non meminit. Habetur

Descriptio Clusij.

Radix.

Synonyma.

autorum.

que placi-

ta

Chamæ-

cerasus.

Locus.

Verule.

Macedon.

ca.

Cerasus

Nana.

bentur & in horto Stuckardiano E.C. Wirt. acidif-
simi saporis, ut ait D. Schvartz, quæ principio
Iunij nondum erant matura. Eadem vidimus in
horto Seb. Volmarij Essingæ. Stutgardia transla-
ta in hortum Montb. D. Hochstetter Pfortzhe-
miæ ostendit in horto. Accepimus pulchellos ra-

mos à doctiss. Medico & Botanico D. Agerio,
Argentinenfi, nomine Chamæcerasi Pannon.
Clusij.

Floret Aprili cum primùm folia germinare in-
cipiunt. Fructum Iunio, interdum etiam Iulio de-
mum maturat.

CERASVS FLORE PLENO.

Descriptio. Planchra cerasum species est, si vel flores tan-
tum spectes, qui rosarum aut Balauftiorum
modo pleni sunt, quales aliquando Lugduni vi-
dimus. Aiunt minus fecundam esse ceteris. Et
ratio in promptu. Magna enim vis absorbitur in
flores. Considerandum an etiam fructus & arbor
ipsa à ceteris differant. Multi quidem depingunt,
sed nemo hactenus, quod sciamus, describit. 1. Ce-
rasa sine foliis. 2. Cerasus vulgaris duplici flore. 3. Ce-
rasa alia species maior, pauciores fructus edens. Belgi
Crickboome spondern bladern/Droech bloyende. 2.

Synonima.

Gemeine Crickboome/ mett Dobbel bloemen. 3.
Crickboom met groote ende zeer dobbel luttel
vruchten voortbrengsen. Figuras, ut dictum,
proponunt floribus plenis & appictis etiã fructi-
bus, sine descriptione. 1. Cerasus præcox, Birschen.
2. Cerasus multiflora, Birschen. 3. Cerasus multi-
flora secunda Birschen. Taber. Sed bonus hic vir
non docet discrimen harum differentiarum: ico-
nes ad imitationem Lobelianarum factæ: omni-
bus appicti flores pleni, additque fructus.

Lob. nos.

Tabern. nos.

CERASVS VNO PEDICVLO | CERASVS RACEMOSA.
PLVRA FERENS.

Descriptio.
In verè regio & instructissimo Ill. Ducis Wirtemb. horto Stut-
gardiano duæ coluntur Cerasi
species, rubra scilicet & nigra: quæ
modò duos, modò tres, sæpè etiam
quatuor aut quinque vno pedicu-
lo proferunt fructus, & ante ipsos,
flores vulgatis similes. Surculos
in hortum Môtbelg. inserèdos cu-
rauimus, & iam fructum ferunt
nigrum. Ferunt Vintoduri Tigu-
rinorum provenire, esui iacunda.

De his & de racemosis sic
Marth. Cerasa racemosa He-
truscis Ciregie grappel-se: cæte-
ris verò Italis Ciregie del Grasso:
sunt Cerasa, quibus vno tantum
pediculo, ternæ quaternæ bac-
cæ continentur: quibusdam etiam
racematim in vix modum proue-
niunt. Habentur peculiariter in

Locus.

Locus. hortis, vineis ac viridarijs Italiae. Qualitatibus & viribus non differunt à cæteris generibus Cerasorum.

Synonyma De iisdem Lob. In viretis quibusdam Belgij visitur cerasus, vno pediculo plura cerasa gerens: *Criechsen viele æen een steelfen.* Cerasi species, cuius iconem Matth. exhibet, cerasa complurima racematim coherentia ferens, quam idcirco racemosam vocant.

Icon. Dod. Hist. Lugd. quoque vtramque habet, prædictis nominibus. Icon cerasi vno pediculo plura cerasa proferentis ex ipsa planta parata est. At ea quam pro ceraso racemosa exhibemus, nobis absentibus fuit desumpta ex Lob. qui proposuit pro ceraso auium racemosa: verum nobis minus placet pro ea. Quandoquidem iam sculpta erat ne otiosa maneat, locum cerasi racemosa Matth. tantisper occupet, donec aliquando succedat melior. Germ. *Viel Birschen an einem stiel*, cerasia vno pediculo plura. Item: *Rot fogelfirschen*: Cerasia racemosa rubra secunda Taber. qui duas habet icones, sed more suo sine descriptionibus. Germ. nomen cerasi auium facit, ut ignoremus quam intelligat Taber. Auium cerasum racemosam rubram non vidimus, nec de ea quicquam audiimus. Si colore tantum fructus differt à nigra, de qua postea, proprio capite, non erat opus icone. *Hactenus de differentiis cerasorum.*

Taber. not. Cerasus, autore Plinio, Septentrione frigidissime gaudet, itemque aquosis montibus. Cerasi eodem tradente ante victoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia. Ab urbis anno DCLXXX. is primum vexit à Ponto: annisque CXX. trans Oceanum in Britanniam usque pervenire. Eadem, ut diximus peregrina, in Ægypto nulla cura potuere gigni. Dixerat, quidem antea cerasos, ut & Persicos peregrinas, sed nusquam Ægypti solum designatas, præterquam hoc loco. Mirum tamen non est, in tam æstuosa regione, siquidem frigido gaudeant celo. Porro Virg. ætate, & sine dubio ante eum, cerasi frequentes fuerant in Italia, ut patet ex his eius versibus, Geor. l. 2.

Cerasorum locus & Tempus in genere. Pullulat ab radice aliis densissima silva: Ut Cerasis, Vlmisque: Etiam Parnassia Laurus. Intelligit autem stolones, quos à radice expansa emittunt. Plinio quoque de loco adstipulatur Palladius, sic scribens: Cerasus amat coeli statum frigidum, solum verò positionis humectat. In tepidis regionibus parva provenit, Calidum non potest sustinere. Montana vel in collibus constituta regione lætatur. In Gallia, ut scribit Ruell. adeo frequens est, ut etiam silvæ ea scateant, sed omnino exilior humiliorque, quam Pliniana illa. Iam supra diximus ex Athen. à Cerasunte Pontico municipio, primum arborem hanc in Italiam translata, fructumque gentilitio nomine Cerasum appellasse. At hodie tam in Italia quam Gallia & Germania adeo frequens ubique locorum hæc arbor, nulloque negotio provenit, ut etiam silvæ nonnullæ ea scateant, ut dictum. Nullaque arbor est, vel Matth. teste in Italia hodiè, quæ vulgò notior sit. Est & frequens in omnibus hortis sed ea species, quæ magnos ferunt fructus Guignes, & Gristiers dictæ cerasi, in hortis tantum plantantur. Cerasus autem ferens parvas Guignes Dodonæo, quam nos silvestris generis fecimus, ut plurimum provenit iuxta agrorum & viarum limites, itemque in silvis.

Lusitania, inquit Amatus, ut placet Plinio, bona fert cerasa: sed quod equidem meminerim, nusquam meliora habentur cerasa quam Lug-

duni. Porro acida siue acria cerasa apud Salamanticam Hispaniarum gustui gratissima reperiuntur. Quod de Lugdunensibus tradit Amatus, nobis non improbatur: sapidissima enim & ipsi eius loci Cerasa deprehendimus, fortè ob loci temperiem, agrique bonitatem, & quæ non minima fortè bonitatis causa, ob diligentem cultum. Basilienfes quoque multa genera habent, & certè bona. Genevæ etiam vulgaria aliquot genera. In horto E.C. Montb. varia cerasorum genera colimus è varijs locis conquisita: nec desunt nobis insitæ etiam.

Tempus Florent in Germania omnes Aprili: non dubium in Italia & calidioribus, ut alia pleræque arbores, citius florere. Fructus maturant Junio & Iulio, pro specierum varietate. Majo optima comedimus Romæ: estque omnino hic fructus qui inter primos è Pomis colono gratiam annuam refert: Monspelij Martio florentem observavimus, fructus maturos Maio, qui ex vicinis montibus tamen adferebantur, alioqui circa urbem non abundant.

Satio. Facilis est cultura & plantatio cerasorum. Seruntur enim nucleis fetti pomis, & inferuntur furculis. Seritur autem Malorum & Pirorum more. Insitione tamen potissimum lætatur, nec unquam bonum dulcemque dabit fructum, nisi prius insita, ut Florentinus cum Theod. Dorst. tradit. At nos contra sæpius in sylvis optima Cerasa dulcia comedimus.

Cerasi plantam silvestrem transferre debemus mense Octori vel Nouembri, & eam primò Ianuario, cum comprehendit, inferere, ut suadet Palladius. Varro quoque brumalibus diebus Cerasum inferere præcipit: Platanaria, inquit, creari possunt, si prædictis mensibus spargantur poma, quæ summa facilitate nascuntur. Ego huius arboris facilitatem probavi, ut virgulta ex Ceraso pro adminiculis per vineam posita in arborem profuissse confirmem. Et Ianuar. mense feri potest. Inferitur mense Nouemb. melius. Vel, si necesse sit, extremo Ian. Alij & Octobri inferendas esse dixerunt.

Martialis in trunco inferi iubet. Palladio inter corticem & lignum feliciter semper evenit: facilius namque coalescit. Qui in trunco conferunt, sicut Martialis dicit, omnem lanuginem, quæ circa est, auferre debent: quæ si remanserit, insitis nocere manifestat: nam si comprehendit insitum, putrefacit: quare emuscari & prorsus auferri debet, priusquam trunco conferantur furculi. In cerasis hoc servandum est, & in omnibus gummatiss, ut tunc inferantur, quando his vel non est, vel desinit gummi effluere.

Cerasus inferitur in fe, in pruno, in platano, ut Alij, in populo. Sed nec Persici, nec Terebinthi respuere hospitium quidam tradunt, nec contra cerasi Terebinthum & Persicum. Plinius & Lauro insitam dixit. De cuius insitione pereleganter sic canit Palladius.

*Inferitur Lauro cerasus, partique coacto
Tingit adoptivus virginis ora pudor.
Umbrantes Platanos, & iniquam robore Prunum
Compellit gemmis piugere membra suis.
Populeasque nouo distinguit munere frondes.
Sic blandus spargit brachia cana rubor,*

Si quis [ut Flor. tradit] ceraso nigram vitem inferat, Vere feret vvas. Amar cerasus ferobes altas, spatia largiora, assiduas fossiones. Putari in ea patria & sicca debent, vel quæ densius arcata protulerit, ut rareseat. Fimium non amat, atque inde degenerat. Contra proficit, si sui ipsius putamina

Lugdunensia alijs praferuntur

Tempus

Satio.

Ut bonus & dulcis fiat fructus. Insitio.

Facile crescit.

Modus insitionis.

Cui inferenda.

Ut Cerasus suas ferat. Cultus.

Ne Cerasus
præcox fiat
et cito
grandescat.
Ne Cerasus
sine ossibus
nascentur.

ramina falce concisa, circum radices sepeliantur, ibique marcescant. Cerasos præcoces facit, cogitque maturefcere calx ad nota: vel sæpius affusa aqua calida aut lixiuio, sed poma interuelli melius est, ut quæ relicta sunt, grandescant: autor Palladius.

Cerasa sine ossibus enasci Martialis rei rustica prudens promittit, si teneram arborem ad binos pedes relcissam, usque ad radicem findas, abraque ferro partis vtriusque medullâ, statim subiunctas partes vinculo perstringas, & summâ partem & diuisuras laterum oblinas fimo. Post annum ducta cicatrice diuortia coalescunt. Hanc arborem surculis qui fructum adhuc non tulerunt, inseris, & sine ossibus poma (ut asserit) nascuntur.

Cardanus in opere suo de rerum varietate cerasa sine nucleis nasci generali ratione posse, statuit: postea, postquam priorē Martialis modum proposuisset, addit: cum nunquam hunc fructum viderim existimo aut vix viuere posse, tor vulneribus acceptis, aut non in Italia.

Si cerasus concepto humore putrescit, in truncato foramen excavetur, quo possit sanies educi.

Ne Cerasus
putrescat.
Ne formica
moueat.
Ne astus
obstet.

Si formicas patitur, succum Portulacæ debetis infundere; cum aceti media parte permixtum, vel vini facibus truncum arboris florentis adlinere.

Si aestu canicularum fatigatur, trium fontium singulos sextarios post solis occasum radicibus arboris iubeamus influere, sic, ne remedium Luna deprehendat: vel Herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ex ea iuxta imum codicem cubile faciemus: ex Palladio.

Repositio et
asseruatio.

Cerasa dulcia toto anno seruare vix possis: Genera tamen seruari testatur Cardanus.

Plinii tempore condiebantur, ut Oliuæ, cadis. Ratio hæc à Florentino rei rustica autore sic docetur. Cerasia ante Solis exortum arbore sua decerpta, in vas substratâ in fundo satüreâ conijciuntur: dein cerasia superponuntur, iterumque alternis satüreâ: adiicitur nonnihil acidi mellis aliquantam dulcescentis. Seruantur itidem interiectis Arundinum folijs, & in eundem modum alternatim dispositis in cado. Nostri hanc operam impendere nolunt, sed in feruenti Sole ad rugas siccata, diutissime seruant: item molliusculo furni calore passa. Alioqui & in sapam densam excoquant in annuos vsus.

Vites &
vlus.
Nuis.
Gummi.
Tussis.
Color cutis.
Visus.
Appetitus.
Calculus.

Cerasia in genere frigida & humida putantur. Ea tradente Dioscorido bonam quidem aluum præstât, si recentia sumantur: at siccata, aluum sistunt. Gummi verò cerasorum cum vino diluto sumptum diuturnæ tussis medetur: colorem quoque commendat: visum exacuit & appetentiam inuitat. Ex vino etiam potum calculosis prodest. Plinio quoque autore, cerasa aluum molliunt, sed stomacho inutilia. Eadem siccata aluum sistunt, vrinam ciunt. Inuenio (inquit ille) apud autores, si quis matutino roscida cum suis nucleis deuoret, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur. Porro Galen. Paulus, ceterique Græci Medicinæ principes rectius & distinctius à saporum differentijs de cerasorum facultatibus videntur tradidisse. Quoniam enim triplici ferè quoad saporum differentia spectantur, nempe dulci, acerbis, & acido: dulcia statuunt magis aluum soluere, & stomacho minus esse grata: acerbis è contra sistere aluum, stomachoque vtiliora esse: acida denique ob eam quam habent incidendi vim, pituitoso excrementisq; repleto ventriculo apprimè conuenire.

Sed interest, Galenum ipsum audiri, quem

scimus accuratè rerum medicinalium vires aestimasse. Cerasus, scribit ille, arbor fructum fert non parvis adstrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & harum, sicut etiam Malorum Granatorum, & Malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam verò dulcis, non nullis autem acida exuperat. Quin etiam ipsorum dulcium, ea quæ nondum coctæ sunt ac matura, quædam admodum sunt acerbis, quædam similiter Moris acida: sed in Moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in cerasijs non semper. Ergo quæ dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minus grata stomacho sunt. Contra austera & quæcunque acida pituitosis excrementosisque stomachis sunt apta: siquidem austera magis desiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro ipsius arboris gummi communem omnibus viscosis & mordacitatis expertibus medicaminibus facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accommodata est. Proprie autem, si quidem, quod quidam subscribunt, verum est, calculo vexatos adiuvat. (add. cum vino bibiturum.) Nam sic illi tenuium partium inesset facultas quædam. Item alibi: Ex cerasis quædam sunt, quæ Moris sunt similia, cuiusmodi sunt ea quæ minimam habent adstrictionem: alia Ruborum fructus, ut ea quæ euentius astringunt: quædam autem sunt, quæ vel valentius ijs astringant. Proinde memoratæ cuiusque speciei facultatem, ex ijs, quæ de Moris & Rubi fructibus diximus, potes colligere.

Dulcia.
Austera.
Acida.

Gummi.
Arteria as-
pera.

Calculus.

Galeno subscribit Paulus. At Simæon Seth. paucissimis rem complexus: Cerasia, inquit, frigida sunt & humida, maliq; succi, ventrem subducunt, stomacho parum idonea, humidum ventriculum lædunt, præsertim cum matura non sunt: sed calidis & siccis ventriculis & temperaturis profunt. Gummi autem arboris cum vino sumptum calculosos sanat.

Temper.

Celso quoque refrigerant cerasa, aluum mouent, stomachoque idonea sunt.

Calidi: pro-
funt.

Athen. refert, virum quendam illustrem Diphilum Siphniitum nomine, qui sub Lysimacho rege (vno ex Alexandri successoribus) vixit, multis annis Lucullo antiquiorem, (quem supra ex Plin. diximus cerasa primum in Italiam importasse) Cerasorum meminisse his verbis: Cerasa stomacho grata sunt (ἐὺσώμαχα) parum nutriunt, bonum succum gignunt. Cum frigida sumuntur, placent ventriculo: præferuntur ceteris Milelia, & quæ magis rubent, quoniam mouent lorium.

Parum nutriunt.
Milelia Cerasa.
Mouent lorium.
An Cerasia stomacho grata

Ita vides non inter se conuenire autores de cerasorum vi stomachica, alijs eadem ἐὺσώμαχα, alijs κακώσώμαχα facientibus. Sed facile litem compones si, ut supra fecimus, ex sapore distingues. Quid si & sic controuersiam tollamus? Cerasa quæ verè talia minus conuenire stomacho: eò quod dulcia sint. At acida & austera, (ut supra alicubi monitum) ne cerasa quidem verè dici. Quidam versibus haud inconcinne eorum vires comprehendunt, ut noster ille Virgilius Germanus:

Eob. Helfus:

Noxia sunt stomacho Cerasi prædulcia poma;

Ingerat hæc eadem si quis ærba; iuuant.

Illæ mouent, hæc astringunt communiter aluum.

Vis vnas eadem rubraque Morâ tener.

Fiera:

Iam dedit è Ponto nobis tria Poma Lucullus

Vix repida & cursus, dulcia, sunt subiti.

Dulcicida; ignito; siriunt, æprissima ventris

Condit adusta vorax Atria Sile Cœquus:

Dulcicida

*Appetitus
facilitas.*

*His alius fluida arcetur, famis improbis ardor
Crescit &c.*

Schola Salernitana.

Si Cerasum comedas, tibi confert grandia dona

Calculas

*Expurgat stomachum, nucleus lapidem tibi tollit.
Hinc melior toto corpore sanguis inest.*

*Siccus Nu-
cleorum
Cerasi.
Lac ceraso-
rum.*

*Cerasis pin-
guetunc
passeres.*

*Cerasorum
discrimen
tribus ac-
commodat.
dulcia ge-
nerat ver-
mes
Pontica.
Cina.
Cina nigra.*

*Obstru-
hepar.
Flaua bilis.
Lichenes.*

*Conditio.
Aqua destil-
lata.
Ad apho-
niam.*

*Feb. biliosa.
Sitis.
Oris insua-
uitas.
Appetitus.*

*Vinum Ce-
rasor.
Siluestria.*

*Oleum e nu-
cleis.
Macula
Arthritis.
Calculus.
Aqua Ce-
rasorum.*

Nec reiicienda interpretatio Arnoldi. Tria inquit, his versibus enarrantur comoda ex esu Cerasorum. Primum, expurgare stomachum: quod quibusdam verum videtur, si nuclei vna conterantur, hoc enim modo absterguunt & emundant. Secundum est, nucleum cerasorum peculiarj proprietate frangere lapidem seu calculum in Vesica, si succus eius sumatur, vel lac inde fiat. Tertium est, carnem cerasorum optimum generare sanguinem, confortare & impinguare. Et hoc experientia comprobatur. Videmus enim passeres qui plurimum cerasis delectantur, eo tempore quo cerasa matura sunt, longè maiora habere hepar, quam aliàs. Vnde colligitur cerasa hepar augere & confortare.

Hic notandum duplicia esse cerasa, crassa scilicet & parua. Cerasa rursus duplicia, dulcia & Pontica: Dulcia omnia & parua, inalubria sunt, facile corrumpuntur in corporibus, Vermes generantia. Crassa Pontica, Cina vocata, & ipsa dulcia inueniuntur. Quædam enim rubra sunt & molli carnis, quæ recentia sunt edenda in principio mensæ: Vim habent adstringendi stomachum, & ciendi appetitus. Alia Cina nigra sunt & crassa, dura carnis, & maximè omnium Pontica, quæ summo loco in prandio siue cæna comedenda, quia styptica sua vi in fine mensæ claudunt orificium stomachi, quo clauso digestio melius & citius peragitur.

Ruellius acidis cerasis etiam plus tribuit, obstructions nempe iocinoris infarctu leuare, flauam bilem extinguere: Gummi lichenes infantium ex aceto sanare.

Et Tragus, Cerasa, inquit, acida pituitam incidunt, crassosque humores pellunt. Solent illa siccari quandoque condiri, ægris inflammationibus & calore vehementissimo laborantibus gratissimo cibo.

Quidam è nigris siluestribus aquam destillant, quæ amissam loquelam restituere dicitur. Omnia verò cerasorum genera, inquit Matth. quæ Amarina dicuntur, aptissima sunt, vt insolentur, saccharoque condiantur. Quin & sapore commendantur ad intinctus conficiendos, quibus non modò sanis edulia iucundissimè condiuntur, sed etiam ægrotantibus, præsertimque biliosis febribus vexatis. Siquidem illis non modò sitim extinguunt, sed oris insuauitatem emendant, & cibi appetentiam conciliant, nec ita facile, deuorata, vt dulcia corrumpuntur in ventriculo, ideoque ad prædictas febres facile conceduntur à Medicis Germanis. A pediculis repurgata vis maturis admiscuntur, & deinde vinum ex his paratur, gustu gratissimum, quod in alui fluxionibus vtiliter vsurpatur.

Alium vini cerasorum modum supra docuimus, cuius vsus & in hoc casu esse possit, si vino rubro, nec forti paretur. Siluestria quibus plerumque vescuntur aues, rarò in cibis admittuntur; præterquam à rusticis, tum quòd plus ossis quàm carnis habeant, tum etiam quòd cum quadam acerbitate amara sentiantur. Oleum è nucleis Cerasorum, faciem abstergit, maculas & lentigines aufert, vtile etiam arthritidi, & calculo renum & Vesicæ. Paratur sicut ex Amygdalis, expressione. Cerasorum quorumuis aqua bibitur contra nimios calores & foris imponitur: priuatim verò dulcium nigro-

rum, quæ & contra Paralyfin à multis commendatur si ori infundatur, & os inde bene colluatur, vt amissum linguæ vsus restituat. Destillatur autem vel caro sola, vel vna nuclei quoque contriti, vt calculosam renum & vesicæ materiam educat destillatus inde liquor.

Nigra & acida, Visula dicta, aquam reddunt salubrem in febribus, tum alijs, tum pestilentibus; refrigerantem, & confirmantem vires: vtilem quoque aduersus sitim & Dysenteriam, autore Euyonio. Rissius scribit Dulcium nigrorum recentium destillatam aquam quibusdam mirificè commendari ad Epilepsiam, ita vt cumprimùm in os Epileptici paroxismo correpti infusa fuerit, dosi drach. quatuor aut amplius, illicò reuiuiscat recreatus; nec vilo amplius spasmo conuellatur, donec statuto tempore, vt fieri solet, post aliquot dies, alius paroxismus oboritur, tumque iterum, vt prius infundendam: impedire enim, auferre, atque sanare Paroxysmum. Sunt qui eandem aquam ad hydropem commendent.

Quoniam verò aquæ cerasorum iam aliquoties mentio facta, præscribamus formulam perbreuem parandi Optimam. Exempli loco sit Aq. Cerasorum acidorum. His contritis & Alembico vitreo immixtis affundas bonum vinum, ac destilles in B.M. His destillatis affundas aliquid succi recenter expressi ex prædictis cerasis, vt sapore iucundior fiat efficaciorque. Cor hæc atque Ventriculum mirificè corroborat. Siccis etiam cerasis affunditur mustum: hocque vinum appetitum excitat ac calculum pellit, autore Matth. Existimauerimus, siquidem sicca cerasa, præsertim acida, adstringant, & vinum hoc modo cum ijs paratum adstrictionem induere, ideoque fluxionibus alui varijs accommodum. Aqua ex rubris acidis destillata, ad fluores menstruos expetitivissima putatur, itemque ad dysenterias aliasque fluxiones duarum vel trium vnciarum dosi hausta. Hepar refrigerat, & stomachi ardores compescit. Præstans hæc habetur à quibusdam aduersus puerorum conuulsiones. Aquæ ceras. nigr. & florum Tiliæ æquas partes misce. dosi vnc. j aut ij pro ætate.

Egregia est & illa compositio Camer. ad ardorem vrinæ. Nucleorum Cerasorum siluat. vnc. ij. interioris pulpæ optimæ Melonum lib. f. addito pauco sacch. contusa destillentur. Huius aquæ stillatitiæ cochlearia aliquot ardorem vrinæ mitigant.

Nucleos Cerasorum Taber. commendat ad spleneticos, & ad difficultates vrinæ. Labiorum fissuras emendabis mucagine parata ex gummi cerasorum & aqua rosata, eaque sæpiculè illita.

Nicol. Abr. à Frambois. noui aliquid adferre videtur his verbis. Cerasa [Cerises] recentia aluum laxant, sicca restringunt. Quæ ad perfectam maturitatem peruenerunt, dulcia sunt, quæ nondum matura, austera aut acida. Dulcia alunt, solvunt: sed ventriculo minùs commoda. Austera contrà. Acida vtilia ventriculo pituitoso & superfluitatibus pleno. Hæc ille, quem non intelligimus in distinctione cerasorum, aciditas, austeritas & dulcedo cerasorum non pendet à maturitate: sed diuersa sunt genera, dulcia, acida & austera.

CERA-

*Febres.
Paralytis.*

Calculus

Febres.

*Sitis.
Dysenteria.
Epilepsia.*

Hydrops

*Aq. Ceras.
acidor.*

*Cor.
Ventricu-
lus.
Vinum è
siccis.*

*Aqua ex
rubris
acidis.*

*Puerorum
Conuuls.*

*Amar. Cri-
na.*

*Labiorum
fissura.*

*Frambois-
ius resolu-
tur.*

CERASVS SILV. AMARA
MAHALEB PVTATA.

CAP. XXXI.

Descriptio.

Cortex.

Folia.

Flores.

Fructus.

Nucleus.

Lacatha.
Lacara.
Lencara.

Vaccinia

Plinius il-
lustrat.

Vaccinia

Cerasi sil-
vestres.

MAhale-
bum vo-
cant quidam
arborem Cera-
sis satis similem
ramosam & fur-
culosam, caudice
, teste Dal.
plerumque in-
torto, cortice
rimoso, scabro,
subcinereo: ra-
morum verò
cortice ex coc-
ruleo nigrican-
te, laui, colore
oculis non in-
grato, radicibus
crassis, multis,
brachiatis. Fo-
lia Betulaceis si-
milis, aut Popu-
li nigrae, minora, paullo minus lata, quam longa,
concinne in ambitu crenata, Pruni silu. latius &
pallidius virentia, venosa. Flores odoris grati, ex
quatuor foliolis, [vt idem Dal. ait,] nobis, ex
quinque congesti; crebrisue staminibus medium
occupantibus, filis intus candidis, apice rubro
coronatis; cetera Cerasorum floribus similes,
albi, minores, pediculis breuibus, vix vncialibus,
pluribus ab vno pediculo longiore & ramoso
propagatis: quibus succedit paruus fructus, effigie
Cerasi, rotundus, niger, amarus, tinctura sua
manus inficiens, ossiculo Cerasi, & nucleo ama-
ricante, eiusdemque saporis cum Cerasi nucleis.
Baccæ, inquit idem, succo plenæ purpureo, qui
expressus lintea, coriaque munda & candida, flo-
ridissima purpura tingit, colore nec fugaci, nec
caduco, sed diutissime permanente.

An *λανάθη* Theophrasti? de qua sic ait: Des-
cendit in plana Lacatha; sic enim in Græco legi-
tur, non Lacara, vti vertit Gaza. Item auctu fa-
cilis Lacatha, vbi Gaza rursus Lacara vertit, quasi
legisset *λανάρα* saepe in vulgatis posteriori loco, *λε-
νάρα*, priori *λανάθη* legitur: nullibi *λανάρα*. Sed dif-
ficile est iudicare ex tam paucis verbis quid per
Lacatham vel Lacaram intellexerit Theoph. quia
tamen aliqui suspicari sunt Mahaleb quorundam
esse Lacatham, hic eius meminisse decuit.

An Plin. Vaccinia? Non nisi in aquosis (inquit)
proveniunt salices, &c: Item Vaccinia Italiae au-
cupiis lata, Galliae verò etiam purpura tingendi
causa ad seruitiorum vestes. Constantinus è Tur-
nebo legit, Italiae mancipiis lata: quia mangonio
Vaccinii tardatur corporis pubertas, quod erat
venalitiis vtile. Ego verò (addit Dal.) si eam le-
ctionem probarem, rationem potius ex sequen-
tibus verbis assererem, quia Vaccinii succo tinge-
antur seruitiorum vestes in purpuræ colorem. Præ-
terea tardior pubertas iis utilis non erat, sed do-
minis, & mangonibus, quod pluris eos nondum
barbatos venderent.

An Plin. Vaccinia? Non nisi in aquosis (inquit)

proveniunt salices, &c: Item Vaccinia Italiae au-
cupiis lata, Galliae verò etiam purpura tingendi
causa ad seruitiorum vestes. Constantinus è Tur-
nebo legit, Italiae mancipiis lata: quia mangonio
Vaccinii tardatur corporis pubertas, quod erat
venalitiis vtile. Ego verò (addit Dal.) si eam le-
ctionem probarem, rationem potius ex sequen-
tibus verbis assererem, quia Vaccinii succo tinge-
antur seruitiorum vestes in purpuræ colorem. Præ-
terea tardior pubertas iis utilis non erat, sed do-
minis, & mangonibus, quod pluris eos nondum
barbatos venderent.

An Plin. Vaccinia? Non nisi in aquosis (inquit)

proveniunt salices, &c: Item Vaccinia Italiae au-
cupiis lata, Galliae verò etiam purpura tingendi
causa ad seruitiorum vestes. Constantinus è Tur-
nebo legit, Italiae mancipiis lata: quia mangonio
Vaccinii tardatur corporis pubertas, quod erat
venalitiis vtile. Ego verò (addit Dal.) si eam le-
ctionem probarem, rationem potius ex sequen-
tibus verbis assererem, quia Vaccinii succo tinge-
antur seruitiorum vestes in purpuræ colorem. Præ-
terea tardior pubertas iis utilis non erat, sed do-
minis, & mangonibus, quod pluris eos nondum
barbatos venderent.

partibus Apuliae plures arbores vidimus, quæ ab
incolis loci *Nera* vocantur, quarum fructus non
est Almahaleb, vt mox patebit. Est enim fru-
ctus *Nera* minor, neque nigrior Cerasio domesti-
co, & foliū rotundius, minus ac solidius. In candice
autē & ceteris partibus non differt *Nera* à Cera-
so. Et tam Cerasus quam Amatenus inseritur in
Nera, & optimè fit.

Producit & gummi *Nera* affluenter vt Cerasus.

An Trago silvestre cerasi genus, quam Pumlā
cerasum aut Chamacerasum dici posse ait? Le-
ctorem tamen ad Ruellium remittit. At ille loco
ab ipso citato meminit Chamacerasi, quæ nihil
commune habet cum Tragi silvestri Ceraso, de
qua alibi.

Suam autem sic describit Tragus. In Rheni tra-
ctu silvestre quoddam & humile cerasi genus re-
peritur, ripis fluuiorum potissimum gaudens, lig-
no & fronde satiuo per omnia simile. At poma
eius longè sunt minora satiuus, nec etiam vulga-
re hortense Pisum magnitudine excedunt, colore
ferè nigricante tincta, singula singulis suffulta
pediculis, dulci, sed ingrato, & qui nauseam vo-
mitionesque exciter, gustu prædita.

C. Bauh. qui apud Matth. Chamacerasum pe-
tream vocat, satis securè Cerasum silvestrem Tra-
gi pronunciat.

Nos dubitanter proponimus, quia folia & lo-
cus non conueniunt cum nostra ceraso amara:
cui folia diuersa à satiuo: Gaudet etiam locis sic-
cis & petrosis. Non videtur etiam dicenda Cha-
macerasus: quandoquidem loco commodo non
excisa in arborem non paruam excreseat. Quid
fieret si multa cura etiam coleretur?

An Anguil. in Epist. *Arbur Mahaleb* proueniens
in Italia, Veronensi agro, itinere ad montem
Baldum & in Sclauonia: de qua plura apud Serap.
Putauit itaque Anguil. hanc arborem de qua hic
agimus (si modò eam intelligit) esse Mahaleb Se-
rap. de qua nos lib. 5.

Matth. quoque sic scribit. *Mahaleb* dicta quibus-
dam Neotericis planta cuius semen in usu, quæ-
uis non sit Phillyrea. Non desunt argumenta quæ
inducunt, vt credam, verum & legitimum Ma-
haleb Arabum, quia video apud Serap. facultates
ex Arabib. desumptas vt Mesue & Kasi, diuer-
sas à Phillyrea facultatibus: concedo errasse Se-
rap. existimando Phillyream & Mahaleb Arabum
idem esse. Auic. Mahaleb abstergit &c: Matthiolo
tamen assentiri non possumus, nec concedere Se-
rapionem errasse. Lib. 5. ostendemus argumentū
Matthioli nullius momenti nobis videri.

Dalech. doctiss. Medicus, Chamacerasum
(vt scribit Gesn. in epist. quadam) nominat ar-
busculam quæ Arabicè *Mahaleb* dicatur. Aduehi
ex Syria, quamuis vbique per sepēs istic (circa
Lugdunum) nascatur, sed arbore humiliore,
fructu minus habito, nucleo & semine tenuiore
ac graciliore, folio rotundiore, flore albo &c.
Bellonium sibi retulisse seminibus eius quæ odo-
rata sunt, vti Lugduni, illos, qui Chirothecæ
odoribus imbuunt.

Dalechampiū autem annotat apud Plin. Con-
stantinum putare Vaccinium fuisse Hyacinthum:
Se verò arbusculam in sepibus frequentem, quam
Mahaleb quidam vocant. Plinius certè Vacci-
nium arbusculam perperam Hyacinthum reddit;
eamque cum Hyacinth. bulbosa herba confundit.

Videamus & Rob. Const. verba: *Lacatha* (inquit)
apud Theoph. retineo, quamuis alicubi *λενάρα*
habeatur, & Gaza *λανάρα* legerit: & nisi fallor est
Macaleb Serapionis, quæ in agro Veronensi pro-

Nera.
Almahaleb.
Gummi.

Tragus nos.
Silvestris
cerasus hu-
milis.

Sapor.
Chamace-
rasus pe-
treæ.

Mahaleb.

Mahaleb
non esse
Phillyream.

Serap. nos.

vsus.

Plin. nos.

uenit, vt etiam mihi testis locupletissimus Io. Anguil. totius nat. hist. experientissimus.

Vaccinium
Plin.
Chamae-
rasus.
filu cerasus.
Vaccini
nuclei.
Mahaleb
nuclei.

Sunt, inquit Hist. Lugd. qui Vaccinium Plin. Theophrasti verò Lacatham arborem, nonnulli chamaecerasum siue filu. Cerasum esse existimarunt: verum à quouis id Cerasorum genere differt. Non desunt etiam qui Vaccini nucleos ex Oriente aduectos pro nucleis Mahaleb ostendant & vendant: tamen Mahaleb alia arbor est. Vaccinium in sepibus ferè semper prouenit ad Ligustros: quam ob causam Virgil. fortasse eodem versu coniunxit:

Hist. Lugd.
not.

Alba Ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.
Verum Hist. Lugd. more suo frustra duas posuit figuras vnius plantæ: priorem nomine Mahaleb Matth. & multis capitibus interiectis, denuò, nomine Vaccini Plin. & Lacathæ Theoph. quamuis eæ figuræ multum inter se differant.

Chamae-
rasus Pe-
trae Petro-
cerasus.

Mahaleb Gesnerus, in Epist. 3. ad Zuing. vt annotat Camer. mauult chamaecerasum petraeam aut Petrocerasum vocare quod in petrosis montium locis nascatur. Idem ait: non couenire plantam quam vocant nunc Macaleb cum Phillyrea Diolc. quæ videatur esse Macaleb Diolc.

Taberni-
prehen-
sus.
Tilia pe-
traea.
Cerasi ge-
neris.
Vaccinium
Plinij Lac-
athæ.

Macaleb Gesn. & Matthioli, Lob. diuersis operibus. Macholebum Matth. Tabern. *Es geschlecht der steinlindern.* Verum hoc Germ. nomen Tabern. haud nobis placet, quod Tiliam petraeam significat. Quid enim arbori propositæ cum Tilia commune, aut quæ affinitas? Mahaleb à nonnullis dictum, ex sententia Clusii ad cerasi genera referendum, rusticis Austriacis *steinweisel*, hoc est, petrosa cerasus. Sunt (addit idem) qui Vaccinium Plin. & Lacatha, (cuius nudum nomē apud Theop.) esse censent: Plinius Vaccinia aquolis solūmodo nasci tradit, tingendi causa, in quem vsum neminē hunc fruticem, aut eius baccas usurpare intellexi: at palustris illa Vitis Idæa, cū ea quæ nigris baccis est tincturæ apta, vt annotaui. Ex his verbis Clusii satis apparet ei non placere opinionem de Vacciniis: quæ tamē plausibilior nobis videtur, quam noua illa de Viti Idæa. Non enim sunt arbores, Vites Idææ, nec facile feri possunt, ut fieri ait Plinius. Præterea minis comode earum baccæ pro tinctura vestium municipiorum videntur, in qua re libenter peritiorum audiemus iudicium.

Clus re-
fus.

Locus.

Gesnerus ex Dalech. testimonio tradit ubique per sepes in Gallia & circa Lugdunum nasci. Bellonium sibi quoque retulisse, & inuenisse se in mōte illo Rhetorum qui inter Curiam & Clavennam interiaceret. Nascitur [addens] si bene memini copiose in mōte proximo Vesæ oppido, quod ad Riuarium Lacum in Helvetia situm, exeunti Curia versus, ad sinistram, locis lapidosis. Et, ni fallor in Vallesia quoque. Calzolarius annotat prouenire in Italiæ monte Baldo. Clus. quoque testatur nasci scopulis & saxosis Pannoniæ locis, & Collium vrbi Viennensi vicinorum radicibus: ob eam causam *Steinweisel* appellari vt dictum. Hunc etiam plerisque Narbonensis Prouinciæ & Allobrogum locis, non procul à Rhodano sitis obseruare memini. Habemus in horto E. C. Montb. quæ in magnam excreuit arborem. Abundat circa Clarauallum E. C. Wirt. oppidum Burgundiæ vbi *Crenollier* vocant. Basileæ vidimus in horto Cl. D. Zuingeri, vt & alias multas rariores: Propè urbem illam iuxta pagum & arcem Dornach: in Heluetia prope Balstat: in Alsatia prope Than/ in monte Rang (in quo generosa, dulcia & Basiliensibus celebratissima vina nascuntur) & locis vicinis.

Tempus

Lugd. multis in locis, vt ad portam D. Sebast.

florentem vidimus Martio & Aprili. Multi etiam medici, quibus hæc curæ esse deberent, prætereuntes, nec obseruantes diligentius, Prunum siluestrem oscitanti quadam securitate ceperunt. Obseruauimus etiam in Delphinatu inter Valentiam & Lugdunum, fructu paruo, nigro, maturo Iulio. Tiguri in Vesæ ad Riuarium eodem mēse maturum *Tintbeer* vocabant: quasi dicas atramentorias baccas, vel potiùs tinctorias, quod tingant.

Tintbeer.

Nuclei plantæ, quam aliqui vocant Mahaleb, calc faciunt, emolliunt: saponarios globulos ingrediuntur, pilosque horridiores & duriores emolliunt, attenuant, affricu crebro, Matth. Ex nucleis teste Hist. Lugd. oleum conficitur iucundj odoris, quo ad illinendas manicas vtuntur. Baccis istis maturis Turdi, Merula, aliæque auiculæ avidissimè vescuntur, quamobrem Italia ad eas alliciendas, sepes & dumeta Vaccinijs conferebat. Plinio quoque, vt iam supra dictum, Vaccinia Italiæ in aucupijs fata: Galliæ verò etiam purpura tingendi causa ad seruitiorum vestes. Mōtbelgardi in horto Il. E. C. Ab auibus deuorantur baccæ. An horum nucleorū vsus sit, quem tradit Matth. Hist. Lugd. considerandum.

Vires & vsus.

ad pilos.

Oleum è nucleis.

Cibus auum.

CERASVS RACEMOSA QVIBVS DAM: ALIIS PADVS.

C A P. XXXII.

Caudice, ramis, cortice, crenatisque foliis ad Cerasum quam proximè accedit: verum folia maturefcente fructu, aut eo maturo, infra reduntur candidiora, supra aliquantò nigriora, ut longius à Cerasi foliis abesse videri possint: Flores autem priuato furculo palmum longo racematim coherentes, ut in Laburno,

Discriptio.

Folia.

Flores.

Cerasorum floribus similes, nonnihil odorati, candidi, è quinque foliis compositi, apicibus luteis, pediculo semunciali. Fructus nigri, dulces, non tamè admodum grati, ossiculo duro, oblongo, scabro: nucleum continente. Dalech. scribit, flores suauissimè redolere, nec minis olfacienti gratos, quam Mali Citriæ flores. Fructum gustanti acerbum, Mespilaceique saporis graue quiddam, cum manditur, naribus afflantem. Id ei admirationem parere: rarò quippe accidere solere vt suauissimi floris odorem fructum molestus fætor excipiat.

An n. n. d. Theophrasti: quam ait vehementer vmbrosis gaudere locis. Sanè Hist. Lugd. apertè scribit Padum esse Theophrasti, sed quis ei hoc secretum aperuerit, vt tam liberè de re tam obscura tamque dubia pronunciaret, nondū cognouimus. Circumspectius doctissimus Const. in Theoph. *n. d. s.* inquit, frutex quem vocant *Putier* Allo-

Synonyma Padus.

Hist. Lugd. not.

Pades.
Putida ar-
bor.
Pudis.
Padis.
Cerasus
filu.
Cerasus
anum.
Cerasus
racemosa.

Allobroges, Pados esse creditur. Sed hæc coniectura incerta: alia est *Pades* apud Plin. Dicta autem *Putier*, id est, putida arbor, à graecolentia. Sequani vocant *Pudis* quasi *Padis*, voce *Padæ* corrupta. Quidam *cerasum* filu. esse putant, verum à *cerasorum* natura flos distat maximè.

De eadem sic Clusius tradit. *Cerasus* anum aut *cerasus* racemosa vulgo Herbariorum: in filuis frequens: Germ. *Flex* aut *Eleven* dicunt: Vngari *Zelnicefa*. Belgicæ officinæ pro Vitice habuerunt.

Sunt (addit idem) qui *Padum* Theoph. esse censent: Sed cum Theoph. eo loco *Padum* duntaxat retulerit inter arbores vmbrosis gaudentes, nulla addita descriptione: qua ratione suam opinionem stabiliant non video.

Pseudoligu-
strum
Agnos. Vi-
tex.
Pseudoa-
gnos.
Anum
Cerasus.
Mahaleb.
Dodon. no-
tatur.

Arbuscula filu. *cerasi* folijs Gesn. *Pseudoligustrum*, tradente Dod. Sunt qui *ayvor* siue Viticem, sed perperam vocitent, vnde & *Pseudoagnos* à nonnullis dictum, vulgò *Vogelfirschen* (id est, auium *cerasa*) nominant.

Suspiciantur nonnulli esse *Mahaleb* de quo Auioc. c. 478: & quod à Serapione ex Mesuæ sententia refertur: sed difficillimum fuerit asserere. *Pseudoligustrum* verò Dod. est hæc ipsa de qua hic agimus.

Nescimus verò quis *cerasum* racemosam vocitarit *Mahaleb*: quisquis tamen ille fuerit, suspicamur ei non fuisse notam eam plantam, quæ multis *Mahaleb* dicitur.

Cerasus.
racemosa.
Cerasus a-
uium racem.
Tabern. nat.

Cerasus racemosa, & *Cerasus* anum racemosa, Lob. & Penæ. Angl. *Cluster Cherries*: *Cerasia* racemosa nigra, *Schwarz Vogel Birschen* Ger. Tabern. qui more suo, nihil præter iconem & purum purum nomen habet. De rubra eius racemosa ante scriptum.

Cerasus
filu.

Doctis Herbarijs considerandum relinquimus; an *Cæsalp.* de hac scribat; cum ait: Est quædam *cerasus* filu. brevis, racemulis oblongis, fructum ferens paruum; qui in maturitate ex viridi flauescit, subausterus; nucleo subaspero.

Cerasus
montana
racemosa.
Schauenckf.
not.
Arbor Sua.
Staphylo-
dendron.
Arbor Sili.

Cerasus montana racemosa; *Padus* Theoph. Geom. *Olantbaum*/ *Olifirschen*; *Ohlbaum*: arbor procera valde, *Schauenckf.* Sed quo fundamento, & is tam confidenter *Padum* Theoph. statuat; ipse viderit.

C. Bauh. nobis retulit prouenientem in orto Patuino, *Guilandinum* vocasse Arbores *Vua Recetiorum*, *Staphylodendron* Veterum veram, & Arbores vitis.

Locus.

In glareosis & arenosis locis prodit circa sepes & dumeta. H. Lugd. Sectatur ripas fluiorum in dumetis Silesiæ Schuii. Nos in orto Montb. iam dudum colimus; illatam ex vicinis montibus, & ex itinere Basileam versus circa Sept dictum pagum, vbi *Schwartzbendele-holtz* vocarunt. Prouenit etiam in vicinis Basil. montibus, potiss. circa *Müncheistein*. Item inter Bernam & Solodurum & Bure oppidum: vbi fructu acerbo in principio Iunii vidimus: florentem Geneuæ Maio. In Delphinatu verò vno Miliari Lugduno; florentem Aprili. In montibus Lontharingicis circa thermas Plumbarias quoque nascitur, & inter Belfordiam ac Girardmegni, vbi à nobis obseruata; mense Septembri. Magnates quidam Bononienses in hortis colunt.

Tempus.

Vitus &
Vires.

Semina Germani commendant ad Epilepsias puerorum; appensa collo & vocant *Gichtbeeren*; & *Holzbeeren*. In Silesia, teste *Schauenckf.* pueris nota; qui vernò tempore ramos cum floribus decerpentes in conclauia transportant, odoris gratia. Fructus cibus auiculis gratus quo &

pueri delectantur. Dulces sunt bacculæ; sed ingratae, & facile nauseam mouent: Vehementer adstringunt, & aluum cohibent:

Temperam.
Alui flux.

CHAMÆCERASVS MONTIS GENEROSI.

CAP. XXXIII.

Misit Gesnerus ad Dalechampium fruticis effigiem, qui nascitur, vt scripsit, in montis Generosi Insubriæ crepidinibus, cliuis ac præcipitijs, folio *Aceris* albi, quod Galli *Plâne* vocant, latiore & ampliore; per ambitum valde infecto: fructu rotundo; rubro, *ceraso* simili, vnde *Chamæcerasi* nomen: *Chamæcerasum* montis Generosi tam Gesnerus quam Hist. Lugd. vocat.

Descriptio.
Locus.

Folia.

Fructus.

LOTVS ARBOR FRVCTV CERASI.

CAP. XXXIII.

Lotus dicta arbor, magna est, caudice crassissimo, ramis *Cerasi* instar brachiatas, sed in latitudinem magis, quam in altitudinem extensis, cortice leui; subalbido; (ut *Cæsalp.* ait: vt *Matth.* in cæruleum nigrescente) folijs *Vlmi* longioribus, & magis in acutum distentibus, inferiore parte nonnihil incanis; super-

Descriptio.

Cortex.

Folia.

Fructus.

Officium.

Flores.

na viridantibus, rugosis, in ambitu serratis, in acumen desinentibus, quæ nihil nobis cum *Illice* videtur commune habere. Ad vnumquodque ferè folium est bacca subnigra, *ceraso* filu. similis, minor tamen, ex longò pediculo, pulpam paucam albam continens cum dulcedine adstringentem, gratam: ossiculum; ad fructus proportionem magnū, bacca tota siccissima; vt vix ea quis satiare possit. Flosculi, teste *Cæsalpino*, ex binis foliolis consistunt summo fructui insidentibus: *Baccæ* nigra: ossiculum durum, veluti quadripartitum, intus unica seminis medulla; dulcis.

Hanc arborem, aut certè huius generis aliquā, ob fructus gratam dulcedinem *Vlyssis* socij, vel ipse potius Poetarum maximus *Homer.* suis carminibus celebrasse videtur cui *Λατος* dicta; & *Populi*, qui eius fructu victitabant, *Λολοζάρι*, ad quos missis ex *Vlyssis* socijs tribus exploratoribus, qui eorum mores indagarent, fructus dulcedine illecti, ad nauem redire noluerunt, nisi verberibus compulsi: tutius esse rati apud *Lotophagos* subsistere, quam tot erroribus atque periculis in mari quotidie cum *Vlyse* iactarij. Vnde præclarè *Vlysses* apud *Hom.* *Odyss.* lib: 9:

Autorum
placita at-
que
Synonyma
Latini Hom.

Cibus.

Homer. lo-
cus de Loto-
phagis.

Τῶν δ' ὅστις Λωτοῖς φάροι μελήδεα καρπῶν,
Οὐκ ἐτ' ἀπαγγέλλαι πάλιν ἦδελεν, κ'δὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτὲ βέλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάροιςιν
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι ῥέμεν, ὅς τε λαδέσθαι.

Sensus est: Quisquis horum, Loto mellitum fructum edisser noluit denunciare quicquam, neque redire, sed istuc cum Lotophagis permanere malebant, ut Loto decerpent, redditusque obliuiscerentur. Existimamus autem illos periculi potius (sicut dictum, & doctissimi quique sentiunt,) euitandi causa, quam huius fructus illicio tractos emanasse. Eri enim dulcedine non careat, tam macer tamen est (si saltem hanc nostram intelligit) ut si ad voluptatem esurientibus, ad satietatem verò ipsam nunquam fortè esse possit. Ecqua verò etiam ex ijs possit esse voluptas, tam exsuccis, tamque adeo [ad nobiliores sapidioreque fructus comparatis] nullis; Ut mirum huius fructus aridam infœcundamque dulcedinem, nomen & genti, & regioni [ut plerisque sentire videmus] dedisse, atque adeo nimis hospitali illa aduenarum obliuione, in adagium [Λωτὸν ἐφαγε] abiisse. Sed fortè in ijs regionibus carnosior ac vel nostra etiam suauior, cum & esse credantur quæ nucleo carent, uti dicitur mox.

Loti homonymia.
Loti plures species.

Est verò Loto apud Autores varia & multiplex receptio: immò apud ipsos etiam Botanicos plures non solum plantæ, sed & arbores hac voce comprehenduntur:

Theoph. de huius differentiis & significationibus sic ait: Quædam speciebus pluribus constant, quamquam vnum nomen sortiantur, ut ita sint, quasi homonyma sicut *Lotus*. Huius enim plura genera, folio, caule, flore, fructuque ipso discrepantia. Sed de his postea, & suis quibusque locis fusius. Nunc de hac, & præcipua, sine dubio, inter arbores Loto, quam idem autor abundè describit, his verbis. Est autem (Λωτὸς Celtis Gaza ex Plin.) peculiare genus, procerum, magnitudine Piri, [πῖρον ἀπὸ] aut paulò minus: folio inciso, ut Ilicis: (πρωῶδες: Cornar. suspicatur legendum πρωῶδες: serrato: nec displicet lectio. Plin. paulò aliter conuertit, uti patebit mox) materie nigra. Genera eius plura, fructibus distincta. Fructui magnitudo Fabæ (κύβη) qui velut vuarum botri maturescit, colores mutans. Nascitur alternatim, ex aduerso, veluti Myrtorum bacca, super germinibus densus. In cibo est Lotophagis dictis, dulcis, iucundus, innoxius, & stomacho gratus: πρὸς τὴν κοιλίαν ἀγαθός: Gaza vertit, bonæ frugis: Dal. aluo ciendæ utilis: Anguil. ventriculo bonus: Scal. Ventriculo utilis.) Suauior etiam qui nucleo caret (ὁ ἀπύρηνος: sic & Plin. & Gaz. & Scal. Vulgat. exempl. ἡδύων δὲ ὁ ἀπύρηνος, suauior verò nucleus: Anguil. videtur legisse πρῶτες, suauior autem primus.) ex quo etiam vinum conficiunt. Copiosa illic est hæc arbor, multumque fructifera. Quare Ophelli exercitum, cum Carthaginem proficisceretur in comitatus penuria, eo fructu in plures dies vitam sustentasse tradunt. Est igitur in insula Lotophagite, quam Pharidem vocant [ea nunc Gerbi dicitur. Dal.] ea Lotus frequens. Ea insula sita est, haud longè à Continenti. Caterum non illic tantum, sed etiam in Continente multò largius provenit. Nam in Africa [Λιβύη] uti diximus, Loto ut & Paliuri maximus proventus: sed hæc Lotus ab illa Lotophagorum differt.

Paliurus Theoph.

Paliurus Loto fruticosior est, folio huic nostrati similis, sed fructu diuerso; non enim latum, sed rotundum & rubicundum, magnitudine quæ Cedri, aut paulò minore, cuius nucleus non

simul editur, quemadmodum acini punici. Fructus verò ipse suauis est, cui si quis vinum affundat, & ipsum suauiores fieri tradunt, & vinum ipsum quoque suauius efficere.

Referunt quidam Lotum arborem fruticosam, ramosam, caudice firmo, semine incluso nucleo, exterius non carnosio, sed magis cutaneo, in cibo non tam dulci, quam ori grato & suauis, sed vinum quod ex eo parant minimè durabile est sed duos tresue dies tantum, dein accescit. Fructus apud Lotophagos suauior est. Materies optima in Cyrenæa regione, calidiore Lotophagorum regione. Radix arboris, multò est ligno nigrior, minus densa, & ad pauca commoda, nimirum & ad pugiones, & ad glutinandas assulas: Lignum ad tibias, & ad alia plura vtile.

Idem Theoph. tradit Acanthum Aegyptiam ligno esse Λωτῶν colore. Et paulò post, circa Memphim arborem tantæ esse magnitudinis, ut tres homines eius caudicem amplecti nequeant, cuius etiam materies cæsa operibus sit apta, densa valde, & coloris Loto. (Λωπείδες.) In Africa verò Lotum plurimam, optimamque gigni: itemque Paliurum: quin & alijs quibusdam partibus, ut Nafamonica regione, & apud Ammonem, alijsque locis provenire.

Porro quod Homerus & Theoph. de Lotophagis tradunt, istud & Strabo confirmat quidem, sed de diuersis nationibus id scribit, locaque quamplurima, in quibus nascitur, memorat. Æthiopes inquit, Mauritaniæ accolæ in Occasum spectantes, Lotophagi vocantur, loto cibos carpentes, gramen & radicem quandam, nullo indigentes potu, nec facultatem eius propter aquarum penuriam habentes. Horum Natio vique in Cyrenæorum loca extenditur. Alii rursus Lotophagi nominantur, alteram inhabitantes e regione parua Syrtis insularum Menynem. Et alibi: Minori Cerciniri [Syrtis insula est] continua est, minor Syrtis, quam Lotophagitem Syrtim vocant. Iuxta utrumque promontorium, quæ os efficiunt, insulae adhærescunt continenti, Circinna scilicet, de qua diximus, & Meninx, magnitudine æquales. Meningem Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminit, & signa quædam extant, & Vlyssis terra, & fructus ipse. Nam Lotos multa in ea est, fructu suauissimo.

Plin. de Loto arbore quæ habet ex Theoph. transcripsisse videtur, adiectis tamen quibusdam vel de suo, vel ex alijs quibusdam etiam mutatis. Sic autem scribit. Africa quæ vergit ad nos insignem arborem Loton gignit, quam vocant Celtin, & ipsam Italiæ familiarem sed terrâ mutatam. Præcipua est circa Syrtis (Theoph. vocat Lotophagitem, & Pharidem, hodie Gerbi: Syrtis verò, los Baxos & Secagne di Barbaria Hisp. Dal.) atque Nafamonas. Magnitudo, quæ Piro, quam Nepos Cornelius breuem tradat. Incisura folio crebriores: alioquin Ilicis viderentur. (Plin. apud Theoph. legit πρωῶδες: alij verò πρῶτες Dal.) Differentiæ plures eæque maximè fructibus fiunt (Nam alij, qui & suauiores, exossæ sunt, alij nucleum continent ex Theoph.) Magnitudo huic fabæ, color croci [priusquam perfectè maturescat: maturo niger, Dal.] Sed ante maturitatem alius atque alius, sicut in vuis. Nascitur densus in ramis, Myrti modo, non ut in Italia, Cerasi: tam dulci ibi cibo, ut nomen etiam genti terræque dederit, nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ. Ferunt ventris non sentire morbos, qui eum mandant. Melior sine interiore nucleo, qui in altero genere ossæ videtur. Vinum quoque exprimitur illi, simile

Lotus arbor fruticosa.

Semen. Vinum.

Lignum. Radix.

Acanthi lignum.

Arbor circa Memphim.

Locus.

Æthiopes Lotophagi.

Lotophagi Menynem.

Lotophagi Syrtis.

Lotophagorum terra. Lotos arbor.

Celtis.

Differentiæ Exossæ. Color croci.

mile mulsō, quod vltra denos (duos quidem, ex Theoph.) negat durare idem Nepos: (hocverò Theoph. de fructu Loti fruticantis) baccaſque contuſas cum alica (Zea deglubita) ad cibos do- lijs condi. Quin & exercitus paſtos eo accepimus [Theop. hoc de fructu prioris Lori] vltro ci- troque commeantes per Africam. Ligno colos ni- ger. Ad tibiſarum cantus expetitur. Et radice cul- tellis capulos, breueſque alios vſus excogitant. Hæc ibi natura arboris. Et paulò poſt. Cyrenaica regio Loton ſuæ poſtponit Paliuro. Fruticoſior hæc, fructuque magis rubens, cuius nucleuſ non ſimul manditur, iucundus per ſe, atque ſuauiore vino: quin & vina ſucco ſuo commendans. Et a- libi. In cacumine ramoſa Lotos, ſiue Faba Græ- ca: quam Romæ à ſuauiſſimo fructu ſilueſtris qui- dem, ſed ceraſorum penè natura Loton appellant. Præcipuè domibus expetitur ramorum petulan- tiâ, breui caudice, latiffima expatiantium vmbra & in vicinas domos ſæpe tranſilientium. Nulli opa- citas breuior: nec aufert Solem hyeme, deciden- tibus folijs. Nulli cortex iucundior, aut oculos excipiens blandiùs. Nulli rami longiores validio- resque, aut plures, vt dixiſſe totidem arbores li- ceat. Cortice pelles tingunt, radice lanæ. Quid verò per Loton ſuam tranſmarinâ intelligat Plin. cui nullum omnino eſſe caudicem dicit, nondû nobis innotuit. Dioſcoridi ſanè Lotos arbor, Lotos ſilu. & Lotos Ægyptiæ caulem habent.

Item alibi idem Plin. Ex reliſ ſicciffima (materie) Lotos, quæ Romæ ita appellatur. De Loti longævitate ſic ſcribit: Verba leguntur lib. xvii. c. i. & ſunt Cræſſi oratoris Cn. Domitium alloquentis. An tu, inquit, qui H. S. millies ſex arbores æſtims? Eæ fuere Loti, parula ramorum opacitate laſciuæ, Cecina Largo è proceribus crebrò in iuuenta noſtra eas in domo ſua oſten- tante. Duraueruntque, quoniam & de longiffimo ævo arborum diximus, ad Neronis principis in- cendia, quibus ctemauit urbem, annis CLXXX. poſtea, cultu virides iuuenefque, ni Princeps ille acceleraffet etiam arborem mortem.

Item: Romæ Lotos in Lucinæ area anno qui fuit ſine magiſtratibus 369. urbis æde condita: in- certum ipſa quantò vetuſtior: eſſe quidem vetu- ſtorem non eſt dubiû, cû ab eo Luco Lucina no- minetur. Hæc nunc circiter annum 450. habet. Antiquior illa eſt, ſed incerta eiùs ætas, quæ ca- pillata dicitur, quoniam Veſtaliu Virginiu cap- illuſ ad eam deſertur. Verûm altera Lotos in Vulcanali, quod Romuluſ conſtituit ex victoria de Decumis, æquæua ibi intelligitur, vt autor eſt Maſſuriuſ. Radices eiùs in forum vſque Cæſariſ, per ſtationes municipiorum penetrant.

Loto autem baccaſ tribuit Plin. diuerſis locis. Hæc eiùs ferè ſunt placita de Loto arbore cum ijs, quæ in viribus tradentur.

Dioſc. Λωτός το δένδρον, Lotus arbor, ſtirps eſt benè magna: fructum fert Pipere maiorem, dul- cem, edulem, ſtomacho aptum, quique alium ſiſtit. Idem alio loco: Trifolij Aſphaltitiſ folia tribuit, Loto arbore (Λωτός το δένδρον) in ſingulis germinibus tria.

De Loto quoque ſic ſcribit Athenæuſ. Quæ, inquit, de Loto Lybica ſcripſit Herodotus, eadē refert Polybiuſ Megalopolitanuſ, oculatuſ teſtiſ libro duodeciſmo hiftoriarum, hiſ verbis: Εſταυ- ρηται ο Λωτός in Græco habetur) ὁ μέγα, ἱρα- ρὺ δὲ καὶ ἰκ. Dal.] ἀγανθώδης: ἔχει δὲ φύλλον παρα- πλῆστον τῷ ῥάμνῳ (πεῖνω iuxta Theoph. Dal.) μικρὸν, βαδύτερον καὶ πλατύτερον. ὁ δὲ καρπὸς τῶς μὲν ἀρχαῖς μο-

ιός ἐστι καὶ τῶ μέγιστος τῶς λευκαῖς μυρται τῶς ῥαμνῶ- ρόαις. Dalech. vertit: minime proceræ, aſperæ (non tamen, addit Dal. aculeata folio Rhamnii vel potiùs iuxta Theoph. Illiciſ eidem Dal. qui omittit paruo) paulò latiore & craſſiore. Fructuſ per initia colore & magnitudine ſimili perfectiſ bacciſ (albi. Dal. omittit.) Myrti, dum auge- cit, coloris phœnicei, Oleæ magnitudine, ro- tunduſ, nucleuſ admodum puſilluſ. Maturuſ iſ colligitur, & cum alica tuſuſ ad ſeruorum famu- lorumque cibum in vaſa conculcatur ac ſti patur: ingenuorum autem eduliſ, detracto nucleuſ eo- dem modo reponitur, ac pro cibo eſt: guſtu cari- ciſ & palmuliſ non diſſimili, odore tamen ſua- uiori. Fit & ex eo vinum in aquâ macerato & tri- to, ſaporis grati & iucundi, qualiſ optimi mulſi. Merum id & ſine aqua bibunt, ſed vltiâ decimum diem non perducat. Quamobrem paulatim ad vſu tam breuiſ temporis conſiciunt. Fit & acetum ex eo. Hæc ille de ſua Loto.

In deſcriptione Athenæi modò citata videtur Nataliſ de Comitibuſ, qui vertit folio craſſiore, legiſſe παχύτερον: quandoquidem βαδύς interdum ſignificat ampluſ & maiuſ: quid ſi interpretemur paulò ampliuſ vel maiuſ ac latiuſ? Dalech. apud Athen. ubi ſcriptum Oleæ magnitudine, annotat: Fabæ Theoph. quæ fructum habet incluſuſ nuciſ putamiē, Herod. l. 4. fructum tradit eſſe Lentifco ſimilem. Hæc Dalech. à cuiuſ opinione non parſ diſſentit Anguill. Polybiuſ Lotu qui diuerſa ſtatuit à Dioſcorideā, vt dicemus l. 6. in hiftoria Iuiubarū.

Conſulamur Arabes, quorum Nabach, ad no- ſtram Lorum accedere videtur niſi ſit idem, vt quibuſdam placet.

Rhaza: Nabach frigida ſunt & ſicca, quæ ventrē adſtringunt, & bilem ſtatuam reprimunt: dulceſ verò ad hoc ſunt debiliores. An verò Nabach Rhazæ ſit noſtra Lotuſ, pro certo aſſerere non audemus.

Serap: Sadar eſt arbor cuiuſ fructuſ Nabach. Ha- bohaniſæ Sadar ſunt duæ ſpecieſ: vna eſt Africa- na, altera Adhal: ſed Africa na non habet ſpinas atutaſ, & folia ambartuſ ſpecierum ſunt lata & rotunda. Et Nabach & Adhal ſunt fructuſ parui, qui offeruntur regibuſ, alijs omnibuſ dulciorēſ me- lioreſque, odoris ac ſaporis aromatici: odore in- ſciunt veſteſ, velut alia aromata. Dioſcorid. arbor magna Galeno &c. Sed quæ ſcribit Serapio ex diuerſiſ antoribuſ, haud vni plantæ nobiſ con- uenire videntur. Conſideret lectoſ, quæ à nobiſ traduntur cap. de Paliuro Athenæj.

Auic. Nabach id eſt Lotuſ arbor dicitur Alſedar. Item alibi: de Sadar inquit diximus ca. de Nabach. Bellunenſiſ in margine ſcribit Sedar.

Actuar. inter poſteriorēſ Græcoſ meminit tan- tum ſcobis Loti (λωτός ῥίγμα vocat) in δία κλέκτεν cō- poſitione. Sed nunc Recentioreſ de Loto differēteſ producāmuſ.

Inter eoſ primuſ Helmolauſ apud Dioſ. Lotuſ, inquit, arbor Latinuſ Celtiſ & Faba græca, Seruio Faba Syriaca. Anacabean vulgò apud Græcoſ di- ci autor Actiuſ, vt fructum eiùs Alicacabon ſcri- pſere Græci: vulgò Romæ Pulſ Syriaca, Padi acco- læ Baccam Syriacam appellant. Polybiuſ vidiffe ſe teſtatut ſpinuſ aſperam. Ludicera tibiæ fieri cepta ſunt è Loto, quæ Alexandrini Phoringaſ appellant: Propterea Cænomanuſ Lotum arbo- rem hodiè appellant Calamum: Spectatur Pata- uii antiqua Loros in quodam Antoniani templi xiſto. Eſt quando Hipp. Luton pro Loto nomi-

Vſuſ li. ni.

Lotos Pa- liurus.

Lotos. Faba Græ- ca. Faba Ce- ræſia. Faba ma- gna.

Folia deci- dua. Cortex.

Vſuſ. Lotuſ tranſ- marina.

Lotos longæ- uitat.

Lotos ma- gna æſtima- tionuſ.

Lotos capil- lata. Lotos in Vulcanali.

Lotos arbor. Fructuſ Pi- pere maior.

Folia trifol. Aſphale.

Lotos L. bica.

Nucleuſ.

Vinum.

Acetum.

Nabach Arab.

Sadar.

Alſedar.

Scobis Loti.

Celtiſ.

Faba Græ- ca.

Anacabean.

Alicacabon.

Pulſ Syriac.

Lotos ſpi- noſa.

Ludicera tibiæ.

Phoringa.

Calamum.

*Lotos Hip.
Faba Græca.
Arbor Pontica.
Hermol.
taxat.*

nat. Faba Græca siue Arbor Pontica, genus diuersum est à Faba Græca, id est, Loto, magnitudine Fici; fructu Fabæ: succo vestibis expresso quem *Achy* vocant: niger autem crassusque est: Nascitur in Scythia. *Hæc Hermol.* quem suspicamur nostram Lotum nouisse ac intelligere, quamuis, more suo, misceat quæ Theoph. Plin. & alii scribere de Loto, cum suis, quæ pauca sunt: cæque nostro iudicio indistincte satis, nec clare ad erudiendum lectorem accommodata: præstitisset eum Theoph. & Plin. aliisque autoribus suas seorsim relinquere obseruationes, iisdemque suas vel subnectere; vel si libuisset etiam præmittere, non eorum verbis quasi coalita aut coherentia sua interferere: sic omnia apud illum essent clariora.

Lotus Manardo.

*Anescen Ausc.
Ausc. not.
Sadar Nab.
bar. Serapioni.*

Celsus.

Manardus: Fuit, inquit, Lotos quandoque Italia familiaris, nunc adeo rara, ut ferè pro miraculo ab aduenis spectaretur ea, quæ propè templum Diuo Antonio dicatum Patavii Hermol. viuente videbatur. Scribit de fructu eius Auic. sub grano Anescen: non absque tamen errore: ponit calidum in secundo ordine, quum Razes & Serapio reponant inter frigida. Serapio arborem vocat *Sadar*, fructum *Nabar*, quem sequutus videtur Auic. qui de *Sadar* quoque scripsit cap. 631. nihil tamen aliud tradens, nisi quod ad caput de Nabac lectorem remittit, nulla habita ratione quæ de grano Anescen scripserat. *Celsus* hæc arbor Lat. dicitur & *Faba Græca* vel *Syriaca*, quia autore Theoph. fructum fert magnitudine Fabæ. *Hæc Manardus.*

Interpres Auic. dicit granum Anescen esse Lotum arborem: quanquam non existimauerimus Auic. de Loto intelligere, sed *Anescen* aliam quamdam plantam censemus, ut ex descriptione colligimus. Non igitur reprehendimus Auic. cum Manardo, sed eius interpretem.

*Manard.
et Auic.
not
interpre
reprehen.
Description.
Anescen. Auscenna.
eius nris et
suis.*

Hæc autem tradit Auic. Granum Anescen est magnitudine Piperis, eiusdem coloris, fragilius; medulla insigniter alba; boni odoris. Hoc granum est calidum & sicum in secundo gradu: vtile ventriculo frigido & relaxato: sic ille: qui cap. de Nabach quamdam habet quæ ad Lotum pertinent, cuius verba infra referemus, inter Loti vires.

Porro Lotum arborem, teste Bruerio, in Africa gigni inter omnes conuenit: ideoque peregrinam. Verum & nostri orbis familiarem factam certum est. Plinius terra mæcatam in Italia existimat.

*Autorum
discrepantia
ni designa
do Loto.*

Alysis.

Euariant autores, tum Græci tum Latini in arbore hac describenda. Odorem grauem baccis Diosc. tribuit: Plin. nullum. Studioli rei arborariæ apud nos (Luguni) eam arborem esse existimant, quam vulgus Alysiam cognominat. Nos & aliam arborem vidimus, quam Alysiam vocant. Quæ verò sint Loti & Alysiæ Bruerino demonstratum cap. de Sorbo torminali, & cap. de Sorbo Alpina.

*Anacaben.
Amarenum
Visculum
Acrifolium.
Cicerago.
Alysa. Alyserum.*

Ruell. de Loto agens, arborum agmen producit his verbis: Lotus arbor quam Aphri *Celtis*, Lat. *Fabam Græcam*, Græcum vulgus *Anacabea*, ut Aetius est autor: Italia hodie tum *Amarenum*, tum *Visculum*; quidam *Acrifolium*; alij *Ciceraginem*: Galli *Alysam* & *Alyserum*. Ut non temerè hoc suo nomen stipatu in dubium nos conijciat Ruellius, num cognita ei fuerit Lotus arbor, tam variarum diuersarumque arborum nomina miscens, exhibensque, ac si unius eiusdemque essent.

Merito itaque eum Cordus reprehendit scribens: quid sit Lotus non conuenit inter autores. Nam quod Ruell. Hermolai fretus testimonio scribit eam esse quam Calamum Cenomani appellant, haud induci possum, ut credam. Idem,

Pongeriacum, Visciolum, & Ciceraginem ab Italici vocari scribit, Gallis *Alysam* & *Alyserum*, quod falsum. Est enim *Cerasi* species, cuius baccae Recentioribus *Visciola*, Germ. verò *Veysseln* dicuntur. *Hæc ille.* Hermolao hntam fuisse Lotum iudicamus. Non placet verò opinio Ruellij *Cerasi* speciem intelligentis. Cord. in sua Obseru. silua Loti folium describit.

Visculum.

Curtius quoque Lotum non agnouisse videtur, quando ait, Lotum Italici *Amarenum*, Gallis *Alysam* & *Alyserum* vocari, quæ diuersarum stirpium nomina sunt.

*Curtius
not.*

Lotum Monachi apud Mesuem eam existimant arborem, quæ vulgo Romæ *Pulsaraca* nuncupatur.

Quidam Siculus dixit eis vocari in Sicilia *Fabam inuerfam*; volens fortè dicere *Fabam Græcam*. Iidem volunt esse Arabum *Sadar* & *Nabach*.

Faba inuerfa.

Anguillara putat Lotum Theoph. & Diosc. esse diuersas plantas, quod Theoph. suam folio Ilicis, Diosc. trifolio Alphaliti similem dicat. Ilici enim folia sunt dentata, Trifolio omnino æqualia. Existimat tamen apud Theoph. legendum *περιώδες* (*περιώδες* volebat scribere) id est, sectatum. Si ita legamus, inquit, nullum dubium quin arbor dicta *Perlato* sit Theoph. & Iamblici Lotus. Plinij Lotus dicta *Faba Græca* esset Diosc. Lotus, si Plinij Loti fructus descriptio responderet descriptioni Diosc. ac etiam folia. Eadem enim vires uterque suæ tribuit Loto. Theoph. verba de Loto quidam male vertunt. Is non erat meo iudicio, qui dicit Lotum descriptam ab Athen. ex Polybio esse Theoph. Lotum Pharidis. Eadem etiam est Lotus officæ Plin. Existimo esse Iuiubas satiuas. *Hæc Anguil.* De Loto autem Phatide plura vide cap. de Iuiubis.

*Lotus Theoph.
Pharid.
Diosc. diuersa.*

Lotus Iamblici.

*Lotus Athen.
ex Pharidis
esse
Theoph. hntam.*

Matth. eam existimat arborem, Lotum, & quidem Diosc. & Plin. veram, quæ in Tridentino & Goritienfi agro vulgo *Bagolaro* vocatur: in Veronensi verò & in alijs quibusdam locis Italiae, *Perlato*, folijs Ilici proximis: Gallis *Alyser*. Lotum Polybij de qua supra ex Athen. existimat esse *Dactylos* ex *Trapelonda*. Est etiam (addit ille) Lotus Africana altera species. Qui Lotum Athen. ziziphum nostratem putant, decipiuntur. *Hæc Matth.* de Loto Polybij ex Athen. Videat lector cap. de Guaiacana & de Iuiubis.

Bagolaro.

Perlato.

*Lotus Afric.
canis.*

*Anguillara
repreh.*

Idem, Matth. Anguillara ridet diligentiam in vertenda ex Theoph. Loti historia in Italicum sermonem. Siquidem is, inquit Matth. dum nescio quos carpit, quod perperam [ut ille putat] Theoph. lectionem vertit, ipse præ cæteris dum se peritissimum eius interpretem facit, erroribus illis omnibus, quorum alios accusat, apertissime notari potest. Nam ubi Theoph. habet *καὶ ὁ πρὸς τὰ μύρτα, παράλληλα*, ille quidem vertit: *Come quelli del Myrro intrecciati*, id est, Myrti modo triplici ordine implicitis. Deinde ubi statim Theoph. habet, *πικρὸς ἐστὶ τὸν βλαστὸν*, manifestò declarans fructum ipsum densum provenire super ramosum germina: ille ad arborem non ad fructus respiciens, autoris sententiam destruit, his verbis: *è copioso di germogli*: id est, germinibus copiosus est: deinde ubi paulò inferius Theophrasto legitur, *καὶ ἐστὶ πικρὸς τὸν κοιλίαν ἀγαθὸν ἡδὺν δὲ ὁ πρὸς τὸν βλαστὸν*, *ὅτι γὰρ καὶ τοῖς πικρὸς γένος. ποιεῖ δὲ καὶ ὄνον ἐξ αὐτοῦ*. Inutile admodum, & sine vllò prorsus sensu, vertit Anguil. hoc modo: *Ma di questo è piu soave il primo, percioche ve n'è una sorte così chiamata, & di questo se ne faceva vino*. id est, isto suauior est primum, quoniam genus vnum est ita vocatum, ex quo vinum parabatur. Hæc qui viderint, facile cognoscent.

Alter Anguil. error.

Termini Anguil. error.

Quartus
Anguillae-
ror.

gent Anguillae in Græcis literis peritiam. Deinde manifestò is hallucinatus deprehenditur, ubi Plin. autoritate parari vinum dicit, ex eo Loti arboris fructu, qui nucleum habet. Siquidem contra Plinius ex ijs Loti baccis vinum fieri scribit, qui sine interiori nucleo habetur, quemadmodum scribit etiam Theoph.

Annotat autem Matth. Lotum *Zurgelbaum* Germ. dici. Matthiolo applaudens Apollo: Lotum (inquit) Matthiol. Bagolarum & Perlarum esse, tam evidentibus notis delineat, ut eius opinio maxime probanda videatur &c.

Apollo nor.

Verum non multum irradiat Apollo hoc loco: nam nec describit suam Lotum, nec quid sit Lotus scisse videtur, à qua multum differt Alyfia Bruyerini. Præterea tam Theoph. quam Plinio imponit bonus ille censor: Theoph. enim ne verbum quidem habet de Croci colore: sed *ερυθρον* fructum Paliuri suæ dicit, quam tamen à Loto sua utraque differentem facit. Plin. verò non dicit Loti fructum croci colore esse, dum est maturum, non enim habet hæc verba, sed illa tantum, croci colore: quod intelligendum, ut doctiss. vult Dalech. antequam maturescat, maturo verò niger: cui explicationi optime conveniunt illa verba, quæ statim subdit Plin. sed ante maturitatem alius atque alius, sicut in vuis. Saltem in nostra Loto conspicitur fructus primum viridis, mox flavescent, dein rufus: tandem perfecte maturescens niger aut nigricans. Melius fecissent, nostro quidem iudicio, boni isti Italiæ doctores Botanici, si illam Plinii difficultatem explicassent, quando ait: mutatione quidem terræ mutatam & arborem in Italia: nosque circa eam rem docuissent: num sapore fructus, an figura foliorum, an colore fructus, an florum varietate, an denique proceritate, breuitateve arboris. Horum enim neutrum explicat Plinius. Sed hæc candidè & obiter dicta sint, ut alii quoque qui ingeniosissimè hoc studium excolunt, suam his & similibus difficultatibus mentem adhibeant, eaque præsentent ipsi in tanta rerum & nationum frequentia, quæ ob harum carentiam aliis plerisque denegata.

Plin. illustr.

Italia Botanicos amant hortantur autem.

Lotus.
Celtis.
Romiglia.

Const. Lotum Theoph. & Celtin Plin. Sabaudicè tradit *Ambrozelles* vocari. Lotum Diosc. Italicorum esse *Bagalaro*, siue *Perlato*, & Bergomatibus *Romiglia*, sibi *Alister*. Athen. Lotum esse aliam. Esse & Loton Plin. siue Fabam Græcam Romæ, Cerasorum penè natura. Hanc *δίσπυρον* Theoph. falsò credere nonnullos: quoniam Lotus arbor, vel Plin. teste ad tibiæ cantus expectatur: *λωπ-
πος αὐτὸς*, & apud Pollucem etiam *λωτός* dicitur: unde dicti Lothages, qui Lotum exercent. Sed dubii hæremus an R. Const. Lotus, de qua potissimum hoc capite agimus fuerit nota, & an rectè distinguat. *Alister* nomen non convenit: quam verò plátam per *Ambrafelles* intelligat, inuestigandum.

Lotagei.

Const. not.

Goropius more sibi solemnè noua prodiit opinione, Theoph. Cerasum, Lotum suspicatus, dum ait: Theoph. sic Cerasum describit, ut prorsus maximè eam arborem depinxisse videatur, quam Bononiæ sepius sub nomine maioris Loti conspeximus.

Cerasus
Theoph.
Lotus maior.

Carauia.
Micaculier.

In Insula Creta Lotus vocatur Carauia, Gallis *Micaculier*, teste Bèllon.

Almez.
Lacuna
not.

Lacuna Lotum Arab. *Sadar* & eius fructus Nabach dictum scribit vocari, Castil. *Almez*, Ital. *Bagalaro*, aut Cerasè diuerno. Gal. *Alister*: quæ tamen postrema appellatio Gallica neutiquam Loto competere videtur, quam vel ex Ruell. vel Matth. haurire potuit, qui idem nomen tribuunt. Amatus quoque cum Loto aliarum plantarum

Amatus
not.

nomina confundit, nec videtur Lotum probè cognitum habuisse, ut copiosius dicitur cap. de Lauroceraso.

Lotus arbor, autòr Gesn. Italis vulgò vocatur Fago, Monspelienfibus *Ledonier*. Et alibi Fabago, inquit, arbor, Bellonii. cusa Lutetie iam crescit: sic autem nominat Lotum fortè, quæ alio nomine Faba Syriaca dicitur.

Fago.
Ledonier.
Fabago.
Faba Syriaca.
Vrtice arbor.

Turn. Lotum siue Celtin. Angl. *Vittelstree*, id est, Vrtice arborem, & *Lotetree* vocari scribit. Et sanè, si, quod res est, fateri velimus, haud inale quadrat comparatio foliorum Vrticæ cum folijs Loti. Minus tamen placet figura Turneri, quam sibi propriam effinxit.

Seuero edicto Guilad. in satyrico illo suo scripto, cui non truculentius debet nomen quam inservit maledicta, Arbor inquit, quæ in Tridentino agro *Bagolaras* vocatur, vel Diosc. non est, vel Diosc. ipsemet Lotum ignorauit.

Bagolaras.

Itali viderint, maximeque Tridentini, an suæ *Bagolaras* competat descriptio Dioscor. necne. Matth. sanè, nec ille tantum sed & alij plures eandem facere videntur, ut patet in precedentibus.

Lotus arbor Lobelio Lotus Dioscorideæ est, *Micoculier* Linguagottis: It. *Bagalaro*: quæ vox aptius ad Latinam derivationem accedere videtur, quam illud *Bagolaras*, aut *Bagalaro* quæ voces nobis Gymnasiorum Collegiorumque nobiles illos Baccalaureos in memoriam reuocare videntur, ex Baccho & Lauro, aut si mauelis, ex bacca & Lauro, magno interdum labore concinnatos.

Micoculier.

locus.

Fructus *Mirocoules* dicunt Linguagotti, ut annotat Dod. qui Loto simpliciter folia Illicis tribuit, atque adeò suspectum se reddit, sibi neutram rectè cognitam fuisse, præsertim quum sint alia nobis recentioribus folia quibus nostram Lotum comparemus.

Mirocoules.
Dod. not.

Hist. Lugd. putat *Mirocoules* vocem ex Loto deflectam, quasi *μικρὸν λωτὸν καρπὸν*. Sit ita. Istud potius videamus, quod addit: Lotum esse Diosc. siue Celtin Dalechampij aliorumque doctissimorum sententia.

Mirocoules
Vnde.

Ex Plinio corrigendus Theoph. textus. Plinius inquit eiusdem Loti lignum ad tibiæ cantus expecti, è radice cultellis capulos, breuesque alios vult excogitari scripsit, quæ Theoph. de ligno & radice Loti secundè prodidit.

Theoph. illustr.

Eandem Loton Plin. arborem Syrticam rectè appellat: mox velut immemor eius historię à seipso descriptæ, Fabam Græcam vocat, eique vires eas tribuit quas Loto suæ Diosc. Lotum secundum Theoph. eam esse iudicauit Dalech. quam nonnulli docti Herbarii Laurocerasum nominant, de qua cap. proprio.

Arbor Syrtica.
Plin. repræh.

Lonicæ ingentem appellationum stipatum ex Hermol. & aliis sublectum eundemque diuersarum plantarum vni tribuit Loto, quem vniuersum huc referre piget, quòd nihil in eo sit, quod non dictum & reprehensum sit prius. Maioris momenti sunt quæ Cæsalpinus ait. Lotum arborem, quam & Lotum Diosc. facit, & Celtin Plinii, fructu graueolente. Hetruscis *Baggarum* vocari. Idemque putat apud Theoph. Loti fructum Diospiron appellari, quasi Iouis triticum, ideo quia in panes coquebatur more tritici, quæ nobis coniectura ingeniosa videtur, verum in Loti fructu nihil graueolentis obseruauimus, quicquid dicat Cæsalpinus, deceptus fortè versione Diosc. apud Marcellum, quæ videtur legisse *καρύδαν* pro *καρύδαν*, i.e. edulem. Oportebat Cæsalp. fidere potius suo gustui, quam malæ versioni Marcelli.

Lonic. v. præh.

Baggarum.
Diospiron.

r. xing.

Locus.

Lotus COL.

NEM.

præclara.

Tempus

Vires &

vſus.

Dioſc.

emend.

Marcell.

nos.

Dal. & H.

Lugd. nos.

Dysenteria.

Menſes.

Capillorum

vinctura.

Dioſc. illu-

ſtr.

capill. de-

flu.

Dioſc. locus

emend.

Faba Græca

Alu. fluxus.

Dysenteria.

Menſtrua.

Vertigo.

C. Bauhinus apud Matth. *Fraxinagolum* Crescentii eſſe cenſet.

Lotus arbor Germaniæ hætenus peregrina fuit: iactat tamen eâ Italia & Gallia, etiamque in Græcia haud infrequens, in Creta & non longè à Conſtantinopoli; in ſilua muris cinctâ naſcitur. Item Antiochiæ in vrbe & in proximis montibus copioſe teſte Bellon. Multis Italiæ locis, in agro Tridantino, Goritienſi, Veronenſi, aliſque etiam autore Matth. In tractu Tyrolenſi circa partem in qua ſita vrbs Tramin. Coluit aliquando in horto Geſn. Circa Monſpelium arbores vidimus magnas prope Buttonetum pagum. Lugd. in hortis colitur, vti ſicut & Genevæ, ex ſemine nobis aliquando mta. Baſileæ in horto D. Plateri: Parauij: Veronæ in Theatro. Sed præcipua ſpecie, patulaque ramorum opacitate grata ſpectatur in media ærea almi Gymnaſij Nemaufenſis, quæ mihi ſpecialiter in Cherlero, honorifico regio ſtipendio Philoſophiæ profeſſori militanti, cum ornatiffimis, & iamiam ſine dubio Viris optimis & Clariffimis, tum meis auditoribus non paucis, iucundum & optatum præbuit Peripato noſtro umbraculum: nullibi gratiore mihi ſtudiorum oblectamento, ac, vel ob id, & æternam memoriam antiquiſſimæ nobiliſſimæque illius ciuitatis, priſca illa ROM. COL. NEM. nunquam non celebrando. Cæſalp. teſtatur in Hetruria amare colles magis quàm plana. Turn. Clauennæ Rhetorum, quæ ad Alpium radices ingrediuntur apud veterem arcem ſe viſiſſe teſtatur. Montb. in horto ex ſemine nata aliquot annis durauit: at cum quotannis gelu conficeretur maior eius pars, remanente tantum radice, vnde aliquoties repullulabat, tandem & ipſa victa, periijt.

Floret Martio menſe, autumno fructum maturat, Septembri aut etiam antè maturum in Gallia Narbonenſi vidimus, locis prædictis. Septembri folia flacceſcunt, & nouella acquirit eum floribus Vere.

Dioſc. Loti arboris, tradit Fructum dulcem, edulem (*εὐδαίμων* vt malè legiſſe videatur Marc. *βαρυσάμων*, qui grauiter odoratum vertit, eoque ipſo oſtendit ſibi Lotum eiſque fructum incognitum) ſtomacho aptum, quique aluum ſiſtat. *νοκίας* *σεγνολίων*: vt taceat Dal. vel Hiſt. Lugd. deinceps dicere, aluum fluidam reddere, apud Theoph. ſi modò ſit eadem Lotus Dioſc. quæ Theoph. vt multi docti iudicant.) Ramentorum ligni decoctum & potum & infuſum, Dyſentericis ſæminiſque fluxu nimio laborantibus confert. Ruſat fluuioſue etiam reddit capillos, eoſdemque deſtuentes continet. *ἔαρδις* *εἰ δὲ καὶ τεῖχος*, habet textus: in antiqua interpretatione legitur, ſi ex eo caput lauetur, capillos cadere prohibet. Plinius: cohibet & capillum. Suſpicatur Marcellus quondam aliter legi potuiſſe, ſed ſuſpicionis *τεμνέων*, quo Lectorem erudiat, non præbet. Ruſandi capilli vim habere decocta Loti ramenta, quæ Dioſc. *περιμαλα*, Gal. *πριμαλα* dicuntur, vix alibi, quàm apud Dioſc. & Serapionem legas. Roborare quidem capillos ſcribit Paulus: at eoſdem eiſmodi decocto cohiberi, & Plin. & Gal. & alij produnt. Quibus autoritatibus impuſus doctiſſ. Sarrac. & ipſe cum Cornar. legendum cenſuit, *ἀντὶ τοῦ καὶ ἐν τῷ καὶ ἰατρικῷ περὶ τοῦ καὶ ἐν τῷ περὶ α*, nempe, *τεῖχος*. Quam lectionem & ipſe adeo Serapio, hæc Dioſc. verba reddens, ſecutus videtur.

Plinius parum euariat à Dioſc. in Loti viribus, niſi quòd alia quædam addat. Hæc Lotos (inquit) quæ Faba Græca appellatur à noſtris, aluum bacis ſiſtit. Ramenta ligni decocta in vino proſunt

Dyſentericis. menſtruis, vertigini, Cômitialibus. Cohibent & capillum. Mirum, hiſ ramentis nihil eſſe amarius, fructuque dulcius. Fit & è ſcobe eius medicamentum, ex aqua Myrti decocta, ſubacta & diuiſa in paſtillos, Dyſentericis vtiliſſimum; pondere Victoriati cum aquæ Cyathiſ tribus. Porro ſi Lotus Dioſc. & Theoph. & Faba Græca Plinij diuerſæ ſunt arbores ab eâ, quàm hic tradimus, vt quidam velle videntur: Conſiderandum fuerit, an vires etiam conueniant Loto noſtræ cui fructus eſt Ceraſi: Noliſus ſanè quenquam decipi: nam & hoc ingenui Scriptoris eſt, ſi nullus quoque inde ad nos redundaret fructus.

Conſulamus Galenum. Lotus arbor, inquit ille, non ita multæ adſtrictoriæ qualitatis eſt particeps: Sed & tenuium partium eſt, & exiccatoriâ. Itaque lignorum ipſorum aſſulæ deſaſ muliebri accommodantur profluuiio, & dyſenterijs, & Cœliaciſ affectibus. Decoquantur verò interim in aqua, interim in vino; nimirum prout vſus popoſcerit, nec infunduntur tantum, ſed & bibuntur. Quinetiam, quòd pilos deſtuentes cohibeat, non mediocriter ſignum eſt, ipſum eſſe adſtringentis cuiuſdam, ſimiliter mediocriter deſiccantis facultatis. Acrius ferè eadem dicit, nec plura.

Liber & vires Nabach Serapionis adſcribere, non quòd eaſdem noſtræ Loto ineſſe pro certo affirmemus, ſed vt Lector ſimul etiam in promptu habeat, quid de ſuo Nabach, quod multi putant eſſe Lotum, licet alij aliter ſentiant, prodiderint Arabes. ſic igitur ait Meſeah apud Serap. Nabach frigidus eſt & humidus, in primo gradu, fluxum cohibet, & ſtomachi morſus ſedat. Parum nutrit. Siccatus, frigidior eſt, ſicciorque, in vtraque tamen qualitate moderatus & imbecillis. Expedit antè alios cibos eum comedi: eſtque craſſi ſucci. Abenueſit apud eundem: Nabach dulcis eſt, bilem ſoluit, quæ in ſtomacho eſt, & in teſtiniſ, ealores reprimat. Doſis à tertia libræ parte ad lib. ſ. cum ſaccharo. Albafari: Frigidus eſt ſiccus in primo ordine, ventrem adſtringit, refrenat bilem: ſed digeſtioni grauiſ, & pauci alimenti. Atabari: Variat eiſ vis in recentibus & ſiccis: nam recenter collectus & probè maturus, minùs adſtringendi vi pollet ventremque retinet quàm ſiccatus, propter humiditatem & dulcedinem ſuam. Maturus itaque & dulcis, minùs adſtringit, ſiccato, qui ſubacidus eſt. In genere tamen, vterque frigidus eſt & ſiccus in primo exceſſu, & adſtringens. Idem & Rafis dicit. Iſaac vero comparat ſorbis, & ante cibum comeſtum appetitum excitare tradit. Folia Sadar, autore Aben Meſuai, tumoribus calidis impoſita remolliunt & reſoluant eos.

Auicennæ Nabach prohibet capillorum profluuium, remollit eos, confirmat radices, & nihilominus crefcere facit. Gummi eiſ furfures extergit, & capillos ruſat. Folia calidis tumoribus impoſita, remolliunt eos atque reſolunt. Eadem Aſthmati conferunt, & ægritudinibus pulmonis. Confortant fructus ſtomachum: aluum coërcent & fluxus, etiamque cruentos tam alui, quàm vuluæ, potiſſimum verò eiſ [ſauich] ſuccus. Laxatum ventriculum firmant. Fiunt & Clyſteres ex eiſ decocto ad prædictos morbos, & ore quoque ſumitur. Accedit ad naturam Cydoniorum, pomorum & Pirorum. Nam ſolidior eorum ſubſtantia adſtringendi vi pollet. Verùm conſideret Lector an quod Auic. ait, conueniant Aſthmati & pulmonum morbis folia Loti, quæ aſtrin-

Comitialis morbus.

Aurorum integritas.

Menſes. Dyſenteria. Calaca. Pilorum deſluuium. Temperam.

Nabach Serapioni.

Vires Nabach.

Temperam.

Digeſtio.

Appetitus. Tumores.

Dactili ex Trapeſonda.

Loti genus.

Gummi.

Tumores.

Aſthma.

Sebeſtero. effigies. Guaiacum Non eſſe Guaiacum

Deſcriptio.

Flores. Maior ſemina.

Fructus.

Cortex.

Materies.

Pſeudolotus Loti Afric. ſpecies.

Pſeudolotus

Loti Afric. 2. Lotus.

adstringunt. Sed forte non adeo adstringunt, quin & partes resoluunt quaedam habeant, alioqui tumores quod ille ait, neutriquam resolverent. Legat lector caput de Paliuro Athenæi. Baccas Loti maturas aucupijs viles dicit Matth. Ligni & radicis vsum supra diximus ex Theoph. & Plinio.

GVAIACANA.
CAP. XXXV.

Descriptio.

Guaiacana proceritas, quanta arboris magnæ: in ramis folia alternatim posita, Nucis folijs singularibus æqualia, acuminata, atro virore splendentia superius, subtus magis albicantia, vtrinque modicè hirsuta, sed magis parte auersa, breuibus petiolis hærentia, sapore mixto, subaustero, leuiter amaro, tandem & sub-

dulci. Flores radiatis calycibus insidentes ramis apprimuntur, mari quidem maiores: feminae non tantum minores, sed etiam calyce illo distituti, quos nullus sequitur fructus, qui tamen maris florem scissilis excipit, magnitudine & colore Pruni siluestris, sapore dulci, suauis, in quo semina aliquot, Pomorum seminibus paullo maiora, eiusdem cum illis Coloris, tanta duritie, ut vix dentibus atteri possint. Cortice vestitur hæc arbor tenui, rugoso, fusco. Materies ei spiris in orbem circumcinata, colore cineraceo, vel subcoeruleo, in omnibus à Guaiaco valde diuersa.

De hac sic scribit Matth. in edit. cum magnis figuris, Lat. Misit ad me plantam, cuius imaginem damus, Constantinopoli allatam, *Augerius de Busbecho*, cui subscriptum erat *Dactylis ex Trapezonda dulces & gustu delectabiles*: hanc ego inter Lotorum genera annumerandam censebam, & præsertim cum legerim apud Athen. eadem de Loto scripsisse Polybium quæ de Dactylis scripsit Herodotus: nec fortasse ab re fuerit inter Lotos recensere aliam quoque plantam, quam hic Pseudolotum vocauimus. Hæc Matth. qui duas exhibet icones, vnam nomine Pseudoloti, cuius folia lata pictura ostendit: alteram hoc titulo; Loti Africanæ species, cui angustiora adpicta folia. Idem in Comment. Ital. cum magnis figuris. At in Epitome: Pseudolotus, Italicis *Loto bastarde*: arbor proceræ, folijs latis oblongisque, firmis, ac nervosis, fructu Sebestenorum effigie, sed longè minore: colore per maturitatem coeruleo, pluribus intus ossiculis, sapore non ingrato. Italiæ peregrina hæc arbor, & raro in viridariis habetur. Non rectè sentiunt, qui Pseudolotum hanc Guaiaci plantam esse putant.

Lotus Africana altera, siue Loti Africanæ species eidem arbor est proceræ, folijs alterius Loti latioribus, baccis rotundis, acuminato tantum cacumine, colore coeruleo subnigricante. Hæc pe-

diculis caret, calyculis tamen ima parte obductis, perinde ac glandes & Mixæ, arboris ramis & surculis seriatim coherentibus. Habentur arbores multis in locis in Italia, è longinquis tamen regionibus allatæ. Aberrant qui hanc Loti speciem, Guaiaci esse plantam contendunt.

Hæc historia Matth. satis demonstrat, quantum fidei tribuendum ipsi in Botanica, quicquid tandem de ipso eiusque scriptis sentiant eius Glossatores, & qui se eiusdem patronos profitentur. Is commentarijs editis anno 1565 & anno 1568. Lorum Africanam non describit, sed nuda iconè angustifoliam facit. At anno 1581. Latifoliam pingit, parum differentem ab eius pseudoloto, atque adeo latioribus eam dicit folijs, quàm Pseudolotum. Vtramque Lotum describit, ac proceras ait arbores in Italia peregrinas: differentiam nullam tradit, ut qui nec viderit, nec nouerit. In hist. Germ. quæ conscripta 1563, vnicam proponit iconem cum latioribus folijs ac rotundioribus, cui titulum fecit *Vermeinter Zurgelbaum* / Pseudolotus, de qua scribit: in Italia esse arborem, quæ existimetur Lotus vera: verum multas deesse notas, folia ferè similia Piro, firma: baccas ferè multas simul iunctas, visu pulchras, cæruleas, acuminatas, non ingratas: quosdam existimasse Guaiacum, quibus non assentiatur, quod sciat diuersam eius esse formam edoctus ab Hispanis & Lusitanis. Ecce Comicam profecto vnius arboris metamorphosin, seu diribitor quidam Botanicus pro suo arbitrio, (quod ei propemodum familiare ac solemne, uti passim hoc opere ostendetur,) vni & eidem specie, nunc hanc, nunc illam tribuit figuram: fusque deque habens, quod humanæ sapientiæ antistes Arist. non contemnendo edicto cauet, *Spectes non esse temere multiplicandas*.

Camer. ad epitomen Matth. duas nouas adposuit icones, eaque differentes, sed longioribus folijs vtramque. Idem ad hist. Germ. vnicam ponit, scribens Pseudolotum Matth. esse, alijs Lotum Theoph. veram: in Italia vocari Guaiacanam.

Geln: Guaiacum arbor, quæ Patavij hoc nomine in horto medicorum ostenditur: quam audisse scribit, nasci in montibus circa Veronam, & è ramis eius aqua maceratis rusticos viscum parare: atque ideo *Viscaginem* ab eruditis quibusdam ficto nomine, quoniam Guaiacum non sit. Fructus eius immaturos adstringere, maturos verò ita dulces esse, ut ferè nauseam moueant. Est & in Cordi hist. adposita icon huius, pro Guaiaco, sed perperam. Nec vspiam legimus, nec audiuius à quocquam [quod quidem recordemur] Guaiacanam circa Veronam provenire. Qui de ea scribunt pro peregrina tradunt, tantum abest, ut rustici circa Veronam ex ea viscum parent. Sed forte nominis ambiguitas decepit Gesnerum, virum alioqui diligentissimum & in tradendis suis placitis candidissimum: ex Agrifolia enim, quæ Lotus dicitur quibusdam, Viscum parari solet.

Guaiacum à Fallopio saram (Guaiacanam) & creditam in horto Patavino, quam Commentator sibi Constantinopoli missam iactat, non aliam certe esse, quàm Patavinam, seu Guaiacum Patavinum, Veram Lotum Theoph. Pena & Lob. volunt.

Ermelinus Casalp. autore, arbor peregrina: quidam Guaiaci lignum esse putauerunt. *Ermelina* in Hetruria.

Quid si apud Plin. dicamus inter Mala, esse Tuberum genus, quod Sericum cognominatum à colore? Gal. Serica ab insolentibus tantum cibo expectari testatur. &c.

Guaiacum
Matth. not.

Lotus Afric.
canus
Angustifolia.
Latifolia
Pseudolotus.

Lotus Vera.

Guaiacan.

Matth. im-
postura.

Guaiacum.

Viscago.

Geln. not.

Guaiacum.

Guaiacum
patavinum.

Lotus Vera

Theoph.

Ermelinus.

Ermelina.

Tubera.

Sericum.

Hist. Lugd. Tertia Loti species, quæ et si (inquit) Lotus non esset, tamen in Loti generibus numerata est; eaque celebrata à Plin. Lib. 16. c. 30. Lotus & Faba Græca dicta, quam Romæ, à suauitate fructus siluestris quidem; sub Cerasorum penè natura; Loton appellant. Hetruscis hodie vocatur *vua d'India*, præsertim Florentiæ, vnde aduehendam curauit Dalech. Fructu Cerasi non absimili; nucleo duro, qui in Ceraso tener est ac fragilis; quod Theoph. annotauit l. 3. hist. c. 13. cortice diluto, rubore iucundo, & quo verisimile est pelles tingi posse, radice lanæ, vt mirum sit Matth. suæ Loti cortici tribuisse quod Plin. de huius cortice literis prodiderat, cuius tincturæ colorem rufum fieri alibi scripsit. Ramenta ligni decocta in vino præsunt Dysentericis. Sunt qui, nec vanâ quidem ducti coniecturâ, hanc arborem Theoph. *διόσπυρον* esse censent, fructu Ceraso simili, duro intus & solido nucleo, non vt in Ceraso fragili: maximè cum Plin. Theophrasti verba singula Latine solitus exprimere, Fabam Græcâ descriptâ, nusquam alibi Diospyri meminerit. Plin. l. 24. c. 2. Fabam Græcam cum Loto primi generis confundens, eadem & quæ Diosc. Loto suæ tribuit. Hæc est Faba Græca (addit eadem Hist. Lugd.) quam Bellon. à Constantinopol. Cerasum Trapezuntiam vocari scribit.

Porrò eadem Hist. Lug. duas habet figuras ex Matth. vni titulus Diospyros siue Faba Græca Latifolia, Pseudolotus Matth. alteri Diospyros siue Faba Græca angustif. seu Lotus Africana.

Idem tradit, Laurocerasi fructum accepisse se Byzantio, nomine *Trabizon Curmasi*, licet simili forma, colore & sapore præditum: bina aut terna habuisse sub pulpa nullo putamine inclusa semina, plana, spadicei coloris, plurimum accedentia ad Loti Africanæ, vulgò *Guaiacanæ* nuncupatæ semina. Dixerat autem iam antè in Pannonicis, Lotum Africanam vulgò esse *Guaiacanam*. Semina verò Clusio missa existimamus fuisse Loti Africanæ, & non Laurocerasi, cui ossicula singularia, multum differentia à *Guaiacanæ* seminibus.

Tabern. duas Loti species facit. Vnam Lotum Africanam: alteram Pseudolotum à Matth. descriptâ: *Zurgelbaum*. Græcè *λωτός δειδωτός*, Arabicè *Sadari*:

Lat. *Lotus Afric. & Pseudolotus*: It. *Loto albero*. Item in icon. Lotus Africana, & sub altera figura, Pseudolotus Matth. *Dermeinter Zurgelbaum*. Egre giè sanè verò, si diis placet. Ambas Matth. figuras habet *Guaiacanæ*, verum nomina à Matth. tributa Loto, is miscet cū *Guaiacana*, atque adeò huic etiā tribuit, maiori ne ignorantia an oscitantia, Lector iudicet. Nec ullam videmus rationem, cur vna dicatur Lotus Africana, altera Pseudolotus, quum eiusdem plantæ figuræ videantur, aut saltem parum, & foliorum latitudine tantum, differentes, in quo quidem Matthiolum imitatus est, quàm rectè, morunt periti. Sic vnus error plures parit errores, vt in proverbio est.

Guaiacanam iam à pluribus annis colimus in Il. E. C. horto Montb. sed hactenus nec florem nec fructum protulit, quia quotannis ferè gelu maior ramorum pars conficitur. Prouenit nobis ex semine quod à D. C. Bauh. Patauio missum accepimus nomine Loti Africanæ Matth. Misit etiā Vespertio ad nos Cl. D. Chiffletius, eiusdem vrbs *de Madag.*, titulo *Guaiaci*. Argentina in horto D. D. Melchioris Sebizii medici & professoris, amici singularis, pulchram vidimus arborem cum fructu. In horto Patauino colitur: Basileæ, In hortis Plateri, Zuingeri, & Io. Heintzman Pharmacopæj. Lugduni etiam proleuit nobis ex semine, quæ floruit Maio. Colebant ibidem & alij in hortis, nec siluestris ibi reperiebatur, vt Pena & Lob. ex Valerandi Donrez testimonio scribunt. In illustri illo horto Stuchardiano magnæ arbores maris & feminæ (quæ sterilis) conspiciuntur: ex quarum materie pulchella vascula tornanda curauimus.

Licet parum fidei tribuamus hoc loco Matth. adscribemus tamen vires, quas Pseudoloto tribuit; sic tradens: Qualitates eadem ferè illi sunt, quæ legitimæ Loto tribuuntur. Vires quoque eadem illi sunt; si rerum experimentatoribus credimus. Item sunt qui velint Lotum Africanam alteram eisdem cum Loto pollere viribus, id quod nos quoque putamus. Sic ille. Sed quinam sunt illi experimentatores: Maneant itaque hæc tantisper talia, qualia sunt, donec aliquid certiùs resciscamus.

Dua Loti species.

Tabern. re. preh.

Locus.

Nascitur ex semine.

Tempus. Pena & Lobel. not. Maior femina.

Viros & vsus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

HISTORIAE UNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER TERTIVS.

QVI NVCVVM EST , ET EARVM QVÆ VEL FACIE AR-
BORIS , AVT FRVCTVS , AVT NOMINE SOLO CVM HIS ADFINITATEM
indeptæ, siue indigenæ, siue peregrinæ.

E Pomorum censu & Nuces sunt. Sed harum quoque acceptio ampla & multiplex. *Karya* sanè (Nuces) & *Attici*, & alij Scriptores communi vocabulo fructus omnes, operimento duro tectos appellant. Harum intus corpus, foris lignum, ut Plinius limitat. Sed sunt, quibus & extra lignum caro vel pulpa, eaque vel edulis, vel cassa & magna ex parte neglecta. Prioris generis pleraque persecutus liber precedens, nimirum nudes plerasque pulpa eduli obiectas, quemadmodum primus Poma, quæ magna ex parte sunt edendo: Ergo eas deinceps persequemur, quæ *deinde* habent vel ex toto vel ex parte. Neque enim operimenti modus unus. Aliter *Nux Juglans* obtegitur, aliter *Auellana* nostrates, aliter *Indica*, aliter *Pistachia*, aliter *Staphylo dendros*. Sunt sortè inter peregrinas quibus & nullum tegumentum ossi obductum: quedam & tota lignum, aut corpus fere uniforme. Operimentum, vel cortaceum, vel pulpaceum: & hoc rursus vel edule, vel non. Edule dicimus ad cibum suaue, non medicatum, quale *Juglandis*, aut *Auellanis* plerisque: non alicui animantium, nec homini. In Exoticis tamen nondum de istis plenè innouit, quod ea magna ex parte pulpa vel tegumento exuta ad nos importentur. Sed rem ipsam aggrediemur à *Juglande*, *Nucum* vulgarissima.

N V X I V G L A N S.

C A P V T I.

Descriptio

co, & in rimas altas dehiscente.

Tom. I.

PROcera ar-
bor est Ju-
glans, multis
prelongisque ni-
xa radicibus, trun-
co ad binum ter-
nūmq̃ue cubito-
rum complexus
sæpius crassel-
cente, materie
ampla, ruffa, vel
subfusca, multis
exiguīs segmen-
tis scarificata,
quibusdam par-
tibus undulatim
crispa, robusta:
firmis, vastisque
ramis brachiata,
cortice cinera-
ceo, crasso, læui,
per senium hiul-

Folia pinnatim

disponuntur, coniugationes claudente folio im-
pari, quorum singularia ampla, sesquipalium
longa, palmum ferè lata, principio & mucrone
angustiora, venis obliquis à medio neruo dedu-
ctis, pulchrè viridantia, odore iucundo, ferè
Laureo, sed grauiori & vehementi, sapore ad-
stringente. Iulum profert longum, multiplici cal-
lo compactilem, cuius flaccescentes panicula
breui decidunt: tum flos emergit herbaceus, toti-
dèmq̃ue caliculacea tegumenta, quot flores pe-
tiolo contrahuntur, quibus singulis singula in-
cluduntur Nuces. Nucem siue fructum [quales
simul multi confertim ex eodem pendent pedi-
culo] iam perfectiorem tegit puluinatus calyx,
acerbi & amari saporis, nec sine acrimonia, nigro
colore manus inficiens, cui subiectus cortex li-
gnosus, rugosus, in duas carinas apertilis, nu-
cleum continens in binas partes ad medium ferè
fissum, & penè quadripartitum, reuolutionibus
cerebri similiter inæqualem, primò mucosum, ac
insipidum ferè, deinde per maturitatem callo-
sum, candidum, dulcem, cuticula pallida tectum,
exortum trahens ex candida & ex acido amari-

Iulum

Flor.
Fructus

Nucleus

X

cante quadant substantia pulposa, cuius terrestrior portio in lignea vel ex ligneo membranacea quadam nucleorum dissepimenta abit, qualibus tenuioribus interior ossis cavitata magna ex parte obducta est. Integri & maturi magnitudine minoris aut mediocri Perfici & pulpa viridi, seu integumento externo puluinato, [quem Festus vocat *Culeolum*, quali exiguum *Culeum*] atque carnosio dempto, vncia ferè latiores, & hac ipsa latitudine longiores, ex rotundo in oblongum sub- tumescentes, sed delumbata vtrinque quā valua- rum commissura est circinatione rotundi. Sunt & vncia non ampliores: in figura naturali, aliæ ro- tundiores, longiores aliæ.

Fructus
varietas

Huius porro fructus varia & magna ex parte monstrosa est varietas. Nux enim Iuglans sua naturali & consueta constitutione bivaluis est, ex duabus carinis æqualibus commissis constituta. Nobis verò multæ sunt ad manus, plures obser- uatæ, vniualues, bivalues, sed non medio tenus, vti communes triualues: idque diuersa propor- tione, valua maiore reliquis, vel gemina vel tri- partitæ maiori aliis æqualiter tripartita, aliis inæ- qualiter, vna integra, altera gemina, & hoc etiam variè.

Nux nana

Gemina

Est & quæ nulla nec valua nec commissura in- signis, sed cui ferè in modum, ex integra testa constituta. Sunt & nana, Auellanam mediocrem non excedentes. Geminas habemus, tam firmi- ter & pressim coalitas, vt integras separare non sit: & integra potius duplex, si figuram spectes, quàm ex duabus constituta videatur, ni insignis ille sulcus per medium ambitum speciosè diuide- ret.

Breui mirandâ figuræ luxuriâ vel in hoc fructu naturam luisse certum. Reliquas differentias spe- cialiores postea dicemus, hic enim fructus tantum varietatem, magna ex parte monstrosam, paucis insinuasce sit satis.

Autorum
placita at-
que Syno-
nyma.

Ceteram difficile est pronunciare & pro certo adfirmare, quid sit Iuglans aut quomodo vocetur apud Theophrast. expressam enim & specialem eius descriptionem non inuenimus.

Fortè lib. 3. cap. 7. meminit, nomine *περσικῆς καρπῆς*, de qua ait, earum germina in vnum foliū finiri. Et Gaza quoque Nucem Iuglandem con- uertit. Scaliger tamen annotat, haud satis esse ver- tere, sed vertendum esse in Persica Nuce: quæ species sit in Nuce, sicut Pontica & Græca. Non repugnat tamen Scal. esse Iuglandem, alioqui re- futasset: non enim mos eius præterire quicquam, quod reprehensionē mereatur: sed verbis Theo- phrastii natiam suam significationem relinquen- dam censet: & rectè. Theophrast. cap. 13. lib. 1. ait: Quorundam semen statim post inuolucrum ambiens subest, vt Palmæ, nucis: *καρύς* Græcè ha- betur, & Scal. vult interpretandum Iuglandis: nos tamen existimamus, hunc locum posse conueni- re Auellanis, ideo lectores conferent quæ paulò pòst de nuce Euboica Theophrast. scribemus, quæ fortè non alia, quàm Iuglans. Scimus Gazam di- uersis in locis *καρύαν* interpretari Iuglandem: ve- rum ea loca, & quæ *καρύας* ἡρακλεωπικῆς habet ad Auellanas retulimus: *δίδς* *Κάλαρον*, quæ quibus- dam Iuglans existimatur, dicemus capite de Ca- stanea. Nux Iuglans, *καρύς βασιλική* Dialector. c. de Centaurio magno: & cap. proprio: *καρύς βασιλική*, *ἄνθος* *περσικῆς καρύς*. Et cap. de Pæonia, *βασιλική κα- ρύς*: quando ait *καρταίειον* τὸ μέγα φύλλον ἔχει *καρύς* *βα- σιλικῆς* *μοῖα*. *καρύον* *βασιλικόν* Gal. Nux regia (sic in- terpres reddit) eidem lib. de pond. & mens. pen- det drach. quatuor.

Persica
Carya.
Persica
Nux

Nux Iu-
glans.

Cato Nuces caluas, Auellanas Prænestinas & Græcas habet: An vna harum possit esse Iuglans, incertum. Varro apertè Nuces Iuglandes appel- lat, quando inquit: lib. 4. de ling. Lat. Nux Iu- glans, quod hæc Nux antequàm purgetur, similis glandi. Hæc glans optima & maxima ab Ioue & glande Iuglans est appellata. Eadem, Nux, quod vt nox aërem, ita huius succus facit corpus atrum. Hæc ille. Ad quæ postrema Scalig. Alii, inquit, à nocendo Nucem dictam volunt, quomodo & Græcè quoque *καρύον* ὀνόμαζ' τὸ καρύον. Est autem vox Syriaca *Luz* sed Lin. Nabur, vt *Lympha*, *Nym- pha*. Idem Varro in Geop. ait: Si Iuglandes ma- gnæ, crebræ, finitimæ fundi oram faciunt sterilem. Item: Nucem Iuglandem, quantò citius promas, iucundior vtare, quod vetustate fiat aridior. Ead- em in arena seruandam præcipit. Iuglandem & Colum. dicit & Palladius, vti suis patebit locis.

Apud hunc speciatim obseruauimus vocem Tarentinam manifestè competere Iuglandi: quia nulla facta menciónē vllius Nucis præterquam Iu- glandis, dicit: Si Tarentinam facere volueris &c: Clarum quoque eandem vocem non tantum de Iuglande dici, verum etiam de aliis nucibus, vt sit epitheton diuersarum specierum, vt patet ex le- ctione Columellæ, & dicitur quoque cap. de A- uellana. Nuces Virgilius suo quoque celebrauit carmine: Ecl. 3.

Mopse novas incide faces, tibi ducitur uxor:

Sparge marite Nuces, tibi deserit Hesperus etiam.

Nuces
spargere.

Spargebantur autem olim in Nuptiis boni ominis ergò, quod hæc essent in tutela Iouis, cuius felix erat cum Iunonem trimonium: Indèque & Iu- glandem quasi Iouis glandem dictam volunt. Alio- qui etiam Nuces spargere ad agialiter dicitur, pro relictis nugis & puerilibus exercitiis, ad grauiora se conferre, quod Persius insinuasce videtur: quan- do ait.

—Et Nucibus facimus quacunque relictis

Cum sapimus patruos.

Et Catullus lepidè:

Da nuces pueris iners

Concubine: satis diu

Lusit nucibus: lubet

Iam seruire Talasio.

Virgilius verò etiam prædictiones ex Nuce Iu- glande desumpsisse videtur: sic canens: Georg. 1. Contemplator item, cum se Nux plurima syluis Induet in florem, & ramos curuabit olentes: Si superant sætus, pariter frumenta sequuntur, Magnaque cum magna veniet tritura calore. At si luxuriâ foliorum exuberat umbra, Nequicquam pingues palce teret area culmos.

Curtius Nucem interpretatur hoc loco Nucem Amygdalum: sed quā id ratione, vel quā saltem apparentia nondum videmus. Considerent le- ctōres, an per florem Virg. non intellexerit Iulos Iuglandis, & an Amygdalus propriè habeat ra- mos olentes. Aut quis vnquam Amygdalum sim- pliciter vocauit Nucem? quis eam in syluis cresce- re dicat. Crescit sanè Nux, si rariùs in syluis, in sylvarum marginibus frequenter.

Sed attendamus quid Plinius de hac tradat. Ab his (Sorbis) inquit locum amplitudine vindicaue- runt, quæ cessere autoritati Nuces Iuglandes: quanquam & ipsæ nuptialium Fescenniorum com- ites, multum Pineis minores Vniuersitate, ead- emque portione ampliores nucleo. Nec non & honor his natura peculiaris, gemino protectis o- perimento, puluinati primùm calycis, mox lignei putaminis. Quæ caula eas nuptiis fecit religiosas

tot

tot modis fortu munito : quod est verisimilius, quam quia cadendo tripudium sonūve faciant. Et has ē Perside à regibus translata, indicio sunt Græca nomina. Optimum quippe genus earum Persicon atque Basilicon vocant. Et hæc fuere prima nomina. Caryon à capitis grauedine, propter odoris grauitatem conuenit dictum. Tinguuntur cortice earum lanæ, & rufatur capillus, primum prodeuntibus nucalis. Id compertum infectis tractatu manibus. Pinguescunt vetustate. Sola differentia generum in putamine duro fragilive, & tenui ac crasso, loculofo & simplici. Solum hoc pomum natura compactili operimento clausit. Namque sunt bifida putaminum carina, nucleorumque illis quadripartita distinctio, lignea intercurrente membrana. Ceteris quicquid est, solidum est, vt in Auellanis, & ipso Nucum genere. Cato Græcas nominat, quas quidam & in Iuglandium genere seruant. Adiecit præterea Auellanas, & Galbas [Caluas ex Vet. gloss. Turn.] Prænestinas, quas maximè laudat, & conditas ollis, in terra seruari virides tradit. Nunc Thasia & Albenfes celebrantur. Et Tarentinorum duo genera, fragili putamine, ac duro: quæ sunt & amplissimæ, & minimè rotundæ. Præterea Molluscæ putamen rumpentes. Sunt qui honoris nomen interpretentur, & Iouis glandem esse dicant. Nuper Consularem virum audiui, biferas & Iuglandes nuces habere se profitemem. Hæc Plin. qui & diuersis locis de Nuce Iuglande hæc habet. Succus pinguis Nuci Iuglandi: putamine clauduntur: his intus corpus, foris lignum: iisdem putamen statim recedit à ligno, extra gemina geminantur vicia: grauis & noxia etiam capiti humano, omnibusque iuxta satis Iuglandium vmbra, quæcunque attingit, non dubiè venenum est.

Porrò quod de tripudio ait Plin. id ita habet. Patresfamilias sponsi cum domesticos pueros meritorios ab officio turpi dimitterent, nuces dabant, quas spargerent nuptialia fescennina cantantes.

Apud Græcos, eodem instituto nouus sponsus τὰ κατὰ γάμου, Iuglandes, Amygdala, & Nuces id genus alias spargebat, vt putant Grammatici, nuptæ clamor ne audiretur. Scalig. in Catullum.

Duras apud Festum Titinnius moracias vocat, ynde diminutiuum moracillum.

In veteri glossario Calua Nux, καρυον βασιλικόν. Turnebo Calua Nux alia est. Plautus in Calceolo Molluscam Nucem super eius dixit impendere tegulas, quam Iuglandem quidam interpretantur, & Plinius citato loco ad eorum genus referre videtur.

Scaliger reprehendit Plin. quod solius Iuglandis nucleum binis legi valuis scripserit. Nam & in Pistaciis (inquit) vestigia quæ per seipsa hiant, aliquando vetustate. Mollusculæ sanè Iuglandis (addit idem) omninò genus, aut cum Tarentino idem.

Illud animaduertentes ex eiusdem obseruatione, ὁ βοϊκόν apud Theoph. lib. i. c. 18. hist. distinguere, ὁ βοϊκόν, tanquam diuersum à Iuglande, vt intelligas errorem Gazæ, qui lib. 5. nec semel ὁ βοϊκόν Nucem pro Iuglande est interpretatus, dum Plinii authoritatem nimis securus famæ sequitur. Nec temerè quis dubitauerit, an quæ Plin. de Tarentinis dixit, intelligenda de Iuglande, vt sanè intellexisse videntur Ruell. & Curtius, quorum hic ait: Est aliud nucis Iuglandis genus, quod Tarentinum dicitur, quod ita molle est, vt vix at-

Tom. I.

tractatum frangatur: à Tarento, quod est Sabinarum lingua molle. Ad quod alludit Horatius:

—Et molle Tarentum.

De qua in libro Fauorini, authore Macrobio, sic reperitur. Itémque quidam Tarentinas oues, vel Nuces dicunt, quæ sunt Tarentinæ. Tarentinorum tamen Plin. duo genera posuit, vt prius dictum.

Esse præterea quoddam genus Iuglandium Nuces sine putamine edentium Africanus author est, quanquam arte id fiat & cultura.

Rarum & propemodum ostento proximum, quod Tragus refert Vasoniæ, qui locus ad Rhenum situs est, Iuglandem repertam, quæ ante diem D. Ioan. sacrum (qui non multò ante solstitium æstiuum incidere solet) neque folia, neque Nuces ostenderet. Cum verò id tempus adesset, parènt reliquis nucibus fuisse, quod ad fructum & folia attinebat, id quod singulari naturæ miraculo factum credit.

Apud eundem Tragum in margine scriptum inuenimus, eiusmodi arbores Gengenbachii binas extare. Tales sanè aliquando etiam circa Tigurum vidimus. An quia impedimentum aliquod habeant, vel à radice, vel à solo, quo tardiùs germinet? An verò species quædam peculiaris naturæ, vel arte aliqua ad hoc comparata?

Ceterum quod Plin. de biferis Iuglande obiter tetigit, haud vanum videtur. Nam & Hermol. doctus & fide dignus Scriptor, biferas Iuglandes Siluatiano Patauini agri viculo prouenire, satis constare tradit.

Eiusdem obseruationis est, germinare hanc arborem, non cacumine, vt maxima pars arborum, sed lateribus, impulso priore pullulo, quæ forma & caudex totus & prægrandes rami crescunt.

Mutari in Quercum senio nonnulli produnt: quod nobis sanè fabulæ aut Græciæ mendacii specimini propius esse videtur, quam vel rationi, vel experientiæ, quibus non potest non perpetuò incedere stipata veritas in naturalibus. Nam de iis quæ prodigiosè transformantur eos sollicitos esse sinamus, qui se Magos, aut Magiæ professores gloriosa buccina proclamant.

Tarentinas duriores & amplissimas à frangendi morâ & moracillis, à quibusdam vocari, idem Hermol. tradit. Præterea Molluscæ putamen rumpentes. Idèò Macrobius qui Persicum vulgò dictum, Molluscam esse putat, apertè hallucinatum, cum is non de Persico, sed de Nuce Regia & Iuglande, quæ sit è Perside conuecta primum ad nos, molluscam intelligat: nam à quibusdam Nucem Persicam vocari tradit, Sueuii hominis doctissimi testimonio fretus.

Thasiam quoque Nucem atque Græcam Amygdalarum esse generis Cloatius existimat.

Prænestinam Macrobius eandem esse cum Auellana Varronis & Neuii authoritate meminit.

Iuglandem Diosbalanon Theoph. vocasse author est Cloatius. Sed certè Diosbalanos Castaneam Diosc. significat. Proinde non parciùs errauerit Non. Marcellus, qui Iuglandem pro syluestri nuce interpretatus est.

Persicas & Regias Græci, vt tradit Marcellus: Romani verò Iuglandes in genere Nucum eas dixerunt, quas nunc priuatim Hetruria gentisque aliæ multæ Nuces nominant. Nuces Ponticæ, siue vt Theoph. ab Heraclea Ponti ciuitate semper appellat, Heracleoticæ.

Iuglans, (tradente Ruell.) Græcis Caryon Basilicon, id est, Regia Nux, interdum Persica, Euboi-

Iuglandes sine putamine.

Iuglandia.

Bifera.

Mutatio in Quercum, exploditur.

Moracia Mollusca Macrobij error.

Thasia nux. Nux Græca. Prænestina.

Diosbalanos Theoph.

Nouis error. Persica Regia.

Nuces.

Caryon Basilicon. Persica. Euboi-

Nux Persica. Basilica. Caryon. Unde. Tinctura. differentia.

Nuces Græca. Galba.

Prænestina.

Thasia. Albenfes. Tarentina. Mollusca. Iouis glandis. Biferæ.

Moracia. Calua nux. Mollusca nux. Plin. not.

Mollusca Iuglandis genus.

Caryon. Euboiicum. diuersum. Gazæ not.

Tarentina nux.

Euleos.
Nauci.
Iuglandis
et Quercus
odum.
Nux Per-
fica.
Regia In-
glans.
Mollusca
qua?
Tarentina
qua?

saque, Gallis *Noierus* dictam. Nucis callosum herbaceumque corticem *Gullocam* dicunt: Tenuis tunica, *Nauci*, ut quidam volunt, nominatur. Inferiori sui parte fertiliores sunt Iuglandes. Sed mirum est, quod proditur, Quercum & Iuglandem tam pertinaci odio diffidere, ut iuxta Nucem Iuglandem depacta moriatur, quum mutari in Quercum senio nonnulli tradant. Eandem esse Nucem Persicam, Regiam, Iuglandem, fatebitur, qui bonos autores euoluerit. Optimum earum genus Persicum atque Basilicon, in eo genere, quae mollior sit, & putamen frangat, *Mollusca* dicitur, ut Tarentina quae nuda cortice, vel molli & fragili prodeat putamine.

Cur Iug-
lans &
Quercus se
mutuo o-
derunt.

Nos quod de odio inter Iuglandem & Quercum scribit Ruellius, facile credimus. Iuglans enim citò crescit, & magna sua umbra Quercui offit, amplissimi quoque radicibus vicinae cunctabunda, tardiusue crescenti alim entum subripit. Sed alterius in alteram mutationem, tanquam fabulosam respicimus. Erroris autem Macrobiani causa fuit, quod ipse putauerit idem esse Malum Persicam & Nucem Persicam.

Buyernot.

Buyerus Nuces à nocendo ideo dictas putat, quod frangendo dentibus noceant: quasi verò huius noxae causa primariò ab ipsa depèdeat Nuce, & non ab homine, qui suum in morem dentibus conterere velit, quod possit alia ratione. Magis aridet illa medicorum, quod edendo aut nimio usu noceat, uti patebit in viribus: maxime verò, quod satis nocere credatur, quod certè sensisse videtur Ouid. in Eleg. de Nuce, cum ait.

----- Quoniam sat a ledere credor
Cultus in extremo margine fundus habet.

Non. Mar-
cellus not
Nuces a
gresses
Iuglans
unde
Nux unde
dicta.
Dios bala-
nos.
Caryon
unde.
Caryatis-
des.
Castanea.
Pontica
Nux
Heracleo-
tica.

Non, Marcellus ut annotat Curtius, Iuglandes Nuces agrestes interpretatur: Sed hoc quidem minus bene, si vocis etymon consideretur. Ma. autem Varroni dicitur, quod hac antequam purgetur, glandi similis sit: Macrobio autem à Iuuando & glande. C. enim Bassus, ut hic scribit in lib. qui de verb. signif. inscriptus, Iuglans perinde ac Iouis glans. Græcè autem Cloatio Verrio in lib. à Græcis tract. *ἰδὲ βάλανος*, ut etiam Theophr. ait. Græcorum enim nonnulli imitatione *καρυὸν ἀπὸ τῆς καρύος*, id est, capitis grauedine. Plutarch. in Sympos. quod spiritu graui & capiti nociuo sit. Ab hac voce Caryatides (de quibus Vitruuius lib. 1.) dictæ, Lactatius, ut aliis placet Lactantius, apud Statium in Thebaide à Nuce arbore nominatas scribit. Philostratus in iconibus Iuglandes Castaneas appellasse videtur. Pontica Nux etiam & Heracleotica dicitur. Plin. verò earum optimum genus Basilicum & Persicum esse dicit. Hoc autem vltimum Mollusca Nux dicitur, quod cæteris generibus mollior sit, ut voluit Macrobius, cuius putamen facile rumpatur, de qua Plautus in Calceolo: Molluscam nucem &c. Hanc verò ille errore, ut Nicolaus Perotto episcopo Syontino placet, putat dici ex Sueui autoritate, quæ Malum Persicum est. Sic enim hic in edulio quod Moretum inscribitur.

Mollusca hac Nux est, ne quis fortè inscius erret.

Malum
Persicum
Nux

Non enim his, ut hic arbitratur, de Persico tenetiori Pomo agit, sed de Nuce Persica. In Moreto enim Poma tenera poni non solebant, sed Persica Nuces. In Perotti sententiam irem, si cuiusdam classici auctoris monumentis doceret, in Moreto non Poma tenera, sed Persicas solum Nuces, id est, Iuglandes, poni solitas, quod ex Virgiliano Moreto non probatur. Aulonio Nux simpliciter dicitur:

Et duplici defensa putamine quinque genus
Nux.

Culeola.
Culioea.
Nace
Nauci.
Nace.

Culeola Festo cortices Nucum viridium sunt, dicta à similitudine Culeorum, quibus vinum siue oleum continetur, cuius diminutium videtur culioea. Eidem verò auctori Iuglandium Nucum summa & viridantia putamina sunt.

Nace Festo, vel *Nauci* Pompeio, nucis putamen est, aut oliuæ nucleus, vel medium Nucum dissepimentum, id est, membranula illa, quæ in medio Nucis interstita visitur: denique cuiusvis putamen *ἡλίου*, nauci vocatum existimant. Quidam à voce Græca *νάν*, quod pellem caprinam declarat. Sosipatro fabæ granum est, cum se aperit. Nauci enim facere & nauci esse deriuantur, quod est nihil esse, & nihil facere. Plautus etiam protulit: *Vitam tuam vitiosa Nuce non emam*, quod prouerbialiter dicitur, nec minimo quidem. Apud Aristoph. *unica Nuce emere* dicitur.

Caryon.

Regia Nux Caryon, eò quod, [ut scribit Goropius] *Car-hur* ad vnguem Cimbris designet ipsius quod carum est, custodiam, ideo tessera matrimonii. Nucleum *Carn* vocamus.

Plinius re-
preh.

Iniurius est Plinius Iouis glandi, dum à capitis grauedine, quam inducat, nomen accepisse dicit, quod tantum abest, ut verum sit, ut ne hoc quidem ipsi demus, hoc nomen esse peculiare: imò commune non cæteris modò Nucibus: sed etiam Amygdalis esse asseramus. Neque verò Iuglandes magis capiti nocent, quam Amygdala. Quid dico nocent? Cum vtrumque genus robur capiti addat, ut in medicorum scholis nemini dubium esse credo.

Nux
Nut

Latinis (ait idem) ratio nominis Nucum ignota, tamen & ab horum quibusdam eò ventum sit, ut à nocendo Nucem deriuent, quoniam satis noxiam esse dicant. Absit omen, ut fructus dulcissimus tam inauspicato nomine à vetustissimis fuerit vocatus. Nuces teneræ non parum Myrobalanis omnibus præstantiores. Nux Cimbris *Nor* vel *Nut*, à quo non mirum est Latinos Nux fecisse, cum Alemanni quoque *Nuß* inde forment: dicitur à *Nort*, quod necessitatem significare scimus. Hæc Goropius, cui facile concedimus fructum Iuglandis, siue nucis nucleum esse innocuum, non tam idè concluderimus, ut malè Goropius, Plinium scilicet Iouis glandi fore iniuriam: is enim, nostro iudicio, non intelligit per Caryon fructum, siue nucem à suis putaminibus separatam (quæ non habet odoris grauitatem) sed Caryon cum suis putaminibus, vel ipsam potiùs Iuglandem arborem cum suis frondibus, quibus vtriusque gravis odor inest.

Nux Alex-
andrina.
Nuces Ita-
lica.

Monachis in Mes. Nux Alexandrina est Nux Iuglans.

Nux Alex-
andrina.
Nuces Ita-
lica.

Corn. Nuces regias, inquit, nostri [Germani] Nuces Italicas nominant. Placotomus annotat, absolute, pro Iuglande sumi, ut ab Ouid. de Nuce. Baptista Fiera in Cæna:

Mille Nuces poteras dixisse, sed unica Iuglans
Nux dicta est, lingue iam nocitura tua.

Synonyma
linguarum.

Et Rob. Const. Latini cum Nucem simpliciter dicunt, Iuglandem intelligunt, *καρυὸν*, *καρύα* arbor pla, id est, Iuglans. Macrobius ementita Theophrasti autoritate, Iuglans inquit, quasi *Diuglans*, id est, *ἰδὲ βάλανος*, sicut Theophrast. ait. Trago Nux Persica, Nux regia, Græca, Euboica, Caryon, Iuglans, Iouis glans, aut *Diuglans*: Nux, & Nux Iuglans plerisque herbariis. Hebr. Aeggos, Cantio. 6. In Hierem. principio [ut Diu. Hieron. in Ecclef. caput 12. scribit] Baculus Nuceus *Saced* à varietur accentus & Nucem, significat & Vi-

& Vigiliis in Ecclef. 70. Interpretes posuerunt τὸ ἀμύγδαλον ipsum verbum *Sacced*, quod, in Hieremix principio est: sed ibi in Nucem verum est, hinc in Amygdalum: de qua re etiam eap. de Amygdalo. Arab. *Ienz*, *Leuz*, aut *Giauzi*. Serap. cap. 162. *Leum*, id est, *Nux*. Germ. *Nußbaum*: Fructus, *Baumnuß*/Welschnuß/*Nuß*. Gal. *Noisf*, *Noix*. Belg. *Noteboom*, *Notelcer*: *Ofernote*/Walnete, *Walschenoten*: Iuli nucum, *Castefons*. Hisp. *Nogal*, *Nuez*. Catal. *Nous*: Portug. *Nux* & *No-guerra* arbor. Bohem. *Wlaffy Oredh*. Angl. *Walnut tree*. fructus *Walnut*. Hung. *dio*.

Diximus quasdam superius Priscorum ex Plinio differentias: Posteritas etiam suas obseruauit, & Nucis Iuglandis proprias. Tragus in teneras & duras distinguit: quæ tenerum corticem habet; *Tarentinas* Noces dici ait: quæ durum, Germ. *Grüßelnuß*. *Lonicer* triplici magnitudine distinguit. Primæ magnitudine pugni, *Pferdnuß*/aut *Rößnuß*: Lat. *Nuces equine*. Secundæ mediæ: *gemeine Nuß*: Tertiæ minores, valde duræ, *Stein nuß*. quæ postremæ fortasse illæ sunt, de quibus *Cassalpinus* ait, quæ purgari vix à putamine possint, *Surdas* vocari. At sanè qui ad figuræ, magnitudinis, duritiæ atque aded saporis varietates respicere volent, innumeras propemodum deprehendet Nucum Iuglandium differentias. Nam & earum, quas medias facit *Lonicerus*, & teneras Tragus, diuersa & magnitudo, & figura, & durities. Sic & duras seu *Surdas*, & figura & magnitudine variare nouimus, quarum tamen nuclei, etsi difficulter eximantur, lapidissimi sunt. Inter vulgatas seu medias præstant, oblongæ, albicantes ac fragiles, ponderosæ ac plenæ, albo intus nucleo, putamini non tenaciùs adhærente, gustu dulci & suauis. At magnum istud Nucum genus, quas *Caballinas* vocant, bonitate & pondere, ad proportionem reliquis cedunt, non enim intus oppletæ, sed magna ex parte vacuæ sunt, minùs sapidæ: hæc Malis ferè magnitudine æquales, ex quarum cuppis seu valuis marsupia pueris gestanda fiunt. Nectacendum quod *Thomas Hariot* in histor. Virginæ insule tradit: 1. Nucum magnarum in Virginica copiosè prouenire duo genera, vnum eiusdem saporis & formæ, aut parum differentis ab Anglicis, eis tamen putamina duriora esse & crassiora. 2. Aliud genus maius & durius, nucleo magno, oleaginoso, dulci.

Nux Iuglans, authore *Palladii* amat loca montana, humida, & frigida, plerumque lapidosa. Potest tamen & locis temperatis iuuante humore nutriri. Existimauerimus tamen in Italia aliisque calidioribus regionibus frigida amare, respectu caloris magni illarum. Aquas, si *Ruell.* credimus, odore Iuglandes, frigorisque cupida sunt. Passim in omnibus ferè Germaniæ hortis prouenit. In plurimis Galliæ, Germaniæ tam inferioris, quam superioris, præsertim agrorum marginibus plantatæ. Apud nos *Montbelgardi* & locis vicinis sæpiùs gelu perduntur summitates, quemadmodum & iuniores arbores, præsertim si loco humidiore plantatæ fuerint. *Basileæ* & in *Allatia* abundant, reperiuntur etiam in syluis quibusdam, vbi arborem vidimus folia cæteris multò tardius proferentem, similèque *Argentinae*, & circa *Tigurum*. *Dalech.* Noces, quæ antea velut aridæ ac mortuæ, pridie *D. Ioannis festum*, diem repente germinant, & folia mittunt, in agro *Lugdunensi* perquam multas reperiri asserit, qualem cum Tragus aliquando obseruasset, id singulari naturæ miraculo fieri credebat. Eiusmodi arbores *Gengenbachii* binas hodie etiamnum extare,

Tom. I.

iam supra dictum. In Sueuia Noces magnæ fiunt. In Rheni tractu sæpè totos agros iis consitos videas, vbi oleum copiosè paratur ex fructu. Omnibus vulgè in Italia nota, teste *Maich.* nullū nq; ærem aspernatur, si *Curtio* credendum. In Heluetia passim obuia, sed ab hortis exulare suadet *Gesn.* ob magnam & noxiam umbram, & quòd solum vicinum emaciare soleat, ob nutrimenti copiam quod attrahit.

Nucem Caballinam maximam in horto *Exc. C. Montb.* à nobis plantatam colimus, & alterius generis plures, variantisque, fructuum figura & magnitudine.

Thalius viscum vidit in Iuglande in horto *Monasterii Ilfeldensis*.

Paniculas seu *lilos* atque gemmas protrudunt Martio, si tardiùs, Aprilis, seu vt *Plinius* ait: germinant post afflatum *Fauonii*, fructificat Autumnio. In nostris regionibus Noces pleræque maturæ sunt circa finem Augusti, & Septembri magna ex parte. Habentur tamen in quibusdam locis præcocius, fructum Aug. initio perficientes, quas *Augustinùs*, *noix d'August* vulgè vocant. Tardæ & serotinae sunt, quas à *D. Ioann.* vocatas diximus non enim ante Octob. maturantur, & cum aliæ defecerunt, illæ demum recentes mensis adhibentur, quamuis putaminis duritiæ, saporisque gustu fatuo minùs gratas sint qui dicant: Ex duris tamen etiam cognitum nobis genus præcipuè suauitatis. Multos annos superuivit *Nux*, ac mirum in modum grandescit: *Cariem* (vt annotat Tragus) vetustatè inque non sentit. Tenera est arbor in calidioribus regionibus locisque apricis feliciter proueniens.

Seruntur Noces porrecte commissuris iacentibus à *Cal. Martii* ad *Idus eadem*. Ad *Idus Martias* Iuglandem serere præcipit *Colum.* Iuglans, vt *Damogeron*, & *Pallad.* author est, nucibus suis eo more quo *Amygdala* sentitur, & isdem mensibus: item auulsione & viuiradice. Sed *nux* quam posuiturus es, melior adolescet, si pueri impubis, vel nondum experti *Venerem* vrinâ quinque diebus maceraueris, quod & *Amygdalis* commendatur. Sed quas *Novembri* mense disponis, aliquatenus in Sole siccabis, vt exicetur noxium virus humoris. Quas verò mense Ian. vel Febr. posuiturus es, aqua simplici pridie macerabis. *Ponemus* autem transuersas, vt latus, id est, *Carina* ipsa, figatur in terra. *Cacumen* ipsam, cum ponimus Nucem, in *Aquilonis* partem dirigemus. *Lapis* subter, vel testa ponenda est, vtradicem non simpliciter, sed reperiçssa respergat. *Leuior* fiet, si sapiùs transferatur. In frigidis locis bima, in calidis trima transferri debet.

Radices plantarum (sicut in aliis arboribus solemus) in hoc genere resicare non debes. Fimo bubulo ima planta tingenda est: sed melius cinis aspergatur in scrobibus, ne calore stercoreis aduratur: nam cinis creditur vel corticis teneritudinem procurare, vel fructuum densitatem adferre. Altis scrobibus delectatur pro arboris magnitudine, & desiderat interualla maiora, quia stillicidiis foliorum suorum proximis vel sui generis nocebit arboribus. Debet aliquando circumfodi, ne caua fiat vitio senectutis, quæ si vitietur: canalis longus à summo trunco ad imum debet excudi, sic beneficio Solis, & venti durefcunt, quæ in putredinem transibant.

Posteritatis memoriæ mandarunt rei rusticæ periti, (vt refert *Ruell.*) neque Iuglandem, neque resiniferas arbores, nullo infitionis inter se,

X 3

Nux Caballina maxima.

Viscum

Tempus

Præcoces nuxes Augusti. Serotinae.

Vt melius adolescat.

Serenda modus.

Vt latius fiat.

Cultus

Vt cortex tenerior fiat.

Vt fructus densius fiat.

Vt vitiatum succurrendum.

Iuglandem non inferi.
aut cum aliis pignore iungi posse, ita vt Iuglans alteram non admittat arborem, suum etiam surculum respuēs si pangatur, nec vllō fœderis nexu coalescens.

Hinc fortè Tragus commotus, (nisi peculiari vel sua vel aliorum id tradiderit experientia) Nucibus, inquit, seritur Iuglans, nec inferi vult, vt aliæ arbores. At Palladius contra in Ian. cap. 16. scribit: Inferitur, vt plerique asserunt, mense Feb. in Arbuto, sed melius in trunco, vt alii, & in Pruno, & in se: Deque eius insertione hos fecit ver-
sus.

*Arbutum frondes vasta Nucis occupat umbra,
Pomaque sub duplici cortice tuta refert.*

Et ii planè, vt Damogeronti placet, à veritate defecerunt, qui nullam insitionem admittere Iuglandem crediderunt, experientiæque docuit Iuglandis resinosa Terebintho aut Pistacio insitum cōprehendisse, & in grandiolem suam forte arborem euasisse.

Terebinthus & Iuglans surculum Pistacii recipiunt, qui conceptus persèpè coaluit. Et licet forsitan non faciliè coeat, non idèò tamen id habendum neglectui, si res non semper suum sortitur effectum.

Sunt qui hoc insitionis vtantur genere. Nuncem obruunt, & vbi adoleuerit, bimam aut trimam radicitus eruant, radicique surculum iuxta carnem infigunt, & iterum terræ religant. Alii ramulum anniculum legunt & inuertunt, insitumque diligenter viminibus obligant. Vt vt res sit, nos sanè insitionis multa cura non opus esse iudicamus, siquidem, nucum satum faciliè ac faciliè proueniat, & iterata [nostri sanè iterata semel atque iterum contenti ferè sunt] transplantatione breui adulescant: nisi quis fortè insitionem Mangonii ergò tentare velit. Huic nostræ sententiæ subscribit Ouidius, quando ita canit:

*Sed putomagna mei est operoso cura colono.
Inuenias, dederit quid mihi prater humum?
Sponte mea facilis contempto nascor in agro,
Parsque loci, quaesto, publica penè via est.*

Ne dura vel nodosa sit Nux.
Si dura Nux erit, vel nodosa, cortex [præci- Pallad.] circumcidendus erit, vt vitium mali deducat humoris. Alii radicem summa præciunt. Alii terebratæ radici palum de Buxo imprimunt, vel Cuprinum clauum, vel ferreum, ad medullam vsque vt quidam volunt. Sic etiam latiore futuram. Si quis terebro (vt Damogeron autor est) per medullam arborem traiciat, atque foramini parem Vlmeum adigat cuneum, nodosam duritiem Nux exuet.

Vi fructus non amittat.
Ea fructum non amittet, si Verbasci radicem vel coccinium è sterquilinio pânium amuleti vice suspendat. Cuius amuleti ratio naturalis cum nulla sit, eius dignitatem inter vanitates Græculas reponimus.

Vi fructus tenerior nascatur.
Cinis iugiter, vel caudici, vel radicibus offusus, & teneritudinem adfert, & fragiliorem nuclei carnem efficit, autore eodem.

Tarentina fiat.
Si Tarentinam, inquit Pallad. facere volueris, solam Nucis carnem lana propter formicas obuolutam in seminario debetis obuolere. Si ferentem iam in hoc genus velis mutare, lixiuio per annum continuum ter rigabis in mense.

Vi Nux nuda nascatur.
Nuces nudas & sine putaminibus edent Iuglandes, vt pollicetur Africanus, si fractis vtrinque carinis integer nucleus illesus prorsus carne, lana vel vitigineis foliis recentibus, aut Platani frondibus obuoluatur, quominus à formicis enucleatus erodatur fructus: dein terræ mandetur. Hoc idem Florentinus asserit. Vt Tarentina fiat,

sue, quod idem esse putat Ruell. suis operimentis spoliata, solam Nucis carnem vellere propter formicas, inuolutam in seminario obuolere iubent, quod in Amygdalis quoque venturum promittunt: sed cinerem scrobibus aspergendum: qui modus ferè idem cum prædicto Palladii. Vt Noces in proximum annum copiosius proueniant, mos est hodie apud rusticos quosdam, vt Noces perticis decutiantur. Hinc non inconcinne quidam alludendo cecinit:

Nux, a sinu mulier, simili sunt lege ligata:

Hæc tria nil fructus faciunt, si verbera cessant.

Credunt enim, si Nuncem glumeis vinculis obuolutam, fastibus tundant, reddi fecundior.

Democritus scriptum reliquit, si quispiam ieiunus seorsum lentis grana mandat, atque dum adhuc mansum in ore versat, quum flore pubet Iuglans, ramum demordeat, arbor Persica distabescet. Item si flagrans igni Lentis granum radicibus imprimatur: aut si in traiectam terebra arborem, puerile lotium indatur: aut si quis iuxta ablaqueatam radicem dictamnium, fabas, vel pannum menstruo sanguine mulieris imbutum depomat, arborem ariditate tabida conficiet. Hæc Constantinus refert, & ex eo Ruellius, sed vt liberè dicamus quod sentiamus, eiusmodi vel superstitiosa, nec vlla ratione fundata putamus, quæ ex Democrito adducta sunt: vel sanè illicito quodam aut Diabolico condimento non vacua: vel deniq; ab impostoribus & mendaciorum mancipiis veteratorie efficta & ementita. Nostrium est, non solum non tradere talia, sed nec tradita credere, nec si opinio quædam sinistra nos trahat, vt credamus temerè vanæque experiri: interim tamè de vanis & nulla bona ratione fundatis aut stabilitis, liberè, nullaque vfi circuitione, sententiam nostram pronuntiare. Sed de his satis.

Cortex Iuglandishians, & abscedens maturitatis argumentum est, quales & reponi debent. Seruantur, vt tradit Pallad. vel paleis obrutæ, vel arena, vel foliis suis aridis, vel arca ex ligno suo facta inclusa, vel Cepis mistæ, quibus hanc vicissitudinem reddunt, vt eis acedinem tollant. Martialis asserit, & expertum se ait, virides Noces tantum liberas putaminibus suis melle demergi, & post annum virides esse, & ipsum melle ita medicabile fieri, vt ex eo facto potio arterias curet & fauces.

Hippocrati Amygdalæ æstuosæ (καυσταίς) sunt, vires & verum probè alunt (σφοδρῶς) æstuosæ quidem vsus.

sunt propter pinguedinem, nutriunt autem propter carnositatem, & Noces (καύρα) calidæ similes his sunt. Noces regiæ, aliquibus Persicæ dictæ autore Dioscor. in cibo sumptæ coctu sunt difficiles, stomacho nocent, bilem gignunt, capitis dolorem inferunt, suntque tussientibus inimicæ: vtiles verò in cibo ieiunis ad vomitiones concitandas.

Venenis quoque resistunt cum ficibus, & ruta præsumptæ, ac etiamnum post ipsa venena haulta comestæ. Largius autem esitæ, latos lumbros pellunt. Imponuntur & mammarum inflammationibus, adscensibus, luxatibusque, cum mellis exiguo & ruta. Cum Cæpa autem melle & sale, contra canis hominisque morsus proficiunt. Eadem cum calyce suo perustæ, & vmbilico admotæ, tormina sedant. Putamen verò combustum, tritum, que in vino & oleo, puerorum capite peruncto capillos condecorat, Alopeciasque replet. At qui intra ipsum est, nucleus vstus, tritus, & cum vino appositus, menses sistit, Peruerterum autem Nucum nuclei commanducati & impositi, gangranis, carbunculis, agilopibus

& Alo-

Vi Nux distabescit

Repositio

Noxa

Ad vomitum concitandum.

Venenæ. Lumbrici. Mammæ inflamm. Luxatæ.

Ad morsum Termina. Ad capillos decorandos.

Menses. Gangrana. Carbunculi.

Oleum & nucibus. & alopeciiis præfenti sunt remedio. Fit & exiis-
dem oleum tuis, expressisque. Porro recentes,
utpote dulciores, stomacho sunt innocentiores:
quapropter & Alliis miscentur ad acrimoniam
ipsorum eximendam. Eæ ipsæ quoque impositæ
Sugillata. liuentia seu sugillata emendant.

Nuces Iuglandes, ut scribit Plin. Græci à capi-
tis grauedine appellauere. Etenim arborum i-
psarum foliorumque vires in cerebrum penetrant:
hocque minore momento; sed in cibis, nuclei fa-
ciunt. Sunt autem recentes iucundiores, siccæ
Nux. vnguinosiores, & stomacho inutiles, difficiles
concoctu, dolorem capitis inferentes, tussienti-
bus inimicæ, (quoniam impleto vaporoso halitu
capite, fluxionem concitant, uti putat Dal.) & vo-
mituris ieiunis: (laxatum enim & emollitum o-
leo suo vngue ventriculi os, ad vomitionem
Tenesmus. imbecillum reddunt) aptæ in Tenesmo solo: tra-
hunt enim pituitam. (Conueniunt in Tenesmo,
non quia trahunt pituitam, sed quia flatus crassos
recti intestini extremam oram distendentes dis-
cutiunt, & viscidam pituitam ibi tenaciùs inhæ-
Venenæ. rentem abstergunt, Dal.) Eadem præsumptæ ve-
nena hebetant: item anginam cum ruta & oleo.
Item aduersantur Cæpis (Alliis Diosc.) leniunt-
que earum saporem. Aurium inflammationi im-
ponuntur cum mellis exiguo. Item cum Ruta
mammis & luxatis. Cum capæ autem & sale &
melle, canis hominisque morsui. Putamine nu-
cis Iuglandis dens, cauis inurit. Putamen com-
bustum tritumque in oleo aut vino, infantium
capite peruncto, nutrit capillum: & ad alopecias
eo sic vtuntur. Quod plures nuces quis ederit,
hoc faciliùs tineas (Tæniæ Vet.) pellit. Quæ per-
veteres sunt Nuces, gangrænis & carbunculis
medentur: item sugillatis. Cortex Iuglandium,
lichenum vitio, & dysentericis prodest. Folia trita
cum aceto, aurium dolori. In Sanctuariis Mi-
thridatis maximi regis deuicti, Cn. Pompeius in-
uenit in peculiari commentario ipsius manu
compositionem antidoti, è duabus nucibus sic-
cis, item Ficis totidem, & Rutæ foliis viginti si-
mul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus
sumat, nullum venenum nociturum illi die. Con-
tra rabiosi quoque canis morsus, nuclei è ieiuno
homine commanducati illitique præfenti reme-
dio esse dicuntur.

*Aurium in-
flamatio
Mammæ
inflamm.
Luxata.
Morsus.
Dens ca-
uis.
Alopecia.
Tania.*

*Gangrana.
Carbuncu-
lus.
Sugillata.
Lichenes.
Dysente-
ria.
Aurium
dolor.*

*Venenum.
Morsus ca-
nis rab.*

Antidoti à Plin. memoratæ, eleganti quoque
carmine meminit Serenus cap. 8. de venenis pro-
hibendis:

*Antidotus verò multis Mithridatica fertur
Confociata modis, sed magnus serinia Regis
Cum caperet victor, vilem deprehendit in illis
Synthesin, ut vulgata satis medicamina risit.
Bis denu Rutæ folium, salis & breue granum,
Iuglandisque duas, totidem cum corpore Ficis.
Hæc oriente die parco conspersa Lyao
Sumebat metuens dederat quæ pocula tutor.*

Accedamus ad Galenum. Is diuersis locis de
Nucis Iuglandis viribus hæc habet. Nucis regie
*Capitis do-
lor.* aduulsi capitis parit dolorem. Nuces teneræ,
rancidæ, vstæ, cinere digerunt & adstringunt.
Quidam Nuces regias appellant eas, quæ nunc
Nuces ab omnibus nominantur. Sunt & aliæ
*Nuces re-
gia
Leptocaria
Pontica.* quædam, quæ λεπτοκάρια appellantur, prædictis
multò minores, quas nonnulli Ποντική, id est, Pon-
ticas seu Auellanas vocitant. Multus autem am-
barum est vsus: alimentum corpori præbent exi-
guum, copiosius tamen Pontica nuncupata,
quàm Nux regia: quod ipsius substantia sit co-
actior, ac minùs oleosa. Regiæ autem laxior est,
continetque in se ipsa plus pinguitudinis. Habet

tamen & adstringentis qualitatis non exiguum,
quæ tandem procedente tempore marcescit, tota
ipsius substantia in succum pinguem transmuta-
ta, adeò, ut cibo prorsus sit inepta, quod sua pin-
guedine, oleo veteri assimilis appareat. Cæterum
quæ viridis adhuc est ac humida, neque adstring-
gentis qualitatis, neque oleosa conspicuè est par-
ticeps, sed magis quodammodo est *Viridis.* *Aduersus
Venena.* *Aluum sol-
uit.* *Carya.* *Putamen.* *Ad stomat-
ticum.* *Oleum.* *Gangrana.
Nervorum
vulnera.* *Tonsillæ.* *Cortex.*
Qualitatis expers, quod saporis genus aqueum
vocare consueuimus. Coquitur tamen hæc Nux
faciliùs, quàm Pontica, stomachoque est gravior,
& multò magis, quando cum Caricis manditur.
Traditum autem à plerisque Medicis est, homi-
nem à Pharmacis lethalibus nihil magnoperè læ-
sum iri, si vtræque has ante alios cibos cum Ruta
sumpserit. Liqueat præterea, quod humida qui-
dem apta ad deiectionem est: sicca verò minùs.
Plerique autem ventris subducendi gratia cum
gato etiam ipsam præsumunt: in quem vsum vi-
ridis est accommodatior, ut quæ adstringentis
qualitatis minùs sit particeps. Quin & siccarum
quoque, si priùs (quod nonnulli faciunt) in a-
qua fuerint maceratæ, facultas viridibus est assi-
milis. Ipsa verò Carya arbor tum in foliis, tum in
germinibus adstrictionem quandam habet. Cæ-
terum euidentem plurimamque in nucis putami-
ne recenti pariter & sicco, proinde eo fullones
quoque uti solent. At nos eius expressi succo, si-
militer ut Mororum & Ruborum, in melle deco-
cto, vice stomachici medicaminis vtimur, & ad o-
mnia reliqua adhibemus, ad quæ modò dicti succi
conuenire censentur. Porro ipsius id, quod e-
dendo est, oleosum est, & tenue: itaque etiam
facile exprimitur: & quo diutiùs reconditum fue-
rit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex
eo inueterato exprimere liceat. Tunc sanè ad-
modum fit per halitum euaporatorium. Itaque
quidam eo gangrænas, & carbunculos, & ægilo-
pas sanant, ac nonnulli ad nervorum vulnera v-
tuntur. Cæterum si recens sit, adstringentis non-
nihil qualitatis etiam obtinet. At quod imperfe-
ctum est etiam dum, ac nondum siccum, veluti
reliqui fructus omnes, qui virides sunt, plenum
est semicoctæ humiditatis. Nucleus tamen eius
(alii putamen malunt) ubi inaruit, (aridum &
vstum) tenuium partium & exiccatorum est me-
dicamentum, morsus expers.

Est & aliud eiusdem Gal. memorabile experi-
mentum à nucibus, quod his tradit verbis. Ego
quando primùm in patriam redii, agrum pertran-
sui, & inueni quemdam hortulanum, ab vna &
tonsillis ac glandibus ferè suffocatum. Vtebatur
autem collutione aquæ multæ Rosæ in ipsa inco-
ctis. Cum igitur uidissem fructum nucum in vi-
gore esse, iussi detractum ab eis extremum corti-
cem, quo etiam tinctorum videram vtentes, sta-
tim in mortario contundi, & succum eius per lin-
teum excolari, nondum sciens, quomodo iuxta
crassitiem aut tenuitatem haberet: Cum verò re-
perissem aquosum, & compage tenuem, garga-
rifare eum iussi ipsum hortulanum. Postquam
verò valde tenuis apparebat, præcoxi: & mel
commensuratè, veluti in eo quod ex Moris fit,
fieri sciebam, admisceri: atque vbiam ad com-
pagem mellis redactum esset, hortulano vtendum
reliqui. Porro cum viderem celerimam vtili-
tatem ipsi inde oboriri, præstabile ratus sum in
multis experiri: atque ex hoc sufficiente experi-
mento accepto de facultate eius Pharmaci, sem-
per ipso vtor. Merito itaque mirandum, nullum
ex prioribus Medicis aliquid de hoc Pharmaco
mente concepisse, ut tum parabili, tum generose

*Pertinax
earum tin-
tura*

hoc succo vterentur, maximè cum viderint, quomodo etiam manus inficiantur eorum qui virides Nuces decorticant. Ex his enim apparet, qualis sit earum succus, & quod ægrè elui possit ipsarum adstringendi vis, adeò vt neq; per fortissima exteriora elui queat. Amplius autem adhuc miratus sum de medicis, quòd non cogitarint fortem esse ipsarum vim, cum etiam tinctores videant eiusmodi Nucum corticibus vti. Nisi enim in profundum manuum descenderet, & nisi per omnem substantiam lanarum penetraret, non certè ægrè eluibilis esset. Cum verò descendat, indicat planè substantiam succi tenuium partium esse: rationi autem consètantum est, adstringendi vim maximè proficere, vbi in eiusmodi substantia contineatur. Etenim quæ exadstringentibus crassas partes habent, per adstrictionem cogunt & condensant superficiem corporum quibus adhibentur, & à progressu in altum ipsorum corporum sese impediunt. Quibus enim etiam aliàs ob substantiæ crassitudinem impossibile erat progredi in altum, his sanè amplius impossibile fuerit, densato corpore iuuare, & quod totum est inflammatum. Optimum itaque esse Nucum succum persuasus, vt qui etiam coctum cum melle gustarim, nihil insuaue habentem.

*Hæmor-
rhoides.
Capitis
graves.*

In libello de Dynamid. Galeno attributo, in formula ad hæmorrhoides recipitur cortex virginis nucis. Perficæ Nuces, ex sententia Athen. capiti non minùs graues sunt quàm Heracleoticæ, magis nutriunt, os & fauces exasperant: assè verò minùs lædunt, & ex omnibus nucibus, si edantur cum melle, egeruntur promptissimè.

*Nuces per-
fica.*

Diphilus Siphnius regias nuces scribit dolorem capitis excitare, innatarèque stomacho, & ex iis teneras, quæ adhuc candicant, esse meliores, ac succi laudabilioris: parcius nutrire, quæ in furnis friguntur. Perficas nuces Castaneis esse deteriores, nec edendas, nisi igne sint coctæ ac fixæ: harum quippe vnginosam nocentissimamque pinguedinem, ignem assumere.

*Nux viri-
dis.*

Stomachus

Nux viridis, vt pote adhuc aquationis humoris, vt refert Plinius Valerianus, stiptica & frigida virtute censetur. Potest eadem & stomacho aliquid vigoris acquirere, & ventrem cum garo sumpta molire.

*Aluum solu-
nit.
Tempera-
mentum.*

Nuces virides, autore Simeone Sethi, atque recentes, calidæ prima distantia reponuntur: quæ verò siccæ sunt, secunda distantia calidæ censetur. Virides etiam ventrem ciunt. Et ideò quidam antè cibum cum sapa vel defruto comedunt: concoquantur etiam melius, quàm Amygdalaridæ autem si edantur inflammationes & vlcera efficiunt. Stomacho quidem meliores sunt, si cum caricis edantur. Concoquantur insuper Nuces probè in ventriculis frigidis, in calidis verò potius alterantur, ac in biliosum humorem vertuntur: faucium præterea & capitis dolorem adferunt, & tussis augent. Antè alios cibos sumptæ, vomitus sunt effetrices. Si ad saturitatem edantur, ventris lumbricos educunt, & ad dentium mordicationes lancinationesque viles sunt. Eob. Hællus:

*Quibus co-
medenda:
quibus non*

*Vomitibus
Lumbrici.
Dentium
dolor.*

*Iuglandes prodesse ferunt, nec pascere multum:
Pascere Auellanas plus, valuisse minus.*

*Temperā.
partium
Nucis.*

Marcellus Virg. ex antiquorum decretis significat, habere arboris Iuglandis coliculos aliquid quod adstringat: summum verò Nucis operimētum, quod ea maturecente decidit multa hac potestate esse. Interius deinde carinatum & bifidum putamen crematum extenuandi vim acquirere, & sine erosione hæcare. Quòdque in eo clauditur

edendo aptum, oleosum quod est, facillimè bilem augere: confectumque ex eo oleum extenuandi vim habere: ac tumores præterea discutere.

Idem Hermol. reprehendit, quod *δυσπνεύων* apud Dioscor. resides in corpore & difficilè transire dixerit, longiore quàm decuit verborum ductu: nec satis apto rei intellectu, quoniam aliud sit ægrè concoqui aliquid, aliud residere aliquid in corpore, nec facillè transire. At vocibus iis vsus aliquando in libris de re rustica Varro est: scimus id quidem: nec Varronem in iis quæ docuit damnamus: sed quod aptius & certius in Dioscor. ad medicinam dici debuerat, desideramus. Melius Plin. difficiles concoctū dixit.

Fuchsius Virides Nuces primo ordine sicce, secundo verò calidæ censentur. Dodonæo Nux viridis adhuc & recens frigida est & desiccatur, partesque tenues habet. Cortex nucum multum desiccatur, adstringitque. Folia eiusdem ferè sunt temperamenti. At Curtio recentes siue virides Nuces primo ordine excalfaciunt, tenuiumque partium sunt & exsiccantium.

Tragus scribit, quosdam guliocam [sic enim callosum illum herbaceumque corticem exteriorum vocant] arefacere, inque puluerem redactū, Piperis loco in condiendis cibis vsurpare. Quod si huic pulueri folia Saluæ siccatæ ac tusa admisceantur, non contemnendi saporis condimentum futurum. Pari ratione prima ac tenera rubraque foliola siccatæ ac tusa vsurpari possent.

Nuces Iuglandes exiguae immaturæ circa Festum D. Ioan. lectæ ac saccharo aut melle conditæ agris exhibentur à mulierculis, quarum confessionem ipsis relinquemus. Componitur & medicamentum ex putamine viridi Nucis, quod ore agitatum prodest omnibus inflammationibus & viceribus incipientibus in gutture, amygdalis & ore. Ad idem etiam facit idem cortex decoctus: Earundem ferè Virium sunt folia.

Dod. Theophrast. Parac. vult testam Nucis Iuglandis (quoniam cranium nostrum referat) summum à natura, vulnera, omniæque mala craniifacitum esse remedium, existimat enim coli influxu notas quasdam in singulis medicamentis simplicibus impressas reperiri, ex quibus de præcipuis singularum facultatibus iudicandum sit.

Et Gesn. in enumeratione simplicium purgantium ponit Catulos Nucis Iuglandis. Fernel. quoque Iuglandis iulos sursum purgare scribit. Mōtius ad immoderatam menstruorum purgationem hoc præscribit. Acc. flor. cucurbitæ & nucamentorum Iuglandis an. vnc. j. fiat pulvis. Concregius dat drach. j. cum ouo torbili. Verum cum putamina seu nucamenta Nucum calidæ videantur Gesnero atque Fernelio atque purgent: & ipsæ nuces, autore Matthioli. menses ciunt, vix nobis probari potest in eo casu prædictū medicamentū.

Cortices Nucum recentium sapè infusi in oleo, cum modico alumine, benè tingunt capillos, teste Bayro. Idem tradit, frictos dentes cum radice Nucis singulo quintiduo semel, intellectum uegetare, sensus acuerè.

Matthiolo tradente, Iuglandes virides decerpitæ Maio vel Iunio appetente, antequam earum putamina obduruerint, saccharo vel melle adseruatæ stomacho viles euadunt, & ori non ingrata.

Iuglandium Iuli, qui mense Martio prima germinatione erumpunt sicci, & in puluerem contriti, & ex vino albo poti, drach. pondere feminis strangulatu vuluæ affectis mirificè profunt.

Inest quoque Iuglandibus Nucibus propria quædam, & peculiaris facultas ad remoratos menses

*Hermol.
not.*

*Diuersæ
sententiæ
circa tem-
peramen-
tum Nucis*

*Culioce
puluis pro
condimento*

*Condita
Nucis.*

*Inflamma-
tio.*

*Testa ad
vulnera*

*Catuli
purgant
Gesn.*

*Ad mensi-
um profundum.*

*Capilli
tinguntur*

*Ad mem-
brum.*

Condita

Præfocatio.

Ad ciendos
mens.

mensis ciendos, adeò ut facto periculo, se non parum demiratum testetur Matth. & præsertim ubi cetera medicamenta, quæ ad hoc munus ob-eundum præstantiora censentur, nihil mouerant. Macerantur itaque ad id in aqua Iuglandis nuce cum suis putaminibus, quousque remollitæ, atque humefactæ eorum nuclei à contegente membrana, perinde ac virides, expoliari possint: sumuntur deinde expoliati nuclei, & conduntur macerandi in aqua vitæ præstanti, & post duos dies præpurgatis prius fœminis, nuclei duo vel tres integræ Nucis, quotidie dantur manè ieiunis deuorandi, decem continuis diebus, ante tempus menstruæ fluxionis.

Pestis.

Ad Pestem hoc præstat. Nucleorum Iuglandium, bacc. Iunip. Rutæ an. vnc. sem. macerentur in aceto, de hac miscella ieiuno ventriculo, si fumatur, quanta est nux Myristica, hominem eo die à peste tutum præstat.

Aliud ad pestis præcautionem. Acc. corticum Iuglandium virid. vnc. sem. Zedoar. drach. ii. affunde aceti boni lib. ii. stent benè cooperta. Huius omni manè cochlearia bibantur tria quatuorve. Cum prodix in publicum, Zedoariam ore teneas licet. Aqua stillatitia è virentibus corticibus pota, sanguinem concretum dissoluit. Cortex arboris medius, adhuc succulentus, si exiccetur, pro vomitorio est. Catuli seu iuli ex iusculo aut vino ad calculum & colicam propinquantur. Emulsio ex Iuglandibus recentibus, cum momento sem. Papau. somnum conciliat. Asparagorum Maio decoctio ex aqua ventrem emollit pota. Succus autem radices violenter purgat, validis rusticis exhibendus.

Sanguis
concretus.
Cortex Co-
mitatus.
Catuli ad
calc.
Somnus.
Purgant.

Gummi.

Scaliger alicubi tradit, ferre gummi Iuglandem, renibus imbecillis vile.

Heromeli.

Et Hist. Lugdun. Estate, inquit, feruidissima, quod æromeli ruffum è cælo stillat, foliis & frondibus Nucis Iuglandis magis infidere, quam vicinarum arborum, obseruauit Dalech. (eoque melle irrorata Iuglandis folia, ori indita, sicim sedare,) foliis propinquarum arborum exsuccis & aridis, quasi maior sit huius arboris cum cælo concordia & cognatio.

Iuglandis
aqua.

Iuglandis aquam ex immaturis Nucibus commendat Paræus ad dissoluendos thrombos concreti sanguinis. Quidam vtuntur in malis vlcerebus tibiarum, ubi caro putrida apparet, & contra Meliceria Celsi: quamuis de hoc vocabulo dubitetur inter doctos, ita tamen rem describit, inquit Camer. ut cum eo affectu, quem vulgò das Gliedwasser vocant, conuenire videatur.

Refrigerat.

Sed de aquæ Iuglandium viribus Euonymi thesaurus paulò specialius tradit, his verbis. Nucum Iuglandium immaturarum aqua, circa festum D. Ioan. parata, foris imposita prodest vulneribus & vlcerebus calidis, & anthraci pestilenti: pota etiam ad duas aut tres vncias refrigerat, & pestilentie resistit. Ex putaminibus etiam exterioribus Iuglandium (siue maturis, ita ut iam à Nuce soluantur, siue nondum omnino) mense Sept. aqua destillatur: nec refert, nigra fuerint, modò ne putredinem senserint, imò nigra præferuntur. Huius aquæ mediocris potio (cum tertia parte aceti, si cum calore morbus ingruat) vena prius fectâ, aduersus pestem, tanquam certum experimentum propinatur. Laudatur & ad aurium tinnitus, & audiendi difficultatem, & ad anginas gargarisata.

Pestis.
Aurium
tinnitus.
Angina
Foliorum
aqua.

Ad mouendum vomitum recipit Fel. Plat. aquæ Nucum viridum, cum aceto destillatæ vnc. iii. Sed monendum nos ab aceto destillato grauius ali-

quando symptomata vidisse. Foliorum, si placet, vsum percipe.

Foliorum verò Iuglandis aqua circa finem Maij destillata, mirè commendatur, ad siccanda & adstringenda vlcera, & inducendam eis cicatricem, si manè & vespere inde lauentur, & madidum inde linteolum imponatur: Brunsvicensis. An verò aqua Iuglandium refrigeret, ut Euonymus tradit, vix adduci possumus, ut credamus. Iudicent docti atque experti. Porro multis modis cibos hominum & medicinas adiuvant nuce. Nam & immaturæ, ut Bruyer. annotat, & nato nuper nucleo gula delicias præbent: quantò verò propius ad maturitatem accedunt, tantò cibus ingratiore: quippe iis tantum pro medicamento in esu piscium vtuntur. Medicorum etiam recentiorum schola prædicat, aduersus piscium aquolos & pituitosos succos, aduersari namque pugnante quadam vi, & quadam antipathia piscium iniquitati ac malignitati persuasissimum habet. Vnde illud tritum:

Post pisces nuce: post carnes caseus adfit.

Nonnulli hanc virtutem eis tribuunt ob calefaciendi & siccandi earum facultatem. Certum est etiam easdem venenis repugnare præsumptas in cibis, si quicquam aliud, ut iam diuersimodè ostensum, quod & Serenus hoc versu insinuassee videtur.

Ante cibos igitur Iuglandis satus edatur.

Ceparum item & alliorum saporem lenire ac mitigare, inuenerunt gula procures, unde alliatum vocant vulgò quoddam condimentum, ex Allio & nucibus concinnatum, quod ad euacuandum & intinctus piscium adhibent. Scruiente pestilentia procures pariter ac plebs infima, quinetiam rura tostas ieiuni mandunt.

Officina nuper natas, & virentes iam maiusculas cum puluinato calyce, & ligneo putamine nondum duritiam adeptæ, Garyophyllis ac Cinnammomo confixas, saccharo condiunt. seruântque in multos annos. Sed nostri in plusculos dies prius obiter decorticatas in aqua frigida fontis macerant, quotidie affusâ nouâ, ut hac maceratione ad condituram quasi aptiores sapidioreque reddantur. Ergo tenera Nucis cortex, putamenque antequam ligneant, deglubuntur cultro cuticula virente & teneriuscula tenus, è vestigioque ne nigrescant in aquam puram proiciuntur, uti dictum, tum vsque dum mollescant coquuntur, tum frustulis Cinnamomi, Garyophyllis aut etiam corticum Arantiorum segmentis traiectæ, saccharo aut melle in syrupum perfectè cocto bulliunt tribus quatuorve ebullitionibus: tumque quò saccharum ebibant, triduo aut quadriduo inibi sinuntur. Et quia saccharum recrudescit, propter humorem quem imbibet, illud idem saccharum per se denuò coquitur, & sic bis terve repetitur, ex præscripto Lob. & Penæ. Nostri vnica coctura eleganter condituram absoluunt, sed post macerationem & coctionem linteis absterfas, non diu in syrupo coqui sinunt, ne nimium mollescant, sic minus sapide palato futura, sed syrupum ad perfectam consistentiam decoquunt, condituræ complementum vltiori in syrupo macerationi committentes. Posteritatis hoc inuentum putamus, ut eiusmodi alia multa ad medicinam excogitata, sed quæ à salutari orta principio, hodie passim ad ventris ganeam rapiantur. Sic conditas ventriculo refrigerato & imbecillo, visceribusque aliis frigidioribus utilissimas promittunt. Senibus item & pituitosis, ma-

Condiendi
modus officinæ

Conditam
Cires.
Ventricu-
lus.
Calfaciunt
Vena.

ritisque in Venerem pigris : calidioribus naturis ac biliosis minùs tutas esse.

Schwenck.
nat.

Schwenck. annotat, ligneam illam membranam, nucleis intercurrentem, Nauci vocatam, vulgò das böglin in der Nüss, aduersus calculum vulgi experimento laudatam esse. Sed veremur ne ille cum ipso vulgo decipiat. Multum est, alicui rei experimentum tribuere, cuius nec ratione scias, nec effectum euidentem videris vnquam. Ecquis enim est probatorum medicorum, qui eundem vnquam sibi visum, & apertè agnitus vllò experimento testetur? Non recipimus hic vaniloquos Empiricos, quibus nil aliud in bacca quam secreta & experimenta, tam vera, quam ipsi vires eorum, quæ tractant, medicaminum noscunt ac intelligunt. Ecquid obsecro operari queat, insipida, terrestris, exucca atque aded tam Nauci illud membranaceum corpusculum, quod fortè adstrictione quadam non destituitur? Obesse potius atque aded nocere calculosis existimauerimus, & quantum quidem in iis sit, exitum calculi vel arenularum potius impedire, quam promouere. Sed mundum velle decipi, iam aliquoties dictum, totiesque dicitur, quoties eiusmodi friuolas opiniones in sacratissima Medicinæ Republicam irrepsisse deprehenderimus.

Aduersus
Empiricos.

Iuglans
ranci-
denum
Glans pro
pueris.

Raimundus a Vinario, in opusculo suo de peste scribit, Iuglandem rancidam planè venenatam, & Rhafis testimonio confirmat. Idem ex Iuglandis Nucis medio glandem parat pro pueris. Rhafis scribit enim ad Alm. Si quis malè habuerit ab esu Nucum corruptarum, vomitus excitetur, deinde exhibeatur syrupus omphacinus, malorum macianorum, & similia in potu, vt concoctum facilia & appetitum excitantia. Haud incelebris est hodie apud Medicos compositio, *Stangpou* Græcis dicta, cuius inuentionem Galeno tribuunt, nosq; supra inuentionis occasionem & modum iam superius abundè docuimus, Lubet tamen & ex Melue eiusdem vsum & conficiendi rationem subiicere. Medicamen est efficax ad catharrum acré, & tenuè à capite in asperam arteriam, pulmones, thoracem, à quo phlegmone, suffocatio, mors, impendunt. Libræ quatuor succi ex corticibus Nucum viridium, diebus canicularibus extracti semel feruefiunt: tunc mellis lib. ii. additis, coquuntur ad mellis crassitiem: idque medicamentum pueris, mulieribus & natura humidis salubre est. Quod si phlegmones initium, adstringentium aliquid admiscendum est, vt Rosa, Balauistium: si in statu, crocus & Myrrha: si in declinatione, nitrum & sal ammoniacus, & similia Alioqui vires habet eadem cum diamoro ad omnes oris phlegmonas, & cynanchas, sed efficaciores, vt ex Galeno discimus.

Ligni vsus

Iuglandis materies mensis & vtenilibus laudatis dicatur, & operi testorio. In Gallie multis locis, præsertim Lugduni plurimi fit hoc lignum pro mensis, scannis, lectis, abacis, & aliis eiusmodi, quæ tela cerea fricant sæpè: sic egregiè poliuntur, & nitidum splendorem acquirunt. Talia multa singularis elegantiae opera videas Lugduni in tota Burgundia, etiamque Montbelgardi Ad fursures VVurf. comburit lignum Iuglandis, vel putamina Nucum, facitque ex cineribus lixiu, quo abluit caput. Ad paroxysmos febrium medicamen ex cortice interiore Nucis ramorum parat Felix Plat. quod nigram maculam nonnihil erodit. Recipit autem corticem q. s. macerat in aceto, & applicat ubi pulsus arteriarum sentitur, quo remedio feliciter vtitur. Idem probat decoctum hoc & Zing vnc. s. piper. drach. i. membranarum

Nucum interiorum seu Nauci drach. ij. &c. Nos membranam Nucum insulsam & insipidam verè nauci facimus in hoc affectu, cætera autem non. Ex viridibus putaminibus Nucum decoctis colorem parant fabri lignarii ad mentiendum lignum quoduis eo tinctum.

Sed de olei Nucum viribus speciatim quoque tradendum, etiam si iam suprà quædam attigerimus. Eodem autè modo, [vt Dioscor. Aetius & alii scribunt] oleum Nucum [*νεγκυδιον*] Iuglandium paratur, quo Amygdalinum, Nucibus aut tuis & expressis, aut post contusionem in aquam feruentem coniectis. Dioscor. eandem ei vim tribuit quam Balanino: Aetius, quam Amygdalino. Insuperque hoc priuatim habere tradit, quod inaurantibus, aut inurentibus conducit. Siccat enim, & ad multum tempus inaurationes & inustiones continet & adseruat. Discutit hoc, (vt Curtius ex quorundam sententia prodit) & nonnulli ad gægrenas, carbunculos, ægyloas, & neruorum vlcera vtuntur. Vim habet etiam tumores extenuandi, ac putredines. Infusum verò aurium surditati prodest, & idem vtile calidis doloribus illitum. Cæteram iners & graue corpori, sapore. Enimvero si quid in nucleo putredinis fuerit, totus modus deperit, fietque oleum mox rancidum. Recens verò nonnihil adstringentis qualitatis habet. Oleum, quod de Iuglandibus Nucibus elicitur, nullius in Medicina vsus esse reperit Matthiol. & si lucernis & lampadibus, qui parsimonia student, id maximopere expetant, quippe ignis funiculo non tam citò consumitur, quam id, quod ex oliuis paratur. Præsertur etiam pictoribus eo quod è Lini semine exprimitur: siquidem hoc cerussa admixtum tractu temporis colorem immutat, illud verò incorruptum perpetuò asseruat. Sed quid dicit Matthiolus? Suine est oblitus? aut sibi ipsi inconstans pro arbitrio contraria tradit? non recordatur verborum suorum eiusdem libri primi. Fit quoque è Iuglandibus nucibus oleum, quo ad lucernas vtuntur Infubres, & ad opera sua pictores & fabri lignarii, vbi splendorem suis operibus addere volunt. Haustum hoc quinque aut sex vnciarum pondere, statim potenter dissipat, quo fit, vt in coli affectibus à flatu genitis, plurimum adferat auxilii. Illitum tumores discutit, & contractos neruos emollit, addita præsertim calcè lota: antiquam verò scabiem sanat. Non animaduertit usum in Medicina apud Dioscor. quem commentatur? Nonne dicit Dioscor. id eandem vim haberet, quam Balaninum? Notanda quoque autem animaduertit, uti tò licere vti oleo Nucum Iuglandinum pro Balanino: Non item Balanino pro Iuglandium oleo. Vis maligna nulla in nucibus, qualis in Balano Myrsifica.

Memorable experimentum est, quod à Regulo quodam Ducatus VVirtembergici, optimo ac nobilissimo viro acceptum, perlibenter posteritati publicamus. Is pro certo nobis affirmauit se oleo è Iulis Iuglandium parato, rusticum surditate vnus auris egregiè atque perfectè sanasse. Oleum sic parabat. Per annum cucurbitam vitream Iulis plenam sub fimo condiebat, quo transacto, ex iis vnguinosus, oleum exprimebat. Hoc mixtum cum alio Nucum oleo expressione parato aliquot guttas in aurem iniiciebat. Oportere autem dicebat ægrum in sublimi positum aure excipere olei guttulas, quo recepto cum impetu desilire, vt melius intret ac penetret.

Nec tacendum Plinii Valeriani Oleum ad Alopecia. Inter Calendas & Idus Iulii centum numero

Olei Nucum vsus.

Parandus modus

Ad inaurantibus & inustiones. Tumores. Surditas. cap. dolor.

Cautia.

Matthiol. redarguitur.

Colicus dolor.

Tumores. Scabies.

Oleum Iulorum nucum ad surditatem

macro Noces statim ut arbori demptæ sunt, cortice adhærente quassantur: his admiscuntur aluminis scissi lib. iii. & in nouo fictili vase ponuntur: super hæc infunduntur olei boni lib. iii. & diligenter in loco neque humido neque nimium sicco obruantur, post xc. dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna restituit.

Iam persæpè vtilissimum in peste curanda expertus est Gesnerus aceti stillatitium liquorem, cuius compositionem hic adscribam: Noces Iuglandes immaturæ (in eorum defectu cortices radices Tamarisci, vel Fraxini substituuntur) circa diem S. Ioannis, numero 100. minutim contunduntur aut conciduntur. Scabiosæ, Verbenæ, Solani, Semperuiui an. lib. j. miscentur, & affuso aceto optimo bulliunt: dein manent per noctem, postridiè destillantur igne leui. Sic habet descriptio libri Germ. Augustæ olim excusi.

Restat ut & de alia è Nuce Iuglande vtilitate dicamus, nempe de *Isca*. Sunt autem *Isca* [*ισκα*] ut describit Paulus, spongiosa quædam corpora in Quercubus & Nucum regiarum arboribus nascuntia, quæ Barbari magis in vsu habent. His inter cætera cauteriorum genera vsos fuisse Antiquos, idem Paulus testatur, quando in longis stomachi defluxionibus ad imprimendum cauterium supra os ventriculi, non ferramentis, sed *Isca* appellatis uti voluerunt. Eisdem accensas hydropicis quoque super stomachum, iecur, lienem, & umbilicum imposuerunt, quinque crustas adhibentes. Quomodo autem *Isca* ad vitionem vterentur sic demonstrat Cæl. Aurelianus. Alii fungos ligneos inferiūs ac superiūs angustos formantes patientibus apponunt locis, quos summitate accensos sinunt concremari, donec cinerescant, atque spontè decidunt. Id hodie imitantes Turcæ farmentum vitis bene aridum parti malè affectæ applicant, & summitatem eius accendunt.

An verò rectè Hermol. medullam appellauerit, ex dictis facile lector indicabit. Sic enim scribit: medulla nucis quæ in ligno ipso continetur, *Isca* dicitur *Ætio*: fortè, ut alia multa, quoque deprauatè à Latinis id acceptum, quali *escia*, quoniam igniario & cauterio quoque sit Medicis. Et paulò post: Fomites ex Nuce Mnestor optimas fieri cum dixit, de Iuglandis videtur intellexisse. Eius imitatione Cornarus quoque *ισκας* medullam Nucis arboris non satis rectè veruisse videtur.

Eisdem Hip. nostro quidem iudicio Fungos videtur appellare, dum hæc tradit.

Καὶ τοὺς αὐτὸν, τὰ μὲν ἐσώδεα μυκήσι, τὰ δὲ σαρκώδεα, &c.

Bayrus ad denigrandos capillos, fungos, inquit, nucis combure, & in oleo solue & vnge. In Germania creber est vsus Fungorum nucum sicuti & Montbelgardi: solent enim qui sclopetis iaculantur eorum segmentis sapiūs uti ad conseruandum ignem: ex his contusis & suo modo præparatis donec sint molles & spongiis penè similes, fiunt ignis fomites, qui faciliè excipiunt ignem, qui ferro & lapide excutitur: *Σύνδελ* vocant Germani. Fungos integros ponunt, supra lintheamina cum lixiuio mundantur, vel cum aqua & cinere præparant, deinde in partes secant, & apponunt bombardæ, meliores sunt, quàm funiculi præparati. Audiuius Germanos in carbones reducere & præparare, ac modo dicto ad bombardas uti.

Claudamus Iuglandis historiam coronidis loco hac quæstione. Quærit Arist. cur noces tostæ, re-

frigeratæ deteriores reddantur, rursus calefactæ meliores. Quod in refrigeratis succus accrescat, & constet, tepesfactus verò dilabatur. Etenim suauitas non nisi per succum percipi potest.

CARYA, SEV NVX EVBOICA THEOPHRASTI.

CAP. II.

Evboica Nucis historia cum sit obscura, cogimur Lectoribus omnia proponere, quæ Theophrastus & Interpretes de eâ scripserunt, ut facilius ad eius cognitionem peruenire possint. Is igitur hist. lib. 5. cap. 7. scribit: τὸ δὲ τῆς Εὐβοικῆς καρυίας [Iuglandis Gaza, Plin. Castaneæ, Dalech.] lignum frangi se sonitu pronuntiat: est enim vel eius materies ampla, vsusque ad opus tectorium, ita ut præsentire homines possint, quod & in Andandro accidisse, omnèque è balneis terrefactos profugisse traditum est. Sed hoc in loco (inquit Scalig.) Theodorus Plinium secutus omisit cognomen *Εὐβοικῆς*, malè: namque si non addas: non erunt necessaria verba illa *Γίνταται δὲ μέγα*. Vulgaris Iuglandis nostratis non erat opus magnitudinem indicare. Lego *Ἰσσοῖ*. Plinius etiam aliter scribit, τὸ γίνταται μέγα. Fiunt ex eatrabes. *καὶ τὸ δὲ ἴσσοι*. Quod alibi *ἐπὶ Ἰσσοῖ*. Theodorus ad opus tectorium malè. Vides apud Vitruuium, quid sit tectorium opus, quid trullisatio. Plinius simplicissimè: firmissima in tectum. Et hæc Scaliger, Cuius argumenti vim nondum intelligimus: cur non erat opus Iuglandis nostratis magnitudinem indicare, an quia Theophrasto vulgaris sit? si ita, quoniam nomine fuit vulgaris? fortè autem nomine Euboicæ nucis fuit vulgaris, nec adhuc videmus, quid impediat, aut cur Plinio repugnemus? non tamen asserimus, quandoquidem peculiarem arborem magnam Scaliger dicit, sed non qualem *Εὐβοικῆς καρυίας* [pergit Theoph. lib. 5. cap. 8.] vtilis ad rem edificatoriam, tum subdilem, tum obruendam sub terram: durat enim immunis putredine, quinimò omnium præcipua operi subterraneo redditur. Et cap. 10. Quibusdam operibus molliores carbones expeti solent, ceu ferreis metallis, τῆς καρυίας τῆς Εὐβοικῆς [Iuglandis Gaza] cum iam exarserit. Theodorus omisit *Εὐβοικῆς*, sicut sæpè hætenus. Scalig. legit *δὲ τῆς ἴσσοι*. Nam hoc tractat, quem ad vsum οἱ μαλακώτεροι experuntur. Natales nunc quod concernit, Solum, ut apud Theoph. lib. 3. de caus. cap. 7. videre est, nuci Euboicæ, opacum atque roscidum conuenit. Nec non & ad flatus loca situm commodè obtinere non parum prodesse animaduertimus, quamobrem id quoque considerandum est. Prorsus omnia locum spiritus placidi querunt: etenim alimenta locis eiusmodi meliora, fructusque maturiores præbentur. Ventosum & inquietum nulla penè arbor humana persequitur. Paruæ namque detortæ, exiguæque proueniunt ex flatuum ictu. Quibusdam etiam syluestribus, locus eiusmodi nocet. Fructus enim suos perficere nequeunt, sicut de nuce Euboica quoque narrant ad florem vsque tantummodò proficisci, cum illæ, quæ locis tranquillissimis stant, ampla incrementa suscipere, fecundissimæque euadere possint. Omnino enim [quod sæpenumerò diximus] temperiem suæ naturæ conuenientem, omnia desiderare videntur: pariter in cæteris rebus, & in mutationibus æris. Sed fortasse sunt etiam, quæ locorum propria poni debeant: quip-

Euboica carya.

Lignum sonans.

Gazant.

Scaliger præb.

Duratio.

Carbone.

Locus.

Flos.

pe cum singula (vbi retulimus) diuersa secundum materiam habeant: non solum, quod eandem meliorem: deterioreme possideant, verum etiam quod ferant, vt Tmolus, Olympusque Mysius Nucem, & Castaneam [καρύον & διοσβάλανον, puto legendum καρύαν.] plurimam ferunt. In Eubœa verò, & circa Magnesium Euboicæ, (Ἀβοϊκῆ, πολλὰ. Peculiaris arbor, vnde & cognomen, Scal.) multæ quidem habentur, & reliquis autem nulla.

Fossio
Sti-
lis.

Ceterum fossionem huic quoque vtilem esse, ostendit Theophrast. lib. 3. caus. cap. 14. his verbis: Fossio omnibus prodest: tollit enim quæ impediunt, vel auferant pabulum, ipsumque solum humectius atque suspensius reddit: Ad hæc aer humo permixtus (permisceatur enim necesse est, cum terra agitur) præbet vaporatum quendam humorem, atque alimonium efficit. Quocirca solum squalidum atque siticulosum, fodere, agitareque sæpe oportet. Palustribus quoque, vlginosisque fossio prodest: quanquam mirum appareat, solis inter se aduersis curam eandem posse conducere. Verum nihil mirandum id est: alterum enim siccit, alterum humefacit, scilicet cum vtrumque contrario adiuuari desideret. Alimento autem meliori, vberiori que, cum ipsæ arbores vigent, fructus meliores creantur. Nam & nuclei minores, & eorum quæ ligno crustæ teguntur, vt Nucis Euboicæ, tegmina tenuiora, inestina verò ampliora vti que fiunt: quippe omnino alimentum copia humefacit pulpamque auget fructus. Quas ob res ratione sic euenit, quod si reliqua quoque adsit cultura, magis magisque ampliores, suauioresque fructus perficiuntur, quoniam & plus alimentum, & amplior excoctio foret. Nunc semen (quod autore eodem, hist. lib. 1. c. 18.) postremum in omnibus est, humoremque atque calorem insitum in se habet: qui cum defierint, infœcundum relinquitur) quorundam protinus post tegmen ambiens subest, vt Palmæ, Nucis Amygdalæ: quibus ambientia plura vti que sunt, ceu Palmæ: quibusdam caro, & nucleus interiacent, vt Oleæ, Pruni, aliorumque.

Nux
Eu-
boicæ.

Semen.

Pulcherrima hîc de semine contemplatio, quæque mereatur esse pars nostrorum (inquit Scalig.) librorum, quos ad hanc materiam, multis laboribus digessimus numero septem. Ait Theophrastus, in omni semine & humorem, & calorem esse: diuina vox. Altera materia est: altera aut forma, aut formæ assecla, atque instrumentum. Alterum est principium actionis, cum proportionem ad materiam: alterum passionis ad formellam.

ὅτι ἐκλειπόντων. Deficientibus calore, & humore, semina sterile scere, sicut & oua intelligemus: etiā verò alterutro tantum deficiente. Theodorus defierint. At defuit, quod fuit. Philosophus autem hîc profundius sentiat, vt non solum calor, qui fuerit, abeat: verum etiam, qui esse debeat non adsit, sed defuit, vt in ouis lypenemiis: cum abeat calor & corrumpitur, ἐκπνέει dicitur alibi à Theophrasto: tunc definit: in principiis constitutionis, si non insit: deest, non definit. δυνάμει vniuersalius, quam ἐκλειπόντων. Sed & hæc verba [καὶ ἡ δὲ ἄνθρωπος το σπέρμα μὲν τὸ πείρειται] excitabant contemplationem iudicii non vulgaris. Sic enim dicit. Ἀβύς. Statim, inquit, sub tegmine est semen in quibusdam. In aliis autem μετὰ, scilicet tegminis & seminis, est caro, & testa. Igitur opponit τὸ μετὰ τῷ Ἀβύς. At videamus exempla μετὰ. Oliuam ponit, & Prunum, rectissime. Inter nucleum enim & cutem interest caro, & testa. Videamus exempla μετὰ. Palmulam ponit & Iuglandem, & Amygdalum: quasi verò non habeat

cutem Iuglans: deinde carnem, tum autem testā. Theophrast. Nam quid est πυρήν in Pruno, quod non sit in Amygdalo? Neque enim semen est ipsa testa, sed quod intus. Quid quod etiam aliquid aliud præterea habet Palmula? quippe membranam inter os & carnem. Quid quod ipse, cum dicit, Ἀβύς, sibi contradicit, atque ait: πλείον δὲ τυπὸν τὰ ἐμπεριέχοντα, ὥς τὰ φόνικα. Postremò in vtrâque diuisione est, & Palmula, & Oliua. Vtrâque cum carne esculenta, vtrâque cum cute, vtrâque cum testa nucleum operiente. Theodorus καρύον, ἀμυγδαλῆς. Nucis Amygdalæ: verum minus cautè. Nam Amygdalum quoque nux est: melius Iuglandis. πυρήν Plinius item nucleum vocat, qui nucis vicem gerat. Nuculam nos excogitauerimus: vt nucleus, quod intus esset esculentum tantum significaret. Est autem valde æquiuocum nomen πυρήν, si & Oliuæ nuculam significet, & ligneum Punici acini, intra quod nihil aut est, aut non apparet.

Sed quid hæc moramur, ad negotium propius accedamus institutum, Arborum (pergit Theophrast.) nulla semine nudo, sed aut carne obducto, aut cute, aut crusta τὰ μὲν σπέρματι τοῖς, δὲ μετὰ τὴν δὲ ἐκλειπόντων) ceu Glans, & Euboicum: aut ligno, ceu Amygdala & Nux: nullum in vasculo semen arboris est, nisi conum vasculum diuixeris, quod absolui de fructibus potest. Semina ipsa quibusdam protinus carnosa, seu illa, quæ nucum, & glandium genere comprehenduntur. Quibusdam caro in nucleo est, ceu Oliuæ, Lauro, & aliis. Sed quid ad hæc Scaliger. ἡ σαρξ, ἡ δὲ μετὰ αὐτὴν carne semen obducitur, aut cute, ne intellige carnem solā, etenim ipsa quoque cute ambitur, ne intellige cutem aliter, quàm solam. Cutis naturam diuidit in duo, sic: τὰ μὲν σπέρματι τοῖς, τὰ δὲ ἐκλειπόντων. Quid sit σπέρματι τοῖς: haud satis percipio. Theodorus vertit crusta, vt sit δερματὶς, sanè placet: verum contextus non placet. Sic enim scribit, aut cute, aut crusta. Igitur non videtur diuidere τὸ δερματὶς in crustaceum, & ἐκλειπόντων, at Theophrastus diuidit. Sic ego diuiderem, extimum operimentum, in cutem, membranam, corium, lignum, testam, os. Cutis est, in frumento: membrana in acino Punici: corium, in Castanea: lignum, in Iuglande: testa in glande: os, in Pistacio. Notabis diligentius, si pro σπέρματι τοῖς, legas, δερματὶς, non conuenire exempla de glande. Etiam illud animaduertes Ἀβοϊκῆν hîc distingui τὸ καρύον tanquam diuersum ab Iuglande. Itaque in 4. hist. Euboicas arbores etiam in Magnesia oriri, pro narratione minimè vulgari posuit: vt intelligas errorem Theodori, qui in 5. nec semel, Ἀβοϊκῆν, nucem pro Iuglande est interpretatus, dum Plinii auctoritatem nimis securus famæ sequitur. Διὰ τὸ χωρίζεσθαι τὴν καρπὸν Theodorus, quod absolui de fructibus potest. Non intelligo quid velint sibi verba hæc: at Græca ita interpretor: χωρίζεσθαι τὴν καρπὸν: à natura fructuum segregari. αὐτὰ δὲ τὰ σπέρματα. Semina, inquit, protinus quædam carne, exempla ponit. Quæ in nucum: aut glandium genere censentur: alia, inquit, ἐν πυρήνι ἔχει τὸ σπέρμα: intra nuculam carnem habet, vt Oliua. Quæ diligentius quidem sunt notanda. Apertâ namque glandis crustâ, protinus caro inuenitur: & non absimili modo, Oliua nucleo aperto statim carnem habet seminalem. Videtur differentia: quia Oliuæ nucleus esculentâ obducitur carne: idcirco dixit Ἀβύς, hoc sic apparetur, vt potest. Nam sanè alterum exemplum videtur laborare: ait enim Iuglandem habere statim carnem seminalem. At enim verò eadem sede & Iuglans habet.

Theoph.
lectio

Euboicum
distingui-
tur à Ca-
ryo.

Græca nō

Glans.
Oliuæ nu-
cleus.

Iuglandis

bet & Oliua. In vtraque primo æquè loco est caro, quanquam diuerso vsu. Verùm id nunc non disputatur: sed de sede, atque ordine inter se, & medullæ seminalis, & integumentorum: deinde est nucleus, tum pulpa. Præterea nulla ratione conuenit exemplum baccae Lauri, cum Oliua. Habet enim cuticulam Oliua, quæ à carne non abscedit: habet carnem: habet os: postremò intus medullam seminalem pusillam: at Lauri bacca os nullum, *νυλὴ* nullum. Sed primum, atque extimum, corium, deinde membranam, intra quam caro firma ac solida: qualis Castaneæ. Ea est bipartita nihil intra se continens, tantum ad verticem ligulam habet Castaneæ modo, quam ligulam vulgus germen vocat. *Huc vsque Scalig.*

Cæterò apud Theoph. nos per *καρύον* intelligimus Auellanam, quamvis Scal. Iuglandem interpretetur, magna liquidem similitudo Auellanae & Glandium. Per Euboicam autem Iuglandem potius aliter, quam Scalig. nec videmus, quod repugnet, lignosum est eius putamen: cur potius lignum sit in glande, quam in Castanea, ut scribit Scaliger, aut cur Glandis putamen non sit etiam corium, aut dici possit, non intelligimus: Nec etiam illud cur in Iuglande testa, & non etiam in Pistacio: Si de Pistacio os dici potest, poterit etiam de Iuglande, utrisque est aliud tegumentum aut putamen carneum. Quidam porrò *καρύον* & *βειζόν* interpretantur Castaneam, ut Athenæus, quod idem faciunt, qui eum sequuntur, inter quos Rob. Const. qui ait Athenæum cœlum miscere mari, Plinium & Gazam erroris accusat, qui Iuglandem interpretati sint, eorum tamen opinio melius nobis placet. Constantini verba recitabimus cap. de Castanea lib. 7.

NUX INDICA NON BIFORIS IUGLANDI SIMILIS.

CAP. III.

Descriptio

A Duchitur quidam fructus ex Occidentis, aded Nuci Iuglandi similis, ut nondum inspectum, sæpius putauerimus Nucem Iuglandem esse: sed effracto, caro fuit vesca, intus albida, Castaneæ sapore, nullis distincta nucleis: putamine & testa vtraque crassiore, quam Nucis Iuglandis. Hunc Rocellæ sibi dono datum à D. Launæo Medico, Lob. & Penæ obseruationi debet posteritas, donec quid certius de ea resciscamus.

GENIPAT AMERICAE FRUCTVS TINCTORIVS: ET ALIVS EDVLIS.

CAP. IV.

Descriptio

Genipat dictum fructum incolis Americanis, Gauthore Theueto magni faciunt, non quia edulis, sed propter vsum eius ad tincturam corporis. Hi magnitudine & colore nostris Persicis similes, in ramorum extremis nascuntur, sibi mutuo incumbentibus, miranda quadam ratione. Folia Iuglandis similia sunt. Fructus huius arboris succo Americani vniuersum corpus inficiunt, hoc modo. Miseri illi & bruti homines cum succum ex hoc fructu aliter exprimere nesciant, illum mandunt, ac si voraturi essent, deinde ore reiciunt, & manibus veluti spongiam exprimunt, ut succum emittat, qui admodum limpidus est. Profectum igitur illi ad stragem aliquam edent.

Tom. I.

dam, aut ad inuisendos amicos, aut ad solemne aliquod, totum corpus hoc liquore madefaciunt. *Corporis tinctura.* Is quò magis in corpore exsiccat, eò magis natiuum colorem acquirit, qui vix verbis exprimi potest: est enim quodammodo inter nigrum & cœruleum, siue eum colorem, qui vulgò azurus dicitur, medius. Hoc insecti Barbari incedunt, non minùs ornatos sese existimantes, quam nos nostris coccineis, aut holosericeis vestimentis. In America reperitur & alia arbor *Genipat* dicta, fructu multò maiore, eoque eduli.

IVNIPAPPEEYWA BRASILIAE

NORVM NVCVM FOLIIS SI-
ue Genipat.

CAP. V.

Arboris ramulum [inquit Clus. Exot.] foliis Nucum cū *Nucum folia* fructu, Francofurti ad Ma-
num accepibam anno restauratæ salutis humanæ 1591. Londino missum à Richardo Garth, quem illud in tabella exprimebam curabam, & eius iconem cū historia lectoris oculis proponerem. Mittebatur autem Juniperi *Juniperus Brasiliensis* appellatione, quæ vox

statim mihi suspicionem iniecit, illius arboris esse posse, quam Brasilienses *Junipappeywa* nominant, teste Iano Stadio Hefso, qui apud *Toppius Inbatio* nouem & amplius mensibus captiuus fuerat, demumque non sine Dei benignitate anno 1545. liberatus est: Theuetus & eum sequutus Leri-
us, corruptè *Genipat* nomen indiderunt. Huius porrò præmansu deinde expressi succo, Brasilienses corpus atro colore inficiunt. Is autem quem accipiebam, mediocris mali magnitudine erat, orbicularis penè formæ, supernâ parte, paulò planior, & veluti exigua coronâ insignitus, denso cortice, & [quia resiccatus] duro, exterius rugoso, & sulco colore, internè læui & spadiceo: tota pulpa quasi in massulam contracta erat ob siccitatem, plurimæque grana continebat simul iuncta, quemadmodum in stramonio conspiciuntur, plana, nigra, rugosa. Ipsam autem pul-
pam, licet vetustam & prorsus exsuccam, paululum tamen præmansam, nigro colore inficere, & valde acidi saporis esse deprehendebam. Summo porrò ramulo terni aut quaterni fructus inhaerere videbatur. Sed & ipse Theuetus suo *Genipat* plures fructus extremis ramis coniunctim nascentes tribuit, & Iuglandis folia, quorum Stadius non meminit, ut apparebit ex vtriusque descriptione, reponenda in Peregrinarum Plantarum Historia ex variis Neotericis Authoribus, qui suas peregrinationes descripserunt, à me, Deo concedente, concinnanda & in lucem producenda.

Cæterum, an etiam *Xagua*, cuius Oquiedus c. 5.

Y

lib. 8. Prime partis Generalis & Naturalis Historiæ meminit? Certè easdem facultates suæ Xagux tribuit.

MACOCQVER VIRGINENSIVM.

Descriptio

Londino ad me, in fit Clusius exot. mittebat, anno 1591. Iac. Guaretus fructum ex VVingandæ caou Prouincia, quam Angli [à quibus primum obseruata] Virginiam nuncuparunt, relatum. Erat autem prorsus orbiculari formâ, quatuor vnciarum diametro, cortice duro præditus, foris laui & subfusco, internè nigra membranâ inducto, perquam sparsæ quadam fibræ à

pediculo ad summum: continebat verò pulpam nigram [quia non recens sed siccus & vetustus] acidique & quodammodo salis saporis, in qua plurima granâ inuoluta, subfusci coloris, plana, & cordis [ut vulgò pingitur formam referentia, medullâ albicante prædita. Quum porro hic fructus ex Virginia relatus esse dicatur, facile mihi persuaderi sinam illum esse, quem eius regionis incolæ *Macocquer* appellant, & [magno aliquo periculo liberati, vel bello defuncti, in lætitiæ signum structo igni, assidentes] pulpâ seminibusque exemptis, implent lapillis aut crassioribus quibusdam granis, ut maiorem strepitum agitatus & commotus edat, bacilloque aptantes manu tenet, perinde ac Brasiliiani suum *Tamaracâ*, sed nullis pennis ornant.

Tamaracâ

Similem deinde anno 1602. à Christi natiuitate, conspicebam apud eruditissimum Iuuenem Ioannem de Laet Ioan. F. qui illo anno Amstelredami redemerat ab iis qui in varias provincias nauigant. Orbicularis verò formæ non erat, ut meus, sed paulò oblongior, fusco colore præditus, qui me præfente, apertus nigram pulpam superioris pulpæ prorsus similem, quâ grana, alterius granis non dissimilia, erant inuoluta, continere deprehendebatur. Caterùm hic fructus non valdè dissimilis videtur *Higuero* tetrasyllabo Ferdinandi Ouiedi.

Higuero

Conferant lectores historiam huius *Macocquer* cum Arboris *Iunipapeeyuna* Brasilianorum Clusii paulò antè dicta, comperient in iconibus & descriptionibus plaræque conuenire.

IUNIPAPPEEYVÆ SIMILIS PENE FRUCTVS ORBICULARIS IN quo semina Staphisagria similia.

Descriptio

Orbicularis penè fructus è Brasilia ut referebat Paludanus, allatus: forma non valdè dissimilis *Iunipapeeyuna* Brasilianorum, teneriore tamen cortice, præditus, & superna parte planus,

atq; quodam modo in tenerum vmbilicum desinens: continebat autem interna parte multa semina rugosa, Staphisagriae seminibus non dissimilia, nucleum continentia in binas partes diuisum: pediculus cui inhærebat, triuncialis longitudinis. Clus. Exot. lib. 2. c. 7.

IUNIPAPPEEYVÆ ALIVS SIMILIS FRUCTVS.

Referebat Clus. Exot. lib. 2. cap. 17. à Richardo Garth. Londino missus fructus receptus è Brasilia, prorsus contractus, ut eius forma dignosci nequiret: nullum nomen additum: putaminis fragmenta satis fragilia erant, foris & cineracei ex fusco coloris, internè nigri, pulpa rugosa & in vnum coacta, nigra, quæ gustata, acidi saporis deprehendebatur, & nigro colore inficiens, non secus quàm *Iunipapeeyuna* Brasilianorum: huius tamen cortex *Iunipapeeyuna* cortice fragilior, & in huius pulpa nulla semina obseruabam, quemadmodum in illius fructu.

Descriptio

Acidus pulpa gustus.

ARBOR VINIFERA, COVTON, IUGLANDI SIMILIS.

CAP. VI.

Mirabilis est arbor, quam Thevetus Americæ suæ cap. 80. sic describit. In Canada prouenit arbor crassitudine & figura similis Iuglandi, cuius vsus diu incognitus mansit, donec quidam excindendo arborem obseruauit fluere succum boni & lapidi saporis, qualis optimi vini Aureliensis, aut Beaunienfis: ita iudicarunt noster capitaneus & alii nobiles, qui eum comitabantur: Eius succi subito collegerunt quatuor aut quinque magnas amphoras: suo idiomate hanc arborem vocant *Couton*.

Iuglandi similis. Vinosus succus. Couton arbor.

LIGNVM COPA-V SIMILE IUGLANDIS LIGNO.

CAP. VII.

Scribit Leri in Brasilia prouenire lignum, quod nominant *Copa-u*: cuius arbor similis quodammodo Iuglandi, non tamen nuces ferens. Asseres, uti vidi pro vtensilibus, adaptati, easdem cum Iuglande venas siue fibras habent.

ARBOR TINCTORIA.

CAP. VIII.

Autor est, Thevetus inter arbores in Regno Senegæ, ubi Aethiopes degunt, arborem esse: glandiferarum nostrarum crassitudine, fructu ferentem Dactylis parem, ex cuius nucleo oleum exprimitur miris virtutibus præditum. Aquæ permistum, croceo colore planè inficit, quo tingunt pocula, ac pileos quosdam ex Iunci, vel orizæ paleis contextos. Præterea id oleum odore est Violæ Martiæ, olei nostri sapore. Quamobrem multi pisces, orizam, aliisque cibos eo condiunt.

PENQ:

PENOABSOV ARBOR AMERI-

CANA.

CAP. IX.

Descriptio **E**st & in America, eodem teste, arbor Penob-
sou dicta, cortice odoris planè admirandi, fo-
liis Portulacæ, valdè spissis, perpetuè virentibus.
Pomiformis Gene- Fructus edit magnos, grandioris Pomi magnitu-
num. dine, orbiculatos, pilæ luforiæ modo, minimè e-
dules, imò venenatos. Singuli tenas Nuces intus
habent, Amygdalis nostris similes, nisi quòd la-
tiusculæ sunt, & magis compressæ, in singulis
Vlus. singuli nuclei conduntur. Hi ad sananda vulnera
Ad Gulne- mirificè profunt, quibus etiam vtuntur Barbari
ra sagitta- sagittis icti, aut quouis alio modo in præliis vul-
rum. nerati, ex his contusis oleum exprimentes ru-
Oleum fum, eoque vulnera illinentes.

NVX COVLCOVL.

CAP. X.

Descriptio **C**onstantinopoli, authore Bellonio, vendun-
Parua tur Nuces duos pugnos crasse, quibus care-
grandi. mus, quæ plenæ sunt paruis granis elui bonis, A-
uellanarum modo dulces, Coulcoul vocant, id est,
Nuces Coulcoul. Qualebenus lib. 3. epist. Matth.
de plantis peregrinis Constantinopoli missis. De
Hebulden. Coulcoul & Hebulden, inquit, nihil dum certi
intelligere potui, nisi quòd Coulcoul quibuldam
in delitiis sint, præsertim quando recentes ex A-
gypto aduehuntur. Matth. respondens Qualece-
beno scribit, Nucleus quem Coulcoul & Hebulden
appellas, est arboris quæ Staphylodendron ap-
Staphylo- pellatur. Ex quibus patet Matth. sententiam mul-
dendron. titim dissidere à Bellonii: notandum quoque Bel-
lonium scribere Constantinopoli vendi semina
Matth. not. Hebulden, quibus nos non vtimur: separat au-
tem ea à Coulcoul. Nec etiam Qualebenus vi-
detur idem dicere Coulcoul & Hebulden: de iis
plura nunc non occurrunt nobis scribenda.

NVX AROMATICA, VVLGO

MOSCHATA.

CAP. XI.

Descrip.

Post Iuglan-
dem Aro-
maticam dici conue-
niat. Nam & ge-
neris nomen, &
triplex cum illa
inuolucrum cõ-
mune habet: &
folia huius à nō-
nullis dicuntur
esse Iuglandis si-
milis, vt taceamus
has conditas cum
istis ab in-
stitoribus fre-
quenter adulterari.
Adde quod
exterius eius pu-
tamen viridi Iu-
glandis simile di-
catur.

Quam porro

Tom. I.

maximè generum sunt Nuces moschata: vnum fi-
gura Oliuari, alterum longius minusque rotun-
dum. Vtrumlibet verò genus, prout conditum
adfertur, Persicam malum mediocrem æquat:
primùmque puluinato integitur, Iuglandis vel
Persici in morem, calyce: huic subest mediocris
crassitudinis putamen seu cortex lignosus, nullo
nec sapore nec odore, intus cinereus, foris ex ni-
gro spadiceus, valleculis hinc inde depressis inæ-
qualis, quas extimo & huic iam dicto cortici in-
teriecta Macis dicta explet, reticulato plexu cer-
tis locis, durum illum corticem obuolvens, perti-
naciùs circa pediculum adhærens, alioqui liber
& incubitu duntaxat leui appressus facili negotio
auellendus, coloris ex rubro flauescens, saporis
iucundissimi aromatici, acriusculi cum amarore
quodam, velut oleagineum quandam punctura
remittens, quem & acu punctus reddit nucleus,
quem vulgò omnes Nucem moschatam, eruditi ve-
rò etiam totius nomine nucem myristicam voca-
tam, oliuæ magnitudine, vel paulò lon-
gior, Dactylum tam figura quàm magnitudine
referens, [longas appellant mares: oliuæ scemi-
nas,] coloris ferè cinerei extrinsecus & rugosus, fa-
milla, spadiceis & ex fluo albicantibus venis vndatim,
vel sine vilo ordine hinc inde discurrentibus, sub-
stantiâ solidâ. Sed in pila fragili, nec difficulter
in frustula dissiliens, sapore & odore aromati-
co & subadstringente.

Author est Garcias, arborem quæ Myristicam
Nucem & Macim profert, Piri esse magnitudine,
foliis eiusdem, sed breuioribus & subrotundis,
seu veriùs Persicæ malo haud absumilem, breuioribus
tamen foliis. Fructum ferè, duro cortice
munitum, quo per maturitatem dehiscens, cal-
ycem echinatum, qui Castaneas amplectun-
tur modo, macis appareat. Verùm in iis, quæ
nostro orbi conditæ importantur, non obseruauimus
echinum Castaneæ, sed Persici puluinatum
calycem, vt iam dicebamus. Reperitur, sed ra-
riùs, gemellus quoque nucleus, facie interiore,
quæ se ambo nuclei tangunt, compressum, exter-
nè gibbosus, qualem & nos inter Exotica nostra
naturalia reconditum habemus.

Porro videtur nux moschata καριόφυλλον esse apud
Theoph. Scimus alios existimare, Comacum esse
Gariophyllos, de quibus suo loco. Nobis plausibili-
us videtur, esse nucem aromaticam, quia fru-
ctum dicit. Verba Theoph. sunt: τὸ δ' ἄλλα πάλαι
τὰ ἑσπερία, εἰς τοὺς τὰ ἀρώματα χρωμένους, τὰ μὲν ἐν ἰνδῶν
καίματι, καὶ ἐν ἐπὶ θάλατταν καταπέμπεται, τὰ δ' ἐν
ἀρβύλαις, εἰς τὸν ποταμὸν τῶν ἐν ἀνατολῇ, καὶ τῇ κασίᾳ, καὶ καίματι.
ἔπειτα δ' ἐν τῇ καίματι, καὶ τῇ κασίᾳ, καὶ καίματι.
εἰς τὰ σπυδαῖα τὰ τῶν μύρων. Sed δ' ἔπειτα superfluum
censemus, & legendum post καίματι, τὰ δ' ἐν ἀνατολῇ
ἐν: in quem modum etiam Gaza legit atque con-
uertit, hoc sensu: Cetera autem odorata, quibus
ad vnguentorum confectiones odoras vtuntur,
quædam ex India aduehuntur, ac inde transmi-
tuntur ad mare: quædam ex Arabia, vt. Cinamo-
mum, Cassia, Comacum, atque hunc diuersum
fructum esse, quem vnguentis sumptuosissimis
permiscere solent. Vides ipsum Comacum aper-
tè appellare fructum: Gariophylli propriè sunt
flores. Vnguentis etiam commodior nux mos-
chata, immò expressus eius liquor per se ipsa vn-
guentum est, vt his notis Theophrasti Comaco
apprinè competat.

Eundem Cinnamum & Caryopon esse cen-
semus apud Plinium, nisi fortè Comacum quoque
legendum sit. Chiffletius sanè, vir doctissimus &
& amicus noster singularis iam dudum Comacum

legit apud Plin. pro Caryopon, ut Dal. quoque
 obseruauit. Sic autem ait Plin. In Syria gignitur
 & Cinnamum, quod Caryopon appellant. Hic
 est succus nuci expressus, multum à surculo veri
 cinnami differens, vicinam tamen gratia. Pretium
 in libras asses quadraginta. Vt etiam Theophra-
 sto clarius nucem nostram moschatam Plinius infi-
 nuasse videatur. Nucem manifestè dicit, Caryo-
 pon succum ei expressum: quod oleum dicere
 possis, etiamnum hodiè lautioribus Pharmaco-
 pœis, pro delicatiorib⁹ exprimi solitū, quod mox
 in vnguenti cōsistentiā concreuit. Reliqua quo-
 q; non repugnant: nam & vicinam Cinnamo gra-
 tiam habet, & ab eo tamen plurimum differt.
 Maffeus autor in hist. Ind. Ad Bandam ditionis
 Molucarum vicinas aliquot insulas totius orbis
 terrarum solas [quod constat] spontè, lautiores
 in epulas & medicamenta mortalium, ex vna ea-
 demque arbore Nucem myristicam & Macim pro-
 gignere. Arbor [addit] Plinius ad Pyri similitu-
 dinem accedit: fructus Mala Persica quadante-
 nus imitatur: floret quo tempore ibidem alia
 quoque plantæ & herbæ variū generis: è quibus
 vniversis mirificus odor, incomparabilis cuius-
 dam suauitatis existit. Vbi desloruit maturefcens
 pomum, paulatim è vitidi, tum cœruleas luteas-
 que, tum purpureas & igneas transit in maculas,
 quales in arcu cœlesti: atque eo ipso tempore
 Pittaci & alia aues eximia pulchritudinis ad gra-
 tissimum sibi pascum aduolantes augent oblecta-
 tionem, cum folia & fructus & alites ipsa variis
 colorum picturis in certamen vique luxurient.
 Lud. Rom. Nuci Mosch. historiam sequentibus
 tradit: Ministic nuci caudex Persico caudici simi-
 lis, ramos foliaque consimilia producit, verum
 nonnihil angustiora: priusquam puces huiusmo-
 di percoquant, sepius arborem mastix florentis
 Rosæ instat: & vbi nux percoxerit, mastix eam
 complectitur. Ex quibus sanè verbis apparet
 Ludouico Romano non bene cognitum fuisse
 Macis crescendi modum, quem malè vocat Ma-
 sticen: non floret Rosæ instar, latet enim sub
 pulpa: fortè olim Matthioli ex Lud. Rom. de-
 scriptione curatur concinnandam suā iconem. M.
 Fumei in hist. gen. Ind. Gallicè conscripta Moscha-
 tam arborem similem Quercui facit, ferentem
 Nuces ut Glandes, aut more Dactylorum, quæ ha-
 beant Macim. Sed bonus ille vir de arbore sibi
 incognita, neque visa scribens, adiecit quæ omi-
 bus qui de ea tradunt, ignota sunt atque inaudi-
 ta, ne dum visa, nempe Quercui similem esse.
 E contra, & rectius Maximil. Transylu. de Mo-
 luc. insulis, Nuci Myristicæ arborem proceram,
 amplamque esse dicit, eique, quæ Nucem Iuglan-
 dem ferat, admodum similem. Neque hanc Nu-
 cem aliter, quam Iuglandem produci,
 gemino protectam operimento, puluinati
 primam calycis, sub hoc tenuem membranā,
 quæ reticulatim nucem amplectatur. Hanc nos
 Muscata florem, (inquit is,) Hispani Macim vo-
 cant. Alterum operimentum, ligneum esse pu-
 tamē, ut Auellanz, cui ipsa nux insit Muscata.
 quæ quoniam ἀρωματικόν, μυροειδές, μυροειδὲς quidam
 Græcè vocant: alii etiam μυροειδὲς. Sed nun-
 quid Dioscor. incognita fuit Nux moschata? Fuit:
 nihil enim de ea scripsit: scribit quidem de Mace-
 renon de palliolo huius, seu cuticula foliaceā,
 Macis dicto, à quo Macer haud parum diuersus.
 Auc. Giouziban, Nux muschata. Serap. Ieuzba-
 ue vel Iusbaque, id est Nux muschata. Item Bis-
 bese, id est, Macis. Isaac Eben amram: Est cortex
 Nuci Muscate, qui est supra corticem crassum in-

utilem: fructus qui utilis, nominatur in Orien-
 te Adaches. Hermol. Nux odorata, quam Græci
 modò Caryon myristicon appellant, hoc est, Nu-
 cem vnguentariam, quæ sanè diuersa à Glande
 vnguentaria. Moschocarion, teste Ruell. à Græ-
 cis recentioribus dictum, Latinis occasionem de-
 dit, ut eius imitatione Nucem moschatam nomi-
 narent: ea membranoso primū vestitur calyce,
 foliato, fissili, mox lignoso. Mauritanæ factio-
 nis principes Macis nomine extimam intelligunt
 membranā. Ex quibus Ruell. verbis facile
 patet ei crassiorē & exteriorem corticem carneū
 non fuisse cognitum. Nec intelligimus quid sibi
 velit his verbis, quando ait: Hippocrates Aegy-
 ptia Balani meminit. Sed multum à veritate mihi
 deficere videntur, qui Nucem odoratam, quam
 vulgò dicunt Moschatam, hac glande vnguenta-
 ria comprehendere putent, longè profectò differen-
 tem, & Veteribus, ut existimo, prorsus incogni-
 tam. Aegyptia reliquarum modo ossa non habet
 in balanis. Aluum & menses sistit in vino auste-
 ro, & vulnera agglutinat. ἡδύωρος ἀρωματικὸν Aetio,
 Veteribus ignotum, Syluio: qui ait, historiam eius
 graphicè depingi à Ruellio. In margine: Nux
 moschata vulgò, etiam si moschum non oleat. At
 nobis non videtur graphicè descriptam à Ruel-
 lio, cui non cognitum fuit exterius corpus callo-
 sum, uti patet ex eius descriptione. Tagaultius
 quoque à veritate multum deficere tradit eos, qui
 Nucem odoratam, seu Muscatam vulgò sub Glan-
 de vnguentaria comprehendere putent. Nux Mus-
 cata, id est, ut scribit Cordus, fructus qui totus cum
 ad iustum peruenerit incrementum, Iuglandis, vi-
 ride carnosumque putamen habentis, magnitu-
 dine cernitur, triplici cortice nucleoque compo-
 situs: exterior cortex carnosus cōsistentia, cui sub-
 est tenuior, non continuus, Macis appellatur: eo
 detracto apparet tertius in fusco, purpureus, li-
 gnosus, intra se nucleum continens subrotun-
 dum, oblongum, longitudine vncialē. Sapo-
 rem habet & odorem tenuem, suauiter acrem, iu-
 cundum valdè aromaticum & adstringentem, qui
 Nux muschata vocatur: decorticatus ex India ad-
 fertur. Adferuntur etiam integri fructus, melle
 conditi, quos nuper cœperūt adulterare, eius sin-
 gulis nucleis, viridi Iuglandiū putamini diuiso
 impositis, & rursus composito: qui dolus facile
 deprehenditur mollitia, sapore, & quia diuise
 erant commissuræ. Carnosus enim Moschata nu-
 cis cortex iucundum habet saporem, solidiorem-
 que cōsistentiam: Iuglandis verò austeriorem
 & molliorem. Similiter quoque excipiuntur Li-
 monum & Chebulorum: [quos sic vocant] con-
 ditorum carne, sed hic dolus cōmissuris depre-
 hendendus est, quoniam condita earum caro gustu ferè
 nihil à Nuci moschata carnosio putamine differt.
 Est & Moschata mascula, præcedenti similis, ma-
 ior tamen oblongiorque, figura atque magnitu-
 dine ferè ad vulgares Palmulas accedit, cuius pe-
 ricarpium quale sit, nondum nobis constat. Sa-
 porem habet subacrem, aliquantulum tenuem
 & aromaticum. An Galeno Chrysobalanos, cuius
 meminit lib. de comp. med. loc. 8. cap. 3. in duobus
 pharmacis Asclepiadis stomachicis: vbi ait Chryso-
 balanon esse ex discutientibus & corroboranti-
 bus. Item lib. 9. cap. 4. in medicam. Asclepiadis ad
 Coli affectus præscribitur Chrysobalanos. Glans
 muscata, Bapt. Fiere in carnibus cœnæ. Nux
 quam pigmentarii Moscatam appellant, Platinae
 de honesta volupt. Myristica Nux Scalig. Cornar.
 in Gal. lib. 5. de comp. med. cap. 1. Quæ hodiè
 Nux muscata seu Muschata vocatur, non alterius
 (inquit)

Nux oda-
 rata.
 Caryon
 myrist.
 Moschoca-
 rion.

Ruell.

Balanus
 Aegyptia.

Nux mos-
 chata.

Glans Ae-
 gyptia.
 Caryon
 Aromat.
 Aetio.
 Sylu. ex
 Ruell.

Non esse
 Glandem
 vnguent.
 Cordi de
 scriptio.

Nuces mo-
 schata car-
 data.

Adulteriū.

Ut depre-
 hendatur
 fucus.

Aliud a-
 dulteriū.

Moschata
 mascula.

Chrysoba-
 lanus.

Glans mu-
 scata.

Nux mos-
 cata.

Chrysoba-
lanos.
Corn. putat
Veteribus
incognitam
Nucem
mosch.

[inquit] generis quàm Myrobalanorum Græcorum censendam puto, & fortassis ea est, quæ Chrysobalanos eidem Gal. lib. 3. citati operis appellatur. Neque enim credere sustineo Veteribus ignotam fuisse, in tanta hodie frequentia. Nam quæ ab Arabibus Medicis ei adscribuntur vires, magna ex parte Diosc. *βαλανοῦ μύρε-λιν* tribuit: verum est hæc in suo genere magis aromatica, & stomacho commoda, tum corroborans ac concoctionem iuuans, quod Dioscor. de Balano Myrepfica negasse videtur: *καρποῦ μύρε-λιν*, inquit. Ad olei certè ex ea expressionem reliquis generibus etiam accommodatior videtur. Succum autem ex Balano Myrepfica expressum, olei vicem in vnguentis pretiosis præbuisse Diosc. lib. 4. testatur, & cum in aliis, tum in Amaracino ac Cinnamomino vnguento lib. 1. meminit, idem, velut Plin. quoque facit oleum Balaninum sæpè appellans. Nolo tamen hac parte in hac rerum obscuritate quicquam adseuerantius adstruere. Hæc Cornar.

Chrysoba-
lanos.

At Matthiol. Hodie, inquit, ignorata videtur quæ *χρυσόβαλανος* Græcis vocatur, digerens & corroborans Indicæ Nardi modo, ad Colicos affectus, ventriculi ardores & singultus à Gal. Asclepiadis autoritate commendata. Non desunt è Recentioribus, qui sibi persuadeant Chrysobalanum esse Nucem myristicam: cum tamen plura sint, quæ eorum destruant sententiam, nempe cinereus color, acutus ori sapor, & quod Myristicæ nucis nusquam meminerint Veteres Græci. Nullam huiusce, quod legerim, mentionem fecit Gal. in libris simplicium medicamentorum: id quod argumento esse potest, Gal. ipsum non habuisse compertum, quid esset Chrysobalanus. Verum Matth. rationes nobis non satisfaciunt. Primum quidem certum est, nostram Nucem aromaticam esse cineritio colore: interea tamen nullus (quod equidem sciamus) meminit coloris Chrysobalani, nisi ab etymologia nominis sumatur. Verum quid si non à colore, sed à præstantia aurea Balanus dicatur? Vel quid si propter Macim aurea dicatur, quo fortè obducta visa fuerit ab Asclepiades? Secundò, quid impedit acutus ori sapor, cum dicat Gal. esse ex discutientibus. Tertio, quod Veteres nusquam Myristicæ nucis meminerint, nihil ad rem, nam et si hoc nomine non meminerunt, non sequitur tamen non potuisse meminisse sub nomine Chrysobalani. Quartò, cuius quæso momenti hoc argumentum. Galenum de simpl. non meminisse Chrysobalani, propterea Galenum non habuisse compertum quid esset. Quin potius Galenum existimamus sciuisse quid esset, cum dicat esse ex discutientibus & corroborantibus, quæ sanè in nucem nostram aromatica reperiuntur, & ad eadem nos nostra utamur, ad quæ Asclepiades sua Chrysobalano utebatur, ut videre est ex facultatibus Nucis moschatæ attributis. Ita nolimus adhuc Cornarii opinionem reiicere, existimantis Asclepiadis, Galeno, & Prisco ad eam illi ævo cognitam fuisse Nucem nostram aromaticam, donec firmiora argumenta audiamus. Nectamen eius sumus opinionis, Nucem moschatam eandem cum Balano Myrepfica Dioscoridis. Matthiolum quoque lapsum in Myristicæ nucem Guilandinus ait: quodque Antiquis incomptam dicit non probat. Quid enim? [inquit]

An Chrysobalanus sit Nucis Myrist.

Matth. re-
f. 1.

Aurea Ba-
lanus.

An eam Theophr. Comacum & Plinio Cinnamum Caryopon appellari euerteret? Sed audiamus ipsum Matth. de Myristicæ nucis scribentem. Sic autem tradit apud Diosc. Myristicæ nuce, quæ vulgò offic. ob odoris præstantiam

Matth. er-
ror.

Comacum.
Cinnamum.
Caryopon.

Tom. I.

Muscata quasi Moschatæ dicuntur: Hæc post foliorum germinationem florem statim emittunt, quem Macim Arabes vocant: panditur is syluestrium Rosarum modo: & ubi maturitatem senserit, expansus eam circumplectitur. Suo Maci tanquam rete comprehensæ Venetiis in Officinis visuntur, duro putamine conclusæ.

Idem in post. com. Lat. & Ital. cum magnis figuris, mutata icone scribit: ut referunt ii, qui Indica litora perlustrarunt, has proferunt arbores quædam nostratibus Persicis haud absimiles, angustioribus tamen foliis ac brevioribus. Fructus nostratibus Nucibus adhuc in arbore existentibus persimiles sunt. Siquidem primo crasso ac viridi cortice conteguntur, cui deinde subest Nux ipsa, duro satis putamine oclusa, nostrate tamen tenuiore, quo fracto Macis apparet, rubicundus, reticulæ instar nucleum circumuestiens: id quod palam faciunt Myristicæ nuce, quæ saccharo, aut siliquarum melle adseruatæ, integræ ex India ad nos conuehuntur.

Cæterum miramur quid cogitarit Matth. quod scripserit olim, atque ad eam nunquam scribere ausus sit, Macim esse florem Nucis moschatæ, ut etiam ex sua phantasia pinxit, & postea dicere, comprehendere tanquam rete, quod pictura etiam exprimit. Miraculosa profecto metamorphosis, nuper floris arboris, iam in fructus corticem transfigurati, atque ad eam maior, quàm si Rosa Hierichontæ macerata se aperiat atque pandat die natalitio, Saluatori Christo dicato, vel parientibus mulieribus. Sed quid opus diu verbis ludere. Macim arboris florem esse, eius cerebelli figmentum est vnum ex innumeris aliis, atque ad eam veteratiori ab eo factum, quod figuram ex sua descriptione imaginaria, [quod quidem attinet ad florem] pingendam curare fuerit ausus. Si Nuce moschatas, quales in India integræ conuehuntur & in Europam importantur vidisset aut diligenter considerasset, animaduertisset præter duram putamen & Macim reticulatam, aliud esse externum, crassum & carneum nucamentum, seu putamen, seu callosum carnosumve corpus liceat appellare, quale ferè in Iuglande, Amygdalis, Persicis immaturis & similibus.

Dum verò in post. com. Lat. & Ital. priorem errorem emendare satagit, alio nouo & crassiore ingeminat. Nouam quippe figuram atque descriptionem excogitans, corticem appingit crassiorem, quem fatetur adesse, ut in Iuglandibus: verum Macim esse tradit sub cortice duriore, immediate supra ipsam Nucem moschatam vulgò dictam, idque apparere ait in Nucibus conditis ex India allatis, quod falsum: perinde sanè, ac si nos luscus existimasset. Proinde ex eo quoque constat, posteriorem figuram ab eo fuisse effectam: nec probè sibi visam aut cognitam æconomiam partium Nucis moschatæ.

In Hist. Germ. alium situm Macis meritò tradit: verum quid sibi volunt in descriptione hæc verba linde holzgrinde / id est, cortex lignosus molli. In epitome quoque bene ab eo factum, quod situm Macis aliter, & ex ipsa ad eam naturam, non suo ingenio declararit, nihilominus tamen in postrema, & reformata eius editione Macis dicitur flos: ut ipso ad eam Matth. rediit sed melius edocto opus esse videatur, qui repetitam suam Cramben recoquat, atque ad eam digerat, quàm hæcenus factum, melius.

Camer. apud Matthiol. in hist. Germ. & Epitome reiecit iconem Matthiol. subrogata alia.

Nec impune nobis abeat Tabern. qui pro nu-

Vnde Mos-
chata di-
cta.

Fructus
nucis in-
gl. similes.

Matth. nos.

Atque Maci
error.

Tabern. nos.

ce moschata. deterius etiam figmentum exhibet, quod vna icone duas falsas Matthioli complectitur: qua postea icone de nouo nouissimam Matthioli editionem maculauit eius patronus: digno mehercule patella operculo.

Hist. Lugd.
not.

Hist. quoque Lugd. Consarcinator censura dignus qui assumpta Matthioli. descriptione ac figura falsa, secure & oscitanter praterit, non animaduerso vtriusque naui: quod tamen ei facile fuisset, quippe qui ad manus habuerit libros Arom. Garciae, quem citat in margine.

Alter hist.
error.
Munsterus
not.

Eadem Hist. aliam praeterea nouam, sed falsam quoque iconem ex Acoſta ostendat.

Facilius excusabimus Munsterum, qui vitiosam descriptionem atque figuram in sua Cosmogra. exhibet quem scimus in alieno foro hac in parte versatum: hoc tamen docet, in Insula Sumatra nasci eas.

Ench. Ros.
lin. not.
Curtius
not.

Falsam quoque iconem in suo Herbar. habet Euch. R. & sin.

Curtius vno eodemque loco Macim bis describit, nec videtur eius extimum putamen carnosum cognouisse.

Lacuna
not.

Lacuna ex iis quoque est, qui tum Nucem moschatam tum Macim antiquis Graecis incognitam putant. Is quoque iconem falsam habet, diuersam à Matthioli. icone: in eo tamen cum eius prior consentientem quoddam externum crassum putamen non habeat, licet ipse scribat, deferri in Lusitaniam siue Portugalliam conditam magnitudine Persici siue Melocotonis, in eius medio tenuem esse corticem, vulgò Macis dictum, restis modo inuoluentem testam duram: mox tamen sui oblitus, contrarium dicit. Macim esse florem Nucis moschatae.

Lonicer.
repreh.

Lonicerus eandem cum Lacuna fictitiam iconem habet, & praeterea perperam scribit Macim & Macerem corticem ambire Nucem Muscatam, quasi esset flos eius. Neque idem Macis & Macer, uti patebit postea.

Dolendum Cronemb. ita vanum & fabulosum ut cum aliis de peregrinis scribat à se nos visis: Cudit enim hic suam descriptionem ex falsa icone Matthioli, vel alius alicuius. Si is vidisset Noces in arbore prouenientes, vel eas, quae ex India cōditae adferuntur, aliter descripsisset. Est enim supra Macim crassus cortex vel potius caro, & in Iuglandibus & Persicis, nec floret Rosae instar, uti dictum.

Nux My-
ristica.

Nec sapit Amato Nucem Moschatam Myristicam appellari, eiusque nomine Hermolaum & Manardum, aliosque doctores taxat, quasi minùs benè ita ab ipsis vocaretur, quoddam istud nomen Glandi Vnguentariae ex directo respondeat, quā Graeci βάρανον nuxem suā voce appellant. Et sanè si rem suo pede metiri velimus, minùs propriè ita vocari comperiemus, quoddam ea vox sit æquiuoca, & vtrique vnguenti significatu atque respectu competat.

Nam pro-
priè dici
Nucem
Myristicā.

Sed quid Costa de ea, Indiarum ille explorator? nimirum Piro similem facit hanc Nucem, paulò rotundiorē, externum operimentum carnosum & durum aliquantulum, à Banda incolis ferè neglectum, nisi viridi cum sale & aceto velcerentur, quoniam grati & adstringentis gustus sit. Verum eius iconem falsam esse, vel ad libitum factam, vel ex eo apparet, quoddam ramum pingit cum Nuce aromatica Maci tantum obducta, sine extimo putamine, quā formā vtrique ramo non adhaeret.

Corticis
sapor.

Cronembur. lib. i. de Comp. med. Cornarium falli scribit, existimantem Chrysobalanon esse Ga-

leni, ut ex colore & sapore vulgariis Nucis moschatae demonstrari queat. Sed cur non refutat eundem.

Gardas quoque vult Nucem moschatam cum suo Maci veteribus Graecis incognitam. Eos qui nostram Myristicam nucem Myristicam nucem Chrysobalanum Galeni esse volunt satis conuincit cum forma, tum colore & temperamento. Sed si formam Chrysobalani tam bene nouit, cur eam non docet: ceteris rationibus responsum prius, dum nobis res esset cum Matthioli.

Dod. Nucis moschatae descriptionem paucissimis comprehendit. Primum, inquit, habet corticem viridem crassum: deinde pelliculam quā Macis supra putamen lignosum, in quo Nux.

Nucis
mosch. par-
tes.

Affinem fronde & fructu Persico, esse arborem Nucis Myristicae, quam frequentem habent insulae orientis è Moluscis, vna referebant, (ut tradit Pen. & Lob.) qui attulerunt easdem Noces decerptas suis manibus amici, & triplici cortice protectas, quales conditae prostant in offic. & posse nostro caelo assuescere negabant.

Iam Casalpinus, qui diuersas descriptiones opinionis quoque nouas habet, audiatur: Nux muscata ex Insulis ultra Gangem aduehitur, maior Auellana, minor Iuglande, rotunda: adfertur autem purgata à suis putaminibus: aliqua tamen visa cum suis corticibus, utpote immatura, quarum exterior tunica dissecta magis quā Auellanae calyx, colore ruffo, aromatica, totam Nucem circumplectens: sub ea cortex osseus continetur. Tradunt eius arborem Persico Malo similem: foliis paulò angustioribus: in incultis nasci, fructum ante maturitatem circumdare instar florentis Rosae, quae postea perfectam Nucem complectatur vndique.

Prior de
scriptio.

Incolas verò eius loci, quamprimum huiusmodi complexū viderint, certatim colligere. Alii distinctius referunt, arborem specie & folio Nuci Iuglandis similem: fructum completum magnitudine Mali Cotonei, externo cortice viridi & crasso, ut in Iuglande, qui Saccharo conditus gratus est gustui, & aromaticus. Sub hoc membranam tenuem contineri, quā Macim [fortè leg. Nucem] circumdat, rubicundum & implicatum circa duriorē corticem: intra hunc postremum Nucem muscatam contineri. Eius mentio reperitur apud quosdam ex Graecis recentioribus, Moscocaryon, & Myristicam vocantes. Fortè Aetius eandem intellexit sub nomine Nucis Indicae, quod recipit in suffimento muscato. Arabes optimè nouerunt, in medicinis expetentes & medullam internam & externum corticem tenuem, quem Macim vocant: nam medius qui osseus est, inutilis iudicatur. Si diuinare liceat in re ad eam ipsis Autoribus incompta, quid obstabit si dicamus extimum Nucis muscatae corticem apud Dioscor. vocatum fuisse *Narcaphum* inter suffimēta odorata quod ex India corticosum aduehitur. Alterum autem eiusdem corticem crassiorem esse Macerem, qui ob substantiae crassitiem acerbus sit, & minimum quid redolens: ideo inutilis iudicatur, Serapioni. Quasi putamine tantum iis temporibus afferrentur, Nuce in patria remanente: ea tamen ut pretiosa & valde peregrina oxosculabatur antiquitas. Haecenus Casalp.

Iuglandis
folio.

Nux Indica
ca. Aet.
Casalp. cō-
iectura.

Narcaphum.

Macer.

Ceterum fabulosam esse historiam priorem Casalp. de tunicis & flore satis superque demonstratum. Nam quando dicit, exteriorem tunicā totam Nucem circumplecti: circumnasci florentis Rosae instar: postea cōplecti vndique, falsasunt haec omnia. Ut mirum sit tam magnū Botanicum atque Philosophum, etiam post alios Scriptores incon-

Multi Ca-
salpi et-
rores de-
guntur.

incon-

inconsultiis commentatum de re, quæ diligenter considerationem optime merebatur. Sed, inquires, ex aliorum relatione ista magna ex parte tradidit. Sed, inquam, eius fuerat, in tanto loco, & tam famosa Italia regione constitutum aliorum errores taxare, eos præsertim, qui iam ante ipsum fuerant detecti. Censuram & considerationem etiam merentur ista, quando dicit, visas cum suis corticibus immaturas esse: folia Iuglandi similia, nec addens Authorem, qui viderit: medium verò corticem osseum esse. Qualia sint folia, Persicine, an Iuglandis, fatemur nobis nondum planè constare. Corticem extimum non esse *Narcaphthum*, satis demonstrant ea, quæ de eo dicit Acoſta, nempe ferè neglectum corticem Nucis moscatæ: neque Garcias neque Acoſta aromaticam vim ei tribuit, ut fecit Cæſalp. Cortex ille alter siue putamen nihil habet, quod respondeat iis quæ Dioſc. & Gal. de Macere scripsere. De Maci & Macere subsequentibus agemus capitibus: De *Narcaphtho*, suo loco.

Corticem
extimum
non esse
Narcaph-
thum Dioſc.
Alterum
corticem no
esse ad acer.
Dioſc.

Nux mos-
cata mas.

C. Bauh.
In quibus
a
Sieg. differe-
rat mas.

Synonyma
linguar.

Locus.

Vfus.
& vires
Tempera-
mentum.
Lentigo.
Vfus.

Difficultas
Grana.
Dolor.
Vomitus.

Stomachus.
Hepar.

De Nuce moscata mascula dicta, vel maiore, quædam peculiaria habet. C. Bauh. eam esse gustu adstringente, odore ferè nullo, cariosam magis, minùs oleosam, affectibus ventriculi & capitis commodiorem. Verùm Nucem masculam hæcenus non obseruauimus differre à vulgari adstrictione, odore, carie & oleositate: nec etiam viribus: ex vetustate aliqua possit oriri varietas a vulgatis, præter magnitudinem & figuram quam habet: nam quia rariore, diutius adseruari solent, unde fit ut exoleſcant. Deinde si odore ferè nullo sint, & cariose magis, non videmus quomodo ad prædictos affectus possint esse commodiores. Verum quidem est, Rondeletium olim pro roborando ventriculo prætulisse eas Noces, in quibus minùs sit oleositatis, sicciores & magis exuecas. Mihi sanè Bauhino, quæ multo oleo refertæ, ructus mouent.

Nux moscata, *καρύον μυσκωδόν*. Conſt. in Lex. quo authore, ipse viderit: nisi quia fortè eandem vocis vim existimaret quæ *μυσκωδόν*, Arab. *lauſiband*, ut quidam scribunt, id est, nux Bauſensis, & *Seigar*: Germ. *Muscat nuß*. Belg. *Mote moscaet*. Gal. *Noix muscade*, ou *mugette*. Ital. *Nace moscade*. Hesp. *Nuez de especia*, *muez muscade*. Bohem. *Kuſſi Muſſatowe*. Persis arbor *Drach*. Turcis *Agache*. Vngar. *Jercehön die*.

Nascitur Myristica nucis arbor in insula Banda. Inueniri etiam tradunt in Moluccis, sed non est fructifera, quemadmodum nec ea quæ in Zeilan prouenit. Garcias. Acoſta tradit in Molucis humiles esse, & fructu pusillo nasci. In insula maris Indici, Banda dicta, abundant in syluis spontaneæ, ut scribit Lud. Romanus. Nux moscata mas ex India quoque ad nos importatur, non tamen copiosè, ut reliquæ, sed rarè, inter reliqua aromata, præsertim inter moscatas vulgatas.

Nux moscata, ut scribit Auic. calida & sicca est in fine secundi vsque ad tertium: stiptica est: confert lentiginibus & odorem oris bonum facit: confert panniculæ & visum acuit: corroborat hepâr, splenem ventriculûque, maximè verò eius orificium constringit, pronocat, & confert difficultati vrinæ, & cum in oleis ponitur, confert doloribus, & similiter in pessariis, & prohibet vomitum.

Serapio scribit: nucem moscatam Aben Mesuaio esse naturæ Garyophyllorum, calidam & siccam in tertio gradu.

Ventrem & stomachum & iecur firmare tradit Aëtius, cibi coctionem iuuare: longis iocinoris

Tom. I.

valetudinibus opitulari, sed pulmonibus officere. Singulum tollunt tostæ, aut ad ignem deficcata: fluxum ventris sanant, maximè si in vino rubro sumantur. Matriviiles sunt, renibus & vesicæ: ad difficultatem vrinæ, quæ à frigida causa protenit, & aliis multis morbis, tam virorum quàm mulierum.

Calculum frangunt & pellunt, maximè si macerata fuerint in oleo Amygd. dulcium, authore Dod. Verùm tam calculum frangere credimus, quàm cætera quæ dicuntur id præstare sine vlla certa ratione aut firma experientia. Cordus annotat, Venetas mulierculas Nucem moscatam masculam contra difficiles partus assumere. Plenisque existimatur nux moscata caput confortare præ aliis medicinis, id quod & Placot. testatur in lib. de tuenda bona valetudine. Immaturam, atque adeò integram nucem saccharo condiunt Lusitani: nam præter odoris suauitatem, & saporis gratiam, propter quæ expetitur, Indici Medici & Brachmanes multum illa vtuntur, in omnibus frigidis cerebri morbis, Paralyſi, & aliis neruorum atque vteri affectibus. Maioris verò æstimationis sunt apud illos grandiores Noces, quàm apud nostros, teste Acoſta.

De iisdem conditis sic Amatus: Est Pomum quod non diu ex India ad nos saccharo confectum deferri cæpit, magnitudine qua Pomum Persicum, rotundum, obscuris quibusdam lineis intersectum, nam color illi Persici quoque inesse videtur. Huius autem Pomi caro suauissima ac gustui gratissima est, & cordialis: & ea de causa eius libra quatuor venditur aureis ducatis.

Nucis myristicæ dimidium, teste Cam. ex vino hauftum, facit ad citam respirationem. Longè rectius ad diuturnitatem condiuntur vina, vna aut altera nuce myristica in doliolum iniecta, quàm impuro sulphure.

E recentibus prius contusis & in cacabo calefactis prælo exprimitur oleum seu liquor oleagineus, qui refrigeratus Cera nouæ instar concreſcit, saturè flauum, fragrantissimum spirans odorem, frigidis morbis, potissimum neruorum articulorumque diuturnis doloribus à frigore excitatis vtilissimum, quin & Venereis inunctionibus maximè expetitur, ut tradit Matth. Datur ex calido iusculo aduersus dolores Colicos, tormina, & cruciatus nephriticos.

Ex iisdem quoque, sicut ex aliis aromatibus, destillatur oleum, Gummi arboris, quæ nucem myristicam fert, uti refert Camer. nonnunquam inter alia aromata à Lusitanis in Italiam importata, reperitur, eximie fragranti odore præditum, si accendatur: pulchrè autem rubet, cuiusmodi se portiunculam habere testatur.

Cl. Medicus Bapt. Montanus scribit sæpius se huius præclaras, expertum esse vires in imbecillitate membrorum corrigenda, potissimum verò articulorum, & podagra. Myristicum oleum vnguinosum, [ex sententia Lob. lib. de Balsamo] laxando & inquinando nec quicquam vulneribus glutinandis Balsamo simile habet, nec stomachi vires colligendo idoneum est. Quamobrem Rondeletius in cordis & ventriculi corroborantibus medicamentis immaturas, siccas, leues, austeras, aliquantulum cariosas, adstringentes noces moschatas ponderosis, maturis, vnguinosi præferebat, coquis, culinariis blandimentis committens pingues aut præpingues. In Anglia vocatus ad generosam matronam prægnantem, quæ cum summo desiderio auidè duodecim noces moschatas tanquàm panem manducaſſet, in-

Singulæ.
Fluxus &
vri.

Difficultas
Grana.

Dod. npr.

Ad diffi-
partum.

Conditæ
saccharo.

Paralyſi.

Conditæ de
scriptio.

Æstimationis

Cita respi-
ratio.
Dolorum
correctio.

Oleum ex-
pressum.

Dolor.

Colica.
Nephritis.

Oleum des-
tillatum.
Gummi.

Imbecilla-
tas mem-
podagra.

Ventricu-
lus.

Delirium
ab esu nu-
cum mosch.

incidit in delirium, vel potius ebrietatem, sed post imperatam quietem & somnum copiosum, repellentibus capiti admotis conualuit.

Idē Lob. Masculas ad affectus vetriculi & capitis commodiores & aptiores ait: de qua re pauld ante vires iudicium nostrum diximus. Praefertur tamen posset, iis rationibus, quas modd ex Rondel. attulimus: quia mares ferē vetustiores esse consueverunt in nostris officinis, si modd habeantur.

Experimē-
tum ad-
uersus Co-
licam à
flatibus ex-
aqua frig-
pota.

In mea iuuentute, quum ego I. Bauhin. pedes Florentia redirem, & in Apenninis montibus frigidam auidius bibissem, subito incidi in insignes ventris dolores, flatibus in scroto vexantibus, accedente tumore, sine tamen vlla hernia praecedente aut subsequente. Cum existimarem me in monte pra doloribus periturum, itineris socius, insignis nunc medicus Ill. mei Principis, Ducis Wirt. &c: Osualdus Gabelckouer amicē obtulit Nuces moschatas, quas secum habebat. Deuoratis 4. subito per D. G. & hoc remedio liberatus fui à doloribus, atque iter perfeci sospes & incolumis: quod perpetuae grauitudinis ergd, & in gratiam aliorum qui in idem periculum incidere possent, hic à nobis referri par fuit.

Adulteriū
vici

Sciendum denique Antuerpiā, & ex aliis locis adferri ab institoribus oleum Nucis moschatæ, quod interdum adulteratum. Adulterari potest addita cera. Fucus deprehenditur à peritis masticatione, qua cera se dentibus prodit, & gustu languidiore minūque acri. Odor enim etiam adulterati, vix remittit, vt dignosci eo solo queat. Praestat itaque vti recenter expresse, quale nos parari curamus in vltus quotidianos.

Vt depre-
hendus fu-
erit.

DE MACI ARABVM, SEV CORTICE AROMATICO NVCS moschatæ.

Placet de Maci seorsim agere, tum ob nobilitatem vtilitatemque eius priuatam: tum ne mixta tractatio Lectori pariat confusionem: quamvis in praecedentibus iam satis constet, quid sit Macis. De eo autem sic scribit Serapio. *Bisbese*, id est Macis. Isaac Eben, *Amram* est cortex Nucis moscatæ, qui est supra crassum corticem alium. Praefertur qui sit coloris fusci: deterior est niger. Crassioris corticis nulla vtilitas, sed fructus, qui in Oriente vocatur Adaches. Macim dicunt aliqui esse corticem, qui non ex Græcorū regionibus apportatur. Color eius est flauus, estque naturæ crassæ & admodum stipitiæ. Galen: Talisfar est cortex qui defertur ex India. Hæc Serap. qui saltem in eo laudandus qudd nihil tradat temerè ex se, nec confundat Macim cum Macere. Quod scribit. Dicunt aliqui quod Macis &c: (sic enim in impressis legitur) & quæ subiungit de Talisfar Gal. & de Machir Dioscor. ad Macim non pertinent, sed ad Macer. Recitat enim quæ Dioscor. & Gal. scripserunt de Macere.

Bisbese.

Delectus.

Talisfar.

Serapio il-
lustratur.

Macis, inquit Auic. est simile quiddam foliis geminis, duplicatis seu inuolutis siccis, vergens ad rubedinem & citrinum colorem, sicut cortex, & lignum & folia, mordicans linguam, sicut Cubebe. Filius Mesuæ testatur esse corticem Nucis moscatæ. Auicennam verò confundere Maceris vires cum viribus Macis, patebit postea ex viribus Maci attributis.

Auic. not.
Macer
Xylema-
can.

Hermolaus scribit: Macis Græcè *μακίς* & *εὐλο-
μακίς*, cortex est rubens radice magnæ: Recentio-

res Macis non radice, sed Nucis odorata cortice, ac folliculum esse affirmant, idque verò propius est, & planè ita modd cernitur. Fallitur in eo Hermol. quod dicit Macis, Græcis *μακίς* &c: non enim idem sunt Macis Arabum, & *μακίς* Græcorum, quæ tamen errorem non animaduertisse Marcellum, (acris alioqui censor Hermolai) ex eius verbis apud Dioscor. lib. 1. cap. 100. patet. Ruell. Cornar. Cordus, Bacchanel. Had. Iun. Manar. Brunfels. Brassauola, alique viri alioqui doctissimi, secuti sunt. Sic enim Ruell. De primo cortice quasi nucamento Nucem moschatam inuolvente, non conuenit inter autores antiquos & recentiores. Namque Mauritanæ factionis principes Macis nomine intelligunt. Macer cortex est rubens arboris magnæ. Recentiores non arboris, sed odoratae Nucis corticem esse contendunt: nobis verò licet hanc dirimere non licet. Item alibi: *Macis*, vt alii *Macer*, offic. *Macis*, Plin. Dioscor. Galeno cortex est arboris. Recentioribus odoratae Nucis, idque verò propius. Iniuriam facit Ruell. citatis autoribus, quibus non Macis, sed Macer, cortex est arboris.

Ruell. nu.

Nihil melius Cornar. Macis inquit, Dioscoridis profectd etiam hodie tum culinis tum Offic. notissima res est: sed non arboris corticem ipsi vidimus, sed Nucis odoratae. Vulgus tamen nostrū, *Muscatenbluet* velut Nucis moscatæ florem appellat. Quare non ambigendum esse putat Corn. Macis appellatum officinis & barbaris idem esse cum Macere Græcorum & Plinii. Sed fallitur: sunt enim diuersa.

Cornar.
not.

Miramur verò Cordum diligentissimum & naturæ peritissimum in hanc sententiam descendere ausum vt scriberet, conuenire inter omnes prope modum doctos, *Macer*, corticosum illud aroma esse, à pharmacopolis Macis appellatum, ipsis Arabibus etiam id testantibus: qui in descriptione sui Macis Dioscor. caput de Macere allegant.

Cordus
not.

Nemo autem miretur cur Dioscor. suum *Macer* arboribus misceat, cum potius inter aromata de eo agere debuerit. Venia dignus est in hac Dioscor. cuius ætate res noua, nec penitus cognita fuit, Credebant tamen arboris corticem esse quapropter ab eo inter arbores recensetur. Nostra verò ætate quid reuera sit cognoscere incepimus. Nam Arabes clarè scribunt corticem esse Nucis moscatæ. Item alibi: *Macis* seu vt Veteres vocat, *Macer*, nequaquam exterior vt hactenus nobis traditum est, sed medius Nucis moscatæ cortex. Vides ab eo manifestè confundi, cum tamen quid reuera sit, se scire sibi planè persuadeat. Sciuit nimirum quid esset Macis: non quid Macer. Ipse verò potius venia dignus, [non Dioscor.] qui Arabum scriptis, maximè Auic. deceptus, vnum & idem esse putauit, eaque propter de Dioscor. & Græcorum Macere non diligentius perquisiuit.

Erroris
Cordi alio-
rumque
causa.

Ita Bacchanellus quoque idem peccatum committit in suis consiliis.

At audaciū etiam Amatus: non approbo, infit, illorum iudicium, qui Macerem à Maci Offic. diuersum esse statuunt, quum reuera Antiquorum *Macer*, *Macis* nostra sit. (Si diis placet.)

Monachi quoque in Mesuen lata incedentes via: *Macis*, inquiunt, cortex Nucis Myristice: apud Diosc. autē, Gal. Paul. & Plin. *Macer*, seu *Macis*, seu *Macher* vocatur, vt patet ex Serap. & Auic. *Talisfar*. Arabicè etiam *Talisfar*, vt in Auic. & in Synonymis Rhasis, legimus *Macin* vocari.

Auic. 2. can. duo capitula habet de Mace: vnum nomine *Macis*, in quo Andreas Bellun. multa correxit: [fortè etiam corruptit] & alterum sub titulo

tulo Talisfar siue Talisafar, unde probatur quod ipse Auic. sub vario nomine varia intellexerit simplicia, cum idem sit Macis & Talisafar.

Mundella
not.

Aloisius Mundella, in annot. in examen Brasauolæ præ aliis sapere sibi videtur, quando inquit: Macer non est radice cortex, quemadmodum hætenus videre potui, sed cortex tantum simpliciter, non radice, aut alterius rei ut Hermol. voluisse videtur: verba enim illa Galeni, quæ citat, Galeni non sunt, sed Plinii esse omnibus manifestum est. Sed sapiendo facit Mundella, ut nihil sapiat: nam quid sibi vult, non est cortex radice aut alterius rei, sed cortex tantum simpliciter. Cortex sanè (si sit) esse non potest, quin sit, vel fuerit alicuius rei cortex, φλοιός, κελυφός, est enim nostro quidem iudicio de genere φλοιός: haud secus ac indumentum, integumentum, vel consimilis aliqua vox, quæ respectum habeat.

Hermol.
excusatur.

Quando verò Hermol. dicit, [ut Gal. inquit] intelligit de his verbis, [gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, &c.] quæ ex Galeno sunt.

Gal. excu-
satur.

Aufimus & addere, non solum Plin. dixisse esse corticem arboris, verum etiam Galenum, quamvis fortè in Gal. excusari possit (si concedamus nostrum Macim esse Macerem Veterum, quod tamen non concedimus) quod dixerit arboris, non radice arboris, ut Plin. quandoquidem Macis supra Nucem moscatam prouenit, quæ fructus arboris est, potest dici quodammodo cortex arboris. Nam siquidem fructus sit arboris, & cortex fructus: cortex utique arboris quoque fuerit: vel iuxta illud Mathem. quæ vni tertio &c. Hac igitur in parte non errauit Hermol. sed potius Cordus, qui putauit Macerem Diosc. esse Macim, & idèd Diosc. redarguit, quod Macerem inter arbores reposuerit. Consulamus acutissimum Scalig. sic tradentem. Si noster Macis non sit Antiquorum Machir, facit suspicionem, Machir interuisse: si non interit, nominis affinitatem multum valere ad persuadendum hoc illud esse, & illud hoc. Argumenta verò si verum statuunt, Myristice nucis corium Veteribus ignoratum, fateri necesse est: quod tamen ipsa nuce longè est nobilior, ac fortasse omnium aromaticum obtinet facile principatum. Ex Arabum lectione, Macis aliud, aliud Machir. Macis ab Auic. pingitur luculentè. Machir verò est, quod vocat idem Talisafar. Vides quanta cautela sua prodar Scaliger? ut si vel peccare videatur, vix tamen inuenias in eo quod reprehendas.

Macis præ-
stantia.

Macis non
est Macer.

Apertius doctiss. Syluius: Macis & Macer res planè diuersæ, quod ex Plin. apertè patet. Macer hodie incognitum: tamen pro Nicol. Macis Actuar. reponit. Macis Arabum membrana est extima, nucem moscatam propè totam vestiens. Propè totam ait, non enim omnino extima est, sed intra eam latitat, & conuexo interioris incumbit.

Sic Matth. quoque Offic. inquit Macis, quo Myristice nucs prætextus instar conteguntur, à Diosc. Macere multum differt. Differentiam non ignorauit Serapio. (idem & Hist. Lugdun. dicit) Quod cum compertum haberet Auic. de utroque seorsim tractauit, & Macim ad c. 456. relegauit: Macerem cap. 694. sub titulo Talisfar descripsit. Monachi nullam inter Macin & Macerem ponendam differentiam affirmant: nullam tamen auctoritate (quod equidem sciam) aut ratione nituntur.

Item in postrema editione reformata: Hic asserere non dubitauerim Macerem Diosc. & Gal. Myristice nucis florem esse nequaquam. Nam si

ad eos floris cognitio peruenisset, veri quidem simillimum est, quod etiam fructus notitiam habuissent. In hac eadem reformata editione, quod vocat florem, paulò antè dicit sub crasso putamine subesse nucem duro satis putamine occlusam, nostra tenuiori Maci circumuestito &c. egregium sanè florem in Pomo latitantem.

Matth. not.

Curtio quoque Macis aliud à Macere. Et Cronemburgio: qui omnes, qui contrarium dicunt, præter Galeni doctrinam, etiam Arabum testimonio conuincantur.

Et Rob. Const. *Macis* Recentioribus Græcis est Macis Arabibus, res planè diuersa à Macere. Est aromaticus cortex ambiens inuolucrum nucis myrepticæ.

Eidem dicunt atque statuunt apertè Dod. Lacuna, Garcias, Acosta, Hist. Lugd. Musa, & Recentiorum plurimi.

Cæsalp. denique de hac ipsa re sic scribit. Arabes authores optimè nouerunt in medicinis expectantes nucis moscatæ externum corticem tenuem quem Macim vocant: Macis nomen assumptum ex Macere, cuius Diosc. & Gal. & Plin. meminerunt. Nam Serap. ex Diosc. transfert, in corticem nucis moscatæ, quæ de Macere scribuntur. Scribit Diosc. de Macere ex Barbaria aduchi, &c. Ex ieiuna Diosc. Plin. & Gal. descriptione significatur incertam illis fuisse historiam, & non esse extimam nucis moscatæ tunicam: repugnat enim eius tenuitas & acredo maior quam adstrictio. Hætenus de authorum consensu & dissensu circa Macin.

Macis, *Macis*, quibusdam *Macis*, non tamen Antiquorum, Offic. Macis, ab incolis *Bunapalla*, teste Garcia, qui ait, vocis *Besbahe* Auic. derivationem se nunquam scire potuisse. Arab. hodie *Bisbele* & *Besbaca*. Macis oleum Arab. *Geusfami*: Persis *Genzi erugant*: Turcis *Genziat* dici, testatur Acosta. Germ. *Muscabluhe* / *Muscabluhe*: Belg. *Macis* / *foelie* / *bloem van moscaet*. Gal. & It. *Macis*. Hisp. *macas*, *macias*, *Gingibre macui*. In Iaua hodie *maca* vocari, & Benguæ lingua Malaya: itaque *Macis* nomen esse Indicum.

Locut.

De loco in præcedentibus quædam attingimus: Et cum pars nucis moscatæ integrans sit atque essentialis, ibidem prouenire certum, ubi & ipsa. Ex India autem vehitur per Syriam in Asiam superiorem, & inde in Græciam. Item ab eadem India per Assyriam in Aegyptum, atque porro in Italiam, ad hæc per Oceanum Meridionalem: de iisdem Indiæ partibus in Hispanias, Scaligero teste, & hoc seculo copiosè longa & pertinaci navigatione ex Indiis, ac ipso adeo interdum solo natali, à nuperis Belgicis nauigatoribus in Germaniam copiosè cum Nucibus moscatæ aliisque aromaticis aduchitur.

Tempus
durationis

Sunt qui annos decem efficacem seruari posse in nostris regionibus credant, quod Syluius nequaquam placet, qui vires eius citius euanescere magna ex parte existimat.

Deligendus autem Macis integer, crassissimus, Delectus, fuluus seu rubentior, copiosorem liquorem ex impressa plaga fundens, pinguisimum & ponderosissimum.

Vires &
Vlus
Temperat.
Tumores.

De viribus Macis sic tradit Auic. Macis Mescha dicit facultate similem Naremesch, subtilioris tamen. Paulus ait esse æqualis temperamenti, non calidum valdè, & esse siccum in secundo gradu. Resoluit tumores in cerato, quamvis habeat adstrictionem quandam. Halitum oris commendat. Ex eo cum oleo Violato fit caput purgium ad sordam frigidam à flauibus crassis in capite, & ad

Oris halitus.
Soda.

micra-
nia.
Alui flu-
uus.
Dysente-
ria.

Hemicraniam. Confortat hepar & stomachum: fluxum ventris cohibet, & Dysenteriae confert: prodest matrici. *Hec ille.* Sed quædam harum facultatum, præsertim posteriores sunt Maceris: ita ut appareat, vel ex hoc, quod etiam antè plus satis inculcatum, Auic. hoc cap. miscuisse vires Macis & Maceris.

Tempera-
mentum.

Macis membrana tenuis, ruffa aut flaua, interdum nigricans, aromatica, odore suauis, sapore subacri, & nimium amaro, tenuium partium, calida sicca tertio gradu, ventriculorum roborat, coctionem iuuat. Succus expressus Gummi Hederae figura, quam ipsum Macis est valentius, autore Syluio.

Macis præ-
stat
Nuce mos-
chata

Macis verò ex sententia Scalig. ipsa Nuce moschata nobilior est. Si degustetur, linguam & fauces admodum vellicat: odorem iucundum profundit & leuiusculum amarorem quadam cum siccitate relinquit. Quod faciliè ostendit Macis tantum calidi quantum sicci temperamenti concepisse, & fortasse plus calidi, quod pleraque eius essentia sit tenuium partium, quicquid dicat ex Paulo Auic. æqualem esse.

Auic. not.

Rei è itaque Matthiol. nequiquam errare eos existimat, qui dicunt Macis odoratum exalface- re & pariter ficcare in fine secundi vel in principio tertii ordinis. Quamobrem Macer esse non potest, cum dicat Gal. constare Macerem essentia pleraque frigida, terrestri: paucula verò calida.

Cordis
palp.
Ventricu-
lus
Nausea.

Dod. Macis ad Cordis palpitationem facit, uti- lior ad omnes morbos frigidos quam ipsa Nux myristica. Oleum è Macis expressum regioni ven- triculi inductum, ei robur addit, nauseam & flu- ctuationes tollit, appetentiam excitat, & conco- ctionem adiunat. Quod verò Dod. Macis siste- re ait fluores muliebres, & facere ad Dysenteriam consultò omisimus: nam in hac quidem non au- sumus præscribere, veluti nec in illis si sanguine sint. Hic error pendet ex eo, quod vires maceris confunduntur cum viribus macis, calore. n. suo & acrimonia augetur fluorem muliebrem. In dysen- teria etiam non conuenit, ea enim à bile & acri- monia sanguinis exoritur: in fluore albo pituito- lo mulierum & diarrhæa & lienteria pituitosa nō improbamus.

Vrina sup-
pressio.
Calculus.
Flatus.
Oleum
Macis.

Lacuna quoque testatur, mirè roborare ven- triculum, urinam prouocare, pellere calculum, & qualescunque flatus resolvere.

Podagra.

Fit in insula Banda ex Macis oleum admodum comédatum in neruorum affectibus & aliis frigi- dis morbis: Acoſta. Hoc Welslerii mercatores Augustani aduehant, quod fragrantissimum est, & podagram, mirabile dictu, pedi oblitum sana- re Cronenburgus refert. Clus. quoque testatur vidisse se aliquando Vlyssipone oleum è Maci ex India magnis fictilibus delatum, quod magno æstimabant, atque in ventriculi frigidis morbis plurimum commendabant. Id verò erat inspissatum, & saponis Gallici ferè modo in tabellas vn- ciam propemodum densas, tres verò latas, toti- demque aut amplius longas efformatum, pingues, substantias, odoratas. Paludanus apud Linschota- num notat, quod macis optimo remedio in- firmitates stomachi sanet, digestionem

Ad Venti-
culi frigi-
dos morbos

promoueat, omnesque prauos humores consumat, ventosi- tatibus expulsi.

MACER DIOSCOR. ET GRÆCORVM.

CAP. XII.

EX prædictis liquet, quanta sit inter do- ctos dissensio de Macere & Maci, multis existimā- tibus esse vnum & idem. Quam- obrem, quia contra- ria seu diuer- sa, iuxta se inui- cem posita ma- gis elucescunt, hoc loco de Ma- cere agendum duximus.

Cum ego Io. Bauhin. Lugdu- ni medicinam facere, Antuer- piā misit insignis Pharmacopœus

Richardus Sermoise Insulanus corticem sibi igno- tum ut dicitabat, ex India aduectum, cuius nomē rescire exoptabat: id. a. primus detexit singu- lari diligentia & in materiae medicæ cognitione versatissimus, Valerandus Dourez Lugd. Phar- macopœus. Est autem cortex crassus admodum, crassior multò quam Guaiaci, lignosus, durus, de- tibus tamen atteri potis, cuius proportio magnæ arboris esse corticem ostendit, exterius ruber: fra- ctus interius strias ostendit pulchras, alias rubras, alias albas, alternantibus pectinibus sulcis siue ru- bentibus & cinereis, perinde ac si laminis aliqui- bus constaret: gustu primum dulci, dein mani- feste adstringente. Hunc corticem, ante annos triginta, qualem scripsi Macerem Græcorum, col- latis eorum descriptionibus, esse indicavi, necha- tetenus inuenimus, quod melius respondeat.

Reliquam historiam pertextet Christoph. Acoſta in hunc modum. Maceris arbor vasta est & mul- tis ramis prædita, Vlmò multò maior, cuius fo- lia in longitudinem sex aut septem uncias longa sunt, duas lata, exteriore parte dilutius virentia, interiore saturata. Ea non alium florem, non alium fructum habere creditur, præter semen quoddam, denarii magnitudine, tenue, cordis effigie, colore flauo, sapore verò Amygdalæ aut nuclei Persicorū malorum, tenui & candida membrana testu: quod vesica quadà ex tenuissimis duabus simul iunctis & transparentibus membranis constante includi- tur. Ea autem vesica in medio folio nascitur, aliis magnitudine non dissimili, sed cuspidè obtusior, & circa pediculum angustior, colore medio inter rubrum & fulvum, inæquali & mul- tis fibris à pediculo ad extremitatem recta li- nea ductis, crispo & rugoso, haud ab similibus illi, quæ in Vlmò nascitur, paulò tamen est planior. Succo lacteo prædita est hæc arbor uti Morus, ra- dicisque habet Ilici persimiles, magnas, crassas, in- latum & profundum diffusas, & cortice tectas crasso, aspero, scabro, duròque, cinereo foris colo- re, interius albo & lacteo, succo pregnante dum recens est, flavescente autem dum sicca est, & ad- modum adstringente. Et licet succus ille cum ad- strictione

Descriptio
corticis.

Arboris de-
scriptio.

Folia.

Semen for-
ma cordis.

Succus la-
cteus
Radix.

verò calidam tribuit. Matth. sententiam sequitur
Curtius.

Sed quid multis hic opus verbis? præcedenti capite authores dicti sunt, qui Macerem à Mace differentem faciunt: nunc hoc agendum ut constet potissimum de natura & essentia Maceris.

M^{usci}. Diofc. cortex est & Barbaria aduchi solitus, subflauus, [*ῥαχιδωδής*] crassus, satis [*ἰσχυρὸς*] Ruell. & Sarr. perquam] adstringens. Videtur autem Dioscor. Barbariam Gangetis Indiae fluminis insulam innuere, vt annotat Sar.

An Lob. & Pen. cortex *Xylocassia* facie, idem-
que vt ipsi coniectantur Dioscor. & Plin. *Macer?*
Cortex [inquit] cuiusdam arboris stipitis imo
exemptus, interiori sui parte valde similis &
concolor *xylocassia*, sed minus crassus, fere ino-
dorus, aut quiddam *Iuglandis* & *Lauri* redolens
gustu: perparum coloris glutinisque mixti ad-
strictioni habens: cum autem Dioscor. & Gal. ad-
stringens sit & calefaciat, arboris cortex hic vi-
detur. Item Hist. Belg. *Cortex Xylocassia* facie:
an Diosc. & Plin. *Macer?* Belg. *Baselacr.*

Cortex
Xylocassia
facie.

Gal. Macer cortex est, qui ex India conuehitur, gustu satis [ινανός, non multum, vt quidam vertunt: Cornar. verò qui malè Macim intelligit, multum calfaciens.] acerbò cum leuicula quadam acrimonia, odorata, iucundum sanè redolens, vt pleraque aromata siue odorata, quæ ex India conuehuntur. Item: τὴ καλὴν κινεὶ κέρ, ἰνολά-
ζετω ἢ τῶι κερὸς πε ἀρωματικὸς, ἐκ τῆς Ἰνδίας κομίζο-
μεν. ἢ ἰνανός δρομύων τε ἔ. εὐφαν.

Monar. *Arbore contra il flusso*, id est, cortex ad
alui profluvia: (vt Cluf. vertit.) Proferit (inquit)
nouus orbis prægrandem arborem, foliis cordis
effigie, nullo fructu. Eius cortex digiti crassitu-
dine aut amplior, tolidus, durus, & ponderosus,
tenui candicante pellicula integitur. Similis est
admodum cortici Gayacan, vti Gentrana amarus,
manifestè adstringens, grati tamen seu aromatici
cuiusdam odoris particeps.

Arbor contra fluxu.
Folia cordata.
Cortex crassus.
Similis
Guasac.
Amarus.

Paulus & Arius de hoc ipso verba facientes,
en tñs iudias seu iudæis asportari solitum comeme-
morant.

Sic Plinius. & Macir ex India aduehitur, cortex
rubens radice magnæ, nomine arboris suæ. Qua-
lis sit ea, incompertum habeo.

Serap. Dicunt aliqui Macim esse corticem qui
adfertur aliundè quàm ex Græcia, flavum, crassum
& stypticum valdè : Galeno Talisfar : Diosc. ali-
ter nominat, nempe Machir &c. Idem Serap. eo
ipso capite statim à principio tradit Macim diuer-
sim admodum esse à Macere.

Ceterum ne quis fallatur, confiderent Lecto-
res Monardem tribuere suo cortici amaritudi-
nem, cuius alii non meminerunt quantum nobis
quidem constat. An fortè ab aliis audita ille scri-
bat, vel de cortice diuerso?

Talisafar, cortex Indicus adstringens, Auicē.
Ex infra scriptis autem viribus satis apparere vi-
detur Auic. nomine Talisaphar intellexisse Mace-
ris corticem, quamuis cap. de Maci, vires Mace-
ris cum eo confuderit, vti prius dictum capite
Maci.

Considerandum venit, an Clus. Exot. l. 4. c. 4. nō-
trum Macer intelligat, cum scribit: corticis cuius-
dam pedalis aut sexdecim vnciarum longitudinis
fragmentum Amstelredami videbam, anno à nato
Christo 1603. apud D. Steph. num Backerum il-
lius vrbis Medicum, binas vncias aut paulò am-
plius latum, satis crassum, subrubentis exterius
coloris & veluti nodosum, internè subfusi, &
& multis rimis hiantem, adstringentis saporis. Si
neam opinionem de hoc cortice liberè proferre
petet, plurimum ad Veterum Macer accedere vi-
detur, tametsi paucas eius notas nobis illi reli-
querint, è quibus exactam coniecturam facere
possimus. Eisdem tamen facultates, Maceri tri-
buunt, quibus hunc corticem præditum ferebant
à quibus Backerus se accipere aiebat. Et qui in-
colas ad alui profluvia sedanda frequenter eo uti
facerent. Idem apud Acostram cap. 12. de Mace-
re, procul dubio nolter cortex magnam affinita-
tem habet cum Macere Acostræ.

Descriptio

Porro Sole clarius est iam Macerem & Macem
inter se differre, & res planè diuersas esse. Macer
enim cortex crassus est: contra Macis tenuis. Ma-
cer perquam adstringit: Macis sapore subacris
est. Macer temperatus: Macis calida: reliqua ex v-
triusque descriptione facile innotescunt, quam dif-
ferentiam non ignorauit Serapio, vt Matth. cen-
set. Nam postquam tradidisset ex autoritate
Isach, Macim esse Nucis odoratæ operimentum,
dixit secus esse, de quo loquebatur Diosc. quippe
quòd scriptum reliquit Macerem esse ligni corti-
cem siue Corium. Quod cum compertum habe-
ret Auic. de vtroque scorsim tractauit.

Macer Ve-
terum.

Præterea maximo est argumento, inquit Matthiol. quod Macis & Macer utique inter se differant, quod Diosc. Gal. & Paul. de odoratis nucibus, quorum Macis est tegumentum, nihil scriptis memoriæ reliquerunt: quippe si Macer, qui eis conuehebatur, Macis noster vulgaris extitisset, credendum sanè, quod cum illo quoque aduectæ essent Myristicæ nuces: quarum illi historiam, & facultatem, cum sint & in viribus & in odore admirabiles, nequaquam describere prætermisissent.

Solenand. Macer Græcorum, cortex ille cras-
sus est, qui hoc tempore à Lusit, iterum cognitus
cepit importari. Scribit autem hoc in Confmed
dit. anno 1588. eodémque opere alibi his verbis.
Macer quod ex Lusitania ad nos ante aliquot an-
nos adferri cœpit.

Macer
Gracorum.

Quod Macer longè differat à Maci haud ob-
scure ex verbis Gal. colligi potest. Námque ipse
gustu non reperio hoc esse aded acerbum, nec
tam leuiusculæ acrimoniæ, quin potius si degu-
stetur, linguam & fauces admodum vellicat: odo-
rem iucundum perfundit, & leuiusculum amaro-
rem quadam cum siccitate relinquit, reliquâsque
suprà scriptas qualitates possidet, quas nemo di-
xerit Maceri conuenire, cui Gal. essentiam frigi-
dam atque terrestrem magna ex parte, paucam

Sic Acoſta nomen vulgare huius arboris apud
uſitanos tradit, *Arbre de las Camaras*, & *Arbre*
ſancto: hoc eſt, Arbor Dyſenterix, & Arbor ſan-
ta: ab indigenis Chriſtianis *Arbre de ſancto*
thome, id eſt, Arbor D. Thomæ, & *Macuyre*: à
Medicis Brachmanis *Macre*, apud quos ſummo
pretio eſt arboris cortex. Quidam rhizotomos
addit) cui arborem oſtendi, aiebat ſua lingua
ſci, *Cura ſantea macre niſtuſa garal*, hoc eſt, Macre
o Angelis oſtenſum hominibus ad ipſorum ſa-
tem. Certiſſimum eſſe ait Græcis probè notum
iſſe Macer, de quo dubitamus, & quod pleriq;
ue adhuc ignorant: nesciuiſſe autem Macem &
ucem moſcatam nobis apprimè nota. Admo-
uiſſe præterea ſe Medicum quendam Regis Co-

Arbor Dye
fenteria
Arbor San-
ta.
Arbor D.
Thoma
Macruya
Macre.

chin, ne dubitaret, quin hic cortex Auic. Macer esset. Macis & Maceris differentiam Auic. probè fuisse cognitam: quippe qui Macem odoratam Nucis inuolucrum cap. 456. & Macerem radicis corticem cap. 695. sub titulo Talisfar descripserit. Neque ignotam etiam Serapioni, qui ex auctoritate Isaac, Macem esse Nucis odoratam operimentum dixit: Macerem esse ligni corticem.

Talisfar. Hinc patet Monachos suam osecitantiam satis prodere, quando aiunt Macem & Macerem non differre.

Monachor. error. Hist. Lugd. de ea binis locis tractat: Primo sub titulo, Monarda Arbor foliis cordis effigie. Secundo sub tit. Macer Acolta.

Xyloma. cer. De Xylomacere nihil habemus, quod dicamus, Solum nomen apud Neotericos nostros, ut Hermol. Ruell. Curtium &c. inuenimus. Apud Antiquos nihil hactenus. Crediderimus ab eis fictum occasione verborum Plinii (superius citatorum). Meliora tamen docentes perlibenter audiemus.

Locus. Macer, teste Cronenburgio ex India conuehitur ut Plin. & Gal. dixerunt, non ex Barbaria ut Diosc. quare rationali coniectura in eo Scriptore supposititium hoc cap. Marcellus denunciavit sed Matthiol. hanc difficultatem explicare conatur hoc modo scribens haud ignorandum est, nec Galeno nec Plinio, quod dixerunt ex India aduehi Macerem Dioscoridem repugnare, qui ex Barbaria adferri dicit: quoniam [ut Ptolomæus est autor] quedam in Indo fluuio insula, vel vrbs sita est, quæ Barbaria dicitur, ex qua facile comportabatur Macer: vel quod afferretur ex Arabia eo maris sinu, qui à Barbaria insula Barbaricus appellatur: Quandoquidem, [ut inquit Strabo] omnia quæ in India proueniunt, ea scilicet parte, quæ ad Austrum vergit, similiter in Arabia nascuntur. Acolta perhibet, Maceris arborem nasci quibusdam Orientalibus insulis, præsertim verò in Provincia Malabar, in insulis S. Crucis regni Cochinchina, tum in ripis fluminis Mangate & apud Granganor.

Vires & vrus. Macer, autore Dioscor. bibitur ad sputum sanguinis & Dysenterias & alui fluxus. Gal. videtur ex mista constare essentia: pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partium. Quamobrem desiccatur valenter & proinde Caliacis, & Dysentericis miscetur facultatibus, in tertio exiccantium consistens ordine, in caloris frigorisque differentia neutrum insigniter efficiens. Hæc l. 7. simpl. At in lib. qui ei tribuitur de opt. secta Empir. sic ait: Finge à me Macerem nunquam expertum esse, qui arboris cortex est ab Arabia delatus. Hunc omnes quicumque de medica materia scripserunt aluum constipare affirmant: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem credendum assero, cum omnes ita esse conueniant. Talisfar apud Auic. Indicus est cortex, adstringens cum acrimonia, nonnihil odoratus, in quo est substantia terrea plurima & subtilis. Nulla in eo nec caliditas nec frigiditas est: fatu digna à Gal. memorata. Sunt tamen qui calidum & siccum faciunt in secundo gradu. Adstringit & potenter siccatur, & resoluit, nam ex mixtis constat substantiis, sed terrea præualet. Confert Diarrhœæ, Dysentericæ, mensibus immodicis hæmorrhoidum nimio fluxui atque tenesmo. Hæc Auic. Verum quod antè non uimus, ex viribus Talisfar ab Auic. hic traditis, apparet de Macere hic propriè agi, quem & separat à Maci, licet male huic quoque illius tribuat vires, ut patet ex cap. præcedenti.

Diarrhœa. Catapota Paulus catapota ex Macere ad Dysenteriam

admiranda prædicat. Videtur autem ex eo solo parata intelligere, cum aliquo liquore conuenienti, nam nihil preterea addit. Reinerus Comitissæ præscribit ad compescendum fluxum sanguinis vterinum, ac dicit Lusitanos in acido lacte ad Dysenterias uti. Radicis cortice recente, ut tradit Acolta, trito, & cum oxygala seu lacte acido mixto, omnis generis Dysenterias & alui profluvia mirabili successu curant omnes medici cum Brachmanes tum Canarini & Malabarici. Aliqui huius corticis sicci & in puluerem redacti semunciam per noctem macerant in quatuor vnciis seri lactis, eumque bis in die propinant manè & vespere, deinde medicamento sumpto, oryzam sine sale & butyro coctam, atque pullos gallinaceos coctos, maceratos & tritos in Oryzæ decoctione statim ergo exhibent, interdum si necessitas urgeat, Opium admiscunt, roborandi medicamenti causa.

Solent verò etiam Arabes cuiuscunque generis alui profluvia Opio, Nuce moschata admixta curare. Huius item radicis vsus salutaris creditur, ad vomitus compescendos & ventriculum roborandum cum aqua Menthe, & Mastiches puluere.

Brachmanes quidam Medicus rogatus de huius corticis, quem Macre vocant, facultatibus, in hæc verba respondit. Si vos Lusitani hunc corticem probè nossetis, multò pluris ipsum faceretis, quam Piper: sed quoniam isthic in Lusitania eius facultates ignoratis, idcirco contemnitis. Pulvis quem in omnis generis alui profluvia ex oxygala propinare soleo, ex hoc cortice de quo percutar, conflatus est. Rhizotomus quidam isthic mihi assererat, istius corticis apud ipsos vsus esse in compescendis vomitibus, aluique profluiis sistendis, plûsque polleat huius radicis portionem, quam magnam quantitatem Myrobalanorum aut Arece, eamque præstantiorem esse Coru Malabarico.

Referebant præterea Macre fructum omnis generis lumbricos in humano corpore natos necare & expellere, & calculum in renibus frangere: tum etiam eos qui singulis diebus manè eo vterentur, liberos fore à calculo & à coli doloribus nec, inebriari posse.

Monardes quoque scribit suum corticem magna esse apud Indos æstimatione, ut qui eo vtantur aduersus omnis generis alui profluvia, huius pulueris drachmæ pondere, aut paulò amplius manè propinantes ex aqua conueniente, aut crasso vino rubro. Ter aut quater id remedium repetitur, obseruatque in reliquis victus ratio, quæ huiusmodi morbo necessaria est. Eiusdem corticis fragmento donatus sum antè paucos dies, cuius periculum iam bis feci in alui profluiis inueteratis magno successu.

NVX AROMATICA FEMINA

CAP. XIII.

Ubet hic Nucum Aromaticorum. descriptiones ex Clusii exoticis subiicere Nucis Myristicæ inquit, vulgò appellatæ, quam feminam censent, & quæ apud nos frequenti in vsu, historiæ satis persuntorie tradidisse mihi videtur Garcias ab Orta cap. de Maci: nec qui hunc per omnia imitatus, Christophorus à Costa c. de Nuce moschata, multò plura attulit. Horum commentaria ante multos annos in Epitomen contrahebam & Latina faciebam, additis etiam in ea scholiis, & interdum

In Banda
insula sola
nascitur.
Nuces con-
ditæ.

interdum non-
nullis figuris, cer-
tè in scholio ad
caput de Maci
Garcia, Nucis in-
tegræ per mediũ
sectæ iconem, e-
iusdem insuper
suo illo crasso o-
perimento libe-
rata, vt Macis fa-
cilius conspici
posset, dabam.
Quia verò anno
1600. ex insula
Banda, in qua so-
la nasci perhibet,
à Batavis recen-
ter allatas conspi-
ciebam murâ
conditas cum suis
tenellis ramulis

& foliis, illius descriptionem paulò accuratiorem
dare conabar, quæ in hunc primum Exoticorum
librum inferatur, & ipsius Nucis integræ cum suo
ramulo & foliis expressam figuram adiiciendam
existimabam. Referentibus porro iis qui in Ban-
da insula fuerant, arbor quæ Nucem myristicam
fert, magnâ copia istic spontè nascitur, & excelsa
est, Pyro hand minor, perpetuè virens, & fre-
quentibus ramis prædita, quos teneriores
videlicet & virentes, alternatim, non ex ad-
uerso, sed inæquali serie ambiunt folia,
Laurinis prorsus similia, minùs tamen dura, &
paulò interdum latiora, siue, vt verius compa-
rem, Mali Arantii foliis propiora, ademptis ap-
pendicibus, breuique pediculo nitentia, in am-
bitu non ferrata, sed venis quibusdam à medio
neruo in latera excurrentibus insignita: fructus
satis crassus est, mali Persici magnitudine, orbic-
ularis, nisi supernâ parte pediculo proximâ ali-
quantulũ turbatus esset: breui autem pedi-
culo inter folia ramo non inhaeret, vt Mitiliolus
& plerique alii exhibent, sed ex tenuioribus ex-
tremis ramulis oblongiusculo crassiusculoque
pediculo subnixus, pendet, singularis vt plurimum,
quemadmodum ab ipsis Indis, quos Hollandi ex
Iaua Amstelredamum anno nonagesimo septimo
suprà millesimum & quingentesimum aduexe-
rant, deinde ab ipsis Hollandis triennio post ex
Iaua, vt dixi, reducibus intelligebam, tum ex ip-
sis nucibus, suis ramulis qui folia adhuc retine-
bant inhaerentibus, murâ conditis, ab Hollandis
eo anno relatis, deprehendebam: interdum ta-
men binas etiam nuces coniunctim nasci, se ob-
seruasse mihi asserbat Cheirurgus, qui Hollandis
in ea profectioe comes fuerat. Constat autem
is fructus denso operimento, quod veluti sulci
cuiusdam, illum in binas æquales partes diuiden-
tis, formâ præditum est, eaque etiam parte matu-
rum dehiscit, Macis sub ipso latente & nucis
corticem retis instar ambientem ostendens, adeò
vt rubentem & elegantem initio, vt admiratio-
nem pariat, sed aëri expositus, paulatim illam e-
legantiam amittit, & flauescens colorem tan-
dem contrahit. Ex recenti autem oleum extraxe-
rat D. Lambertus Hortensius Medicus dum in
Banda erat, rubens admodum, liquidum, & ma-
gni ad pleraque vsus, præsertim verò ad roboran-
dum ventriculum.

Audio in eius Insulæ montanis illam etiam ar-
borem nasci, sed fructum vix maturitatem conse-

Tom. I.

qui: eam ob causam illius nucem negligi, cum
adseruari nequeat, sed breui teredinem sentiat
& duntaxat legi, vt Macis adimatur: quæ verò ad
nos aduehuntur nuces, earum esse arborum, quæ
in planis & cultioribus locis nascuntur.

NVX AROMATICA.

CAP. XIV.

Q Via nemo
hactenus
(quod equidem
seriam) dicit Clus-
eius myristica
nucis oblongio-
ris, quam marem
centent, historia
tradidit (nisi eam
designare vide-
tur Christ. à Co-
sta, quum scribit
grandiores nuces
maioris esse pre-
tium apud incolas,
& plenis æstimari
quàm apud nos)
non inutilem o-
peram me sum-
pturum arbitra-
tus sum, si eius
breuem historiam,

qualem videlicet ex ramo sicco sua folia & fru-
ctum retinente, donato Cl. V. Petro Paauuiò,
concinnare potui, hic subicerem, atque ipsius et-
iam effigiem Lectoris oculis proponerem. Erat
porro is ramus sesquipedalis longitudinis, crassi-
tudinem autem habens tubi pennæ anserinæ, quo
ad scribendum vti solemus, retinens adhuc ali-
quam ligni præcedente anno nati partem, cinera-
cei coloris cortice tectam, superna autem quæ il-
lo anno quò ramus abruptus nata erat pars, te-
nerior erat, & multâ medullâ interanâ parte præ-
ditâ, coloremque habebat ex fusco rufescentem,
huic ramo inæquali serie adnata erant septena
aut octona folia, longè sanè maiora & crassiore
pediculo prædita, quàm illius quæ nucem mos-
catam vulgò notam refert: etenim illi folia sunt
Mali Aurantii foliis non absimilia, exceptâ illâ
appendice, qua Nucis folia carent, & tenuiora
pediculo nituntur, gracilioribusque etiam ramu-
lis adnascuntur: hæc verò folia, licet non multò
densiora, interdum pedis Romani longitudinem
æquabant, trium aut amplius vnciarum latitudi-
nem, magnâ autem ex parte, eorum longitudo
septem aut octo vnciarum erat, latitudo duarum
cum semisse, color parte prona canescens, supina
viridis & splendens: à medio illo crassoque ner-
uo folium per longitudinem medium secante,
exoriebantur alii minores tenuioresque nerui, ad
folii latera expansi, vtrinque quatuordecim aut
quindecim, nonnunquam etiam plures, itque
non pro folii amplitudine, sed indifferenter: nam
in pedalis longitudinis foliis interdum tredecim
aut quatuordecim duntaxat obseruabam, in iis
verò quæ septem vncias solummodò erant lon-
ga, quindecim, sexdecim, aut plures: tenues præ-
terea, & vix conspicuæ ob folii spissitudinem, ob-
liquæ venulæ per neruorum lateralium interstitia
erant sparsæ, & licet ante multos menses abrup-
tus fuisset ille ramus, atque inter chartas adser-

Rami de-
scriptio.

Cortex.

Folia.

Mali Au-
rant.

Color fo-
lior.

Sapor &
odor.

Z

Nuces.

natus, non mediocrem tamen acrimoniam, sed suauem & non valde vrentem retinebant folia: Summo autem rami fastigio inharebant binæ Noces crasso breuique pediculo innixæ, in quo tamē binæ aut ternæ aliæ coniunctim creuisse videbantur, quia adhuc apparebant vestigia vbi adhæserant, atque etiam in ipso rami fastigio bina alia similium pediculorum loca: vt non sine causa Abdala Guzaratenfis, qui prima illa Batauorum in Iaua navigatione Amstelredamum aduectus fuerat, deinde secunda reuectus, mihi affirmaret Nucem myristicam [ab illo enim percontabar an singulae nuges in foliorum alis nascerentur quemadmodum pingit Matthioli] Inguandis modo provenire, vide licet singulares interdum, binas, ternas, aut plures nonnunquam, & coniunctim in eodem crasso pediculo natas, de hac nimirum nucem mare ipsum voluisse dicere arbitror, quoniam illam qua nobis in usu, aliter provenire certum est. Caterum hæc nuges binas uncias longæ erant, summoque suo operimento testæ valde rugosæ, nec illo quidem valde crasso (quia ante earum maturitatem ramus abruptus) & villum suum Amygdalarum instar retinente, ferruginei hoc est ex rufo fusci coloris, in binas æquales partes fisso & hiante, nucemque ostendente suo maci eam reticulatim amplectente septam, cui similem è suo operimento exemptam, suo tamen Maci opertam, ab eodem C. L. V. Paauio acceptam, inferiore tabellæ parte, in qua huius nucis ramus cum suo fructu immaturo expressus, adici curabam: Macis autem illud, etiam resiccatum, elegantioris coloris quidem est eo quod aliam nucem ambit, sed multo infirmioribus vinibus præditum esse creditur.

Matth. not.

Nuces.

Villum Amygd.

Macis.

ADMIRABILIS FRUCTVS INDVS.

CAP. XV.

Descriptio

Officulum.

Batau ex prima navigatione in Iauam, inquit Clusius, attulerunt Admirabilis formæ fructum: quatuor enim membranaceis foliis, ex aduerso inter se oppositis, ex eodem tamen pediculo prodeuntibus, constabat, quæ superna & extrema parte veluti coctitia, officulum infima parte ipsi inherens & fragile occultabant, in quo nucleus orbicularis formæ, nucis moschatae magni-

tudine continebatur, foris fusca, & fungosa quadam materia oblitus, durus, vt qui resiccatus, internè albus & corneæ duritiei: membranacea illa folia, multis venis erant distincta, & rhomboidis formæ, atque uncialem longitudinem & latitudinem habebant. Nullum eius nomen indicare poterant Indi ab Hollandis aduerti, quemadmodum multarum aliarum rerum: sed quæcunque ignorabant (ignorabant autem plurima, vt qui omnes vilia mancipia fuissent, præter Abdalam, quem in Iaua mercede conduxerant, inter-

rogati qui vocarentur, Madagascar respondebant, tanquam innuere volentes, apud ipsos non nata, sed è Magascat, siue D. Laurentii insula, esse delata, quia naucleros Hollandos in ea aliquot dies hæsisse non ignorabant, imò illorum natu minimus inde aduectus fuerat.

DE CORYLO ET AVELLANIS.

CAP. XVI.

Corylus satina.

Variis operimenti modus vt antè indicatum, aliter enim nux Iuglans, nux Myristica ali-

Descriptio

ter, & aliter Auellana ex Corylo producta, folio Alni, sed acutiore, nec eū in modum viscido, hirsuto, modicè serrato, rugoso, suauiter odorato. Flos è gémula erumpit coccineis filamentis compositus: simulque Iuli longi, tenuiores quam Nucis Iuglandis qui priusquam decidunt, flauifunt. Fructus simul aliquot iuncti, inuolucris callosis, succosis,

Folium.

Flos.

Iuli.

Fructus.

herbaceis, barbatis, hirsutis, adstringentibus & acidis obseptis, magnitudine dimidio minores vt plurimum Iuglande, oblongi vel globosi, putamine umbilicato per maturitatem flauescere, aut rufos, leui, lignosi ac duro satis: cui subest pellicula in domesticis quibusdam coccinea, in aliis subrufa, nucleum obuestiens albidum, firmissimum sicut Amygdali nucleus, eiusdemque sapore dulci, lacteum remittentem succum. In auellanis nucibus, antequam nucleus formetur aut perficiatur, ambiens pulpa est candicans, fungosa, saporis acidi. Ipsi verò nuclei plurimum obnoxii sunt vermiculis, qui deficiente intus ac omni consumpto aut in nigrum puluisculum redacto nutrimento, ipsum etiam putamen pertundunt & prorepunt. Ipsa Corylus arbor est, ex radice crassa latè se diffundente nodosa atque crispa, caudices magna ex parte aliquot emittens, in multos ac robustos subdiuisos stolonos virgæque lentas & obsequiosas, quales quotannis emittit nouas, nec ramosas: materie candida, molli. Caudex vbi annosus fuerit, cortice obducitur incano, & Viscum nonnunquam producit, teste Trago.

Nucleus.

Arbor ipsa.

Theophrastus in Coryli seu Nucis Auellanae historia haud brevis nec sterilis esse videtur, qui eius in quamplurimis locis & καρύας, & ἡρακλειωπικὴ καρύας nomine meminisse videtur, quamuis circa interpretationes non consentiant auctores. Ergo eius de ea dogmata collecta, considerataque in lectoris Botanici gratiam hic referemus: sic igitur ait.

Corylus seu vt Græcum habet ἡρακλειωπικὴ καρύας, (inconsideratè hîc quis Nucem auellanam vertat, lustrat Conf.)

Theophr.
varios locos
emend. in
lustrat

Const.) (nam & huius quoque natura sylvestris est) quoniam sylvestris, nihilominus, aut certe non multo deterius quam urbana fructificat, hyemes quascunque ferre potest, montibusque magna ex parte prouenit, & quidem fecundissima temporaria vbertatis promotione. Præterea non caudicosa, sed fruticosa potius, virgis siue alis enodibus, sed paruis, etiâque crassis nonnullis assurgit. Cæterum & mansuescere potest. Differt tamen hæc ab illa, quod fructum meliorem, foliumque maius habeat. Circumferratum folium ambabus, simillimum Alno, sed latius, & arbor ipsa maior est. Fecundior & assidue reddetur, si virgæ præciantur. Vtriusque duplex genus: quædam enim rotunda, quædam oblongam ferunt nucem. Candidiores verò fructus satiuæ, & pulchrior, & circa aquatica maximè fructifera est.

ut facundior reddatur.

Theoph. & mend.

Iulorum descriptio.

Sylvestres translatae mansuescunt, corticem extimum habent tenuem, pinguem, maculis albidis peculiariter variatum. Materies admodum lenta, ut prægraciles virgæ, decorticatae, crassæ, derase renouentur. Habent medullam tenuem, flauam, quâ concuantur. In Corylo [ήρακλεωπικη] postquam deciderit fructus, bryodes quiddam [vulg. habent βοτρύδες, sicque & Gaza & Dal. legit: nobis melius placet βουδες cum Const. & rei accommodatius] vermis maioris magnitudine, ex vno petiolo plura (πλειον δὲ: vulgata πῶδη, pingue.) iulos id est, Iulos nonnulli vocant. (perperam Iulum apud Gazam) constant hi ex minutissimis particulis squammatim digestis eodem ordine, quo in Nucibus Pineis (οἱ ἐρεθιστοὶ τῆς πύκνης) conspiciuntur, ut non absimilis sit Nuci Pineæ nouellæ ac viridi, nisi esset oblongior, & vbiq; æqualiter crassus. Hyeme augetur: ineunte Vere dehiscit. Squammata illa flaua fiunt, & ad trium digitorum longitudinem increscunt. Vere autem erumpentibus foliis decidunt, ac tum totidem calyculacea tegumenta gignuntur, compactim iuncta, in vno pediculo, quot & flores, horumque singulis singulae nuges [καρύον] insunt.

Cachry.

Idem quod modo Iulum dixit, paulò antè, & eodem quidem cap. καρχύω, Cachryn appellauit (Gaza Amentum reddit) quam & Abieti, & Pino, & Robori, Tiliæ, καρύα (Nuci Iuglandi Gazæ) Diosbalano, (Castanæ, Gaza) & Piceæ tribuit.

A latere (pergit Theophr.) germinant & Nux Perfica, & Corylus, (ἀριστικὴ καρύς, & τῆς ἡρακλεωπικῆς) & quædam aliæ, quarum omnium germina in vnum folium finiuntur. Idæi Prunum & Nucem Auellanam (ήρακλεωπικη) altissimam radicem habere dicunt, sed Corylum (ήρακλεωπικη) tenuem atque robustam, Prunum numerosam. Quæ ratio & quasi necessitas cogat, ut ambæ diutius viuant, aut difficulter moriantur. (ἐμβιωῖν δέον.) Quidam ἡρακλεωπικη καρύαν (Nucem Auellanam Gaza) & διὸς βάλανον florere existimant: alii nullam earum, sed Iulum, (villum vertit Gaza, rectius è Græco Iulum retinisset) καρύας Nucis, βρύον Quercus &c. grossis præciduis (περσικωτάτοις ἐπειὸς papillis præuiis fortè rectius dicas) proportionem respondere existimant. Mature germinat καρύα, (Nux Iuglans Gazæ) eademque fructum reddit autumno. Scalig. in annot. ad Theophr. Considerabis, inquit, quo consilio Nucem Iuglandem inter feras connumeret Theophr. Quid si intelligat Theophr. Corylum? Coniungit enim Alnum, ei similem: & egregiè respondet locus. Nam in sylvestribus vtraque & montanis. Ut hac coniectura Scaligeri difficultati & suspicioni satisfactum iri non temerè fortè quis iudicabit. Item Σημίδα, Betula, folio Caria dictæ, præter-

Carya.

Tom. I

quam paulò angustiore. Et Gaza quoque Caryæ reponit. Hinc Scal. Theodorus, inquit, refugit Inlandis interpretationem: & est ratio. Non enim notis rebus addimus τὸ καρύον, τὴν καρύαν. Nostro quidem iudicio malè vertisset Gaza, Iuglandis. Quid enim similitudinis Iuglandis folium cum Betula? Maith. liberè fatetur, sibi non compertum, quid apud Theophr. sit καρύα. Item: καρύα, (Nux Iuglans Gaza.) & διὸς βάλανος (Castanea, id.) frigoris cupida montanæque. Atqui Iuglans non est frigoris cupida: nescimus etiâ an verè ac propriè montana dici possit, quapropter hoc loco potius intelligimus Corylum. Item: Thmolus, Olympusque Mysius, καρύον (Nucem Gaza, legend. existimamus, καρύαν) & διὸς βάλανος (Castaneam Giz.) plurimam ferunt: In Eubœa & circa Magnesium Euboicæ &c. καρύαν rursus pro Corylo intelligimus, quam Alpinam dixit alibi, ἡρακλεωπικη καρύα, gignit Iulum. τὰ καρύα τὰ ἡρακλεωπικῆ, (id est, Nuges Auellanae) maximè seruantur, quia Ligno putamine obiecta, eoque denso, sed amara tandem fiunt.

Adhæc ait. Fomites tametsi ex multis fieri possunt, tamen optimi ex nucem: (ut Gaza vertit) celerimè namque & latissimè concipit. Quantum ex circumstantiis iudicare possumus, per καρύον hîc intelligenda Corylus, cui lignum rarum, & quod facilius ignem sumpsit, quam lignum Iuglandis, quod durum & solidum. Hactenus serè quæ Theophr. de Corylo & Nucem Auellana.

De eadem Plin. in hunc scribit modum. Cæteris (Caryis, dixerat enim de Iuglande) quicquid est, solidum est, ut in Auellanis ex ipso nucum genere, quas antea Abellinas patrio nomine vocabant. In Asiam Græciamque è Ponto venere, & idèò Ponticae nuges vocantur. Has quoque mollis protegit barba. Sed putamini nucleisque solida rotunditas inest. Ex & torrentur. Umbilicus illis intus in ventre medio. Idem tradit: Catonem Nucibus adicere Auellanas & Galbas Prænestinas, &c. Verùm apud Catonem legimus, Nuges caluas, Auellanas, Prænestinas &c. In veteri glossario Calua nux, καρύον βασιλικόν. In eodem Albanæ Nuges, Prænestinæ. In Priapeis, Longæ nuges, Auellanae: Nucemque longam, quam vocant Abellinam: Turneb. Calua nux, quæ fructum caluum fert, id est, summo apice nudum, nec vndique putamine corticis obductum, qualis est Auellana. Turnebus è veteri codice legendum putat Abellanas. Idem & caluas Prænestinas ex dicto glossario, ut annotat Dalech. Idem Plin. Ferunt & Auellanae Iulos, inquit, compacti callo, ad nihil viles. Et alibi Xylon barbatae Nucis similem deferre fructum tradit. Quia verò loco paulò antè adducto Abellinas seu Ponticas nuges, melli protegi barba scripsit, idèò per barbaram nucem Auellanam quidam intelligunt uti postea patebit.

Coryli meminit & Colum. inter ea quibus nemora vestiuntur. Pallad. Auellanae. Virg. Georg. 2 Duras Corylos dicit:

Et Egl. 7.

Phyllis amat Corylos: illas dum Phyllis amabit
Nec Myrtus vincet Corylos, nec Laureæ Phæbi.
Arbor fragilis canente Ouid.

Et Coryli fragiles, &c.

Dioscor. καρύα παντὴς, ἃ ἐν τοῖς καρυκτοῖς καρύαν. Nuges Ponticae, quas aliqui Leptocarya vocant, id est minores nuges, παντὴν καρύαν, ut & ἡρακλεωπικῶν, atque etiâ διὸς βάλανων. de hac nucem tandè meminit Athenæus: sed nucem Iuglandi Pune-

Abellana.

Abellina.

Ponticae nuges.

Plin. locus refert. Nux calua.

Barbata nucem.

Coryli. Arbor fragilis. Nuges Ponticae. Leptocarya. Lopina. Athen. Graecis explicatus est illis.

ticarum & Heracleoticarum cognitio haud ita ex ipso Leſtori ſit obuia.

Auellana
Snde.
Pontica
Snde
Heracleoti-
ca Snde.
Præſtina

Porro Auellanam Seruius ab Auellano, Campa-
niæ oppido, ubi abundat, dictam putat. Ponticam
Græci, quod in Euxino Ponti frequens ſit. Ita
& Theophrast. Heracleoticam, ab Heraclea Pon-
ti ciuitate: alii Præſtantinam ab agro Præneſtino
atque (vt ait Macrobius) vnaquæque natio huic
nomen indidit ex loco, ubi copioſè naſcatur: Co-
rylus autem arbor ἀπὸ τῆς κορύλης, autore Priſciano,
& ex eo citante Curtio, quamuis ea vox (quæ lo-
cum aliquem denotare videtur) nondum planè
innotuerit nobis. Platina de honeſta voluptate:
Auellana.
Præneſtina
Pontica.

Nux, inquit, Auellana, ſeu Præneſtina, quam Græ-
ci Ponticam vocant ex Corylo. Et Zuing: in
Theatro ex Macrobio. Carſytani homines in agro
Præneſtino aluntur Nucibus Auellanis, quæ id-
circo Præneſtinæ dicuntur, & alias Ponticæ. Du
Choul lib. de Quercu Auellanae Nuci inter Glan-
diferas locum concedit.

Nux Auel-
lanæ offe-
ra.
Præneſti-
na.
Pontica.
Heracleoti-
ca non ſunt
Caſtanea.
Macrobi.
not.
Alare.
Alaria.

Nux Auellana, quam Græci Heracleoticam ap-
pellant, noſtri (Hermol. verba ſunt) Præneſti-
nam & Abellinam patriæ vocabulo: in Aſiâ Græ-
ciamque venit à Ponto: propterea nunc Ponticæ
nunc Heracleoticæ dicuntur: quo nomine Ma-
crobius Caſtaneas intelligi falſò putat, Opium
ſecutus. Ponticas ſunt, qui & Alare ac Nuces co-
gnominant. Inuenio & Alariam vocari arborem,
vnde iacula & haſtæ factitari ſoleant. Auellana
nux, ſeu Corylus, vt putat Ruell. rara videtur
ſuiſſe Theophrasto, qui tam anxie ſingulas eius
partes conſectatur: apud quem eadem eſſet cum
Alno, niſi folio eſſet latiore, & fructum ferret. Ru-
ra Gallica Nucellas Coryllos vel Coryelos & Auellinas
nominant. Aſt nobis quidem præter fructum &
foliū, ſat videtur patere diſtinctiones apud Theo-
phraſt. inter Corylum & Alnum, vt ex citatis ſu-
prà locis colligere eſt.

Nucella.
Corylla.
Auellina.
Ruell. not.

Marcellus Virg. Ponticas Nuces à Theophrast.
ſemper Heracleoticas Nuces vocari tradit: de qua
re nobis anceps iudicium. Supra in Theophrast.
locis aliquot coniecturas ac difficultates moui-
mus, an & ἡδύα ſimpliciter alicubi apud Theo-
phraſt. poſſit eſſe Corylus vel Auellana.

Ruell. &
Fuchj. not.

Porro Ruellius, Fuchſ. alique nonnulli con-
ſtanter negant Corylum florere, quod proculdu-
bio non erant facturi, ſi Theophrasti codicem, vel
potius, vt inquit Tragus, in naturæ libro hunc flo-
rem vnaquam vidiffent.

Pontica.
Præneſtina

Auellana antea Abellina, aliis Ponticæ vocita-
ta, in magna, inquit Bruyer. nominum ſunt am-
bage. Præneſtinas enim nonnulli etiamnum di-
cunt, quod Præneſtini iis abundant, vel quod o-
lim à Pœnis incluſi, famem iis tolerauerint. Qui-
dam verò & Heracleoticas. Lugdunenſes nomen
Auellanarum retinuerunt. Aulici & maxima Gal-
liæ pars, Nuculas. Galli nuptiis religioſas fece-
runt, ſed præſertim ſponſalibus: vulgòque ia-
ctatur, in prouentu Auellanarum maximo, annum
nuptiarum quoque fertiliffimum fore.

Heracleoti-
ca.
Auellana.
Lugd.
Nucula.
Nuptiales.
Præſagium
ab Auella-
nis.

Placotomus apud Eob. de tuend. valetud. inter
Auellanas, λεπτοκάρυα Græcis dictas, & Ponticas
propriè dictas diſtinguit, hæſque ait Lampartiſche
nüſſe Germ. dici: reliquæſque multò eſſe meliores,
fortè intelligens eas, quæ alias rubræ vulgò voca-
tantur, vt patebit in differentiis.

Minima
Nuces.

Constant: in lex: καρύα ποικίλη, ſive λεπτοκάρ-
υα Dioſcor. id eſt, καρύα ἢ ἔχοντα διφύαν Polluci.
Præneſtinæ Nuces Macrobio: Auellana ſive A-
bellina Plinio. Has minimas Nuces, vt Græci, Iu-
uen. Satir. 3. nuncupauit. Arbor quæ Virg. eſt Co-
rylus, Theophrast. ἡρακλεωτική καρύα dicitur, & a-

libi καρύα ἡρακλεωτική, quo Athenei (apud quem Eu-
bulum Auellanas καρύα exiſtimo nominaffe) er-
ratum coarguitur, ubi inquit, τὰ δὲ ἡρακλεωτική κα-
ρύα, καὶ διὸς ἡράκλειος &c: quibus duo diuerſa, diſtin-
ctiſque ſeparata nominibus. Auellanas ſcilicet, &
Caſtaneas confundit, ſicut & Macrobius. Caſtaneam
Nucem Heracleoticam appellans. Tamen A-
then. malo culpa liberare, errorèque depraua-
to codici imputare: diſtinguendum enim poſt
καρύα, ſubſtituendumque περχώδες pro καρχώ-
δες ibi duobus locis inculcatum.

Philotimus ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ ποικίλου, prodidit τὸ ποικίλον,
λεπτοκάρυον. Alex. ab Alex. non approbat eorum ſen-
tentiam, qui apud Tranquillum, vdi dicit Au-
guſtum ocellatis Nucibus ſuſiſſe, intelligunt Auel-
lanam vel oſcillam. Dalechampius apud Plinium
ſcribit his verbis: Ocellatas Nuces vocat Tran-
quillus in Auguſto, quod ea parte, qua barbata
ſuæ cuti adherent, cum auelluntur, oculi figura
delineata conſpiciatur, nec id in alia vlla Nuce ap-
pareat. Alex. ab Alex. Quo loco plurima ludorum
genera veteribus viſitata commemorat: ocellatas
Nuces dici putat Perſicorū nucleos, quod crebris
velut ocellorum foraminibus pertuſi ſint, ſed cō-
fidenter magis, quàm rectè. Mneſitheus auto-
re Goropio per Nuces Heracleoticas, Nuces
Ponticas intellexiſſe videtur, quæ Nucula Præ-
neſtinæ dictæ. Nucula Sexto Pompeio, Nux mi-
nima. Iuuenali Heracleotica, quamuis Caſtanea
interpretetur falſò: ἀναγὰρ Hefych. teſte Had.
Iun. ἀπὸ Dalechamp. Nux parua: Nux Coryli,
Euch. Rœſl. Caſpar. Bauhin. tradit Auellanam
apud Plin. barbata Nucem dici. Iam ſuprà dixi-
mus Plin. Ponticas Nuces dicere, molli protegi
barba: Locum verò ubi expreſſè barbata Nuces
vocitè, vel Auellanas vel Ponticas, nondum in-
uenimus. Xyli quidem fructui conſert barbata
Nuces, vt antea diximus, quas quidam Auella-
nas eſſe volunt, nec reſtagamur, Corylus: Nux A-
uellana: Pontica: Præneſtina: Leptocarya: Heracleo-
tica Caryia ſeu Nux: Caryia Pontice: apud diuerſos
Herbarios dicitur. Nucamentum eius oblongum
Theophrast. Germ. teſte Trago, Baſelzapf-
fen oder das getreid: Cortex exterior Nucis A-
uellanae, Calyx. Germ. die euſerſt ſchelet / oder
leiſſel. Quod circa radicem annaſcitur, Germ.
Maſere / Theophrast. ἀμφαύς, & ἀμφιφύα: Gaza
circumauſtionem & circumagnationem inter-
pretatus eſt. Hiſt Lugd. fruſtra florem denegat
& floris loco Iulos proferre dicit. Nos Theophr.
Trago & Geſnero aſſentimur, dicentibus flores
habere præter Iulos, vt qui eos ſapiùs obſeruau-
rimus. Luſim Hebr. Genl. 30. Nucem Auellanam
vertunt, notante Trago. Agileum apud Serap. id
eſt, Auellana. Agileum ſeu Bunduch Arab. dici tra-
dunt. Germ. Baſelbaum / Baſelſtand / Baſel-
ſtrauch: Fruct. Baſelnuß. Gal. Couſidrier, Noi-
ſerier, Noiſelier Auellamier, Noiſette, Noiſelette, A-
ueline. It. Nocciuole. Nuciolare, Auellane & Nocelle.
Hiſp. Auellano. Caſtil. & Catel. Auellanas. Por-
tug. Auellano. Belg. Baſelnote / Baſelaer / Baſe-
ſelnoteboom. Angl. Baſelltree / Baſellnat.
Bohem. Worechlyſſow. Nux Auellana Hung.
monyaroſa & iulus coryli ſive flos Monyaro bar-
kocza.

Sed differentiæ, harumque nomina quoque
dicenda. Carol. Steph. Nuces Auellanas, in ma-
iores & rotundioreſ, des Auellines: ac minores &
turbinioreſ, des Noiſilles, diſtinguit. Fuchſ. in
ſylueſtrem, quam priuatim Germ. Baſelnuß vo-
cari ait: & Urbanam ſeu domesticam Rhornuß /
oder Rührnuß / & Lampertiſche nuß: Tragus v-
tramque

Caryſſia.

Athen. cor-
rig.

Oſcilla.

Nucula
Præneſt.
Caſtanea.
Auaron.
Arya.
Nux par-
ua.
Nux Cary-
li.
Barbata
Nux.
C. Bauh.Linguaſi
SynonymaLuſim
Hebr.Auellana-
rum diffe-
rentiæ, &
nomina.

tranque subdiuidit: satia rubras & oblongas fert, Rohthaselnuß oder Bönischnuß: sylvestris alia magnas, alia exiguas: quædam oblongas, nonnulla rotundas largitur Nuces. Turnerus potius differentias quàm species esse putat: Hortensis, Angl. Fylberd-tree: sylvestris, Woodnut-tree. Duas habet figuras: quarum vna Coryli: altera Pruni, errore typographico fortè.

Vera Anti-
quorum
nucis Pon-
tica.

Dod. Urbanas, Gal. noisettes rouges, & Germ. Rohthaselnuß antè dictas veras Nuces Ponticas ab antiquis descriptas censet. Lacuna in longas & rotundas distinguit: longas sapidiore, maiores tardiùs maturari.

Vulg. silu.

Nuces Ponticæ, autore Cordo duplicis sunt differentia: quædam spontè vbique in Corylo vulgari nascuntur, quæ à Germ. Haselnuß nominantur: quædam verò, in hortis feruntur arbore Coryli simili, sed fructu oblongiore, & toto ceu barbato putamine vestito: nucleus ruffa ut plurimum membrana cogitur. Plinius has barbata in Xyli descriptione appellat. Est & tertium Auellana genus in hortis satum sylvestri simile, sed maius nucleo, & gustu suauius. Quartum genus est, quod in Macedonia nascitur, arbore non quemadmodum apud nos multiplici, caudice fruticoso, sed singulari, procero, & iustam arborem æquante: foliis latis, Nucibus in grandem racemum pingui magnitudine congestis.

Longa rubra.
Nucis barbata.

Satia.

Macedoni-
ca: ac-
com-
moda.

An autem Veteres hanc cognouerint, neque negare neque affirmare auiam. Certè apud eos, qui nunc extant autores, nulla extat descriptio, quæ eam referat. Inuenerunt autem hanc Corylum in Macedonia & Hæmo Thraciæ monte Legati quidam Buda Constantinopolim missi, inter quos fuit & Paulus Rubigallus, qui hæc nobis retulit.

Locus.

Bruyeriis & satias duplices facit: quippe quædam insignes rotunditate & amplitudine, membranam, quæ ambit, candidam habentes. Aliæ oblongæ magnæque rubescentem tunicam nactæ, has Gesn. ait Lombardicas aliquos cognominare: additque urbanas & rotundas, satisque magnas se vidisse in Sabaudia.

Satia ro-
tunda.

Italia au-
uellarum
differentia.

In Italia, si Matthiol. credimus, & in urbanarum & in sylvestrium genere numerosa reperiuntur. Ex domesticis aliæ oblongæ, aliæ rotundæ sunt. Oblongæ præstantiores putamine, vehementer rubent, & fractu minimè sunt contumaces, quales sunt Vicentinæ, quæ tam suauis sunt sapore, ut Pistaciis ferè comparari possint. Siquidem non omnibus Auellanis idem sapor reperitur, neque eadem pulpæ gratia: aliæ namque prædulces ac mansu faciles, aliæ verò asperiusculæ & ingratiore, & manso duriusculæ habentur. Oblongæ seriùs maturitatem sentiunt: celerius verò rotundæ: quapropter illæ vegetiori sunt nucleo, diùque perdurant. Sylvestres in Tridentinis montibus oblongæ & rotundæ. Vestitur Auellanae nucis putamen viridi callosaque membrana, in extremitatibus tamen mollior & fimbriosa in barbæ modum protrahitur: quo fit ut quibusdam hæc Barbata Nuces appellentur, etsi genus reperiatur haud barbatum, sed aded breui amictu, ut putamen anteriori parte nudum videatur. Nuci nucleus quandoque albus, quandoque purpurea vestitur membrana. Putamen aliis rubrum, aliis fuluo colore aureum, rursum aliæ dulces, omnis acrimonie expertes: aliæ contra, eodem teste. Cæsalpin. urbanarum fructum candidiorem dicit, quod admitti potest, si putamine liberum, & cute ruffa exutum intelligat nucleum. Camer. apud Norimbergenses, Cellenses, à quodam monasterio prope VVurzburgum denominatas

Vicentina.

Tempus

Nucis
Barbata.

Cellenses

Tom. I.

aliis præferri ait: sed quales sint non docet. Crescere etiam apud se addit maiores istas, quæ ipsis à loco, unde adferuntur, Lugdunenses vocentur. Colligamus paucis iam dictas differentias. Auellana aliæ sylvestres, aliæ hortenses. Sylvestres vel longæ vel rotundæ, hortensibus minùs sapide. Hortenses oblongæ & rubræ, putamine & cute interna, cæteris nobilissimæ habitæ, & Germ. rothe vel zame haselnuß / aliis Rohre Bährnuß / ut iam monuimus, sunt & hortenses illæ magnæ amplissime, Francicæ, Lugdunenses, Lombardicæ, aliis Italicæ dictæ. Hæ nostris regionibus cognitæ: nam quas Cordus Macedonicas vocat, nostris hortis nondum innotuerunt. Habemus racemi ferè specie duodecim auellanas sibi mutuo coherentes, verum ex de sylvestrium genere sunt: item geminas, & trigeminas sylvestres & satias non iniucundas visu, naturæ peccantis potius aut luxuriantis opera, quàm distinctæ alicuius speciei. Non inelegantius est, quod ferè quadrangulum quatuor costis torosis ac eminentioribus constans adseruamus. Sed placet, more nostro, nobis obseruatarum Auellandarum descriptiones, breuiter subiicere, quamuis ex pleræque iam dictæ sint.

Autoribus
obseruata
Auell. dif-
ferentia.
Multæ so-
mni coha-
rentes.

Monstruosa
auellana.

Sylvestres
auellana.

1. Quæ passim in nostris proueniunt montibus, sylvestres dictæ, parua sunt, albæ, subrotundæ, vel sublongæ, umbilico gibboso putamine dentibus fragili flauescente, nucleum. v. continent, fungosa atque ruffa quadam cuticula obiectum.

2. Specie distinctæ sint, an varietas tantum, quas paruas admodum, rotundas, magis ruffas, umbilico magna ex parte sessili habemus, adfirmare pro certo non auiamus. Hæ quidem sylvestres sunt.

Sylvestres
minores
rotunda.

3. In sylvestrium quoque censu habentur, vulgata illæ, quas passim in hortos & vindaria translata colunt, arboris & fructus facie primis similes, sed duplè ferè maiores speciosioresque, sed utrinque ferè obtusiores, nucleo habitiori suauiorique pellicula albicante tectos. Longitudine tamen vnciam non æquant, latitudine semunciali.

Sylvestres
cultæ.

4. Eleganti varietate conspicua, & ipsæ in hortis cultæ sunt graciles admodum, & quædam calamum scriptorium crassiorē crassitudine sua, præsertim circa umbilicum, non superantes longitudine vnciali. Cylindrica atque torosa ferè figura: nisi parte inferna modicè dilatarentur, quod fit, ut à notabili illa rotunditate umbilico tenuis prædita, desciscant.

Graciles ob-
longæ.

Prædictæ omnes & sequentes putamine suo herbaceo media ferè parte detecta & nudæ, ob quam fortè causam à Præcis caluæ nuncupata, ut quidam volunt.

Nux cal-
ua.

5. Satia rubra prædictis omnibus maiores, vnciæ tamen ferè breuiore, umbilico magno, celato, opposita parte exacuta: hæc putamini suo herbaceo atque barbato penitus immersa, vix acuminis partem exerunt. Estque exterius putamen magis barbatum cæteris, sed principio minùs ferè calloso carnosove. Cortex lignosus durus, rubens, quem excindendo cuspidem cultro faciliùs adaperias, præsertim non planè recentem, quàm dentibus. Nucleus rubra vel potius purpurante tunica contectus, præsertim in recenti & haud ita pridem decerpta, gustu gratiore præcedentibus: idè & præ illis lautiorum mensis adhiberi solita. Vulgò persuasum scimus, prædictis omnibus faciliè causari, Dysenteriam. Vnde Rohre Bähr nuß à quibusdam, quasi dysentericæ

Satia ru-
bra.

Dysentericæ
nucis.

Nuces Bar-
batae.
Auellana
magna
Lugdun.

Auellana seu Nuces dicta. Has Nuces barbatas, Bartnuß / Io. Wittichius vocat.

Restant magna illa, quas alii Lugdunenses, alii Italicas vocant, vnciali amplitudine, rotundae: Et haec rubro putamine ligneo contextae, sed duriores ceteris omnibus. Latiores tamen ferè sunt quam altae, umbilico sessili, leuiter impresso: nucleo duriore ceteris, gustus suauitate faciliè cum rubris dictis certantes, ideòque delicatioribus expetita. Lugduni saccharo incrustantur.

Delectus.

Potro ex omni specie Nucum auellandarum preferuntur & modò dicta magna: rubra: sed & inter has & reliquas, quae integrae sunt, ponderosa, ligno non pertuso, corpulento nucleo, sapore grato, & inter Castaneam ac Amygdalum quodammodo medio. Duratione praefertuntur maxima, vel ipsis rubris durabiliores, uti putatur: nec tamen sapore inferiores. Infima sunt syluestres, ligno ex nucleo candicante. Improbantur leues, perforatae, quia vermiculosae, vetustate oleagineae, rugoso nucleo & exucco. Delectus signum haud postremum quis capiat à Petronio Arbitro qui in suo Satyrico sic ait. Auellanas Nuces cum precatione misit in vinum: & siue in summum redierant, siue subfederant, ex hac coniectura dicebat, nec me fallerat, inanes scilicet, ac sine medulla ventosas Nuces in summo humore consistere: graues autem & planas integro fructu ad ima deferri. Sed par est & Byzantinam dictam Auellanam inter differentias accenseri.

AVELLANA BYZANTINA.

Descriptio.

Calyce.

Fructus.

Nucleus.

Satio-
modus.

Auellana Byzantina fruticem supra capit. Iam altitudinem rariò exerceat, sed pumilum semper persistere referunt. Crassos vero admodum, magnosque fert tenuibus pediculis calyces, extrema parte in multas crassas longasque lacinias diuisos, sede etiam multis lacinatis appendicibus obsita. Sunt autem ii calyces foris valde

dura aspera que lanugine hirsuti, interiore parte laues, continentque fructum Auellanae syluestri & spontè nascenti ferè similem, breuiorem tamè, duròque putamine, ut illa, constantem. Qualis verò sit, qui in eo continetur nucleus, indicare nequeo, cum vnicum duntaxat fructum mihi dederit Manif. D. Daniel Vagnad (de paucis quod ad ferendum retinuit) eamque ob causam consingere noluerim. Postea tamen cum plures nactus esset, & aliquot ab ipso accepissem suis calycibus inclusos & exemptos, non modò degustare volui, sed etiam telluri commisi in fictilibus, non cum suo calyce, ut antè mihi fuerat significatum, sed nudos: atque illi quidem altero duntaxat à satio- ne anno nati sunt, & in singularem virgulam excreuerunt pedalem, quam sine ordine oblon-

giora paulò quam in vulgari ambiebant folia, perinde tamen rugosa. Eius vnicum fruticem humanam altitudinem superantem adhuc alebam, cum Francofurto discessi M. D. XCIII. sed qui vilius fructus speciem nondum dederat, imò neque etiam anno M. D. XCV. licet in magnà altitudinem excreuisset, ut ad me scribebat, cui arborem discedens reliqueram. Clus.

Idem Auellanae rarum admodum genus hoc atque peregrinum dicit, quod Turcarum Imperatori eiusque Proceribus in deliciis sit, Constantinopoli allatum. Constantinopolitanis Haselnuß Taber.

Montes (autore Constant.) amat Corylus, de- Locis, scenditque etiam in plana. Gaudet humidis & argillosis. Sic Montes in Gallia & Germania passim syluestribus atque vulgatis Corylis vestiuntur, & nemora scatent, maximè viginosa, aliqua sunt partibus Rheno finitimis, ut annotat Tragus. Ut Matthiol. in Italia vrbianarum pariter & syluestrium numerosus prouentus. Syluestribus Coryletis, propemodum innumeris, scatent Tridentini montes, quae oblongas pariter, & rotundas largiuntur Nuces, tanta vbertate, ut eas rura facis legant, ubi maturitatem senserint. Domesticis horti ornantur in Gallia & quibusdam Germania locis, quorum pergulae umbra superbiunt multa, densa, per caniculares ardores recubantibus expetissima. In Heluetia, ut tradit Gesn. rotundae minores in sepibus & syluis, praesertim humidioribus locis copiosae: Vrbanae rotundae in Sabaudia, Laufanna, praesertim verò Lugduni abundant. Has al quoties Montb. in orto E. C. Lugduno accersitas plantandas curauimus, sed frustra. Rubras tamen habemus, ex Allatia & Basilea accersitas, in quibus locis non infrequentes sunt, & optimae. Syluestres verò hic passim in vicinis montibus proueniunt: itèque in Silesiacis tam montibus & collibus quam syluis, teste Schyvenckf. In Scotia tum longa, tum rotunda spontanea in syluis ubique, autore Cargillo, medico doctissimo. Quales proueniant Monspelii diligenter non obseruauimus. Aduchuntur quidem eò magna copia ex Hispania (uti perhibent) maxima illa, quae & Lugduni copiose venditur, & à nostratibus interdum emptae mercatoribus ad nos importantur. Tho. Hariot in hist. Virginea insula scribit in ea prouenire Auellanam Nucem [Coudrier] & ex ea incolas arcus parare.

Iuli primo quoque tempore erumpunt, nondum soluta hyeme. Inò & Octobri & Nouembri Iulos novos exertos sepe numero conspeximus, qui deinde Martio aut Aprili succrescentibus foliis hauescentes abscidunt: mox verò flosculi emicant, & post eos folia. Fructus syluestrium Augusto mense: satiarum Autumno maturus legitur, teste Dod. Nos tamen etiam rubras alias satias Augusto in mensis saepissimè vidimus. Locis calidis Iulio circa Nonas matura est, teste Pallad.

Auellanae, eodem praecipiente, ponenda sunt Nucibus suis. Nec amplius supra terra ducenda est, quam crassitudine duorum digitorum Plantis tamen & sobole expertum se testatur melius prouenire. Mense Febuario, seu planta seu semen exponitur. Gaudet loco macro, humido, frigido & fabuloso.

Translatu mitescunt syluestres, praegraciles virgae desquamantur, crassioresque derasa interpolantur. Nux Pontica, ut tradit Didymus apud Const. seritur eo quo Amygdalus modo, aut Nux, & tempore eodem deponitur: Ex eo gene-

Folia.

Tempus.

Satio.

Cultus.

Rotunda
celerius
crescit.
Vt fructus
melior co-
piosiorque
nascatur.

re est rotunda & oblonga. Rotunda si eodem quo longior tempore pangatur, celerius comprehendet, & latior adolefcet. Arborem si quis frequenter colloceat, fructum meliorem copiosiorque ferre traditur, neglectaque migrat in fruticem. Quare tonderi resecarique præcipiunt, sic fecundior reddi: alioqui si arborefcere patiatur aliquis, in corpulentiam alimentum omne transferet.

Vires &
vires.
Stomacho
noctent.
Tussis
Catarrhus

Nuces Ponticæ, quas nonnulli Leptocarya vocant, ex sententia Dioscori. stomacho infestæ sunt: ipsæ tamen tritæ, & in aqua multa potæ, veteri tussi medentur. Tostæ verò si cum Piperis exiguo comedantur, destillationem concoquunt. Sin autem totæ crematæ fuerint, & cum axungia aut adipe vrsi tritæ, illitu alopecis capillum reddunt. Aiunt nonnulli vsta putamina, & cum oleo ad leuiorem contrita, cæcias infantibus oculorum pupillas peruso sine te denigrare. Nuces Auellanae, vt tradit Plin. capitis dolorem faciunt, inflationem stomachi, & pinguedini corporis conferunt, plus quàm sit verisimile. Et Gal. Est & aliud genus nucum minorum, quæ nimirum Ponticæ nuncupantur, plus habens essentiaë terrestri ac frigida. Itaque etiam gustanti austerior tum cortex tum plantæ tum fructus apparet. Cæterà magnæ Nuci Iuglandi similes sunt.

Alopecia.

Ad deni-
grandes o-
culos.
Noxa.
Cap. dolor.
Stomachus.
Impinguit.
Tempera-
mentum.

Simeoni Sethi Auellanae calidæ sunt & humidæ, magis nutriunt quàm Iuglandes Nuces, difficiliusque concoquuntur: & vt quidam aiunt, comestæ ieiunum intestinum lædunt. Facilius autem concoquuntur, minùsque ventrem sistunt, si interior eorum cortex abiiciatur. Dicitur quoque, si quis ante reliqua cibaria samperit, cum ruta, huic venena nec morsus venenatorum efficere die illa, scorpionisque ab eo fugere. Samper verò cum caricis, morsum scorpionis venenati sanant. Ad acidam qualitatem, quæ à nigro humore in ventriculo excitatur, valdè proficiunt.

Noxa.

Aduersus
Venena.
Contra
scorpiones.
Ad melum
chol.

Plutarchus scriptum reliquit, Quoties Coryli nucula laqueariis appensa cohærebit scorpions in domicilia non itrepet. Negat enim Auellanam à scorpione adiri. Nec est omittendum, quòd simplex rusticitas obseruauit & Ruell. annotat, serpentem obtorpescere, quæ Coryli caudice vel virgâ fuerit icta, & tandem mori. An quia ob eorum firmitatem, (propter quam & ad equos castigandos expetuntur) icta spina, quæ per eius longitudinem extenditur, vertebri sibi mutuo per apophysin haud secus ac in cæteris animalibus, inferus, luxetur, sicque ad motum ineptior redditatandem contabescat? Peculiarem eis esse hanc antipathiam asserere non ausimus.

Contra ser-
pentes.

Athen. scribit, Heraeleoticas nuces non tantum alere; quantum Amygdala, ac præterea aliquid habere quod innatet, & stertorem ac raucedinem (περυωδες, alii νερυωδες) vocis efficere: largiùs sumptis caput granare. & minùs nocere recentes quàm siccæ. Et mox: Ponticam nucem pinguem dicit, concoctaque difficilem, & iterum. Heraeleoticas nuces Castaneis esse deteriores, ideoque frigendas, vt nocentior pinguedo absumatur.

Auellana, teste Etio, præterquam quòd frigidior, austerior, terrestriorque est, in reliquis Iuglandi assimilatur.

Cur Ger-
mibus ol-
naxia.

Sed quare Auellana tantoperè obnoxia sunt vermibus? Sanè quia Aristoteli humor putredinis mater est, causa vel nimia eorum humiditati tribuenda, qualis præsertim recensibus necdum maturis inesse solet: vel quia parum olei habent.

Tom. I.

Ac vtraque ratio egregiè consentit. Nam adultiores & iam oleaginosiores, vix ampliùs vermibus infestari videmus, sed potiùs contrà, & exiccati. Eandem ob causam Iuglandibus nulli solent innasceri vermes, nempe quòd oleo magis abundant omni tempore, vel recentes vel antiquæ.

Cur Iuglā-
dibus non
innascan-
tur vermes?

Nucibus Iuglandibus quoque comparat auellanas Auicenna. easque tradit decliues esse ad caliditatem & siccitatem paruum: & nonnulli recentes illas in secundo ordine calidas faciunt & siccas. Gal. tamen illas potiùs frigidas censet. Maturum fructum primum ordinem non excedere arbitratur Brassauola: imò antequàm sit maturus, humiditatem habet, & crassam.

Temperā.

Porro nuces Auellanas stomacho tenuioribusque intestinis infestas esse, maximè si non satis maturæ fuerint, non solum ex verficulo Macri:

Noxa.

Ex minimis Nucibus, nulli datur esca salubris. Sed etiam experientiâ ipsâ docere conatur Traugus. Pueri namque (infir) si Augusto mense Auellanas nuces auidè deuorant, facili in Dysentericum morbum incidunt. Idem Ruellium ridens, quòd Coryli bacculo vel caudice serpentem ictum ex rusticorum obseruatione, mori tradit. Ego verò, addit, non dubitari fustes, quos ex Coryli radicibus rustici desumptos hinc inde secum gestant, id nullo negotio efficere posse, quibus vel canem rabiosum interficere difficile non sit. Nos verò an aliqua id ratione fieri possit, etiam cum tenuioribus virgis, (quæ tamen digitalem ferè habeant crassitudinem) paulò antè quadam attingimus.

Dysenteria

Oleum Nucum Auellandarum efficacissimum ad tussim veterem, & destillationem, eidem Traugo.

Oleum a-
uell.

Matth. author, bilem augere Auellanas: ad menses cohibendos valere subruffam cuticulam sub putamine nucleum ambientem. Oleum earum destillationes efficacissimè concoquere, & articulorum dolores inunctum lenare. Sed quod Dioscorid. putaminibus vstis, ac cum oleo tritis, glaucas in pueris oculorum pupillas denigrare prodidit, hoc illustri experimento facto aliquoties se cognouisse, & verissimum esse compertisse gloriatur Cornarius.

Ad menses.
Ad destill.
& articu-
lor. dolores.

Experimē-
tum

I. V. Vitrich. in præser. sanit. Nuces, ait, Auellanas seu Ponticas laudat Hippocr. quòd cerebrum augeant, verum sunt calidæ & siccæ naturæ, facili grauant caput & ventriculum. In eo laudantur, quòd hepar corroborent.

Téperam.

In Thuringia Mures agrorum coadceruant nuces, quas quidam perquirunt, tollunt, suspendunt per aliquot dies ad fumum, & vocant Mures fennusse. Hæ nuces non solum sunt lapidæ, verum parum nocent, vt sæpè se expertum dicit.

Hepar cor-
roborant.

Lacuna scribit istud quod dicitur stomachum & caput grauare, & experientiæ, & communi reclamare opinioni: bonæ quippe matronæ Hispanicæ tostis vulgariter vtuntur ad placendum suo stomacho, cerebrumque confortandum, non sine felici successu.

Succus ex Auellanis veluti ex Amygdalis lacteus extractus, valenter aluum adstringit Dodonæo, atque Celiacis & Dysentericis hac ratione prodesse potest. Iuli frigidi ac sicci, & similiter adstringentes, ventris quoque fluxiones sistunt, Auellandarum Cellensium cremor in calculo renum & ardore vrinæ vtiliter exhibetur.

Succus la-
cteus
Alui flu-
xus
Cælica.
Dysenteria.
Iuli
Calculus.
Ardor vrinæ
Lac ge-
nerant.

Camer. Auellana lac generant, quia comminutata lactis plenæ sunt: ad restituendas vires, & ad Venerem roborandam præstant. Porta ex Galeno.

Hort. Lus.
autot. not.

Horti Lusitaniae autoris, quisquis ille sit, vana nobis videtur illa coniectura, qua dicit, Auellanas similes Calculis renum & Vesicae, eorum affectibus conferre. Similior silex aut lapis alius topiaceus, num igitur conferat? Nec magnopere videmus quid in Auellanis esse possit, quod ad calculum conferre queat, nisi forte exhibitum oleum ex iis expressum, quomodo Amygdalinum, ad dilationem, ad lubricandas vias, ad dolorem.

Pinguescunt.

Bruyeriis refert, Auellanas rubras, matronis in cibis gratissimas, praesertim recentes & maturitatem exactam non adeptas. In Plinii sententiam, pinguedini corporis conferre, posterior medicina manibus pedibusque descendit. Tostas autem insalubriores dicit, quicquid dicat Athenaeus.

Saccharo incrustata

Seplasiarii saccharo incrustant, quae bellariorum vices implent, praecipue quae sunt ampliores & rotundae.

An nebula oculorum.

Notabile est hoc Arnoldi: Ad Albulam & nebulam valens. Accipe virgam Auellanae, in capite perfora, imple foramen granis Piperis, & tere supra eam cum vino albo, quod distillarit, collige, & in oculo pone.

Mandatum de Auellanis.

Horstius tradit, ad Dysenteriam pestilentialem Auellanas nocuas, idemque & vulgo persuasum nouimus passim ferre. Hinc Illustriss. Princeps Guille. Palatinus Dux Bauariae in quodam mandato de Politia obseruanda tempore pestis, cauet ne venales proponantur Auellanae (Baselnus) & vinum sublimatum [Brantwein] sine permissu, quia sanitati resistere & Pesti occasionem praebere per doctos existimentur.

Caudicum visus.

Caudex Coryli quotannis multis stolonibus, seu virgis fruticat, quae si non laedantur, intra paucos annos ita crassescunt, ut ex his circulos dolares elegantissimos conficere queas.

Radix visus.

Ex ligno etiam carbones parant pictores, sculptores, & aurifabri ad delineationes & figuratum praeludia ducenda commodos. Ex huius etiam ligni carbonibus pyrius pulvis conficitur. Sed & ligno assulatim secto ad cribra vtuntur.

Visus Coryli visus.

Ex radice nodosa ac undulata crispa vasa & suppellectilia varia fabricantur, quae ad longos annos durant, nec facile corrumpuntur. *Fragus.*

Frondium visus.

Nic. Metri in libro medico, per Heremiam Martium in lucem edito mirabiliter commendat Viscum, Coryli [Baselstauden Michiel] quem librum, quia non amplius nobis ad manus, lector ipse, si lubet, consulat. Coryli urbanae atque scenae opere topiario texendis, & in altum etiam eleuandis conueniunt. Tales in Galliae multis locis, in magnatum & nobilium hortis praecipue Biturigibus, ut Gesnerus annotat, constructae videntur. Vidimus in splendissimo quodam horto (putamus fuisse Reguli cui de Fleury cognomen, quondam ad Heluetios Legati) sub topiaria Corylo commestantes, vel potius ex gentis more, pomeridiana collatione sub umbra sitim fallentes pro libitu hinc isthinc ceu in Muscolo sedentes pulchras & sapidissimas diuersi generis Auellanas decerpisse. Ipsae alioqui Coryli dentae frondes pullis Gallinaceis optatam praebent vmbraem & quoddam velut asyllum, aduersus impetum & rapacium auium insidias.

Visus Gel porius abusus Virgulae furcatae Coryli.

Restat, ut Coronidis loco, de insigni illa Coryli virgarum vtilitate aliquid dicamus, quia nobilis & eximia à nonnullis, spes vanas pretio vendentibus, ad inueniendas auri aliorumque metallorum mineras atque [si Diis placet] gazas subterraneas, praestare creditur. Modum & rationem docte & eleganter descripsit Agricola, rei Metallicae, si quisquam alius, sui seculi consultissimus, in hunc

modum. De virgula furcata inter metallicos multa & magna contentiones sunt: nam eam alii aiunt, in venis inueniendis, sibi maximo vsui esse, alii negant. Qui tractationem & vsu virgulae probant, eorum alii primo furcam cultro resecant columnam: quam praeter ceteras ad venas querendas idoneam esse censent: praesertim si Corylus supra venam aliquam creuerit. Alii pro varietate metalli diuersis virgulis ad venas inquirendas vtuntur: etenim Coryli virgulas adhibent ad venas argenti: fraxini, ad aris: Piceastri, ad plumbi, maxime candidi: ex ferro vel acie ferri factas, ad auri: dein de utriusque virgulae cornua manibus prehendentes pugnos faciunt: necesse autem est ut digiti compressi ad caelum spectent, utque virgula erigatur ea parte, qua cornua coeunt tum hic & illuc passim cum per locos montosos vagantur: itaque dicunt simul atque supra venam pedem posuerint, statim virgulam versari & volvi, sibi prode venam: ubi pedem retulerint: & ab ea discesserint, rursus virgulam immobilem manere. Verum, ut ipsi asserunt, causa motionis virgulae est vis venarum: eaque interdum tanta est, ut arborum, prope venas crescentium, ramos ad se flectat. Contra qui virgulam nulli viro bono grauique vsui esse posse dicunt, hi vim venarum iccirco motionis eius causam esse negant, quod omnibus non soleat moueri, sed istis tantummodo, qui cantionibus aut astutiis vtuntur: vim praeterea venarum negant ad se trahere ramos arborum, sed exhalationem calidam & siccam eos efficere contortos. Ad quae isti respondent: quod vis venarum virgulam, cum quidam e metallicis aut ceteris hominibus eam tenet in manibus, non vertat, in causa est hominis proprietatis quaedam singularis, quae vim venarum impedit atque alligat: quia enim vis venarum versat & voluit virgulam, non aliter ac magnes ferrum ad se allicit & trahit, eam occulta hominis proprietate debilitat & frangit, non secus atque allium Magnetis vires infirmat & excludit. Etenim alii succo Magnes oblitus ferrum ad se non trahit: nec idem trahit rubiginosum. Quin etiam de tractatione virgulae nos admonent, ut digitos leniter non stringamus, neque comprimamus acriter: nam si leniter tangeremus virgulam, decideret, inquiunt, antequam vis venarum eam verset: sin acriter constringemus, vis manuum vi venarum resistet, & eam superabit. Itaque, ut ipsi censent: quinque res sunt necessariae ad hoc, ut virgula suum faciat officium: quarum prima est, virgulae quantitas: vis enim venarum baculum nimis magnu voluere nequit: altera virgulae figura, nam nisi furcata fuerit, eadem vis eam uertere non potest: tertia vis venarum, quae naturam voluendi habet: quarta virgulae tractatio: quinta priuatio proprietatis occultae. Ex iam dictis autem solent concludere hoc modo. Si quod virgula omnibus non moueatur, in causa est ineptia eius tractatio, aut occulta hominis proprietate, quae vi venarum repugnat & obstitit, ut supra diximus, qui venas ipsas quaerunt non necesse habent id cautionibus facere, sed satis est eos virgulam apte tractare posse, & occulta proprietate carere. Virgula igitur in inueniendis venis viro bono grauique vsui esse potest. Verum de ramis arborum contortis plura non dicunt isti, sed manent in sententia.

Cum autem haec res controuersa sit inter metallicos, ea suis ponderibus, examinanda.

Virgula diuina, qua incantatores scrutantur venas, ut annulis etiam, speculis, crystallis quamuis forma furcae figurari possit, nihil tamen

Furca columna.

Modus tenendi Virgam.

Tractationis causa.

Asserentis partis responsio. Impositura subterfugium.

Cautio sumpta in tenenda Virgula.

Quinque necessariae ad usum Virgulae.

Res etiam controuersa inter metallicos.

ad

Nihil can-
ferre figu-
ram

Virgula &
sus apud
Veteres
multiplex,
exemplis il-
lustratur

Virgula o-
rigo.

Quomodo
ad metalla
translata

Motionis
Virgula
causa.
Non trahi.

Venas non
trahere
versando

Tractatio-
nem esse
causam
motionis
Virgula
Curvatura
sumat
columnam

Proba qua
venas mi-
neras ratio

Vir bonus
ea non tri-
nat.

ad rem interest, recta sit, an in aliam figuram for-
mata: non enim valet virgulę figura, sed incanta-
menta carminum, quę mihi commemorare non
licet neque libet. Veteres autem, non ea modò
quę ad victum & cultum attinent, virgula diui-
na conquiescerunt, sed rerum etiam formas ver-
terunt: etenim incantatores Ægyptiorum vir-
gas, vt Hæbreorum litterę narrant, in serpentes
mutarunt: & apud Homerum Minerua senem V-
lysses virgula diuina repentē in iuuenem con-
uertit, ac rursus restituit in senium. Circe quo-
que socios Vlyssis mutat in bestias, eisque reddit
hominis effigiem: quinetiam Mercurius virga,
quę caduceus appellatur, vigilantibus somnium
dat, ac à somno excitat dormientes. Itaque virgula
diuina primò ex incantatorum impuris fontibus
defluxisse videtur in metalla: deinde cum viri
boni abhorrent ab incantamentis carminum
eęque reicerent, virgula à simplici metallicorum
vulgo est retenta, & in querendis venis ve-
stigia antiqui vsus remanserunt.

Quoniam verò metallicorum virgulę mouen-
tur, etiam si eas incantare non solent, alii dicunt,
motionis earum causam esse vim venarum, alii
iactationem, alii vtramque. Verum quę vi ad se
attrahendi prædita sunt, ea omnia in orbem non
torquent res, sed eas ad se alliciunt, verbi gratia:
magnes ferrum non voluit, sed id ad se trahit: &
succinum attritu concalescentum non vertit pa-
leas, sed simpliciter eas ad se allicit. Similiter vis
venarum, si eandem cum Magnete aut succino
naturam haberet, virgulam toties non versaret,
sed semel tantummodò ad spatium semicirculi
versatum recta ad se traheret, &, nisi compressio
hominis qui virgulam teneret in manibus ipsi
venarum vi resisteret & repugnaret, virgulam
ferret ad terram: quod cum non fiat, necessariò
sequitur tractationem esse causam motionis vir-
gulę. Id verò hinc etiam perspicuum est quòd
callidi isti tractatores rectam virgulam non ca-
piunt, sed furcatam, atque eam columnam, aut ali-
quam aliam ita flexibilem, vt si sic tenetur in ma-
nibus, vt eam tenere solent, omni homini, quo-
cunque in loco steterit, in orbem vertatur: nec
mirum si virgula non versatur cum inertes eam
tenent. Etenim eius cornua acriter comprimunt,
aut leniter stringunt: hoc autem ipsum vulgo
metallicorum fidem facit, virgulę venas inueniri,
quòd ea vtentes casu aliquas inueniunt, sed i-
dem multò sapius perdunt operam, & vt venas
inuenire possint, nihilo minus in fossis agendis
defatigantur, quàm aduersę partis metallici, Me-
tallicus igitur, quia eum virum bonum & grauem
esse volumus, virgula incantata non vtitur, quia
rerum naturę peritus & prudens, furcatam
intelligit sibi vsui non esse, sed habet naturalia
venarum signa, quę obseruat. Itaque ea si natura
vel casus, aliquo in loco, ad fodiendum apto, pa-
tescit, ibi Metallicus agit fossas, si non ostendit,
crebris fossionibus vsque eo scrutatur locum,
quoad venam crudariam reperit.

Schuyvenckfeldius rem paucis comprehendit:
Vulgus, inquit, Metallicorum ad virgulam Di-
uinam, vt vocant, qua venas Metallorum inquit,
prę ceteris furcam eligit columnam, verum
cum ex impuris fontibus incantatorum primò in
Metalla defluerit, Metallicus, vt pote vir bonus,
& grauis ac naturę peritus, ea non vtitur, sed alia
naturalia signa venarum obseruat. Verè ac re-
ctè, & per omnia Agricola iudicio consentiens.
Enimverò sanè pleròque vti virgulę, nulla qui-
dem Magica arte, vel bona, (cuius ne nomen

quidem nouerint) vel mala imbutos existima-
mus. Sed ex mera quadam impostura, ac spe lu-
crandi, hoc est, decipiendi Magnates ac Princi-
pes, quibus persuadeant hoc fūco vt nummos
suppedirent ad perquirenda metalla. Sunt enim
& hi, noctuæ ad aucupia crumenarum, è quibus
aurum, quod pollicentur ipsis, sibi effodiant
prius. Talem aliquando vidimus & deprehendi-
mus in insigni quodam & extra pudorem impo-
store, qui Ill. Exc. C. V. Vir. Principi nostro ac Pa-
trono clementissimo multa vanitatis plena per-
suadere conatus fuerat, vt suppedicaret argentum
& aurum, ad vestiganda effodiendęque illa. Vidi-
mus, didicimus & probè scimus: Solent isti ma-
nu vtrique in pugnum contracta, furcam hanc
Columnam præhendere, angulo forsum spectan-
te, & vtroque radio ex apprehensione reflexo.
(eam autem præferunt quidam, cuius alter ramus
cum capite & angulo eiusdem anni, bimulus, al-
ter verò statim post angulum nouit. us & proximi
anni, solus, & integer sit factus.) Ita vagantes
per loca, metallis (si credere fas est) vel oppor-
tuna vel prægnantia, velut in æquilibrio, situ
prædicto, virgulam continent vbi voluit, nullo
manifesto motu premunt vel laxant, vtroque e-
nim ferè modo declinare solet si vatrè tractetur,
tum à metallis tractam insigni impudentia men-
tiuntur. Tenemus & ipsi modum: (nam vt im-
posturam detegas, imposturam discas licet, quòd
nemo temerè fraudem detegat, nisi qui eandem
prius nouerit) sed inter nostras manus nullus mo-
tus aut tractio inuoluntaria, vel subiecto auro &
argento, consecuta. Ita dextrę possumus tenere,
vel potiùs regere virgulam, vt in æquilibrio ma-
neat, nec tamen vi teneatur vlla, si adsit vis ali-
qua, vel lenissima, quominus attrahat. Possu-
mus etiam, nemine id deprehendente, facere,
quòd illi faciunt, vt allici aut trahi à quodam sub-
iecto metallo videatur. Sed malè fortè nobiscum
actum existimabunt, quòd vel Magica arte, (qui
eam ad hanc rem postulant) vel sympathia illa
metallifica destituamur. Quibus confutandis, &
ad turpitudinem, si verecundiam nesciant, redi-
gendis, vel hæc sufficiant rationes. Aut vis trahen-
di primaria est in metallis, aut in virgula acceden-
di. Vbiunque sit, ibi certum est, primum esse
motionis principium: mouens seu agens, in
mouente: patiens in moto. Rursus eadem vel
sufficiens, vel non. Si sufficiens, quid opus ho-
minis sympathia, aut Magica arte? Quamuis, vt
ingenuè fateamur, consensum adesse oporteat,
tam ad laxandam virgulam, quàm ad aucupan-
dum sumptus non necessarios, quod paucis me-
liùs dixeris, ad decipiendum. Si non sufficiens:
Ergo iam inter hominem & metallum cognatio
quædam. Est, est, pro dolor, & maximus inter v-
trumque consensus, quo nisi fascinata essent ma-
ximorum & ingeniosissimorum alioqui Princi-
pum ingenia, eiusmodi nebulonum, patibulo di-
gnorum, arte aut experimento serò vel nunquam
deciperentur: docerentque tandem istos lucripe-
tas nequitas suas exuere, quibus sine opprobrio
furti, interim etiam sine virtute, honores
atque diuitias licet indagare atque
consequi.

Virgula
conditio
melioris

Impostura
manifeste
& clare
detegitur.

Ludant

* *

STAPHYLODENDRON.

CAP. XVII.

Descriptio

Folia

Flores.

Staphylo-dendron dense fruticat, nonnūquam in arborem adolefcens, cortice virente aut ruffo, materie virenti, medulla ampla, alba, molli. Folia Sambucinis proxima, vel Fraxini, acuminata, argutē crenata, quina aut septena ad costam annexa, impari alā claudente. Flores longo & pedulo pediculo ex intervalis verticillatim oriuntur, ita ut

eminus intuenti racemulum mentiantur, odore Sambuci, quinis foliis radiatim expansis, albis, mucrone nonnihil interdum foris rubente, totidemque candidis, item furrectis, coeuntibus leuiter mucronibus, ut concavam vrceoli figuram exprimere posse videantur, quę intercedunt totidem stamina alba, apicibus luteis donata, mediū occupante stylo albedo, bifido. Superueniunt vesicę magne virentes, in duos loculos ceu scrotum dispersitę, in quibus due nucleę coherentes, putamine fragili & tenui, colore flauo aut subruffo, in quibus nuclei corio virescente obtekti, sapore nonnihil nausoso. Ex nucleis caluarię commodē exprimi possunt, sculptura leui.

Staphylo-dendron.

De eadem sic scribit Plin. Est & trans Alpes arbor, simillima Aceri albo materie, quę vocatur Staphylo-dendron. Fert siliquas, & in iis nucleos, saporis Nucis Auellane.

Ruell. not.

Ruell. de Colutea altera Theophrast. tradens, hęc Plinio ait, Staphylo-dendron dici existimant. Quę interim sit Staphylo-dendron aut qualis non docet Ruellius. Curtius quoque nihil aliud habet, pręter ea quę dicta à Ruellio.

Pistacia.

Quidam, ut scribit Tragus, sub Pistaciis Dioscor. comprehensas volunt nuculas, arboremque ipsam Staphylo-dendron Plinii vocant. Verum cum Plin. Staphylo-dendron siliquas ferre dicat, hęc verò Vesicas gerat, non video (inquit) quo iure ex Nuce Vesicaria Staphylo-dendron hi faciant, nisi fortē per siliquas, vesicas intelligere velint, quod per nos quidem illis licebit. Nos tamen in pręsentia Nuce Vesicarias & folliculares nuncupabimus, quoad emergat aliquis qui certior nos doceat nomenclaturam. Ex quibus verbis patet Tragum quodammodo hęsitasse an Staphylo-dendron Plinii sit hęc de qua agimus. Difficultas quam obicit, leuis est, siliquę vocē ampliore significatu, pro folliculo vel vesicula Plinio usurpante.

Staphylo-dendron.

At Scal. Apud Iesuates nostros, inquit, arbor est, ę qua virga pecta, & adoleuit celerrimę, & effusis stolonibus frequentissimam circa se conficit syluam. Enodis, si quę alia, oliuę folio sim-

plici, aut Salicis frondi proximo. E ramis folliculum, qualem Halicacabus, durum tamen. In eo fructus conduntur bini, terniue, esculenti, natura, colore, sapore Pistaciorum, sed orbiculatiore facie. Quare qui Pistacii arborem ignotam habet: ex hac Pistaciorum medullam esitarim: an sit iam ad Pistaciorum species referenda, non ambigam? Idem paulo antē [extat autem locus lib. i. de Plāt. falso Arist. tributis] Pistaciis vestigia esse scribit, quę per se ipsa hient aliquando vetustate: Ne hac in parte Plinii sequatur errorem, qui solius Iuglandis nucleum binis tegi valuis scripsit, additque Pistacii arborem sibi nunquam visam.

Folliculus Halicacab.

Pistaciorum species.

Scaligerum equidem ut virum doctum atque adeo summi acuminis admiramur, & ab eius lectione non raro doctiores redire nos profitemur: quando verò tam leui de causa Plinium, grauem, antiquum ac venerandum autorem, virum, inquam, ob summos labores & diligentiam, ei pręsertim seculo quo scripsit, omnibus admirandum, taxat atque adeo erroris accusat, ut solet alias, hoc loco id impune non feret, maximē cum ipse met talpa cecior loco citato grauissimos committat errores. Primum enodis an sit iudicabunt quibus primò occurrerit visenda planta. Iam verò, quę obsecro Staphylo-dendri folio similitudo cum oliuę aut salicis. Quin nec harum sanē ea similitudo, ut vtrique vni eidemque rei, conferri mereantur, aut à subtilitatis adeo professore debeāt.

Plin. laus. Scalig. not.

Meliùs videntur Tragus & Matthiol. Fraxini foliis comparasse. Natura, color & sapor, Staphylo-dendri fructui diuersus à Pistaciis quibus putamē fragile tenui membrana [virenti fortē in virente] immediatē obductum atque adhærescens. Staphylo-dendri fructus in amplo & rotundo residet folliculo, umbilicotenue tantum adhærens, hoc est, basi, velut columna quędam in theatro aliquę constituta. Staphylo-dendri fructus sulci Trag. & recentes ruffi, Pistacia candidissima Cordo, vel sanē pallidula ex albo. At nuclei plurimum differunt: Pistaciis quidem nucleus colore in flauo virescens, valdē suauis, tenuis [teste Cordo] oris halitum commendās: Staphyl. albus, qui Matthiol. sapore dulci nauseam commouens dicitur. Sed fortē pro Scaligero quis obiiciet nobis, eum non scribere de Staphylo-dendro, sed de alia planta: quod nobis non sit verisimile, neque persuaderi nobis patiemur vnquam donec prodeat aliquis, qui doceat, quam aliam intelligat. Cetera quę scribit de sua Pistacia arbore omnia nostrę conueniunt Staphylo-dendro. Gesn. Nux Vesicaria, Staphylo-dendro Plin. Itali quidam, ut Romę, vocant Sambucum validam.

Pistacia & Staphylo-dendri fructus collatio & dissimilitudo.

Σταφυλόδενδρον, Arbor viris, Anguil. Lob. & Pen. Aduers. an Staphylo-dendron Plin. ut quidā volunt, qui tamen Aceris folium dicit. In Obl. tamen, apertē Staphyl. Plin. vocant. Lectori verò considerandum relinquimus ybinam locorum suo Staphylo-dendro Plinius tribuerit Aceris folium. In loco sanē citato de ligno locutum intelligimus. Qualce bono scribenti, de Coulcoul & Hebulben nil dum certi se intelligere potuisse, responderet Matthiol. Nucleum quem Coulcoul & Hebulben appellas, Arbor Plin. Staphylo-dendron. Nobis verò non constat an Quelce bonus idem putarit quod Matthiol. nimirum Coulcoul & Hebulben idem esse, nec etiam quo nomine miserit nucleos Matthiolo. Ex Bellonio sanē manifestum est Hebulben rem esse diuersam à Coulcoul. Descriptio Nucis Coulcoul apud Bellon. nullo modo potest conuenire cum nostra Staphylo-dendro. Hebulben non describit.

Lob. & Pen. not.

Coulcoul & Hebulben.

Idem

241

Pistacia a-
grestia. Pi-
stachium.

Vesicularia
Follicularia

Idem Matth. apud Diosc. scribit, quibusdam in locis Pistaciorum sylvest. nomine appellari cuiusdam arboris fructum, quam Plin. Staphylodendron, nominat. Et in Epitom. Staphilodendron, siue Pistacia agrestia. Nux. vesicaria, Neoterici quibusdam Pistachium, Dodon. *Staphylodendron* Plin. eidem.

Loniceri iudicio posset vocari *Vesicaria* aut *Filicularis*. *Pistachia vulgaris* Cast. Dur. Staphyl. Plin. Pistacea silvestris quibusdam dicta : affinis videtur Aceri & Fraxino. Casalp. Ex Plinii verbis falsum esse perspicitur, quod multi contendunt, Staphylodendron istud Plin. Colyteame esse Theoph. quia folio est Salicis &c. Hist. Lugdun. Staphylodendron vocat sicut & Camerar. & Tab. & reliquum ferè Herbariorum vulgus. æquivalens quibusdam.

Germ. Pimpernußbaum/pimpernußle, wilde
pimpernußle. Belg. Antuenis noeffens, pim-
pernore. Gal. Nez coupés, Bagnaudes à parens-
fres. It. in Abruzzo, Lagrime di toppe, teste An-
guil. aliis in locis Pistachis saluatico. Boh. Hlořach a
Hung. Galiagfa.

Locus.

Nux veficaria videtur vdis & humidis gaudere locis. Nam Baſileæ extra portam Albanam & Rhenanam ad aquas naſcitur. Ibidem pulchra arbor in horto Cœnobii Carthuſianorum. Scaliger quoque ait apud ſuos Iefuates arborem proveniſſe. Geſn. teſtatur provenire in agro Tigurino in ſepibus : quamvis rara locis humidioribus : frequentiore circa Arouiâ Helvetiæ oppidum. Anguil. dicit haberi Patauî in horto , ac in multis Italiæ locis. Dod. in Germania infer. interdum in ſepibus inueniri. Genevæ & Lugd. in hortis colitur. Ferrariæ in Monafterio S. Dominici à P. Angeli. Bononiæ in horto S. Saluatoris. Inter Solodurum & VVallenburgum quoque ſpontè proveniente obſervauimus. Matth. tradit creſcere in ſyluis & frutetis. Habetur in horto Montb. E.C. à nobis ſata.

Tempus

Floret Maio. Nuculas maturat Autumno, men-
fe Septembri.

Satio.

Facillimè seritur & propagatur. Tragus anno-
tat, quocunque in loco plantetur, facillè prone-
rire. Seritur autem nuculis, nec non furculis, seu
stolonibus qui quotannis è radice prosiliunt cir-
ca radicem, sicut in Cotonea. Hi furculi Autum-
no aut Vere instante transplantari possunt, qua
ratione à nobis lata egregiè adoleuit.

Virg
Vfus

Sunt qui tibi persuadent, in hortis satam arce-
re venenata animalia. E nuculis multis in locis
orbiculos precarios conficiunt, præsertim pau-
peres, aut qui nummis parcere volunt. Fructus
dulcis nauscam commouet, vt si copiosè edatur,
ex Matth. sententia, indubiè vomitionem com-
mouere possit.

PISTACIA.

CAP. XVIII.

Pistaciorum arbor.

Description

Folia.

VT Auellanae alio tegumento obducuntur à nucibus, sic Pistacia ab Auellanis diuerso, quorum arbor in longa costa è ramis propagata, folia coniugatim disposita habet, quanquam non vsque adeò exactè semper respondeant singularem foliorum ortus. Sunt ea verò nunc subrotunda, nunc in mucronem acuminata, neruosa, Terebinthi foliis, nisi iis maiora essent, similia. Fructus Officinis notissimi, Auellanae magnitu-

Fructus.

dine, oblongi, acuminati, vna parte in gibbum cristatum eminentiorem protuberantes, altera depressiori, in acutum fastigiatum, opposita parte, qua pediculi, quo adhaerunt, vestigium, obtusi, lignoso, lento, fractu contumaci ac propemodum inter ossē & crustaceum medio cortice, sed tenui, laui, candido, cui rugosus alius, ac ferè acidus, coria-

ceus, tenuis, & fragilis, supersternitur, colore sup-
premo Amygdala putamini similis, in exoletis
niger. Lignosus cortex nucum modo in duas
partes separari solet, interdum sua sponte hians.
Nucleum continent ruffa pellicula connestitum,
in flauo virescentem, dulcedinis suauissimæ, pin-
guem, halitum etiam masticatu commendantes,
præsertim recentiores. Flores, vt perhibent Ad-
uerfaria racemosi, purpurantes, Terebinthi.

Rauv. voss. tradit Pistachiae arbores circa Ale-
pum trunco esse crasso, ramis expansis, cortice
obductis cinereo, speciosis rotundis folijs, [qualia
& pingit in sua iconē,] satūrē virentibus, illorum
Charnubi [id est Siliquis] similibus, iuxta quæ
dependent multæ nuculae racematim dispositæ.
Pistacia Græcis, vt apud Nicandr. in Theriac. a-
pud Diosc. Galenū & alios *κασσιός* *πίνος* *μαύρος*, Al-
ciphroni. Dioscor. Pistacia simili *πίνος* nucibus
[*σεσβίανος*] dicit. Nicander eidem germina Amy-
gdali tribuit, locūque natalem docet.

ὁσαυτὴ ὑπ' ἴνδον χερμα πολυφλοίσβοιο χάσσει
πρὸς αὐτὴν ἀκραιμόνεσσιν ἀμυδαλέεσσιν πέφωται

Sunt tamen qui *Ἰνδικήν* apud eundem Nicand.
legant, vt Dodon. & alii. Sensus est: quæcunque
sub Indum murmurantis Choaspi fluxum Pistacia
cum germinibus suis Amygdalis similia videntur.
Vnde Marcellus suspicatur, quoniam apud Diosc.
πύσacia τὰ μὲν γινώμενα ἐν Σινδύᾳ legatur, ex his vo-
culis, *τὰ μὲν*, speciem aliquam apud Diosc. deesse:
posset ergò ex Lonicer. sententia ita instaurari ex
hoc Nicandri loco: *τὰ δ' ἐν Ἰνδῷ χλοάσπιν, ἀνυγδαλέαις
οἰοῦνται*: quæ verò in India apud Choaspm proue-
niunt, Amygdalis sunt similia. Marcellus pro
τὰ μὲν, *ἴσμεν* legendum censet, id est, nouimus:
quam veram & antiquam huius loci lectionem
putat, facilèmq; fuisse in vna tantum syllaba ad-
vitium lapsum. Sed huic difficultatiam consul-
tum ex vet. codice, in quo, teste Sarac. legitur:
πύσacia τὰ γινώμενα, omisso *μὲν*. Sic sensus integer
est, si vera sit lectio: quæ si alicui fortè non sa-
piat, suspicari etiamnum possit, speciem aliquam
apud Diosc. omisssam, quòd & Pallad. duas faciat,
vt dicetur, aut recurrere ad priorem lectionem.

In Nucum genere Pistacia nota, inquit Plinius. Hermol. scribit Venetiis hanc Iudaico vico satum seminis enatam vidisse, folio maiore, quam Lentisci. Nicander Colophonius Pistacia [*πιστάκια*] vocauit, & alius Nicander, vt idem Hermol. testatur, Pistacia, sunt qui Pistacia [*πιστάκια*] vt Posidonius. Inuenitur & Pistacia scriptum in Poëtis.

Cortex

Nucleos:

Fios.

Autorum
placita &
Synonyma

P. fissaria

Dies. illuß.

Diosc. locus
emend. ex
Nicaud.

Phytacia.
Phytacia.
Liftacia.
Astacia.

Athen. auctor est Terminthos siue Terebinthos credi solitas à nonnullis, quæ nunc Syri Pistacea vulgò appellant: foliorum similitudine, vt arbitror fallente.

Fistica.

Offic. *Fistica*, & *Fisticorum grana* vocant: itemque sequaces seplatorum medici: qui malunt corruptam vocem sequi quam geminam, vel meliorem nesciunt.

Pustech.

Ruell. teste in Parisiensi agro in ædibus D. Mariae satum seminis enata, folio maiore, quam Lentisci, ita in ordinem vtrique deposito, distantioribus frondium intervallis. Serapio *Pustech*, voce nimirum, vt putat Tragus, à Pistacia nomenclatura deflexa nominavit.

Therib. Indica.

Matthiolus Pistaciam arborem legitimam Indicam Theophrast. Terebinthum nulla dubitatione esse censet: In Italia vidisse foliis Lentisci maioribus, colore ex viridi in luteum inclinante, ac eodem ordine extremis ramusculis emergentibus, è quibus racematim suis quæque pediculis pendeant Pistacia. At postremis comment. omittit, quod de foliis Lentisci tradit, quasi prius vera non dixisset: Nunc verò ait totam arborem Terebintho similem: explicasset saltem priorem sententiam, ne lectori fucum fecisse videretur.

Matt. not.

Terebinthum Theophrasti in India nascentem non contemnendis coniecturis Dioscoridis Pistachium credidit esse Io. Vincent. Pinellus. Sunt enim Pistacia & foliis & arbore Terebintho similia: quanquam nescio, ait Marantha, quo pacto Matthioli pictura ferratas in ambitu reddat frondes: quæ ita reuera non sunt, sed nihil à Terebinthi euariant foliis. Adde quodd Pistaceorum arbor resinifera est, & in Sicilia passim in Terebintho inseritur, & pulchriores suauioresque fructus profert: quibus induci possumus ad credendum Terebinthi speciem esse. Quod vel illud magis persuadebit, quodd Theophrast. nullam facit mentionem de Pistaciis: vel quia ex India non adhuc in Græciam allata esset huiusmodi planta: vel quodd sua tempestate sub Terebinthi Indici nomine Pistacia noscerentur: paulatimque progressu temporis in hoc nomen transierit.

Porro quod opinionem de Terebintho Indicam Theophrast. attinet, eam non omnino reiicimus: quid tamen de ea re sentiamus, indicabitur seq. c. de Terebintho Indica.

Ryff annotat Pistacea vel Pistacia Nicandro dici, quem locum nondum vidimus.

Pistacea. Pistacia.

Pistachium plantam Terebintho similem dicit Anguill. ideoque Terebinthum Indicam Theophrast. vocari.

Lacuna. not.

Lacuna aliquid noui suo figmento sapere voluisse videtur, quando nouam, ab aliis diuersam, foliis serratam, breui, confictam iconem proponit.

Matt. not.

Hermol. & Ruell. not.

Turner. testatur se arborem pumilam adhuc Bononiæ vidisse, verum folia nihil cum Lentisco habere simile, vt scribit Matthiol. præter crescendi ordinem, formam, magnitudine & colore differentia. Eadem ratione & Hermol. & Ruellius censura digni, qui idem tradidere. Nos veram descriptionem ex ipsamet planta dedimus. Ipse verò etiam Turner. præter descriptionem propriam, figuram non laudabilem ponit, cui additi fructus: qui vix nisi in pumila adhuc arbore.

Pistacia Indica.

Rob. Const. Syriacas Noces Pistacia interpretatur. Terebinthum Indicam Lob. & Pen. aperte tradunt esse Pistacia Diosc. ac addunt: à nucleis Piceæ strobilos imitantibus mædixas dictas. Item in Obs. Pistacia cum corniculis. Quo loco mira-

mur à Lob. pingi cū corniculis, & tamē refert ad Aduersaria, vbi aliam posuerat iconem Pistaciæ à se visæ, sine illis corniculis, & quorum etiam ne verbulo quidem meminit: saltem indicasset vbi vidisset aut legisset. Vtrobique folia pinguntur acuta quemadmodum & à Camer. apud Matthioli sequæ aded Matthiol. & hunc secutus aut imitatus Tabern.

Lob. not.

Cornicula. Folia acuta.

Dodon. duas icones habet: vnam cui titulus Pistaciorum arbustum: alteri, Pistacii ramulus cum fructu & corniculis, quæ eadem cum Lob. posteriore: Verum corniculorum tantum titulo tenus meminit: vtrique folia acuta habet. Loniceri icon non est folio acuto. Sunt nobis rami Pistaciæ, in quibus folia acuta, quamuis in ramo Lutetiæ collecto quædam folia sint penè rotunda in eodem ramo.

Rauuolff. suæ Pistaciæ omnia folia adpingit rotunda: quapropter diligentioribus considerandum relinquimus, an sit aliqua inter Pistacias diuersitas.

Therib. Indica. Clus. not.

Tereb. Indicam Theophrast. statuunt Dodon. Camer. Clus. Sed hic parum consideratè in Hispaniis hist. ait omnium consensu esse Terebinthum Indicam. Cautius in historia postrema dicit, plurimorum consensu. Rauuolff. testatur Pistacias arbores circa Alepum *Fistach* appellari: iisdem confert Terebinthi nuculas peregrinas, quibus satis similes dicit, nisi essent breuiores: alioqui non minus bonas, de quibus seq. c. specialius.

Fistach.

Casalpinus quoque prorsus sibi persuaserat Pistaceam esse Terebinthum Indicam Theophrast. Ait enim Theophrast. non solum nostratam Terebinthum indicare cui paræ sunt bacæ, sed & Pistaceam, cuius fructus grandiores viles in cibis afferuntur, aut Pistacea ex Syria, quanquam & in Sicilia proueniant. Nucleos esse oblongos, paulo crassiores Pineis, aut Auellanam longam referentes: cortice albo, crustoso magis quam osseo, externa tunica arida, subnigra & decidua: medulla interna viridi, dulci, & subacri. Arborem quæ ex eius satum aliquando apud se, [Pisis aut Florentia] prouenerit, magnam esse, foliis Terebinthi aut Siliquæ, perpetuis: florere in cacuminibus racematim vt Rhus, exiguo & rubro flore. Hanc Theophrast. Terebinthis annumerasse, cum alias Pistaciorum non meminerit: testari & Athen. credi à nonnullis Terebinthos, quas Syri vulgò Pistacia appellant.

Pistacea

Terebinthus.

Et certè, nisi Rauuolffius nobis demonstrasset Terebinthum Theophrast. de qua seq. c. indubiè & ipsi sentiremus non tantam cum Casalp. sed & cum Anguill. Athen. Matthiol. Lob. Camer. & Clus. Pistaciam esse Terebinthum Theophrast. sed de præterea cogitandum videretur.

Ex quo verò autore Ruell. scribit Pistacea in Syria nasci ex arbore omnino nuda, præterquam ramorum cacuminibus, nos latet. Fortè ipsemet nesciuit. An ex sint arbores, quas Plin. ait in Syria peculiare nasci? Peculiare quoque si foliorum spectes rotunditatē, videntur esse quas Rauuolff. depingit, & ipsas in Syria notas, de quibus paulo antè.

Fustech. Serap. interpres *Fistici* reddit: Cordus etiam *Phistica* vocat, vtrique vox vulgi errore detorta videtur ex Arabica: quibus & *Pustech* *Pustech* aut *Festuch*. Offic. & Barbaris *Fistici* circa Tripolim & Alepum *Fisthic*. Germ. *Welsch pimper-nuskin*. Belg. *Fistici*. Gal. *Pistaches*. It. *Pistachi*. Hisp. *Alhocigo*, *Alhocigos*. Catal. *Festucs*. Portug. *Fisticios*,

Synonyma

Fisticos. Bohem. Pistacya. Angl. Pistaches & Pistifles.

differentia Præter foliorum varietatem, qua vel natura ludit, vel autores decipiuntur, si non sit speciei quædam varietas atque distinctio, vnicus, quod nobis quidem constet, Palladius cum Damogero te Maris & Fœminæ differentiam agnoscit. Maris, inquit, dicunt, cui sub Corio velut ossei videntur latere testiculi: quibus verbis quid sibi velit fatemur nos nescire. Omnes enim fructus Pistaciorum, qui ad nos importantur, inter se sunt similes. Staphylodendro quidem fructus geminus intra corium latitat velut testiculi, non tamen Pistaciam marem dicimus.

Locus. Pistacia ex sententia Palladii, amat locum calidum, sed humectum, & rigatione gaudet & Sole. Hæc autem tradente Diosc. in Syria nascitur, vbi & Galen. vbertim nasci testatur, præsertim vero Alexandriam earum esse feracem, sed in primis Berrhæam oppidum Syriæ. Hanc L. Vitellius, qui censor fuit, in Italiam primus intulit è Syria, cum Legatus in ea Prouincia fuisset, nouissimis Tiberii Cæs. temporibus: simulque in Hispaniam Flaccus Pompeius, eques Romanus, qui cum eo militabat, autore Plin. qui & Syriam peculiare habere scribit arbores. Nicander in India apud Choaspum amnem Pistacia nasci. supra citatis versibus testatur. Ruell. in Parisiensi agro, in ædibus sacris D. Mariæ satum seminis enatam vidit. Bruyer. in tractibus Galliæ quibusdam satas vidit arbores, sed haud temerè peruenire dicit ad maturitatem: ita nec in Gallia Narb. obuiam eam arborem quamquam cælum solumque habeat huiusmodi arboribus aptum.

Rauwolf. narrat, cum tenderet ex Tripoli ad urbem Damandt & Halepum, vidisse circa urbem Sermin sylvas arborum Pistachiorum, quæ ibi coadceruantur, & Tripolim deportantur, vbi nostris mercatoribus venduntur. Secus vias quoque obseruasse, potissimum in vico Basilo. Circa Halepum quoque vulgatam admodum esse. Arborem qualem in hortis Italicis vidisse Lobel. scribit, etiamque in horto Pharmacopœi ad Londini in Angliam mœnia, prorsum [inquit] dicas Terebinthum. Colunt in Italiæ & Galloprovinciæ locis quibusdam, sed maturitatem non assequuntur. Anguill. in Italia provenire tradit, sed fructum non ita bonum, ut in Aegypto & Syria. Proveniunt & in Sicilia in Agrigentino, ut refert Cæsalp. Ut Matth. Pistacia quorum est communis in Offic. vsus, ex Persia, Arabia & Syria Venetias importari solent. Horum arbores [addit] Venetiis, Caietæ, Neapoli, & in aliis Italiæ locis vidimus. Quidam doctus vir perhibuit, sibi demonstratam in hortis Carthusianorum Parisiensium. Lugduni vidimus arborem: per aliquot annos durantem, vbi etiam fructus tulisse, testatur Hist. Lugd. Item Genevæ quondam visa nobis in quodam horto. Fructum, qualis copiosè Lugdunum importari solet, aliquoties terræ commisimus in horto Montb. sed frustra. Ramos binos habemus, alterum Lutetiæ collectum in horto Robini insignis Botanici regii: alterum cum fructibus satis magnis: vnde acceperimus, non ampliùs recordamur.

Satio. Pistacia ex sententia Pallad. feruntur Autumno & mense Octobri sobole, & nucibus suis. Sed meliùs ipsa Pistacia iuncta ponuntur mas & fœmina. Qui diligentius facere voluerit, pertusos calyculos, & stercoreata terra repletos parabit, & in his Pistacia terna constituet, ut ex omnibus germen quodcumque procedat; quod vbi conualue-

rit planta, hinc faciliùs transferatur, mense Februario.

Diophanes nucem integram, suisque putaminibus illasam, ac ne desquammatam quidem plantandam præcipit. Damageron circa Cal. April. serebat, maris & fœminæ coniuncto matrimonio, sed ita ut maris dorsum ad Fauonium spectaret. Sic enim naturis coniunctis largiorem fructum, ut ille promittit, producent.

Inferitur & eodem tempore, & in sui generis arbores, & in Terebintho, & ut idem exillimat, Amygdalo.

Paxamus iubet scrobes priùs faciendos esse locis apricis, & optimè insolis, probè subactos, & accipiendos arborum stolones aut viuitadices nouellas, vegetas, easque vnà colligatas in scrobem demergendas, Luna secunda, terræque in ambitum accumulata scrobiculos adimplendos, & sufficienti stercoreatione pastinandos. Sed operam dandam, ut octonis diebus rigentur, & de nudo rursus constringantur. Postquam verò triennales facti fuerint caudices, ablaqueatione facta, effossisque scrobibus fimum adiciendum, & impulsio altius trunco, aggere vndique probè muniendos, ut cum arbor in vastam exiret proceritatem firmius stet, aduersus ventorum impetus.

Didymus in Georgicis suis quoque ait Pistacion in Amygdalum inferi. Et Pallad. inferi Terebintho tradit mense Febr. vel Martio: at secundum alios & Amygdalo inferi posse, de qua re hos fecit versus.

Quin & Amygdaleus subeunt Pistacia ramos

Et debitum maius de breuitate petunt.

Hæc & cognato cingens Terebinthus amictu

Nutrit ad aptis n. bilis anda c. mis.

De repositione insitiores eorum locorum, vbi proueniunt, aut qui aduehant curiosi sunt. Nobis sufficiat hoc loco de delectu aliquid dixisse. Ergo deligantur maiora, ponderosiora, & candidissima, quæque aded sua sponte modicè dehiscant, nucleum recentem, non rugosum neque rancidum continentia. Nam quæ ab his notis recedunt, aut inutilia, aut certè parum grata minusque proficua sunt. Possunt tamen & ista confessionibus sagillata curantibus immisceri, ex iudicio Cordi. Syluius recentia eligi suadet, nucleo intus herbaceo, sapore iucundo. Incrustantur à seplasiariis saccharo, sed perit vetustate gratia: rancida enim ut ceteræ nuces fiunt.

Pistacia Dioscor. stomacho grata sunt. Eadem siue edantur, siue trita in vino bibantur, aduersus reptilium bestiarum morsus opem ferunt, quod posterius & Plin. confirmat: alioqui eisdem vsus & effectus habere quos Pinei nuclei. Fructus Pistaciæ, uti scribit Gal. quodammodo tenuioris essentia est, subamarum quid & odoratum habens. Obstructiones itaque liberat, sed maximè iecoris, veruntamen etiam thoracis pulmonisque. Et alibi: parum quidem nutriunt, verum ad hepar roborandum, & succos in ipsius viis infarctos purgandos viles sunt: qualitatem enim habent aromaticam, subamaram & subadstringentem. Porro non ausim affirmare vllam ex ipsis stomacho accedere vtilitatem aut læsionem insignem: quemadmodum neque quod alium deficiant, aut sistant. Et in lib. de med. expertis Galeno falsè attributo. Decoctio Fistici confortat stomachum, & mundificat canales pulmonis & hepatis. At nos nullas eiusmodi vires in cortice deprehendimus, nisi fortè sint in extimo recentium, antequam ad nos aduehantur, aut in cortice arboris itidem recenti. Sic de Dynam.

diis eidem attributo opusculo Fisticorum sit mentio in Antidoto ad Lumborum dolorem, & frangendos lapides, & ut lumbi pinguescant.

Gal. integritas. Caterum consideret hoc loco Lector insignem Gal. modestiā & in tradendis suis scriptis posteritati prudentiam integritatemque, qui ne nobis imponeret, nihil in expertum literis mandare voluit. Non audeat uti vides affirmare, an stomacho profint vel obsint: aliumne moueant, an cohibeant, ut vel hinc conici, immo quasi sciri possit, non nisi assidua experientia cum fide explorata, ne vitam salutaribus fraudaret, prodidisse.

Tantò magis ridendi neotericorum multi, qui vix cognita pro certis experimentis produunt, sicut potius simplicibus, quàm commodum Republicæ medicæ præstantes: de quorum perfidia vel vanitate aliquando ridebit posteritas. Paulus Aegineta Galeno posterior, moderatè grata stomacho censuit, easdemque vires obtinere Amygdalis, in expurgandis visceribus atque thorace: præstantiora verò in leuandis iecinoris anfractibus.

Oleum Pistaciorum. Actius tenuioris esse substantiæ, & cætera Galeno consimiliter scripsit. Simeon Sethi ait parum nutrire: reliqua quæ habet iam dicta sunt, nisi quod addat, oleum quod ex Pistaciis confectum est, conferre pectori, renibus & pulmōni.

Temperamentum Hepat. Auic. scribit: Fistici calidiores sunt quàm Nux & Amygdala, suntque calidi in fine secundi, cū aliqua humiditate. Quidam perperam existimant frigidos esse. Hepatis obstructions & partium nutritioni dicatarum liberant, propter suam amaritudinem & vim aromaticam, conferuntque stomacho.

Stomachus. Nausea. Vomitus. Oleum eorum prodest in dolore hepatis ab offarctu succi crassi & pituosi: arceat nauseam & vomitum, & confortat os stomachi.

Cordiale. Alium nec soluit, nec retinet: habent tamen viscidam quandam & aromaticam adstrictionem, propter quam tradunt exhilarare cor idque corroborare: eaque propter inter theriacales medicinas connumerantur.

Venerem excitant. Amato teste, Venerem stimulant, & apprimē nutriunt, quibus de causis hodiè bellariis instaurantibus & reficientibus ἀνταρκτηκός Græcis dictis commiscetur, tam ab Hispanis quàm ab Italis & Gallis medicis.

Præstantissimi fructum. Rabbīnus Moses de Aegypto ex omnibus fructibus Fisticos præstantissimos æstimat. Non absce miratur Alois. Mundella, cur Trallianus lib. 3. cap. de Dyfenteria ex frigida hepatis intemperie facta ita illa damnet, ut certissimè putredini obnoxia, & in bilem conuerſi, idèoque summè in morbo vitanda, maximè eū Gal. ea probet ad Iecur refocillandum & tum ipse tum plerique alii Stomachica dicant. Illud quoque dubio non caret, quæ ratione Venerem stimulare credantur, cū modici alimenti perhibeantur à Gal. neque flatum generare confiet, neque humida esse, cuiusmodi solent esse ea, quæ Venerem prouocant & incendunt. Generant siquidem semen, quæ vel probè nutriunt, vel tota substantia familiaria sūt, vel acrimonia aliqua incitant, vel denique flatu generant. At horum neutrum manifestè in Pistaciis deprehenditur, nisi quis fortè velit substantiæ proprietatem id præstare, credere, eandemque uti tanquam portitore aromatica illa qualitate, & fortè etiam plus nutrire, quàm vulgò credatur. Nam siquidem restaurantibus accenseantur, talia autem optimè nutriant, & quæ optimè nutriunt, semen prolificum quoque gignant, certum est & hac vi, & insuper suo calore & vegeto, nec nimio tamen, & fortè etiam substantiæ similitudine Venerem ciere posse. Hæc propter medicinæ con-

ditatos: alioqui in historia potius reponi, quàm reſon tractandum scimus, & ab omni disputationis ambitu non necessario sibi temperandum esse.

Venerem. Matthiol. quoque à medicis ad conciliandam Venerem, & ad pinguedinem inducendam macie & Marasmo affectis, commendari tradit. Perperam facere Pharmacopœos qui odoratam cuticulam nucleis detractam abiciunt: inesse enim huic cuticulæ vim quandam sensim constringendi, & viscera corroborandi. Pistaceorum oleum potum dolores internos sedare, quibus origo sit à pituita viscida & flatibus. Idem prodesse contra spasmodum & Paralyfin, & interno vlu facere ad generationem.

Putamina. Dalechamp. in 6. lib. Paul. Aegin. cap. 40. Si fortè [inquit] in sectione venæ basilicæ vulneretur subiecta arteria, Albucasis putaminis Pistacii fissi partem mediam [ut cui vis sit adstrictoria] superponi iubet cum plagellis & ligatura, itaque dimittendum in diem insequētem. At nobis profectò non placet Albucasis medicamentum hoc: non enim tanta adstrictio cortici, ut multum præstare possit ea reſione impositus: præterea cauitas eius exitum præbere videtur sanguini arterioso, non benè comprimendo arteriam, quod Dalech. annotare debuisset.

Albucasis. Rauuolff. refert in Halepi finitimis locis Aethiopes verno tēpore recentes colligere turiones, priusquam se explicent folia, eosdemque in acetariis præparare, sicut nos asparagos. Finiamus Pistaciorum vires hoc Fieræ Distycho.

Turionum esus. Igne Nuces superat, renes iuuat, & Iecur humens

Pistaceum hoc stomachi Cæna senilis amat.

TEREBINTHVS INDICA MAIOR

FRUCTV ROTVNDV.

CAP. XIX.

Descriptio. Terebinthū Indicam cū Theophrast. plærique existimant esse Pistaciam arborem ut patuit cap. præcedenti. Huius Nucis, porro Terebinthi Indicæ nucleæ Pistaciis bonitate nō cedunt, in quibus præter saporem salum, inest mediocris quædam siccitas. Pistaciis etiam satis similes, sed breuiores & rotundiores, ex racemis pendent ut illa, vel potius ut bacca Terebinthi,

pro qua etiam nonnullis habentur, potissimum quia arbores suis maximè foliis longiusculis Terebinthi foliis satis similes, quā notā faciliè quoque à Pistacia arbore distinguuntur cui folia rotundiora specioraque, ut testatur Rauuolff.

Pistaciæ Indicæ Nicandri præcedenti quidem capite meminimus, adscriptis eius verbis, quæ fortè

ad hanc haud temerè quis referat, quòd hæc ipsa aded Nicandri Pistacia Indica videri possit.

De sua verò Terebintho Indica sic scribit Theoph. l. 4. c. 5. Ferunt & Terebinthum in India haberi, alii similem arborem Terebintho: cui folia & rami & reliqua omnia Terebintho similia, fructus autem diuersus, quippe qui similis sit Amygdalis. Sed & in Baetris Terebinthum esse, ferreque nuces Amygdalarum magnitudine, verum non magnas, sed aspectu similes, & suauitate Amygdalis etiam præstantiores, & ideo loci illius homines his potius vti.

Iam antea monuimus hanc Terebinthi Indicæ descriptionem Theoph. satis bene conuenire Pistaciis antè dictis. Verum cum in ipsa quoque India reperiatur arbor correspondens, & quæ nomine quoque conueniat, maluimus hoc loco potius recitare quæ Theoph. de ea scribit, quàm c. de Pistaciis.

Synonyma Peregrinæ hæc Terebinthi nuculæ, auctore Rauuolff. in Itiner. Arab. *Botin*, Persis *Terbaick*, *Botin* quibz.

Alburin. Idem censet maiores has nuculas esse *Fael* Serap. Auic. & *Rhais*, quæ potissimum in India proueniunt: & Theoph. Indicam Terebinthum. Item parte quarta, ubi figuram proponit, Indica Terebinthus Theophr. Arab. *Botin* & *Alburin*. Germ. *Groß Terebinthen nusslin*. Serap. tract. 4. Melarugie Albazari & Rhais auctoribus *Phel*. Pistachiorum aliud genus Rauuolff. Cam. Terebinthus Indica 1. Theoph. Hist. Lugd.

Locus. Magni *Champ* Officinæ & loca vicina abundant Terebinthis Indicis. Copiosè proueniunt in Agemia aut Persia, Mesopotamia & Armenia. Rau.

Vites. Mesarugia, vt scribit Serap. *Phel* est medicina calida & sicca: Albazari & Rhais confert ventositati hæmorrhoidum.

TEREBINTHVS INDICA FRVCTV PARVO, AD CORCVLVM ACCEDENTE.

Descriptio

Locus.

Synonyma

Bot.

Botin *son-gier*.

Terebinthin nusslin.

Vites.

Defluxio.

Podagra.

Hæmorrhoides.

Serap. tract. 2. Eben Amran. Bel est Medicina Indicæ. Calidum & siccum est in tertio gradu. Confert defluxioni in neruos & articulos, & podagra, semen prolificum auget Melchar: Prodest etiam ventositati hæmorrhoidum.

Tom. I.

TEREBINTHVS.

C A P. XX.

Arbor est Terebinthus, sed quæ Clus. teste, maxima ex parte fruticat, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis, nec ea quidem quantum animaduertimus, si odis sue per hyemem tenax. Pimus ferè est florum verno tempore apparatus, quos è ramulorum tuberculis copiosos in longo racemo producit, meris

flamineis fibris purpurascens contextos. Hinc se explicant in alam folia, quanquam non semper æquali situ, Laurinis similia, sed magis obtusa, [Pistachiis & eiusdem odoris Cl. l.] coniugata ut in Sorbo nascentia, subrubentia, quæ crebris obliquis nervulis percurruntur. Fructus delapsos flores exapiunt, parui, ex rotundo oblongi, rubentes, Carpobalsamo Offic. penè similes, resinoso lentore viscidum, nucleum continentes. Pro Carpobalsamo, ab impostoribus interdum diuendi putamus.

Obseruauimus sæpè in Terebintho copiosum excrementum, vtris instar, vt in Vlmo: in extremis etiam ramulorum cartilagineæ substantiæ cornicula rubentia, quatuor, quinque aut sex digitos longa, aut etiam longiora, quibus apertis lenta salua in conspectum se dat, quæ inuiscati hærent culices parui, alati. Abundat hæc arbor resinâ.

Bellonius annotat etiam *Gallas* ferre, de quibus in viribus. Videntur autem Corniculorum tantum primordia esse.

Terebinthum Theophr. inter αἰθρῶνα ἀγρία, inter arbores syluestres, quæ semper folia habent, ponit. Eodem auctore, alia mascula est, alia femina. Masculam non fert fructum, ideo [inquit] marem nominant. Fæminarum autem alia fructum protinus rubrum fert, magnitudine Lentis, qui coqui nequit. alia viridem [χλωρὴν: alii χλωρὴν legunt vt Plin. qui pallidum verit] primò editum, postea rubentem, & cum vna maturescens: postremò nigrum, magnitudine Fabæ, [ἡλικὸν κύμαον] resinolum. [ῥωδῆσες: Dal. legendum censet ῥωδῆσες, id est Thyiæ fructui similiorem: Gaza legit ῥωδῆσες, sulphureolum: Plin. vertit odore iucundior, quasi legisset ῥωδῆσες quam lect. Const. veram putat: sed & vulgata illa bona est, & fortasse hac melior, & inter omnes optima.] Arbor autem est circa Idam & Macedoniam, brevis, fruticosa, contorta. Circa Damascus Syriæ, magna, frequens & pulchra. Montem enim aiunt inibi admodum magnum Terebinthis refertum. Sed in quo nulla alia arbor gignatur. Materies ei lenta, [γλίχρον] radices validæ & profundæ, & tota arbor incorrupta.

Aa 2

Flos Oleæ similis, rubens. Folia in vno pediculo plura, figura lauri, ut in Sorbo coniugatim disposita, quodque in summo pediculo, vnum præter cætera: verum minus angulosa, quam Sorbo, & ambitu Laurinis similia, totaq; pingua cum ipso fructu. Fert & cauos quosdam folliculos [legitur in quibusdam exempl. *καρυώδης* Scal. *καρυώδης*, id est nucamentum: fortè rectius legas cum *Δαλ. καρυώδης*, qua voce quoque vsus est, ad Vlmorum folliculos designandos] sicut Vlmus, in quibus animalcula quædā veluti culices innascuntur. Nascitur in eis aliquid resinofum & viscidum: Non tamen in iis colligitur resina, sed ex ligno. Neque fructus resinæ copiam fundit, sed manibus tantum adheret: & si collectus non lauetur, coherescit. Cum verò lauatur, candidus

Lachryma.

*Resina quando ex-
erakenda.*

*Resinarum
optima Te-
rebinthina.*

Pix.

*Lignum
Ebeni ni-
grius.
Myrrha
arbor.*

& immaturus supernatat, niger subsidet. Gignitur igitur in Terebintho *χυμὸς δακρυώδης*, id est, succus resinofus. Arborem ipsam, quemadmodum & reliquas resiniferas, post germinationes incidendas præcipiunt. Terebinthos utrinque vulnerant, tum in caudice seu trunco, tum in ramis. Sæper verò copiosior & melior, quæ in truncum defluit, quam quæ in ramos. Inter resinas optima Terebinthina, etenim spissa, & odore suauissimo ac minimè graui, (*ὡσεὶ δάμνη καροτὴν τῇ ὁσμῇ*) verum pauca habetur. Aiunt etiam Terebinthum in Picem vri in Syria. Est enim mons, ut in præcedentibus diximus, magnus ibi, Terebinthis amplissimis totus refertus. Lachryma eius spontè concrevit. Vifa est aliquando Terebinthus in Olea. Nigrum admodum & densum est Terebinthi lignum, traduntque circa Syriam nigrius esse Ebena, Myrrhæ arborem Terebintho similem prodidere, sed scabriorem spinosiorèmq; Folium etiam paulò rotundius gustatu proximè Terebintho. Earum quoque veteres præstantiores haberi. Ambas eodem nasci loco, terra nimirum subargillosa & crustosa (*ὡπερ γὰρ καὶ τὸν ἀλκωνίδην*) & aquas fluentes raras admodum comperriri. Hæc ergo illis repugnant, videlicet nigi & imbris perui, & amnibus locum istum exhilarari. Arborem tamen illam Terebintho similem esse, quidam alii tradunt: nec defunt quoque qui omnino Terebinthum esse existiment. Arabes enim, qui thus aduexere, ligna huius arboris Antigono attulisse aiunt, quæ nihil à Terebintho differrent.

Hactenus Theophrast. reliqua eius de hac arbore placita, suis quæque locis dicuntur. Ex eo & Plin. pleraque transcripsisse videtur. Sic enim ait: Syria & Terebinthum habet. Ex his mascula est sine fructu. Fœminarum duo genera. Alteri fructus rubet, (protinus ruber est, nec concoquitur Theophrast.) Lentis magnitudine: alteri pallidus. Cum vite maturefcit, nec grandior Faba, odore iucundior tactu resinofus circa Idam Troadis. Sed in Macedonia brevis arbor hæc atque fruticosa: in Damasco Syriæ magna: materies ei admodum lenta ac fidelis ad vetustatem, eximii ac nigri splendoris: Flos racemosus oliuæ modo, sed rubens: folia densa. Fert & folliculos emittentes quædam animalia, ceu culices, lentorèmq; resinofum, qui & cortice erumpit. In Syria Terebintho detrahunt cortices, ibi quidem & è ramis ac radicibus, cum resina damnetur ex his partibus. Non defunt, qui Syriacas, Terebinthos nigiores affirmant Ebena: eique spissa firmitas, *τέλειαν δὲ οὐ γινώσκουσιν δὲ νῦν δὲ οὐκ ἔστιν*, arbor nota Dioscor. *τέλειαν δὲ οὐκ ἔστιν* Nicandro.

*Ebenus.
Terebin-
thus.*

Folia Terebinthi, sicut & fructus, oleaginosâ dicit Hermol. huncque quam diu maturus non sit,

in aqua ferè supernatare: nigrum fidere. Verum non pigebit, cum Marcello, Theophrasti manibus & nomini hanc gratiam habentes, ex quo cuncta diuersis locis de Terebintho ab eo tradita, præterito eius nomine, Hermol. pro suis in Corollariis commendationibus edidit, hoc loco detegere, eundem surrepta ex Theophr. ex parte corrupta [condigno hercle nâuo] reddidisse: quippe qui inter cetera *θυμὸν καὶ σελήνην* sulphurosum verterit: Plinium & Theophrast. more suo simul miscens eandem vocem ex Plin. odore iucundiorè: & Theophrasto sulphurosum dixerit: non animaduertens ab utroque idem dici, ratus *δύστην*, quod Græcis sulphur significat, idē esse, quod *δύστην*, quod *θυμὸν* Græci idem dixerunt: quæcunque scilicet in sacrificiis & aris ad suffitus & vapores incenderetur: videtur autem Gazam Theophrast. interpretem in ea re secutus esse. Sciendum illud est, esse Terebinthum, quam posteriores Grani viridis arborem dixerunt, facto illi nomine ab eo eius genere, quod fructus suos in viridi pallidos fert, quod Theophrast. *χλωρὸν* dixit quasi herbaecum.

*Hecm.
ser.*

*Grani vi-
ridis arbor
Theophr.
not.*

Theophrastum tacitè notare videtur Bellon. quando ait: Quædam arbores veluti Terebinthus numeratæ fuerunt inter semper virentes, eas tamen nolimus ad scribere, cum experientia cōpererimus aliter rem se habere.

*Sem. ca-
ruleum.*

Terebinthi semen, ut idem scribit, vsque aded exquisitè cæruleum est, ut omnem azureum superet. Vocant etiam omnes autores veteres Arabes Granum viride: est enim coloris inter viride & cæruleum.

Monachis apud Mesuen Terebinthus similis est Lentisco. Hinc Serapioni eundem generis Terebinthus & Lentiscus. Terebintho folia maiora. Fructum [addunt] fert duplicem, interdum triplicem. Primus non maturefcit. Secundus verò tempore vindemiarum racematim, maior quam fructus Lentisci, rubens, puniceus, postea subviridis ad magnitudinem tendens. Vnde est, quod granum viride ab Auic. & aliis pluribus nominatur. Tertius (si fructus dici potest) variis coloribus & formis in modum Vesicarum Vlmi prouenit. Huiusmodi tertii aliqui sunt longi, depressique, parum curui, cornibus Caprarum simillimi. Vnde Cornu Capræ nomen sibi arbor vendicauit. Alii sunt rotundi, & ex eis magni & parui, ut Mala: alii oblongi, ut Pruna. Ex quibus omnibus alii sunt ex parte colorati, albi videlicet & rubri, alii subcitrini & albi, alii per totum albi, & alii subvirides. Intus verò cuncti, cum sunt maturi, culicibus seu muscis paruis pleni sunt. Nonnulli etiam ex ipsis intus habent quendam humorem, qualis esse solet in Vesicis Vlmi. Quos fructus, imò pseudofructus, pluries manibus propriis ex Terebinthi arbore collegimus.

*Triplex
fructus.*

*Granum
viride.*

*Cornu cap-
ræ.
Folliculorum
varietas.*

Porro Theophrasti differentias maris & fœminæ, vnquam se obseruasse negat Clusius, tametsi diligenter inquisierit: nisi differentia sint appellanda, cum frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rufum, alter interdum ad maturitatem perductum: nonnunquā etiam frutex non aduersus, aut nimis vmbroso & iniquo loco proueniens nullum fert.

*Quid diffi-
rentia.
Terebinthi
Clusio.*

Folia hyeme decidua sunt, quantum eidem Clus. obseruare licuit. Vere cum nouella folia prorsus ferè rubentia extremis ramis germinare incipiunt, nascitur flos muscosus ut Olea flos purpureus vel phœniceus racematim coherens, qui in fructum transit Lentiscino ferè similem, paulò maiorem & longiorem, initio viridem, cir-

*Folia deci-
dua.*

ca vindemias, dum maturuit virentem.

Terebinthus arbor, inquit Ryff. cuius picturam damus, iuxta Monspelulium nascitur, *Pudā* appellata. Ast non satis mirari possumus quorundam temeritatem [vt ne quid dicamus grauius] de stirpibus historias compilare audientium, qui nihil minus sunt, quam Botanici, vt ex eorum scriptis faciliē quiuis, & passim deprehendat, vel semestris Herbarius: atque adeo planē incognita sibi prodere non erubescunt, vt eo abierit etiam fingendi licentia, vt falsas pro veris introducere audeant figuras: qualis est Ryffii, nullo modo Terebinthum exprimens, immo, vt existimamus, nullam plantam naturalem. Et tales sunt, qui vulgi manibus triti, exotica, si Diis placet descripsisse putantur.

Anguill. ex Theoph. annotat: Terebinthum aliam magnam, aliam esse paruam.

Lob. & Pena de Terebintho sic tradunt. Coccinæ racemorum bacculæ aut acini rubelli similes & concolores quadantenus Ciceri nomen Terebintho potuerunt fecisse: nam *ἐρέβινθος* Græcè Cicer est. Huius autem semper virentis & perpetuifoliæ, nullus collis aut denexus paulo aprior Narbonæ aut Galloprovinciæ non feracissimus, vbi duas folio tenuis discernendas meminimus.

Frequentior quippe est angustiore Lentisci positu (non Fraxini, vt Senensis) colore & habitu, folio duplo maiore. Alteri autem folia multo latiora, rotundiora, vicina Lauro & Pistachia, adeo vt eminens intuentem fallat. Vix vtrique eadem, acinulis, quam Lentisci, maioribus, coccineis, purpurantibus: demum ex viridi in cœruleum maturefcentibus, non per initia, (vt putauit radiatus Apollo) flore Lentisci aut Sumachi racemosi, folliculi cartilaginei, teretes, aut comici, angulosi, vel sphaerici: vnde culices è fuliginoso excremento euolant, succo saluati ad Balsa na laudato effluente. Vbi latiores, & adultiores sunt, arboream proceritatem affectant: & ferro vultu sculis factis, in Valena Sylua Monspelienfium, sæpius nobis non paucam Terebinthinam extillarunt lucidam.

Cæterum si reprehendatur Apollo, cur non potius Theophrastus ex quo transcripsit? Hoc sanè arguit, Pen. & Lob. non consuluisse Theophrastum, aut eius verborum non recordatos. Quamuis Matth. supra vulgus nequiquam fuerit in cognitione stirpium versatus, vt ex diuersis eius commentariis, potissimum prioribus, vel leuiter petitis apertum est, veritati tamen studentes, hoc loco à vero nequiquam deflexisse, vt Pen. & Lob. sibi persuadent, statuimus. Positus Lentisci, Terebinthi similis, addamus & Fraxini, quatenus positus: vt ne quis nodum quærat in scirpo. Coniugata folia vbiq; magna ex parte, eademque situ & ordine, si impar supremum existimas (in Lentisco, cui plerumque deest) disposita, vt patebit dictarum arborum ramos diligenter conferenti. Notandum verò, eos Terebinthum perpetuifoliam facere: num rectè, ipsi viderint. Cæsalp. profectò in Italia deciduis esse foliis testatur, quamuis Theoph. inter perpetuò virentes recenscat.

Cæterum Diosc. [vt annotat Lob.] dicit: Adulteratur Carpopalsamum semine Hyperico simili, quod è Petra oppido desertur: sed minime ita legendum videtur, quamuis & Plin. ita habeat, sed petraa Terebintho. Terebinthi resina ex Arabia Petraea deserti assueuerunt Dioscor. Apparet Carpopalsamum Terebinthi fructu adulterari posse, quemadmodum euenit hodie. Sed in hoc

solum differunt, quod Terebinthi fructus immaturus inanis sit, minùsque rotundus, & vtraque parte magis acutus.

Terebinthos Theoph. Diosc. Polluci & Græcis: Apud Theoph. etiam *τρεβινθος*, Et Pollux, *ἐρέβινθος* & *αἰνός* τρεβινθός ὁ καρπὸς ὃν ἐστὶν ἐν τρεβινθῷ: eius resina *ἐρέβινθος* Plin. & Latinis atque Herbariis vulgò Terebinthus. Et resina, Terebinthina. Monachi apud Mesetiam Terminthum, & ab ea Terminthinam resinam dicunt. Arab. *Helcalimbar*, *Alborin*, siue *Botin*, vel *Boron*, aut *Baton*: à *Rha* si *Haelchalmibit* scribitur. Gluten *Alimbath*, siue *Alimbac*, siue *Alimbach*, seu *Olimbath*, seu *Albotin*, *Alborhin*, idem quod Terebinthina. Nonnullis Hebræis *Barnen*. Gen. 41. nominatur: Resina iisdem *Zari* Ieremiæ 51. Gen. 43. teste Lonic. Germ. *Terbenthinbaum*. Gal. *Terebinthe*. Ital. *Terebintho*. In *Abruzzo* comitatu de Roca Scaligna vocatur *Truente*. Romæ Cornucapra: In Patavina ditione Lentisco, teste Anguill. Cornucapram Italici dici propter folliculos cornu similes, annotat Camer. Hisp. Castil. *Cornicabra*: Catal. *Lo abre del pi*. Belg. *Terpenin* ost *termenthinboom*.

Lob. duas icones habet, vnam, titulo, Terebinthuseum flore: alteram, Terebinthus maior. Totidem & Tabern. 1. Terebinthus. 2. Terebinthus latifolia.

Resina Terebinthi ex Arabia Petraea conuehitur. Prouenit tamen etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Africa & Cycladibus insulis, auctore Diosc. Plinio verò montes amat Terebinthus. Theoph. tanquam rem miraculo proximam narrat, Terebinthum visam in Olea, & Polypodium vocatum in quibusdam arboribus. Nobis verò non videtur mirabile granum Terebinthi in aliquam cauam Oleam incidisse, & ibi germinasse etiāq; excreuisse, vt sæpius vidimus in Quercubus Salicibus & eiusmodi, alias prouenisse arbores. Mirabilius est in præaltis muris, vt castrorum vetustissimorum fastigiis, summis montium ac præruptis iugis atque faxis nasci arbores, quales non raro conspiciuntur. Quasi verò non eò delata fuerint olim semina, vel per ventum, vel ab avibus, vel ab animalibus etiam quadrupedibus, vt sunt Mures, Sciuri, &c.

Cæterum lubenter prouenit locis siccis, lapidosis & soli expositis, vt testatur Matth. qui primam se vidisse gloriatur in colle vulgò cognomine *Castel Trento*, non procul à ciuitate Tridenti prope Athesim, à Theoph. historia haudquaquam dissimilem: ipsamque deinde reperisse in aliis compluribus Hetruriæ locis, videlicet in collapsis Romanorum ædificiis ac ruderibus: sed frequentem admodum in Iapidæ collibus, propè Pucinum castrum, Adriatico sinu non longè à Tergesto. Et Bellon. In Creta [inquit] proueniunt. Inter Siderocapsam & urbem de la Cua, olim nominatam Bucephalam, sunt monticuli, in quibus Terebinthi non crescunt in magnas arbores, vt fit in Insula Corfu. Sed cum regio rupibus aspera sit, non altiores Corylis proueniunt. Gignuntur & in montibus circa Hierosolymam; circa Libanum: in Cilicia & Syria. Inuenisse se scribit rusticum Arabem ducentem Camelum oneratum seminibus Terebinthi: proximos enim montes refertos esse eiusmodi arboribus, ex quibus Gummi colligunt, quod vendendum ferunt Damascum, quod autem in Cairo venditur: adferri ex regione Turcis dicta Asamia, Latini vocant Chaldeam, cuius caput Babylon. Turcæ comprehendunt sub Asamia Mesopotamiam & Assyriam. Constantinopoli in Officinis

Synon. linguar.

Cornucapra.

Locus.

Olea in Terebintho.

Gummi

Resina dura. vendunt omnes semen viride Terebinthi, & eius resinam, quæ dura est.

Veram Terebinthum, si Thurnisio credamus, hodie etiamnum alit Aegyptus & Tmolus Lydia. perhibetur & in monte Horeb Libanique syluosis iugis crescere. In agro Romano circa Virgouarum Castellum Vrsinorum sunt Terebinthi altissimi & crassissimi, sicuti etiam in Sclauonia supra Zaratinum in insula Sala. Sed qui nascuntur in Tuscana & Lombardia & in Abruzzo, parui sunt, atque contorti, Anguli. Venetiis in Franciscano cœnobio reperitur, & in montibus, prope Veronam & prope Tridentum iuxta Episcopiarcem. In Germania nusquam vel sponte nascitur, vel in ylo [quod Cordus & Gesnerus quidem se [scilicet] iuncto] horto, reperitur. Sponte quoque, teste Clus. prouenit plurimis Hisp. & Lusitania locis, quemadmodum & Gallia Narbonensis, vbi interdum in arboris formam assurgit, sed maxima ex parte solummodò fruticat. Nusquam, quod ille sciat, commemoratis locis resinam & Terebinthiham elici. Circa Monspelium in syluis Aegremont & Valeua sponte nascentem sapissimè vidimus, & flores folliculos, fructus atque cornicula legimus. Sata in horto Montb. etiamnum durat, sed parua, & singulis annis folia decidunt. Diligenter hyeme custodienda à frigore hyemis.

Tempus. Floret Monspelii mense Aprilis Septembri cum fructibus legimus, sicut & folliculos atque cornicula. Theophrasto ineunte Vere germinat Terebinthus: circa Tritici messem, aut paulò serius semen reddit, eademque ferè & Plin. tradit. Montbelgardi prouenit nobis etiam ex semine Terebinthi. Contraria videtur scribere Hipp. de usu fructus Terebinthi. Nunc enim si fluor muliebris copiosior sit, Terebinthi (τερβινθη) fructum tritum ex vino & aqua propinat. Nunc si menses non eant eodem modo ieiuna bibendum dat, & calidat. [scilicet] aluat.]

Vires & v. Terebinthi folia, fructus & cortex (tradente Dioscor.) qua pollent astringendi vi ad eadem ad qua etiam Lentiscus conueniunt, simili parato modo sumptaque. Eius fructus esculentus est, ac stomacho noxius: vinam verò ciet & excalescit. Est & ad excitandam Venerem aptissimus: ex vino verò potus contra phalangiorum mortus prodest. Et Gal. Terebinthi (inquit) tum cortex tum fructus astrictorium quiddam obtinent. Sed & secundo ordine excalesciunt. Itaque quod etiam desiccant manifestum est: recentes quidem etiam humidique modicè: sicci verò ordine secundo. Caterum aridus propinquus est etiam tertio ordini desiccantium. Est enim aded calidus, ut mandentibus protinus eius caliditas percipiatur. Itaque etiam Vinam prouocat, lienibus prodest.

Temperā. Plin. Terebinthi folia & radix collectionibus imponuntur. Decoctum eorum stomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in vino, & contra difficultatem urinae. Ventrem leuiter emollit: Venerem excitat. Celebratur & Thericles nomine, calyces ex Terebintho solitus facere torno, per quem probatur materies. Omnium hæc sola vngi vult, meliorque oleo fit. Color mirè adulteratur Iuglandæac Piro syluestri tinctis, atque in medicamine decoctis. Eiusmodi calyces ex Terebintho à Thericle factos à figlinis discernere facile non erat. Quidam [scilicet] Thucydides] dicta volunt Terebinthi ligna, quod in iis ferè insculperentur: Rhodig. Figulum Corinthium Thericium fuisse, non autem vsum torno scribit Athen. Idem tamen ex Apollodoro Geloo citat [scilicet] Thucydides] Thucydides: Dalech. quod ante Plin. & alios Theophrast. prodidit his

Lien. Tumores. Stomachus. Cap. dolor. Aluum mouet. Ligni usus. Adulterium.

verbis. Nigrum admodum ac densum est Terebinthi lignum: Traduntque circa Syriam nigrius esse Ebeno: ex hoc quoque capulos pugionum, fieri & pocula Thericlea tornari, quæ à figilibus fecerni non possint: Verum cor tantum accipi, & oportere lignum perungi, sic fieri & melius [scilicet] [scilicet] & nigrius. Hæc Theophrast. qui tamen postea alio loco, vbi recenset vsum diuersarum arborum, tum ad ædificia, tum ad vtenilia diuersa, addit: Terebinthus non nisi fructu resinæque utilis, quod profectò prædictis contrarium videtur, nisi inueniamus aliquam Theophr. excusandi rationem. An igitur ibi de Terebintho arbore, hic de fruticante tantum locutus? Sed leuis excusatio hæc: & textus ipse Græcus per se sat evidens. Existimandum, Theophrastum fuisse hominem, & tam ab aliis falli potuisse, quam fallere alios. Mirum tamen Scaligerum, virum supra Simonidem memorem, in suis annotationibus huius contradictionis ne verbulo quidem meminisse, quam tamen de Phylia eo ipso loco circa eandem rem detexit. Impostores pro Ebeno phalas ad pedestres lanceas venditantes Terebintho. Scal. Bellonius testatur, veterum morem in comedendis seminibus Terebinthi nunc adhuc durare in Cilicia & Syria, sibiq; aliquando rusticum Arabem occurrisse (vt iam supra quoque monuimus) ducentem Camelum Terebinthi seminibus onustum. Testati sunt auctores fide digni, ante duo millia annorum hominibus, esum seminum Terebinthi in usu fuisse, ac Persas iis victitasse ante vsum panis. Rustici Thraciæ & Macedoniæ scientes magnū esse vsum Gallarum Terebinthorum, qui per colles crescunt & abundant, [vt idem Bellon. scribit] lucri quod inde sperant occasionem non prætermittunt. Nam circa Iunii finem parua poma sub foliis colligunt, aut ad rami radicem, ferentis semina ad formam racemi, vbi inueniunt paruum Gallam vacuam & inanem, magnitudinis Auellane, quæ si crescere sineretur, longa euaderet ad formam parui cornu: sed adhuc paruum colligunt, ac carè vendunt, ad tingenda serica subtilia diuersis coloribus in vrbe Bource: vbi in communi usu est simplex hoc veteribus incognitum. Quotannis consumunt plusquam sex millia librarum.

Et alibi. Species sunt Gallæ, magnitudine paruarum Gallarum, Romanarum, insus cauas, prouenientes ex excrecentiis foliorum Terebinthorum Musculorum, colliguntur vere, quo tempore nisi colligerentur in longitudinem semipedalem excreverent ad formam cornu.

DE RESINA TEREBINTHINA.

EIVSQVE VIRIBVS.

Non inconueniens diximus de Resina Terebinthi, quam Terebinthinam hodie passim vocant, specialiùs disserere. Nomina, Locus, modusque eliciendi è planta sua superius declarata.

Legitur tamen nonnunquam minus rectè, & quasi barbarè per varios libros Ferbentina, seu Ferbentina, vel Trebentina, Trementina aut Fermentina, vt annotant Monachi apud Mesuen. Gluten Alimbath, alimbath, alimbath: vt ferè omnes iuniores, declarant, idem significat quod Terebinthina. Est verò Terebinthina vocata, vt describit Cordus Terebinthi arboris resina, colore candida, subflaua, vitrea, aut candida, cœruleum colorem affectans, interdum pellucida, quæ friata, primum in plurimas micæ teritur, mox lente

Theophr. sibi contra dicit.

Gallæ

Tinctura

scit & glutinosa sit, odorem habet acrem, suauem, aliquantulum grauem, & Lariceæ resinæ non dissimilem, præsertim manibus tractata, & prunis imposita. Gustu modico amarescit, & inter dentes lentescit, iis dum masticatur adhærens. Destillat hæc primum liquida, deinde paulatim arefcit. Eandem hæc hactenus sacrificuli vnâ cum Thure accensam, in templis adoleuerunt, ob id incensum appellantes: quo factum est, vt hodie adhuc cum Thure ex Syria & Aegypto allata, pro Thuris quadam specie vendatur ab imperitis & impostoribus mercatoribus, qui differentiam inter vtrumque facturi, hanc, Incensum siue Thus appellant: (sed magno errore) Thus autem verum, Olibanum, non intelligentes hæc duo vocabula, alterum Græcum, alterum Latinum, eiusdem rei nomen esse. Porro ex præmissa descriptione facile patet, eam quæ hodie vulgò Officinis Terebinthinæ nomine habetur, genuinam Terebinthinam non esse, quippe quæ tenax, liquida, interim lenta, flauescat, & odore sit graui, Abietino vel Lariceo, de qua re specialius suo loco.

Præfertur autem à Dioscoride magis pellucida, candida, vitreo colore, & in cæruleum vergente, odorata ac Terebinthum olens.

Resinas porro omnes eodem authore, antecedit Terebinthina: proxima huic Lentiscina: deinde Pineæ [πινευ] & Abiegnæ. Post has numeratur ea quam ferunt Piceæ [πικριν] & Strobilina.

Vis autem resinæ cuiusvis molliendi, calefaciendi, discutiendi, dissipandi & expurgandi. Tussi ac tibi conueniunt in eclegmate, per se aut ex melle, quæque ex pectore educi oportet expurgant. Vrinam quoque mouent, cruda concoquunt & ventrem emolliunt: ad agglutinandos palpebrarum pilos conferunt: itemque ad lepras cum arugine, sutorio atramento ac nitro. Ad aures denique sanie manantes cum melle & oleo, nec non ad genitalium pruritus sunt viles. Emplastris quoque, malagmatis & acopis admiscuntur: quin & per se illæ aut impositæ laterum doloribus auxilio sunt. hæc Diosc. Ex cuius verbis patet eum resinam Terebinthinam omnium optimam, strobilinam verò infimam statuere. Cui quasi è diametro contrariari videtur Galen. Is enim, de comp. med. 27. §. 1. principem calore facit strobilinam, proximam huic Abiegnam, postremam Terebinthinam esse scribit. Scilicet de bonitate resinarum absolute locutus est Diosc. Galenus verò de earum qualitate, seu caliditate agit: in aqua primas haud dubiè obtinet strobilina, veluti & eo ipso loco disertè admonuit Gal. ne à Dioscor. dissentire videretur.

In eandem porro sententiam 3. simpl. Terebinthinam & huic viribus proximam Lentiscinam, ob eam quam præ cæteris maiorem habent partium tenuitatem, magis digerere, magisque attrahere prodidit. Sed ipsummet dicentem audiamus. Inter resinas (inquit) primas meruit omnium Lentiscina: inter alias præfertur Terebinthina, manifestam quidem non tamen similiter atque mastiche adstrictionem possidens. Cæterum adiunctam habet amaritudinem quandam, per quam magis etiam quam mastiche digerit. Ob eam qualitatem inest & absterfio, tanta quidem, vt & pforas sanet. Quinetiam quæ in profundo resident, cæteris resinis magis attrahit, nimirum, cum illis maiorem habeat partium tenuitatem. Attamen Picea, & hac etiam magis Strobilina, acrioris quidem ea sunt, sed non magis tamen di-

gerunt neque attrahunt. Mediæ inter has sunt Pineæ & Abietina: aciores quidem quam Terebinthina, minùs tamen quam aut Picea, aut Strobilina. Habet porro etiam emolliens quiddam Terebinthina. Secundum locum habet in emolliendo Lentiscina, sicut & Cyparissina acimonia. Quo loco rursus patet Lentiscinam à Gal. reliquis omnibus præferri, sicut à Dioscor. Terebinthina. Sed ad diuersa respexit vterque, vt patebit Galeni integrum illum locum legenti. Non enim hic omnes controuersias specialius declarari consultum.

Persequamur vires ex Gal. Terebinthina resinæ, cum detergendi discutiendiq; facultatem habeat, etiam affectus tales quod concoquat, quidpiam obtinet. In lib. de sanitate tuenda, vbi docet, quibus senes vti debeant ad aluum ciendam, eam nucis Ponticæ magnitudine, aliquando duarum triumve sumi præcipit. Quippe non modò aluum soluere citra noxam possit, sed & viscera omnia, iecur, lienem, renes, pulmonemque abstergere. Idem & Paulus confirmat, & ventri vel oliuæ magnitudine deglutitam apprinè conferre testatur. Andromachus Terebinthinam in su. Theriaca addit, & quidem Libycam: de quo miratur Galenus, cur hanc potius Chiam præferat: hanc enim penè omnes meliorem iudicare, quamquam & Libycam laudandam censet, si bona sit, sed proculdubio bonam semper non esse, quemadmodum quæ è Chio venit. Nasci quoque & in Ponto, & in aliis aliquot locis optimam. Verum Chiam reliquas & odore & sapore vincere.

Sic Plin. in Oriente optimam tenuissimamque Terebinthos fundere Terebinthinam, odoratissimamque tradit.

Porro non diu est, inquit Matth. quod Venetias deferretur ex Cypro. Antea coctam afferebant, vel quòd esset aduectu aptior, vel quòd impostoribus, ad adulterationem aditus hoc modo facilius fieret. Verum liquida, vt per se ex arbore manat, iam frequens facta est. Cæterum quia Terebinthina iamdiu in Italiam non aduehebatur, Larigna non modò Terebinthinæ locum sibi vendicauerat, sed etiam cognomen tum: Larignam enim falsò Terebinthinam Officina vocant, quamquam in hoc magnum errorem haud committi Amatus existimet, quum vtraque eadem ferè vires ac facultates obtineat, vt testatur Gal. cui postea & Paul. & Et. subscripserunt. Satiùs tamen esset vera vti Terebinthina. At dum ea caremus, illa eius vice vti possumus. At Monachi, satius esse ducunt, in defectu veræ Terebinthinæ vti Mastiche, quippe quam ipse Diosc. in omnibus Terebinthinæ correspondere tradat. Ideoque tutius quoque esse in eius carentia ponere Masticem, quam aliud. Sibi autem certè cognitum esse, eam, qua hodie sub Terebinthinæ nomine vtmur, ex Laricis arbore excipi, tamen Aetii auctoritate, ad omnia quæ Terebinthina valet.

Auic. in cap. de Terebinthina nihil dicit: sed mittit lectorem ad cap. de grano viridi. Verumtamen Bellunenſis in capite illo pro Terebinthina, rescripsit alchalambat.

Inuenitur etiam apud filium Serap. Helcalimbat, quod idem est, quod Alchalimbat, id est, gluten alimbat. Halc. enim, siue Halc. Arabicè, gluten interpretatur Latine.

Quæ pro resina Terebinthina venditur, ex Syluii testimonio, aut Laricea est, aut Abietina, Terebinthinam veram è Cypro allatam, Venetiis, ad eum misit. Io. Bapt. Opizo Medicus, nostræ Laricinæ & Abietinæ affinem, sed infinitis

Laricea.

Abietina.

partibus præstantiorem. Terebinthina proxima est Laricea. Larici bonitate & tota natura est affinis Abietina, quæ hodie propè sola pro Terebinthina ab omnibus officinis supponitur, magno errore, cum sit multò inferior Terebinthina.

Quod si Gal. non modò Terebinthinam exigebat, sed Chiam tanquam omnium præstantissimam requirebat, quæ non dico, ignominia, sed pœna mulctandi sunt illi, qui, scientes, Abietinam pro Terebinthina vendunt, vsurpantque non sine Medicorum id permittentium infamia & culpa.

Non improbat Apollo
vsum Laricea.

Syluio ad stipulatur Apollo de adulterio, sed de virium diuersitate nequitiam. Sic enim in fit. Terebinthina, multis iam præteritis lustris Medicos omnes latuit, nec dudum Venetias ferri cœpit cocta, & in massas velut placentas congesta, fortè quòd ita commodius vehitur, aut sic facilius adulteria admittit. Nec deest liquidæ copia, qualis ex Terebinthino manat. Huius loco ætas nostra resinam Larignam vsurpauerat, ei Terebinthinæ locum, & cognomentum falsò vendicans: nec graui admodum errore, quum ex Galen. lib. 4. de comp. med. per gen. cap. vlt. omnibus his Pharmacis, quæ Chironiis conuenire palam est, Larix resina, loco Terebinthinæ, nullo errore miscetur, sibi inuicem affini similitudine. de comp. med. per gen. c. 15. atque Lentiscinæ Terebinthinæ respondeat, ex Diosc. altera alterius defectui satisfacere poterit, quanquam Terebinthina passim vendita, flauis coloris, & mellis Attici, ex Larice resina sit. Hactenus Apollo, qui inter cætera Terebinthinam leuissimam dicit, sed qua vel ratione, vel quo auctore, nusquam apparet. Ex Theoph. id desumpsisse videtur, sed malè intellecto, qui inquit, quod sit *ἡ λευκὴ τῆς χηρῆς*, id est, odoris suauissimi & leuissimi, siue qui leuissimè feratur, quique grauis odore non sit: quod bonus ille Apollo ad pondus retulit.

Apollo nos.

Quoad veram Terebinthinam, de qua hic agimus, Valer. Dourez annotauit se collegisse ex ipsamet arbore factò sacrificatu. Eiusmodi rara est admodum, vidimus tamen in cucurbitis quæ ex Creta Venetias delatæ dicebantur, quæ etiam vsi sumus Lugduni & Geneuæ ad Theriacen quam præparabat Valer. Dourez me Bauh. præfide & intendente. Pulchra erat, lucida, ac multò densior resina illa liquida, quæ ex Abiete colligitur. Veram Terebinthinam Dod. calidam facit ad secundum gradum, non tamen vsque adeò siccam.

Temperamentum.
Dujis.

Porrò vt & de Recentiorum viribus vtendiq; modo aliquid addamus, dosis eius ferè hodie à drach. j. ad drach. 4. quinque etiam exhibemus, vel in bolo cum puluere Glycyrrhizæ, vel cum drachm. j. pulueris Rhabar. vt Syluius qui drach. iij. rard excedebat, vel potu dabat ex decocto Cicerum, vel eius loco aquæ illius aut Olei destillando separati vnciam dimidiam cum vino albo propinabat nephriticis: purgatis prius venis primis & ventre reliquo.

Vrendi
modo.

Purgat thoracem ab omni immunditie: Item iecur, splenem, renes & Vesicam. Conseruit veteri tussi, spirandi difficultati, sputo sanguinis purulento, vertiginosis, calculosis, & peculiariter etiam ischiadicis, Podagricis, Chiragricis: aperit, mundat, calfacit & roborat neruos. Vnde Cermison sanctissimam appellauit medicinam. Quidam eius potum vtilem prædicant in affectibus vteri cum decocto artemisiz, & infusione Chamæmeli. Mulieres Persæ vtuntur ad masticandum gummi Terebinthinæ, quod prædestiata masticari, vt

Sanctissima
ma medicina.Gummi
Tereb.

dentibus non adhæreat, nec in ore consumatur, teste Bellon. Lob. in libello de Balsamo scribit, Li-

Balsami
succedaneu

quoris Balsami loco nullum præstantius esse.

Liquor
Terebinth.

Opobalsamum, veri Terebinthi latice. Verno namque tempore ramulorum pullulantia tenella Terebinthi effracta flagella ipsoque etiam Narbonensi, Nitiobrigum siue Linguagotico aut Monspelienfi agro, instar Ficulnæ arboris, lac stillant, quod conchis exceptum & adseruat in limpidissimum, tenacem, resinofum laticem abit, qui dum recens est, id est, in musto, vt Plin. verbis vtat, in lancam vestem fusus, neque maculam faciens, neque si eluatur vestigium aut notam relinquens: senescens tempore crassescit: nec abluitur nisi oui vitello addito. Qui Garyophyllorum, Nucis Myristicæ aut Cinnamomi oleum huic liquori præferunt, suauitati & saporis plùs quàm optatis facultatibus deferunt. Sic Clemens Clementinus, Terebinthinam destillatam proximam esse Oleo Balsami prodidit, vel parum calidiorem & conferre omnibus ægritudinibus frigidis, & maximè neruorum. Immo ipse Dioscor. Terebinthino oleo Balsamum adulterari dixit.

Oleum Te-
reb.

Quod verò frigefacere vertunt *το λυχν* interpretes Dioscor. ostendunt quàm parum ad rem ipsam attendant, cum manifestè calfaciat oleum Terebinthinum, tantum abest vt refrigeret. Melius Sarrac. iuxta alteru *το λυχν* significatum siccare conuertit: quandoquidem & fructus Terebinthi è quo illud exprimitur (nam eodem modo, quæ Lentiscium & Laurinum ex fructu parari docet Dioscor.) euidenter exicare proditum est à Gal. 8. simpl. cap. de Terebintho. Quod si quis *ὑποκρίνας* vitandæ gratia *λυχν* legere maluerit apud Dioscor. pro *το λυχν*, possit. Hoc autem oleum hodie apud nos, vt & in Italia, neque paratur neque habetur, quod & Matthiol. testatur. Hoc tamen, vt Mesues tradit, vulnera consolidat: medetur item conuulsis, Opisthotonicis, neruorumque duritiis, & creberrimè Cataplasmatibus admiscetur.

Diosc. ill.
Diosc. im-
interpretes
repreh.Diosc. &
mend.

Aliud est Oleum quod arte destillatoria ex ipsamet Terebinthina in retortam posita destillatur in arena, vel per se, vel cum aqua simplici, vel rosarum, aut etiam vino, vel hoc cum illa admixto: quale ego Cherl. haud ante multos annos sepius Lutetia parauit pro Generosis ac Nobilissimis coniugibus D. de Sancy Cõsil. Regii à latere, & D. de Fabry Thesaurarii & Cõsil. Regii, quarum prior illa miserè interdum Nephritide conflabatur, & ex hoc oleo singulare solatium sentiebat. Terebinthinam probè lotam sacco lineo immittebam, huncque in retortam vino albo & aq. ros. semiplenam. Sic arenæ imposita adhibito excipulo, primò aqua limpidissima exibat, qua finita, oleum splendore sine dubio margaritis referens exibat, predictæ aquæ inhians. Dixisses perlas dissolutas. Magna opus cautione, in regimine ignis, quippe si vel pauxillum incandescat supra modum, *ἐκπύρεται* sentiet oleum. Vbi sufficiens album existillasse putauit, mutauit excipulum: non enim expectandum, donec flauescat. Tum & flauum secutum, & tandem rutilum. Primi, quod à sua aqua separatur, vsus est intra corpus, ad omnia supra scripta longè præstantissimus. Secundi & tertii quæ igneam propemodum naturam habent & topica, præsertim fridos partium morbos, & summam extersionem. Quod remanet in retorta [quodque tamen non expectandum] Colophonia vulgò habetur,

Oleum sili-
latissimum
Terebinth.

habetur, quæ, quò plus olei extraxeris, eò nigrior fuerit: adde, quòd ea indurata, retortam frangi necesse sit. Modum hunc, & alia destillatoria artis nobilissima opera me docuit magnus ille vtriusque Medicinæ Coryphæus Ios. Quercetanus, Conf. & Med. Regius, cui per aliquot annos, ceu alter adfui Achates.

Varios modos parandi olei Terebinthinæ habes in Euonymo, eorumque vsum: Item apud Ryffium, Cordum, Cronenburgium & alios. Videnda quædam etiam lib. 9. titulo de Pini resina.

Vinum Terebinthinum.

Dioscor. etiam vinum Terebinthinum parat è bacciferis eius ramis tuis, decem minarum pondò, in tribus musti congiis feruefactis, donec duo supersint, aut certè dimidium: id vinum colatum ad vsus reconditur. Adstringit, stomacho accommodatur, & de fluxionibus intestinorum, vesicæ & stomachi, & sanguinis profluuiò. Vlcera omnia fluxionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducit: fluxiones vulvæ ac sedis infusione cohibet.

Vires.

LENTISCVS.

CAP. XXI.

Descriptio

Folia.

Multis fruticat Lentiscus stolonibus, mediocriter crassus, flexilibus ramis brachiatis, cinereo cortice obductis. Interdum in iustæ magnitudinis arborem excrevit, ut observauit Clus. folia minora, quam Pistaciorum vel Terebinthi, Glycyrrhizæ foliis paria, sed Buxeorum soliditate, ex viridi nonnihil rubentia, coniugata, sine villo impari, ad costâ

canaliculatam rubescentem connexa, in spinulam plerumque desinentia, inque eandem ferè partem vergentia, iucundi cum quadam grauitate odoris, sapore acidiusculo & adstringente. Iis interdum folliculi (vel vesiculæ quædam) adnascuntur culicibus exiguis referti, haud secus ac in Terebinthinis vel Ulmeis. Ad alæ imum exoriuntur flosculi, veluti racemuli, rubentes, vel colore ex herbaceo pallescentes, nonnihil purpurascetes, qui in fructus abeunt, dimidio ferè Pisis minores, in stylum minutum desinentes, rotundi, rubentes, & per maturitatem nigricantes, acidæ, nucleum continent paruulum, durum, nigrum, albam medullam continentem. Fructum Cæsalp. oleaginosum dicit, medullam viridem.

Lentiscus siue *χίνος* ea arbor fuit, sub qua Iudæorum accusantium alter se Susannam adulterantem inuenisse Danieli falsò testificatus est.

Schinus

Σχίνος Hipp. de morb. mulier. qui & alibi eiusdem operis *χίνος φύλλα* pro Lentisco. Postea scribit ad strangulatum vteri naribus illinito *χίνον λεπτὸν ἢ δάκνηται*. Cornarius sic interpretatur Schinum tenuem, Scilla speciem, quæ mordeat.

Theoph. *χίνος* eadem est, quæ Lentiscus, quando ait: alii Thuris arborem similem esse dicunt *χίνος* (Lentisco Gaxa) & fructum quoque *τὸς σχίνος*. (Lentisci Gaz.) Folium subrutilum, *ὑπερπετρῶν*. At in libris de caus. aliam plantam denotat, scribens: *ὅσα δὲ ἐν Σχίνῳ φυτεύουσιν ἡ Σαίλλη, πάντα τῆς βασιλῆας ἐνέχῃ, καὶ τῶν σφιδῶν φυτεύουσιν. ἔχει γὰρ τὰ ἀμφὸς δεινὰ πητὰ καὶ ὑγρότητα, καὶ γίνεται κατὰ τὴν εὐρυτείαν τῆς. Gaxa: meliora euadunt, & quæ Lentisco aut Scillæ inserta terræ mandantur.*

Et alibi eiusdem operis: omnia quæ Lentisco (*χίνος*) inserta terræ mandantur (*φυτεύονται*) minus vermiculationem sentiunt, odoris feruorilque causa. Quibus posterioribus locis quid sibi velit Theoph. non intelligimus, aut quænam possint plantari in Lentisco, vel terræ mandari, ut vertit Gaza. Si non faceret mentionem odoris: per *χίνον* intelligeremus Scillam, quam & ipsummet intelligere verisimile est, ut patebit conferenti proximè antè hunc citatum locum.

Manet tamen difficultas de odore. Equis enim odor acquiri possit ex Scilla. Si acquirat, nullum sanè gratum acquireret. Habet autem Lentiscus per se ipsa satis gratum odorem.

Lentiscus

Σχίνος Diosc. Gal. Arato, Const. in Geop. & aliis plerisque Græcis. Lentiscus Cic. Plinio, qui ei baccas tribuit, & resinam quæ ex ea fluit Mastichen, & Lentisci glebas vocat. Plutarch. gloriatur se vidisse è Lentisco pullulantem Oleam.

E Lentisco Olea

Porro Lentiscus, si Hermol. credimus Resinam ubique sudat. Mastichen verò dictam in Chio tantum insula ferè ait, Lentisci fructum Hippoc. de morb. mul. Schinida (*σχινίδα*) nominauit, etiam si Librarium culpa, non Schinides, sed Echinides (*ἐχινίδας*) legantur, sicut & Cechrides pro Cedrides.

Schinis Hipp. corr.

Plinius Lentiscum Italicam dicendo videtur præter Chiam alia quoque genera nouisse. Fructus initio rubet, post nigrescit, qui & in racemis Sambuci specie dependet, folio Pistacii sed minore, per extremitatem rubente, in summo siliquæ Pisorum, sed corniculi modo intortæ, in quibus resina odoris iucundi continetur.

Folia. Lentiscus Italica

Siliqua

Romæ demonstratur in ruderibus monumentisque Lentiscus folliculis inanibus & deformibus, iis contractis culices euolant frequentes.

Resina

Marcello authore, notior quàm nunc sit, quondam Lentiscus fuit: & si, testante id Plinio, Ciceroni credendum est, rusticæ plebi necessaria: quæ cæli & in eo syderum imperita, arandi suorum operum auspicia ex propinqua arbore certius cognoscere posset, ut specialius dicetur in tempore.

Culices

Lentiscum dictam putat Ruell. quòd liquore quodam lentescat. Arbor est, ut ille tradit, Roboris magnitudine, Sorbi folio, Terebinthi odore, acinis siluestris Punice rubentibus, ubi maturerint nigris, tantisper dum coquuntur rufis. Fertur & alia Iunipero similis. Plinius (addit idem) præter Lentiscum Chiam, aliud genus nouisse videtur, Lentiscum Italicam dicens, ea traditur folio Pistacii, &c. Sed Ruell. de illorum censu est, qui de sibi ignotis tradunt, adèd ut sub quo cælo Botanico, quando ista commentusest, fuerit, prorsus ignorasse videatur. Nam quæ nobis ille monstra pro Lentisco producit, aut quibus authoribus Roboris magnitudine? Quænam illa, aut ubi visa? Sorbi folio? indieta hæc hæcenus, præterquam ipsi, qui solus eam vidit, in suo cerebello. At Iunipero similem quando dicit, nobis

Lentiscus Gnda

Lentiscus Chia Italica pistacia folia. Ruell. not.

Roboris magnit. Sorbi folio. Iunipero sim.

spinas offert pro Rosis. Egregium sanè verò Herbarium, Lentisci tres solum facere audentem species cui nulla earum cognita fuerit, binæ verò in rerum natura fortè ne extent quidem. Nam quod de Lentisco Italica Plinii ex Hermolao transcriptum, cum tamen non citans, ad veram hanc nostram Lentiscum referimus.

Schinos & Schoinos.

Lenti similis fol.

Lentiscides

Arbor grani viridis.

Magnitudine variat

Cortex subvulus.

Folliculi Bestiolæ.

Ruell. not. Hermol.

Folia Venetis.

Matth. not.

Galen. not.

Matth. not.

Schinos.

Cic. & Gal. & A. not.

Porro voces hæc, *σχίνος* & *σχίνος*, sua similitudine, ut annotat Cord. aliquos in errorem coniecere, alterum pro altero apud autores accipientes: prior Lentiscum, posterior luncum aromaticum denotat. Idem proceram dicit arborem, folia Lenti similia esse, sed maiora: Germaniæ incognitam. Lentiscides, id est, Lentisci arboris bacca, eidem parvæ rotundæque sunt, Ligustri baccis siue acinis equales, sed colore virides. Vnde etiam à quibusdam dicitur Lentiscus Arbor grani viridis.

Audamus Matthiol. Lentisci, inquit, nonnullæ sunt plantæ quæ in arborem mediæ proceritatis assurgunt, nonnullæ verò humiles, quæ nullo grandiore caudice à radicibus sublato, sed virgulis, stolonibusque innumeris, Corylorum sylvestrium modo dissiliunt. Verumtamen Lentiscus tum ramis, tum foliis densior constat, magisque virgultorum cacuminibus ad terram deflectitur. Foliis utraque & Pistaciis [in post. edit. Myrti æmulis,] graecolentibus, pinguibus, friabilibus & in obscurum virentibus, in ambitu tamen rubent, sicut & quibusdam venulis. Perpetua fronde viret. Cortice est subrufo, lento, tenaci, flexilibusque. Profert Tereb. modo præter recemosos fructus, folliculos corniculi modo intortos, in quibus includitur liquor limpidus: qui tandem veterascens, vertitur in bestiolas iis persimiles, quæ ex Ulmi & Terebinthi folliculis euolant. Tota plâta grauitè olet: quapropter nonnulli, quod olfactu caput aggrauet, ipsam deuitant. Sed Lentiscum, quæ Roboris magnitudine proueniat, folio Sorbi, acinis sylvestris Punice rubentibus, ut Ruell. scribit, hæcenus non vidi, nec id nunquam me legisse memini apud probatos autores. Idcirco Ruellium hac in re hallucinatum crediderim: quemadmodum & Hermol. qui ea esse Lentisci folia existimat, quibus Coriari Venetis pelles conficiunt, vulgò propriè appellata *Foglia*. Siquidem planta, à qua hæc folia decerpuntur, maximè à Lentisco differt: etsi cum Terebintho aliquam habeat similitudinem.

Idem Matthiol. in hist. Germ. Lentiscum folio Myrti dicit: adeò sibi ipse constat. Quando verò ait Lentiscum folio esse Pistacii, alios potiùs imitatur, quàm rem, uti reuera est, edisserit. Melius Amatus Oliuæ folio comparat, modò intelligantur particularia Lentisci folia: Idem & Pistacii folio confert quidem, sed in eo, quod perpetuò vireant, ut illa, nec ab arbore decidant annuatim.

Bellonius quoque Lentiscum semper virentem testatur: In sola insula Chio inter alias omnes Mastichen præbere, quamvis Gal. 2. ad Glauconem laudet Aegyptiam. Lentiscos quæ in Prouincia & Italia proueniunt similes dicit nascentibus in Chio: Mastichen autem non fundere. At Matth. ut antè dictum, Lentiscum Italianam Mastichen ferre scribit: & in hist. Germ. solam insulam Chio gummi ferre: quæ si quis nobis accordet, meritiò magnus habendus fuerit Apollo. Amatus tamen & in Hisp. & Italia gummi ferre asserit.

Gesn. Schinum vocat, quo nomine [addit] Veteres Hipp. Arist. Theophrast. Scillæ speciem nominarunt, etsi Gaza malè Lentiscum verterit, ut & Cic. ex Arato: nisi fortè & ipse Aratus homo-

nymia nominis deceptus, transcriptum ab aliis Schini nomen pro Lentisco arbore acceperit. Lentiscus an ter floreat alicubi non constat mihi. Hec ille. Si aliquo in loco Gaza apud Theophrast. malè conuertit *σχίνος*, crediderimus id factum lib. 5. de caus. cap. 11. & lib. 7. cap. 7. Imò benè vertit Cicero, quum manifestum sit Aratum loqui de arbore: mentionem enim facit *καρπῶν*, non *ἀνδρῶν*. Id manifestè etiam patet ex Geopon. Constant. Malimus itaque credere eos de Lentisco scripsisse, quàm existimare, tam excellentes autores, Aratum, Cicero, Plin. & Constantinum Geoponicum errasse. Sed nec res ipsa repugnat, quoniam, ni multum fallimur, & Lentisci fructus possent tempora indicare, qui non omnes simul maturescunt, non minùs fortè quàm flores Scillæ. Nec videmus quis requirat in Lentisco, ut ter floreat, quicquid dicant Aduersaria Penæ & Lob. Præterea cur non possint duæ plantæ idem indicare, vna flore, altera fructu? Sed quid opus pluribus verbis? Aratus utriusque expressè meminit, ac utriusque tribuit, ut patet ex loco inferius citato. Plin. quoque eandem rem utriusque locis tradit, hinc Lentisco, illic Scillæ.

Turnerus Matthiolum taxat, quod Pistaciorum arborem Lentisco nimis similem pinxerit, ipse interim quoque taxandus quod figuram tam ineptam & malè Lentisco quadrantem proposuerit. Theophrast. Dioscor. & Plinium notat, quod Lentiscum non descriperint. Quæ certè reprehensio si locum habeat, reprehensionum non erit finis, quod innumera propemodum ab iis non descripta, nullæ ferè exactè descripta habeantur.

Cæterum, ut tradunt Aduersaria, lentorem foliorum attritu, quilibet percipit, vnde Lentiscum dicunt, partim etiam à Græcis mutuati, qui *σχίνος* quasi *σχίζω* aut fissile vocarunt, quod facile & frequens finderetur in dentiscalpia, ad nitellam alborumque dentium, ut etiamnum fit hodie.

Fruticat & arborefcit, stolonibus & caudice, concolor & similis Terebintho minori sed botris & vteris initio ex fuluo purpurantibus, maturescendo nigricantibus acinis, nitidis, Sumachi, Phylereæ & Sambuci: utriculis folliculisque oblongis, rotundis & incuruis, teretibus, quibus insunt culices & effigies item Terebinthi, adeoque flores similes, racemosi, muscoli, quos primo Vere Aprili mense promit, non particularim, ut putarunt ex Arati & Ciceronis versu,

Lentisco triplici solita grandescere sætu,
Quod Theophrast. meritiò Scillæ attribuit: hi autem vocis affinitate decepti, Lentisco. Quare non esse contemptui habendam nomenclationum perpensionem, alibi iure asseueramus. Verum iniuria fit hoc loco Arato & Ciceroni, non enim aiunt flores arandi tempora monstrare, ut antè dictum sed *καρπῶν*, fructum, id est, baccas quamuis idem quoque tradat Ruell. de flore.

Matthiol. verò meritiò reprehendunt, qui fallitur & fallit, quod pumilas recensens Lentiscos, alias à procerioribus specie facit: sit enim tantum resectis cymis ad usum, ne in arboris æmulationem assurgant. Et hunc errorem cumulauit inscitia, cum Vniuersam plantam grauitè olere ait: at nobis aliisque studiosis saltus & colles aridos Narbonæ peragrantibus, inserta in os folia, non modò suauiter spirabant: sed etiam, quod fortè nescit commentator, sitim arcebant, & fauces humidas tuebantur. Itaque nobis silentibus, qui norunt Mastichen, & sciunt Lentisci surculos, ut

Xyloballami

Xylobalsami succedaneum in Officinis usurpari, Lentiscinisque dentiscalpiis post epulas dentes emundari, illius resellent & ridebunt commentationem.

Caphura

Porro Mastiche ementiuntur Caphuram hodie Veneti mangones, id quo modo fiat, neque innotuit adhuc nobis, nec ipsi cognitum volunt.

Lucina

not. & Dod.

Fraxini fo-

lia.

Lacuna fictitiam exhibet figuram ex prioribus comment. Matth. qualem & Dod. proponit, & folia Fraxini tribuit, parum rectè, nostro quidem iudicio.

differetia.

Italica.

Chia.

Qui in Chio aliquandiu hæserunt, Clusio re- tulerunt Lentisci arbusculas ab iis quæ in Italia nascuntur, nonnihil differre. Et Camer. Sunt, inquit, qui velint Italiam Lentiscum à Chia in eo tantum differre, quod fruticosa sit illa, hæc verò arboreasca, etiam sine cultu. Audiui ex quibusdam è Chio oriundis, arbores quæ Mastichen ferunt, longè proceriores pulchriorisque sylvestribus esse, quæ tamen sæpenumero eodem loco nasci solitæ.

Siluestres

Mastichi-

fera

Modus

colligendi

Mastichen.

Collecturi autem Mastichen, certo die prius arborem vulnerant, unde in subiectam humum mundatam lachryma albilissima destillat, quæ mox in ore liquefit, quamque ad ventriculi corroboracionem comedunt. Quod vetustior, eò melior.

Synonyma

linguar.

Daru A-

rab.

Lentiscum Germ. Mastixbaum/ Mastichen/ oder Zahnsdorferbaum. Belg. Mastickboom. Daru Arab. Gall. Lentisque: Restricle, & Pestinge Monspe- liensibus. Ital. Lentisco: in Apulia Strinchi nomine corrupto à Græco Schinos, vt putat Auguill, Len- tisco, mata, Hisp. nonnullis Charueca: Lusit. Aruei- ra. Boh. Lantysffus.

Tempus

Floret Lentiscus magna ex parte Aprili, vel Martio. Fructus Octobri & Nouemb. primum maturefcit, rubens, rotundus, acidus. Ter autem fructum ferre tradunt, fortè quod tribus distin- ctis temporibus eundem perficiat: de qua re sic scribit Constant. in Geopon. ἡ δὲ χεῖρ τοῦ καρπὸς φέρεται: καὶ εἰ μὴ ὁ ἀπὸ τοῦ καρπὸς καλὸς γένηται, τὸν ἀπὸ τῶν σπορῶν καλῶς καρποφορεῖν σημαίνει: οὐκ οἶσιν δὲ ὅτι ἂν ἀλλῶν. Studio Græca verba adduximus, vt constet crasso errore hallucinatos Pen. & Lob. qui istud ad flo- res detorquebant, vt prius dictum & refutatum. Item Ruellium, qui confidenter ait, ter anno flo- rere, etiam adductis Cic. versibus quos & ipsi hic subignabimus.

Pena Lob.

et Ruell.

narrantur

Schinos seu

Lentiscum

tria tempora

demonstrat

Item verò semper viridis semperque grauita, Lentiscus, triplici solita est grandescere sætu. Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi. Semper grauitam dicit, quod de fructu utique in- telligendum, quem ipsemet exprimit, per, ter fru- ges, &c. Et Constant. ἡ δὲ χεῖρ τοῦ καρπὸς.

Videamus & Aratum de Scilla, quam eius et- iam testimonio, vt Lentiscum, χεῖρον vocant, quod idem prodidit Theoph. lib. 7. cap. 12. hist. vbi tamen σκίλλης expressè legitur, quamuis alibi χεῖρον voce non Lentiscum modò sed & scillam de- notare videatur, de quo in cap. principio satis multa. Id quod idem quoque Aratus vtramque distin- ctè nominans his confirmat verbis:

ὅσα δὲ ὅτι χεῖρον ἀπὸ τῆς ὀπίσθου τοῦ καρπὸς, πέντα καὶ ἐν σκίλλης τελευτᾷ ἀνδρὶ λευκῷ. Lentisci in fructu quod seruat rusticus, albo In flore & Scilla seruandum existimat idem.

Quasi verò natura quoque ipsa in rustica disci- plina instituere voluerit, vt agendarum rerum leges & tempora ex ipsa discamus.

Locus.

Amat verò Lentiscus humida loca, & planta- tur à Cal. Ianuar. authore. Constant. in Geop. Na-

scitur in vniuersa serè Hispania & Apulia: in Cre- ta, in montibus circa Hierusalem teste Bellon. In Italia frequentissima, inquit Matth. præsertim in Hetruria maritimis Senensibus: in collapsis Ro- manorum ædificiis ac rudibus. Quinetiam in tractu Tyrrheni vbique copiosa oritur, in Cam- pania maximè. Fert etiam Lentiscus Italica Ma- stichen, vt testatur idem, quanquam, ait, non ea copia, qua in Chio, & Creta Aegæi insulis. Ita- que immeritò à nonnullis notatur Auicenn. quòd Mastichen Italicam memoriæ prodiderit. Quippe quòd ii, qui maiori in errore versantur, existima- uerint non alibi fortasse quàm in Chio nasci. Hæc Matth. qui sibi ipsi contradicens in Hist. Germ. di- cit: in sola insula Chio Lentiscum Mastichen fundere. Cæsalp. quoque testatur frequentem esse Lentiscum in asperis maritimis Italiæ, sed ibi lachrymam ferre exiguatam, in Chio copiosam. Et Lacunæ Lentiscus in Italia fert Mastichen, quam- uis non facilè, quæ vel Chie comparanda. Aegy- ptia autem nigra est.

Masticho.

Italica

Masticho

Cretensis

Ausc. de-

fenditur.

Matthioli

contradictio

Masticho

nigra

Indica Ma-

sticho

Indicam Mastichen è spinosa quadam planta manare, non solum Theoph. sed etiam alii tradi- dere, quemadmodum & Plin. Rauuolff. inter Rama & Iappe reperiri Lentiscos Mastichen fun- dentes.

Porro Lentisci feracissima est vniuersa Narbo- nensis ora maritima, quæ ad Taurinorum iuga atque ad Pyrenæos vsque Alpes protenditur, vbi passim fruticosa tantum obseruauimus, sed nunquam Mastichen fundentem, aut qui viderit, innotuit nobis. In Italiæ hortis quibusdam col- unt & nos paruam vnam aut alteram in horto E. C. Montb. coluimus delatam Monspelio. Inter- dum quando non caditur, sed negligitur, vt ple- risque locis ad Anam flumen, quod Hisp. Guadia- na appellant, obseruauit Clus. in arborem iustæ magnitudinis excrescit. Prouenit copiosè per Lu- sitaniam, Beticam, regnum Valentinum, & toto illo tractu ad mare mediterraneum obuerso.

Vt in arbo-

re excrescat

Hippoc. ad vlcera in vtero resiccanda: Lentisci (inquit) folia in aqua coquito & cum hac collui- to: Idem iisdem vtitur foliis ad resiccandum flu- xum vteri. Diosc. Lentiscus arbor nota, partibus suis omnibus adstrictiora est. Etenim ipsius (in- fit) fructus, folium ramorum & radice cortex pa- res vires sortiuntur. Exprimitur & succus ex cor- tice, radice ac foliis sufficienter in aqua decoctis: quæ deinde vbi à coctione refrigerata fuerit, ab- iectis foliis iterum coquatur, donec mellis ha- beat crassitudinem. Valetis, qua pollet adstrin- gendi vi, ad sanguinis reiectiones, alui profluvia & Dysenteriam in potu: itemque contra sangui- nis ex vtero eruptiones, atque tum ipsius vteri, tum etiam sedis procidentias. In summadenique Acaciæ & Hypocistidis vice ipso vti licet. Eadem quoque præstat succus è tritis foliis expressus. Quin & eorum decoctum fotu caua explet, ossa- que quæ nondum conserbuerunt obducto callo solidat: ex vtero fluxiones sistit, nomas arcet, v- rinas ciet, ac dentes mobiles collutione firmat atque stabilit. Virentes autem furculi arundi- neorum dentiscalpiorum vice dentibus affric- ti, eos repurgant. Fit denique & ex ipso Lentisci fructu adstringens Oleum, ad ea quæ adstrictio- nem desiderant accommodatum. Has baccas Plin. velut Oliuas & Corna in cadis muria condi- dicit, ne quid non hominis ventri natum esse vi- deatur. Lentisci, vt idem author est, & arbores, & semen, & cortex, & lacryma vrinam cient, al- uum sistunt. Decoctum eorum vlcera quæ ser- punt, fotu. Illinitur in humidis, & ignisacro, &

Vires &

Vius

Vteri Glce-

ra.

Fluxus &

vteri

Succus in-

spissatus

Alui pro-

fluum

Dysenteria

Menses

immodici

Vteri &

sedis proci-

dentia

Vlcera

Ossa que

fracta

Vteri flu-

xus

Noma

Dentes

Dentifri-

ctis

Oleum Len-

tisci

Bacca con-

dita

Agnis sacer.
Capillum. & gingivas colluit. Folia dentibus in dolore atteruntur: mobiles decocto colluuntur. Capillum tingunt. Lachryma sedis vitii prodest, cum quid ficcari excalefieriue opus sit. Folia tenera oculis inflāmati illinuntur. Medetur & attritis partibus, siue oleo è semine eius facto [de quo postea] ceræque misto, siue foliis ex oleo decoctis, siue cum aqua virilia foueantur. Quo loco non displicet nobis Dalechamp. lectio, pro virilia, naturalia legentis, nempe vuluæ, quamuis de vtrisque intelligi possit.

Ulus
Pulmonis.
Picus ren-
num.
Sanguinis
profluuii.
Temperā.

Idem Plin. testatur Democratem medicum in valetudine Confidiæ M. Seruili Consularis filia, omnem curationem recusantis, diu efficaciter vsum lacte caprarum, quas Lentisco pascebat. Morbum eum fuisse Vlcus pulmonis renūmue credibile est, aut immodicas sanguinis profusiones, ex conjectura Dalech.

Sanguinis
sputum.

Gingiva.

Dentiscal-
pia.

Lentiscus, ex traditione Galeni ex aquea essentia leuiter calida facultate, & terrena frigida non pauca composita est. Desiccatur igitur secundo ordine completo, aut tertio incipiente: in caliditate & frigiditate differentia quodammodo est medius & symmetrus. Similem omnibus sui partibus astringentem obtinet in radicibus, ramis extremis tenuioribus, germinibus ac foliis: præterea fructu, & cortice: ac si succum ex foliis eius viridibus exprimas, similis hic ordinis est, moderate adstringens. Itaque bibitur & per se, & cum aliis medicamentis, quæ Dysenterias & alui affectus sanant: quin & ad sanguinis exuptiones: sanguinisque ex utero eruptiones, tum sedis vuluæque procidentias idoneus est, ut pote ad hypocyrtida non nihil propè accedens. Idem in Euphoristis: ad gingivas sanguinolentas extremitates Lentisci & Balauftia in posca coqui & collui præcipit. Porro dentiscalpia ex Lentisco parata tum priscis, tum hoc seculo magnatibus & delicatioribus præsertim in vſu quotidiano pro optimis & præstantissimis habentur, quod Valer. Mart. quoque insinuat.

Foditque tensis ora laxa Lentiscis.

Et in Apophoretis,

Lentiscum melius: sed si tibi frondea cuspis
Desuerit, dentes penna leuare potest.

Dentifricia eiusmodi per Hispanias, Italiam & Galliam, ubi passim ferè venalia habentur, & ad Germanos quoque à Mercatoribus importantur, in quotidiano sunt vſu. Fibrè effictum & exsculptum mihi Cherlero aliquando obtulit mulier Africana, ut arbitror, cum Venetiis Anconam versus solueremus vnā. Sed nec id inter nostra naturalia lignorum ordine positum, nec alia multa exoticæ raritatis nobis chara, rapaces cuiusdam, cui nimium fidebamus, manus deuotare potuit.

Adag.

Vinum
Lentisci-
num.
Mastichites.

Vſus eius

Caterum eiusmodi assidui dentium exsculptores adagialiter vocantur *οὐροτομῆς*, id est, Lentisci arrosores dicuntur, quod in eos potissimum quadrat qui nitiduli esse gestiētes nimia satagentia corpus expoliunt. Linguagothi Lentisci virgultis ad calfacienda clibana & ad coquendum pro quouis alio ligno promiscuè vtuntur.

E Lentisco etiam vinum fit, quod Schinium siue Lentiscinum dicitur. Si verò Mastichen accipiat, Mastichites. Hac ratione. Bacciferi rami cum foliis tunduntur decem minarum pondo, & in tres musti congios merguntur, coquunturque donec duo super sint, aut certè dimidium, tandemque colatum id vinum ad vſus reponitur. Astringit hoc, stomacho accommodatum. Eo etiam in testinorum, vesicæ & stomachi destillationes fi-

stuntur, ac etiam eruptiones sanguinis. Vlcera & fouentur & ad cicatricem perducuntur. Sedes vuluæque fluxiones tum iniectū tum potum cohibet.

Ut vini præscripti, ita & Olei Lentiscini parandi rationem & vſum docet Dioscor. Lentiscinum oleum similiter atque Laurinum ex maturo fructu confectum ac prius inspissatum, scabiem iumentorum canūque sanat. Pessis, acopis & ad Lepras tollendas accommodatis medicamentis aptè & vtiliter immiscetur: ac sudores etiam cohibet. Idem & Plin. tradit, additque idem effecturum quod rosaceum, ni durius paulò intelligeretur: vſum eius esse ad papulas à nimio sudore excitas. Gal. in defluuiō capillorum Lentiscinum oleum valdè commendat, habere namque adstrictionem atque maiorem oleo in Iberia aut Hispania nato, spontèque naturæ tale existere, quale est ipsum Ladanum. Quare neque expertum se, neque mente concipere posse vllum præstantius Pharmacum ad defluos capillos, quàm quod ex Ladano & Lentiscino oleo permistum constet.

De eodem sic Aëtuar. tradit. Quod si gingivæ ob inflammationem doluerint, oleum Lentiscinum, si moderatè calidum ore contineatur, præstantissimum est remedium. Sit autem recens: nam quod vetustum est, deterius est. Porro id in duplici vasi calefieri debet. Est igitur hoc gingivarum inflammationi quàm maximè accommodatum. Nec verò minus, si quis in alia quapiam parte membranæ, tum linguam vestientis, tum succingentis totum os, dolor ob inflammationē oriatur, Lentiscinum sedare potest. Repellit enim placidè, & citra asperitatem quam austerorum plurima obtinent. Adhæc, abique morſu discutit, quo inflammata omnia imprimis opus habent.

Apud Germanos tamen, teste Cordo, nullus est olei Lentisci vſus, quoniam nec aliunde affertur ipsum oleum neque in Germ nascitur, ex cuius baccis confici possit: quoniam tamen præstās eius vſus est, ut patet, possent perfacilè ex Gallia Narbonensi vel Italia accersiri, cum & ea quæ gula & ventri deseruiunt abundè ista loca institorū cura nobis suppetant. Ab Hispanis sanè Oleum fructuum Lentisci in maximo habetur vſu, præsertim etiam pro inficiendis chirothecis, quod sua voce *Azeite à Mata* appellant, teste Amato. Et Clus. quoque scribit, cum in Narbonensi degeret Gallia, oleum ex baccis exprimi solitum magni ad vati vſus quod in peregrinas regiones asportabatur.

Adulteratur eiusmodi oleo opobalsamum, Lob. credimus. Appellatur Gallis *Huile de Mastie*.

Opobalsamum adulteratum.

LENTISCINA RESINA, MASTICHE.

Mastichen & dictum, Lentiscus Lachrymat, (modumque superius declarauimus, & specialius adhuc dicetur postea) cuius grani, quales ad nos importati in Officinis habentur, orizæ granum æquant, longè etiam interdum maiores, candidi, pellucidi, fragiles, qui statim sub dento dissiliunt, mox tamen friatura omnis denuò coit continuata masticatione, lentescitque mollitie ceræ, [sine adhæſionis ad dentes metu] quam rursum exuit simul atque aërem sensit: prunis iniecta flammam concipit, promptius tamen fumat, quàm flammescat, contrà ac Thus, guttasque as-

Descriptio

fatim

Vi à Thure
re discer-
nas Masti-
chen
Adulteriū.
fatum destillat, id quod Thuri negatum, odoremque non ingratum spirat. Sapor leuiter adstringens cum calore modico.

Cordus annotat aliquos hodie Mastichen Sandaracha adulterare. At Diosc. seculo, ut ipsemet testatur, Thuris & resinæ Strobilinæ admixtione.

Synon.
linguar.
Resina Lentiscina, Mastiche, *μαχνη*, *μαχνη* *χρυσιν*: Offic. Mastix. Germ. *Mastich* / & *Mastix* vulgò. Belg. *Mastick*. Gal. *Mastic*. It. *Mastice*. Hisp. *Almaci-*

Gluten Ro-
manum
Mastiche
go, o *Almastica*. Arab. *Gluten Romanum*.

Lentiscina
resina
Delectus.
Huius & Theophr. meminit lib. 9. quando ait: ex Lentisco (*χρυσιν*) & spina Ixine dicta lachryma effluit, quæ *μαχνη* vocatur. Et Diosc. E. Lentisco, inquit, gignitur quoque resina, Lentiscina cognominata, & à nonnullis *μαχνη* dicta. Præstantissima porro & copiosissima in insula Chio provenit. Præfertur pellucida, ceræ Tyrrhenicæ candore similis, densior vel plena, arida, friabilis & odorata. Viridis autem minus probatur. Myrrham verò Lentisci glebis adulterari, quemadmodum & gummi, apud Plin. legimus. Scimus inter Mastiches glebas haud raro reperiri glebularum gummi Tragacanthi & Arabici, qui fucus tamen à peritis facile discernitur, ab aliis etiam masticato aut igne. Reliqua vitia deprehenduntur sapore gummi dente lentescens.

An Lentis-
cus lami-
pere similis
Ruellig?
Lama
Ixine
Mastiche, authore Plin. & ex alia spina fit in India (an hæc illa spina quam supra Ruell. Lentiscum dixit similem Iunipero?) itémque in Arabia: Lamam vocant. Sed mastiche quoque gemina est: quoniam & in Asia Græciâque reperitur herba, radice folia emittens, & carduum similem Malo, seminis plenum: lacrymâque erumpit incisa parte summa, (ima Dal.) vix ut dignosci possit à Mastiche vera. Nec non & tertia in Ponto est, Bituminis similior. Laudatissima autem Chia candida, cuius pretium in libras xx. nigræ verò xii. Chia è Lentisco traditur gigni gummi modo. Adulteratur ut Thura, resina. Hæc Plin.

Mastiche
tertia in
Ponto
Pretium
Ixine
Quod verò de herba illa tradit, Ixinem apud Theoph. insinuare videtur, ex quo verisimile est eum partem transcripsisse. Dal. annotat eum Chamaeleonem album intelligere, qui Ixinem Mastiche similem gignit. Porro in Medicis Græcis Mastiche etiam solum Chia vocata reperitur, ut falli possint qui legunt, & ad proximè antecedens medicamentum hanc vocem referte.

Mastiche
personata
Agyptia
Chio dices
Mastiche
Mastichen personatam Marcellus Medicus empiricus vocat alicubi, fortè ex eo quòd faciei illitionibus admixtam, claritatem ac nitorem inducere Diosc. dixit, ut sit velut *αργωριν*, ut conuincit Cornar. Quamvis autem Gal. 2. ad Glauc. laudet Masticem Aegyptiam, scimus tamen (inquit Bellon.) in sola insula Chio nunc provenire, ubi Lentisci arbores coluntur ea diligentia, & non minoribus sumptibus quàm apud nos vites: istius insulæ diuitiæ consistunt potissimum in Mastiche. Et nisi colerent diligenter, Oleæ modo, Lentisci parum Mastiches proferrent. Turcæ tributum vice incolæ annuatim quatuor vel quinque millium ducatorum Mastichen soluunt, singulo pondocentum & quinque ducatos æstimato. Reliquam sibi referuant. Mercatores Galli, quia vident perpetuò eo diuendi pretio, aiunt, ac sibi persuadent, Chienles collecta certa quantitate Mastiches, reliquam abiicere. Sed hoc falsum. Nam, uti dictum, multum impendant, in excolendis Lentiscis. Sed Mastiches pretium nec minuunt, nec augent propter quantitatem pretii 4000. ducatorum, quam tenentur Turcæ persolvere: ita cum detrimento summo imminuerent vel ampliarent pretium.

Tom. I.

Ergo quæ ad nos importatur & in vniuersam ferè Europam vel Matth. quoque teste, in Chio provenit ex domesticis solum Lentisci plantis, vulnerato quotannis arboris trunco. Fluit enim inde Mastiche, & in terra circumpauita concrescit. Mastiches idemne quod in tota insula provenit, Reipublicæ debetur, quò sit, ut qui vindemiæ tempore propriis in agris Mastichen colligunt, id totum absque dolo in commune ferant. Mulctantur secunda manu, qui Lentiscum Mastichen fundentem, in proprio vel alieno agro exciderint, tanta est Mastiches cura & reuerentia apud Chios. Nec abs re quidem, cum illis tantum Mundus ferè vniuersus tam necessarium & salubre medicamentum acceptum ferat. Tradunt etiam in Creta Lentiscum Mastichen fundere, sed flauam, amaram, & Chiâ longè deteriore.

Idem Matth. certò se scire ait, Caphuram, Mastiche, ardenti aqua, Zedoariâque ab impostoribus adulterari. Plinium verò tum ipse tum Amatus reprehendit, quòd liquidarum generi Lentiscinam adscribat, quæ est nostra Mastiche, ceteris profectò durior. Sic & Dalech. Plinium falsò Mastichen resinis liquidis annuere scribit. Et alibi: E Lentisco inquit resinam liquidam fluere tradit Plinius, quod tamen vsus falsum esse monstrat.

Hæc isti boni viri aduersus Plinium, non aduertentes quàm facile ab eorum reprehensione vindicari possit. Liquidis utique accenseri potest, quatenus effluit. Non enim nisi hæc specie promanare quit. Ex quo & posterior reprehensio exploditur, nam si quidem liquida effluit, & in terram decidens, vel ipso Matth. teste, concrescit, non videtur falsitatis in eo accusandus Plinius. Immo nihil concrescit, nisi quod liquidum est. At rem concretam ne Dalech. quidem negauerit. Stat igitur immota Plinii sententia. Si verò contrariū vsus sciuit Dalech. cur non docuit? quamvis hercle nondum rectè percipiamus, quid per suum vsus intelligat.

Idem Amatus in Hispania & Italia provenire quidem fatetur Mastichen, aded tamen in parua quantitate reperiri, ut de ea colligenda homines nullam habeant curam, Sed officio suo satisfecisset, si docuisset, eademne cum Chia, an diuersa, & in quibus differat, aut conueniat. Annotat Apollonius Dioscor. scripsisse Mastichen propolis more ductilem esse. Nostram autem vix talem esse compertum existimamus, & locum illum in Dioscor. nondum reperimus.

Mastiche pota sanguinis reiectioni & veteri tussi utiliter adhibetur. Stomacho quoque est utilis, ructumque mouet. Additur etiam in dentifricia & faciei illitus: quippe quæ nitorem cuti conciliet. Quin & pilos oculorum fluentes glutinat & cohibet: commenducata oris halitum commendat, gingivæque contrahit, Diosc. Quod & Plin. confirmat ex parte, his verbis: Mastiche Lentisci replicandis palpebris, (oculorum pilis supernè agglutinandis) & ad extendendam cutem in facie, & smegmata adhibetur, & sanguinem reicientibus, tussi veteri, & ad omnia quæ Hammoniæ vis. (Acaciæ vel hypocistidis Dioscor.)

Galeno Mastiche candida & Chia consueto more cognominata quodammodo ex contrariis composita facultatibus est, adstringente videlicet & emolliente. Proinde stomachi, ventris, intestinorum, iecorisque inflammationibus competit, ut puta secundo ordine excalfaciens & desiccans. Nigra verò quæ Aegyptia cognominatur, tum

Modus
colligendi

Mastiche
Cretensis

Caphura
adulterata

Plinior.

Matth. A-
mar. &
Dal. nor.

Plin. de ser-
ditur

Amat.

Vires & vi-
sus.
Ructus
Dentes
Fucus
Pili. Hali-
tus
Gingiva

Sang. spu-
tum. Tussis

Tempera-
mentum.
inflammat.
viscera
Nigra seu
Aegyptia
cuiusque
Sires.

Bb

Furunculi.

Oleum Mastiches.

Vulsa.
Stomachi.
Scurbus.
Celsaca.
Dysenteria.Parandi
modus.

magis hac deficcet, tum minus astringit: quamobrem aptior est ad ea, quæ validiorem digestionem per halitum expolcunt. Hac ratione furunculis bonum est remedium. Porro oleum vnguentumque ex Chia conficitur, non admodum sanè ex Aegyptia. Cæterum similis est & ipsum Mastiches facultatis. Paratur autem docente Diosco. è trita Mastiche. Contra omnia yulæ mala efficax est, leniter calefaciens, astringens simul & emolliens. Est & vtile ad prominentes circa stomachum scirrhos, vt & ad Cæliacorum Dysentericorumque cruciatus. Vitia quæ sunt in facie emendat, colorumque meliorem præstat. Optimū verò in Chio insula componitur. Præparandi modus etiam apud Paulū, Aetium & Mesuen habetur, alter simplex, alter compositus. Prior: Mastiches vnc. iij. ol. sesamini sextario coquuntur in vase duplici. Alter. Mastiches vnc. iij. Vini albi boni vnciæ iij, alii octo, ol. ros. lib. j. in vase duplici coquuntur ad vini consumptionem. Cerebrum nervos, iuncturas, ventriculū, hepar corroborat, tumores duros lenit, dolores sedat. Posterius hodiè ferè tantum est in vsu, quia præstantius habetur priore, quicquid clamatet Matthiol. seplasiarios priorem obliuiscor ficiendi modum. Sciant tamen Pharmacopœi in duplici vase, hoc est, balneo calentis aquæ confici debere, non æreo vase carbonum igni admo, vt solent. Matthiol. oleum simplex, Syluius cum Paulo oleū omphacinum sumendum potius existimat, quàm sesaminum: sed diuersa olea pro diuersis scopis sumi possunt: ac par est scopum Vniuersalem ei relinqui, ne iudicium iuniorum medicorum turbetur.

Matthiol. gloriatur se vitreis organis è purissimo tantum Mastiche illud sæpius confecisse. In officinis cum oleo rosaceo fieri solet, ad cōsumptionem vini, ex præscripto Cordi, quem ferè hodiè sequuntur. Fernel. loco vini, aq. ros. sumit, & ol. vel omphac. vel ros. Sic lienteria & vomitioni magis fuerit accomodatū, quoniam magis adstringendo roboret. At ex ol. ros. & vino antiquo ad partium lassitudinem & imbecillitatem fit Mesuæ in fine Canonum. Dioscor. suum, quod simplicissimum est, ad duritias imponi præcipit, imbuto videlicet linteolo in ipso, atque ita imposito, verum duritiem prius calidè oleo fricari par sit. Sed vox *ἐπιπικτόδρα* ad *οὐκ ἐπικτόδρα* (quamuis Marc. *ἐπιπικτόδρα* legat) abigam lectionem fecit: vt putat Corn. Verum, inquit, si *ἐπιπικτόδρα* legitur, & ad oleum refertur, integram & rectam sententiam exhibet. Quasi verò *ἐπιπικτόδρα* non aq. apertè ad *οὐκ ἐπικτόδρα* reduci possit, sensu integro & congruo, vt nobis quidem videtur, & ex loco superius ex Dioscor. adducto, satis patere potest.

Ad omnem ventriculi dolorem, vt refert Matthiol. vomitum & nauseam magni faciunt hoc remedium Alfarabius & Matthæus de gradi, R. Vitellum oui n°. j. mellis despumati cochl. ij. Mastiches gr. xv. Contrita & commista, indantur teste magnæ oui anserini, si haberi possit, & in calidis cineribus assentur. Ex hoc magmate si comedat eger, certò iuuabitur. Solent & Mastiches grana aliquot in aqua hordei decoqui, iis quibus interdictum est vinum. Ad dolores ventriculi topicum: in puluerem redigitur Mastiche inspergendum linteo aut alutæ, post calfacta imposita ventriculo dolorem & vomitum compescit. Vel R. panem tostum, tere subtilissimè, cui admisce Mastiches drach. ij. Sacculo imposita, & calfacta, ventriculo imponantur. Contra omne alui profluuium, præsertim verò hypercatharsim. Cingitor arduissimè, mox prunis iniecto puluere ex æquali-

bus partibus Mastiches & Thuris suffitum ano excipito: extemplo sistit. Egregium & probatum ad inueteratum coxendicis dolorem, R. Myrrhæ & Mastiches ana part. æqual. contrita coquantur in oleo Chamæmelino, eo calido inungatur locus dolens. Emplastrum ad arthritidem à frigida causa. R. Mastich. Cymini, Puleg. Salu. Bacc. Lauri. Sabinæ ana part. æqual. Subacta cum melle calida applicentur.

Addendum Coronidis vice de Mastiche, quod vt annotat Camer. ex liquida adhuc & lenta fiant ^{Vascula} vascula magnatibus ad debiliorem ventriculum expetita, quæ infuso potui gratum saporem conciliant.

Vascula
ex Masti-
che.

NVCVLA EXOTICA PISTACII SPECIE.

CAP. XXII.

R Ara prorsus & exotica nunc sequuntur: nam ab initio huius libri dictum fuit de nuce vulgarissima Iuglandæ sc. & de peregrina nuce aromatica, Auellanis, Staphylodendro, Pistaciis, Terebintho & Lentisco. Fructus igitur exotici in maxima copia mox tradendi sequuntur, nucibus Auellanis, Pistachiisque similes.

Sunt nobis peregrini fructus seu núcule, quæ, si benè recordamur reperiuntur interdum cum Anacardis & Aromaticis aliis, ad Pistacia suo clausa officulo accedentes, magnitudine & forma oblonga, nonnihil angulosa & conuexo inæquali: putamen fragile, fuscum, rugosum, nucleum comprehendit solidum, coloris obsoleti, pingui, rancido [in nostris saltem vetustissimis] sapore præditum, quem obuoluit tenerior quædam pellicula, coloris cinericei.

Descriptio

Pistacia
similis.

NVCVLA PEREGRINA ALIA.

CAP. XXIII.

Cus. in peregrinis lib. 2. c. 30. describit octauo loco, fructumque hunc peregrinum depingit, quem dicit Pinei alicuius se existimare: adeò nostratis Pineæ nucleos referre, licet plerumque sint & longiores & crassiores: duro scilicet putamine eodè colore. Huc referre libuit, quia de Nucum familia sunt, sed quarum planta, nondum innotuit. Huius icon est cum superiore.

Descriptio

Pinea Sp.
etc.Ad dolores
ventriculi
topicum.

Alui profluuium.

SEL SERAPIONIS, ET AVIC.

CAP. XXIV.

Descriptio

Sapor.

Sel
Citronium
IndumVires-
sel

Fructus *Sel*, quales Rauvvolf. vidisse scribit, carent duris putaminibus, planéque nudi sunt, magnitudine Pistaciorum, colore Iuglandibus nostris non dissimiles, sapore satis amaro cum manifesta acrimonia. Dedit sibi Minoritam quandam Hierosolymis, qui dicebat in vicinis locis prouenire. Esse autem *Sel Serapionis* & *Avic.* De quo sic Serap. tradit. *Sel* *Ilaaci Eben Amram*, est *Citronium Indum*, fructus rotundus sicut *Auellana*, absque cortice. Virtutem habet *Zingiberis*, calefacit tertio, humectat primo ordine. Attenuat humores crassos, & induratis nervis confert. *Mesbah* idem tradit. *Rauvvolf.* verò etiam *Seel* vocari citat.

CACAO AMERICÆ, SEV
AVELLANA MEXICANA.

CAP. XXV.

Descript.
CacaoCacaule
Mentia

Cacao *Scaligero* arbor est *Castaneæ* folio, fructu *Amygdali*, specie rubicundo tum cortice tum nucleo. *Benzo* sic describit: *Cacaute* vulgò *Indi* vocant, monetæ illis vsum præbet. Est arbor modicæ magnitudinis, nec nisi calido loco & opaco viuit. Simul ac *Sole* tacta est, contabescit: itaque ferè in syluis ymbroso & humido loco se-

ritur, neque id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam eduiorem plantant, quæ simul, ac adolefcere cœpit, eius cacumen ita concinnant aptantque vt adulta ea arbor *Cacaute* in umbret defendatque ita ab æstu, vt *Solis* radiis lædi non possit. Fructus *Amygdalarum* specimen referens, siliquis quibusdam, velut *Cucurbitis* includitur, crassitudine & latitudine *Cucumeris*: annuo spatio maturefcit. Maturas eas vbi legere volunt, excussim folliculis fructum super storeis expansum ad *Solem* exponunt, donec sudorem exsudauerit.

Clusio verò *Amygdalo* planè similis est hic fructus suo putamine exemptus, membrana tectus tenui, nigra, nucleo qui in binas aut ternas partes diuiditur subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus, quare non mirum est, si qui primùm degustant à potione ex eo confecta abhorreant. Eam tamen claris hominibus propinant, vt nos aromatites vinum solemus, referentibus iis qui pauculos fructus retulerunt.

Cacaute Benzoni. Cacao Scalig. Clus. Hist. Lugdun. Taber. de quo Guiland. Palmarum, inquit, Tom. I.

Synonyma
Palma

naturam obtinet *Auellana Mexicana*, cuius fructum indigenæ *Cacao* appellant, quæ citra sociam sui generis arborem non fructicat.

Prouenit in *India Scal.* Celebrem per vniuersam Americam multique vsus fructum *Peruanæ Prouinciæ* littora legentes secum detulerunt *Cacao. Clus.*

Ex nucleo *Cacao* fiunt *Sorbitiuncula* refrigerantes: eam ob causam adeò expetita, vt cum eis quiduis vel pretio vel vsu carum facillè commutent. Hunc potum confectum (inquit *Benzo*) in testa fictili ad focum exsiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur paais, contusum & commolitur, fusumque in pateras (quæ *cucurbitæ* specie è certis arboribus per omnem *Indiam* enascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo *Pipere* quali vulgò vtuntur, condiunt, eoque in potu vtuntur. Porcorum ea verius colluies, quàm hominum potio. Quum eam *Prouinciæ* peragrarem, plusquam integrum annum à tali lora abhorruì: & cum pagum aliquem prætereuntem *Indus* fortè aliquis ad bibendum inuitaret, ego verò aspernarer, multum mirans ridensque abibat. Sed cum mihi vini copia non esset, ne semper aqua bibere cogerer, alios imitari didici. Ea *Calia* sapore a-

CACAO SIMILIS FRUCTVS.

Fructum, inquit *Clusius* in *Exot. à lac. Gareto* accipiebam adiunctum *Oregioellæ*: *Cacao* fructum magnitudine penè æquabat, membrana fusca tectus, per medium secundum longitudinem diuisibilis, vt *Amygdalæ*, *Auellanæ*, *Glandes* & similes non oblique, vt *Cacao*, eiusdem tamen cum illo saporis, & forsitan eius generis: gemellum similem etiam cum illo accipiebam.

FRUCTVS BRASILIANORVM
PERNITOSVS.

CAP. XXVI.

Descriptio

Iacobus *Garetus Clus.* vt inuenti apparebit in *Exoticis*, lib. 2. cap. 16. mittebat fructum, qui vniuersalis erat longitudinis, non tam denso quàm lento cortice tectus, spadiceo ex flavo coloris, nucleum continens cineraceo colore præditum, & tenui, nigerrimæque & splendente membrana obuolutum, præterquam infima parte, quæ aut

*

Bb 2

candicans, aut (deterla membrana) nuda, quantum quidem mihi obseruare licebat, dimidiatum enim fructum cum integro nucleo duntaxat accipiebam, ita ut hic expressus: gustare tamen nolebam, quia, qui mittebat adscripserat, Brasilianos monuisse illos, qui hunc fructum legebant, ne manducarent, quoniam perniciosus esset.

CURCAS AVELLANAE MAGNITUDINE.

CAP. XXVII.

Descriptio **N**ascitur in Malauar, autore Garcia, fructus quidam magnitudine Auellanae, cum suo putamine, non tamen adeo rotundus est, candidus, gustu quali sunt Tubera cocta, dependet ex ram s cuiusdam plantae quae seritur: nullius, quod sciam, in n. edici a v. s. Dicitur in Malauar *Chiniquilenga*, id est, exiguum *Inhame*. In Cairo ubi frequens est *Curcas*, (sic enim in quibusdam Malauar locis) in Cambaya Carpata. Quantum coniectura assequi possum videtur Serap. huius meminisse, vocasseque *Habelculcul* corrupto vocabulo, cum *Habalculcul* dixisse deberet, quod *Curcas* significat. (nisi nos ipsi forte *Curcas* corrupte vocemus) *Hab* enim magnum semen sonat: *al* articulus est genitiui. Scribit autem Serapio eius frequentem vsum, seminis quidem copiam facere, sed cholicam, quam vocant, passionem excitare: quae omnia Malauares huic fructui tribuunt. Eius meminit Rhazes de re med. lib. 3. cap. 20. vocatque *Kikil*, sed forsitan corrupte. Clus. tamen annotat, videri Serapionem eo loco non *Curcas* intelligere, sed suum potius *Secacul*: Se praeterea ingenuè profiteri, quod ignoret, quid sit exiguum *Inhame*, nisi sit *Trafi*, quod Hispani *lun-cia Auellunada* appellant. Sed nobis Clusii suspicio non placet, ut dicemus cap. de *Trafi*, lib. 13.

Synonyma
Chiniquilenga.
Inhame.

Habelculcul Serap.

Vfus
Sperma
auget.
Cholera.

Kikil.

Secacul.

PETITA PERVANVS: ALIVS QVE
SIMILIS FRVCTVS.

CAP. XXVIII.

Descriptio **I**n fructu hoc quaedam est varietas: nam alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodum eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & laevis, totus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quaedam candicans, qua parte suo fructui adhæsit (nam alteri inclusus fuisse videtur) varium faceret, prægnans est, & conitum edit. Clus.

Alter simili-
us.

Huic similem si non eundem habemus ex liberalitate Illustrissima Ducissa Wirtembergica: qui magnitudine Amygdali, lubrica lauitate splendecat, colore ex pullo flauescente obsoleto: cortice mediocriter duro. Supernè latior, infernè angustior, alteram faciem compressam habet, veluti vestigium ex appressu alterius: parte opposita tumidior. Laterorū hilo insignitur longo, profundo, candicante. Non pictum damus, quod Clus. ad pictæ figuræ satis benè exprimant. Habet præterea hic fructus affinitatem cum fructu Amygdaloyde nitido peregrino sequenti. Color & magnitudo ferè eadem, sicut & laeior. Figura tantum euariet. Tres à D. Paludano acce-

Amygda-
loides niti-
dus.

pimus, forma & colore huic similes, nisi quod v-nus ex iis vtrinque puluinatus: hylus quoque non albus ut in prædicto. Nucleus qui intus est Pineo nucleo minor, obsoletus & rancidus.

FRVCTVS AMYGDALOIDES
NITIDVS PEREGRINVS,

CAP. XXIX.

Laevis & lubricus est superficie, nuclei Amygdalini magnitudine & forma, nisi quod vna parte paulò est acutior, obtusà Amygdali parte, infraque mucronem alterum lacuna orbicularis insculpta, non tamen effatu dignæ altitudinis: fortè hinc prodibat germen. Color est ex flauo ferè cinereus: & altera quidem parte magis incuruatur Damasceni Pruni nuclei modo: corticèque tegitur tenui, fragili nucleum in se continens. Vnde acceperimus non occurrir.

FRVCTVS PERVANVS AMYGDALOIDES, SVB TERRA NASCENS.

CAP. XXX.

Missus est (inquit Monar.) ex Peru fructus sub terra natus, pulcher admodum aspectu, & grati saporis, qui & radice caret, neque aliquā plantam profert, aut ab vlla planta producitur, sed solummodo sub terra enascitur, quemadmodum tubera: Dimidii digiti magnitudinem æquat, rotundus est & contortus, & affabrè elaboratus, coloris spadicei, nucleum intus continens, resonantem dum fectus est, Amygdalæ similem, cortice fusco, intus album, & in duas partes diuisum, ut Amygdala, grati saporis, & Auellanam gustu referentem. Multæ nos rationes mouerunt, ut ad Noces referremus.

Descriptio

Inuenitur apud flumen Maramnon, nec vspia alibi per vniuersam Indiam. Editur recens & exiccatus, sed torrerè præstat. Adponitur secundis mensis bellariorum loco, quoniam ventriculum admodum exsiccet & roborat. Sed si liberaliùs edatur capitis grauedinem generat. Eum admodum estimant cum Indi tum Hispani, nec immeritò, quoniam eos, quos ad se missos tradit idem Monardes grati saporis esse deprehendit, cui & temperatus esse videtur.

Locus,
Vires & v-
sus.

Ventricu-
lus.
Noxa.

MANOBI LERII.

CAP. XXXI.

Fructum quendam Syluestribus *Manobi* appellatum, ait. Lerijs Amer. Hist. sub terra Tuborum modò nasci, tenuibus filamentis simul coherere, nucleum non esse maiorem domestica Auellana, eiusdemque saporis, cinerei coloris, cortice non duriore, quàm Pisorum siliquæ: an verò folia, semenue proferat ignorare se fatetur, licet frequenter fructum ederit. Clus. Lerium interpretatus, vertit aliter quàm nos: Fructum nucleū continere, ac *Manobi* sibi videri idem cum fructu Amygdaloide. Nos dubitamus an Monardes bene descriperit suum fructum, qui nobis videtur potius arboreus: fortè *Manobi* sit *Trafi* genus aliquod. *Trafi* autem sunt veluti fructus & nuclei Auellanae.

Manobi
Leriu.

An Trafi

AMYG-

AMYGDALA PERUVIANA COR-
TICE TRIANGULARI, RUGOSO.

CAP. XXX.

Clusio, ut habetur in Exot. lib. 2. c. 18. Hispali Simon de Touar mittebat fructum anno 1596. cui nomen erat inditum, *Almendras del Peru*, id est, Amygdala Peruviana, quia fortè operimentum quo hæc Nux tecta fuit, illi simile quod Amygdalam tegit, aut quia nucleus quem continet amygdalæ nucleo non est dissimilis: certè huius quam aperiēbam, nucleus, & substantia & sapore, amygdalæ nucleum valdè referebat, sed offis siue lignei corticis qui nucleum continebat, forma dissimilis: nam triangularis erat, dorso lato, in bina letera angulosa desinente, valdè rugoso, quemadmodum & utrumque latus: supina pars etiam rugosa, sed angusta & cuneiformis. In aquam iniecta hæc nux, non mergebatur, licet nucleum aded integrum haberet, ut totum ligneum corticem expleret. Iconem huius exhibemus sub Numero I.

FRUCTVS EXOT. PRONA PAR-
TE IN ARCVM ELATVS, SUPINÀ
planus, fuscus.

Delatus per Batavos ex Iava, inquit Clusius 12. c. 15. Fructus, qui binas penè uncias latus, paulò autem longior, pronà parte in arcum elatus, supinà planus, densus, crasso, duròque cortice præditus, fusci coloris, & quando immaturus, quodammodo spadicci, materia spongiosa, firma tamen, constans: nucleum verò continebat uncialem, planum, durum, fusci coloris externa parte, subrubentem interna, in binas partes diuisum, quadam adstrictione intid præditum, deinde saluam cientem, tenui spadicea membrana inuolutum, nullum nomen erat additum. Huius iconem demonstrat Numerus II. sicut & sequentis tertius.

NUCI CYPOTE ACCEDENS FRV-
CTVS, ORBICULARIS, LEVIS,
spadicei coloris.

Testatur Clus. in lib. 2. quem de Exot. scripsit c. 19. sibi dono datum, anno 1600. per Ornatissimum Virum Henricum ab Os Amstelredamo, fructum exoticum, qui orbicularis pendē erat formæ, quatuor verò uncias erat eius ambitus, cortice, siue verius putamine quidem duro, sed non valdè crasso tectus, qui superna parte lævis & spadicei coloris, infernà rugosus & fuscus, nucis Cypote ferè instar, nucleum continens durum, foris fuscum, intus album, non ingrati saporis, eà parte quæ lævi putamine tectus fuerat, striatum, altera prorsus rugosum.

FRUCTVS BIVALVIS INDI-
CVS NIGER.

CAP. XXXI.

Leuitatis præcipuæ fructus Anonymos bivalui tegitur cortice, non duro, &, uti videtur Tom I.

tur, fragili, hiantibus iam medio tenuis valuis, nigris, subscabris, figura oblonga utrinque exacuta, modicè compressa, alioqui ouatam relatura. Latitat intus nescio quid nuclei, quodd unicuique esset inter Exotica Plateriana, aperire non licuit. Sapor cortici nullus.

AVELLANÆ INDICÆ MAIORES
CORTVSI NIGRICANTES.

CAP. XXXII.

Fructus quæ Descrip-
tione hac tabella ex
Matth. postremis
comment. Lat. &
Ital. cum magnis
figuris exhibe-
mus ab eodem
sic describitur:
Auellana Indica,
quam mihi dono
dedit Jac. Anton.
Cortulus, conte-
gitur putamine
exteriori Carda-
momi maioris
putamini simili;
sed duriore com-
pactiore, & colo-
re magis obscu-
ro: magnitudine
Ingländis, viridi
adhuc putamine

circumtectus. In eo Auellana concluditur oblonga, utraque parte acuminata, dorso arcuato, & inferiori parte lata, ac sessili, osse contexta duro, lævi, Castanearum colore, in quo nucleus concluditur solidus, eiusdem ferè figuræ, albæque membrana circumuestitus, dulcique intus medulla & ipsa quidem albicans. De eius autem facultate hæcenus nihil compertum habeo. Hæc ille.

Sed quotusquisque intelligat de quo loquatur fructu, cum in una eademque figura ad minus tres vel quatuor differentes fructus depingat, tredecim distinctis iconibus. In epito. solam iconem proponit sine descriptione: tertium genus (ut existimamus) faciens: hic propositas, quas, inquit, ex earum imagine faciliè quispiam intelligere poterit. Ita suos Lectores figuris Solis atque ideis satiare vult. In comment. duorum tantum meminit. Porro Matthiolum iconibus à nobis hoc loco propositis, vnum tantum genus intellexisse affirmare non possumus, licet vnius eiusdemque omnes existimemus, diuersas tantum facies, tum nucis tum putaminis exhibere, adiecta aperta testa cum nucleo. Camer. ad Hist. Germ. Matth. eadem adiungit, addita descriptione, & descriptionem Auellanae 2. Matth. quam videtur comprehendere sub iconibus à nobis propositis, de quibus sic Clus. apud Garciam. Auellanae nostræ ferè simile genus minus nigricante colore, quod à Matth. inter Indicas Auellanas exhibetur. Tabern. & C. Bauh. apud Matth. omiserunt iconem hanc maioris Auellanae Matth. quam Tabern. tradit sub Nucula Indica, & reponunt sub iconem Mehenberene, quæ Matth. est Auell. 2. Indica, ni fallimur: quasi Auellana illa maior Matth. comprehendatur sub iconibus Mehenberene. Res ed redit

Matthiol. & prædictos sibi non constare, nec iis
tum eo conuenire, qui eius opera illustrarunt.

AVELLANA INDICA MAIOR

SVBRVFA CLVS.

Descriptio

Avellana ve-
rò Indica
hic proposita ex
Clus. annot. in
Garc. lib. 1. c. 26.
pollicari longitu-
dine, duorum
verò digitorum
crassitie, inferio-
re parte sessili,
rugosa scabrae
& cinerea: super-
nâ autem, & e-
minentiore par-
te laui, subrufigi
coloris, ita ut a-
nimaculum du-
ro corio conte-
ctum videatur:
prægnans est, &
aliam continet.
Huic ferè simile

genus inuenitur minus, nigricantèq; colore quod
à Matthiol. exhibetur inter Indicas Auellanas. Hâc
etiam pro Auellana Indica Clus. altera exhibet
Hist. Lugd.

Anno 1606. Gener rediens ex Anglia & Bel-
gio detulit, fortè munere Iac. Gareti, fructum pla-
nè eâ magnitudine & figura, quâ est icon nostra
ex Clusio, ei tamen optimè respondet descriptio,
cui hoc addimus, corticem esse fragilem, instar fe-
rè testæ ouorum, minus tamen cum sit spissior,
continet nucleû magnum, tectum tenui membra-
na, cinerea, in qua saporem insignem non ani-
maduertimus: Nucleus autem magnus, rugosus,
firmus, Amygd. modo, sapore non ingrato. Cum
hac Auellana Lectorum oculis inspiciendâ quo-
que proponimus iconem Fructus peregrini oua-
lis, Iudaico lapidi magnitudini paris, itémque
alterius nucem ponticam non excedentis.

NUX SIVE OSSICVLVM CYPO-

TE SIMILE NVCI BALSAMI

Peruiani.

Descriptio

Scribit Clus. Exor. lib. 2. cap. 18. Accipiebam
Hispani anno 1596. à Doctiss. viro Simone de
Tonar, fructum, cui nomen adscriptum erat, Nux
sive Ossiculum Cypote. Non autem erat valdè ab-
similis illi, qui mihi aliquando missus pro fructu
eius arboris, quæ liquorem illum Balsami appella-
tione donatum, in insula Hayti siue Hispaniola
profert: sed minor, nec spadicei, vtille, coloris, ve-
rùm fusci prorsus, & præ liuore splendens: ventre
siue inferna parte: cineracei coloris, non laui. vt
superna, sed scabrâ: quem pictor valde negligenter
expressit. Alio fructu haud dubiè inclusus fue-
rat, nam ossiculum duntaxat erat alterius fructus:
qualis autem fuerit arbor quæ fructum protulit,
aut quâ in provinciâ nata, nihil erat adscriptum:
tamen si autem nucleum continere hanc nucem
certum esset, agitata tamen nullum strepitum e-
debat, nec aquâ merfa subsidebat.

BALSAMI PERUVIANI FRVCTVS CLVS

Descriptio

At quos hic
exhibemus
Clus. lib. 2. de pe-
regr. & Exot. c.
29. similes ait sue
Auellanae Indicae
maiori (de qua
modò antè)
ternas autem
vncias longitu-
dine superant,
crassitie vnam, al-
titudine duas fe-
rè equat, alioqui
forma & colore
illi auellanae pla-
nè similes: nèpo
crasso cortice seu
putamine con-
stantes, inferiore
parte &c: vt in
præcedenti. Præ-
gnans & hic est,
& nucleum intus
continet duas
vncias longum,
vnam latum, ge-
minum, extrema
parte simul co-
hærentem, tenui
cinereaque mē-
brana tectum,
materie firma vt
Amygdalæ aut
Castaneæ recen-
tes, subfusca,
pingui, & olea-
ginosa, odore sa-
tis incundo præ-
dita, & gustu nō
ingrato. Eum ac-
cepit Lusitanus

Locus.

quidam mercator Petrus de Frias nuncupatus à
prouinciæ Peru Prorege, pro fructu illius arboris
in nouo orbe nascētis, ex qua balsamum elicitur,
cum ipso Balsami oleo. Verùm si D. Monardes
descriptioni credendum, longè minor est Balsami
fructus. Consule finem cap. 8. ipsius histor. sim-
pl. ex nouo orbe, quem Latinum fecimus. Hâc
Clus. Hist. Lugd. eandem iconem habet nomine
fructus Balsami.

Balsami
fructus.

AVELLANA INDICA PRO BALSAMI

FRVCTV MISSA, IIVSQUE SPE-
cies alia minor.

Hanc primò depictam à superioribus, si non
specie, at figura diuersam, Hercules Saxonia
ad nos cum aliis aliquot munificæ naturæ Indicae
monumentis, adiecitque etiam iconibus ad vi-
uum, nobis dono misit sub hoc titulo: Fructus Bal-
sami Petri de Frias minor. Magnitudinē eicon ostē-
dit, digitum ferè æquat, & si competentē haberet
crassitudinem atque rotunditatem, galeam quo-
dammodo repræsentaret. Testa constat laui,
splendida, ex ruffo ad spadiceum vergente, crassa
fatis

Descriptio

Fructus
Balsami
minor.

Alia spe-
cies minor

fatis, substantia ossea. Nucleus intus latet Amygdalini facie sed latior, in cæteris proportioni nucamenti respondens: sapore rancido, quippe exoleto, quem Num. II. exprimit. Num. III. Prædicto multo minor concolor, figura nonnihil variat: potissimum hyli illud vestigium, quam in fibis nostris vulgatis non latius, nec ut in

prædicto eminet. Testa tenuior multò, nucleum quoque paruum, sibi que proportionatū continet.

Descriptio

BALSAMI PERUVIANI FRUCTVS METÆ FORMA.

FRUCTUS Exoticus concessus à Paludano, inquit Clus. Exot. lib. 2. c. 20. in aquam coniectus, non mergebatur, licet satis grauis, & nucleum contineret, ut ex strepitu quem agitatus edebat, coniecturam faciebam, vnicalem superabat magnitudinem, metæ formam quodammodo referens, hoc est ab ampla basi sensim gracilior assurgens, cineracei fortè coloris. Paludanus ad semissum scribebat pro fructu Balsami Peruviani: alterius tamen erat formæ, & valdè ab eo differens quem eo nomine ante multos annos accipiebam, (Lector eius iconem inueniet in prima tabella cap. xxviii. huius libri) ut ex utriusque collatione cuilibet manifestum esse poterit. Si porro uterque conferatur cum fructu à Nicolao Monardes Balsamo Peruviano attributo neuter conveniet.

BALSAMVM EX PERV.

CAP. XXXIII.

Descriptio

Balsamum Peruvianum quod antè aliquot annos ab Illustriss. Principissa D. Dorothea Ducissa Lotharingæ, vidua Illustriss. Ducis Brunsuic. &c. (cùm ei in graui morbo à consiliis essemus) Nucula Indica Ovi vix maiori reconditum, gratiolo & liberali dono accepimus, liquor est ponderosus, mellæ consistentiæ, densus, lentoris resinacei: color ex ruffo ad nigrum vergens: odor fragrantissimus, Styracis, ad Benzoini suauitatem nonnihil accedens, & qui sua fragrantia totum adedò conclaue perfundat, diuque perseveret. Sapor subacris, linguam mordicans. Dentibus attritus lentus, nec illicò separabilis adhærescit. Flammam facillimè concipit igni admotus, suauiterque olentem similiter fumum spargit. Aquæ iniectus mox fundum petit, in qua existens, si vel statim digitis atteratur, albescit: nec idedò lentorem deponit, sed instar resinæ digitis etiam magis, quam dentibus adhæret.

Lectores considerent idemne sit cum nostro hoc quod describit Monardes his verbis: Balsamum nonæ Indiæ, Xilo, liquor est, qui ex nouæ Hispaniæ littoribus præstantissimus ad nos importatur, & Balsami nomen obtinuit ob insignes &

Monardis
Bals.
Xilo Bal-
samum
Monardis

Tom. I.

admirabiles eius virtutes huic cum Egypti vero Balsamo communes. Prouenit ex arbore, Granato maiore, foliis donata vrticæ, dissectis, tenuibus.

Fit autem duobus modis. Primus: Fisso incisionis cortice liquor exstillat tenax subalbidus. Alter, Indis vsitatus. Dissectum truncum & ramos in minutissima frustula, in capacissimum Lebetem aqua plenum coniiciunt & bullire sinunt, quod satis sit. Quà refrigeratâ oleum supernatans conchis colligunt; quod pro Balsamo ad nos inuehitur, & quo istic communiter vtuntur. Colore est pullo, ex ruffo scilicet ad fuscum vergente, odoris suauissimi. Neque verò aliter asseruatur, quam vase argenteo, stanneo, vitreo aut vitreato, propter insignem penetrandi vim.

Idem parte secunda ait: Qui per incisionem exstillat, ad nos non adfertur. Multò enim labore colligitur. Iam verò nauibus quibusdam à continenti Americæ & noui orbis solventibus magna copia Balsami incisionem extracti ad nos inferri cœpit. Illud autem ex arboribus quibusdam elicitur, arboribus eius Balsami, quod per decoctionem paratur, similibus. Hæ sunt magnitudinis proceræ, à quibus ad radices rami plurimi extenduntur, duplici cortice tecti, exteriori crasso, Quercuum cortici simili, tenui altero, qui interiori ligno proximus adhæret. Ac intra hos duos cortices Balsami liquor collectus per vulnus exstillat, albus, pellucidus, odoratissimus. Huius Balsami, vel sola guttula toti amphoræ præcedentis præfertur, quod vsus eius cuius manifestum faciet. Et certò mihi persuadeo, huncce Balsamum Aegyptio illo verò, quo iam à tot seculis caremus, præstantia & viribus neutiquam esse inferiorem, ita ut illum etiam isto multò pretiosior existimem. Est verò mihi illius fructus, exiguus quidem pro arboris magnitudine, ciceris que grano vix maior, gustu amaricante, in silique summo latitans, quæ digitum lata, compressa, alba atque tenuis est. Eo fructu vtuntur Indi in suffumigiis ad capitis dolores atque fluxiones tollendas. Idem Monardes proponit iconem pro Balsami fructu. An verò respondeat eius descriptioni, iudicent qui viderunt aut videbunt. Clusius sanè eam omisit. Consideret Lector, quantum differat ea icon à Balsami fructu Clusii, de quo nos antè.

Amatus, Opobalsamum (inquit) quod è Peru regione noua adfertur, purum & sincerum esse crediderim, cùm tantæ sit fragrantia & odoris, ut omnes alios præstantissimos odores antecellat: quod, ut tradunt qui arborem illic viderunt ex arbore Pinu persimili non adedò tamen procerâ colligitur, gustu pingue, acutum, diu in ore saporem retinens, odoris ad Belzium tendentis, colore & substantia aquæ mellis inspissatæ. Manifestum non esse eiusdem speciei cum Iudaico aut Aegyptio: quanquam Trogus Pompeius arbores Opobalsami, quæ in Iudæa nascebantur, Pineis similes fecit, ita ut has arbusculas Peru delineasse visus sit.

Matth. liquorem, qui ex Occidentalibus Indiis odoratissimus adfertur, liquido Styraci admodum similem dicit, quem qui deferunt, inquit, Balsamum vocant. Verumtamen cùm, teste Strabone, Balsami lachryma lacteo colore sit, crediderim potius nouum liquorem hunc, veram Staëum vel Styracis liquorem, quam Balsami: eo idque non esse penitus ab re si quispiam eo Balsami loco vteretur.

At Lacuna audentius, Balsamum scribit, ex noua Hispania non verum est Balsamum, sed oleum

Bb 4

Arbor Bal-
sami vrtica
folio
Quomodo
fiat

Asseruandi
ratio

Arbores
Balsami,
quales

Fructus
exiguus
Siliqua
Vnus fructus

Amatus

Odoris fragrantia

Arbor Pino similis

Differt à
Iudaico
Balsamo
Trogus Pompeius
Balsamum
Matth.

Staëum

Lacuna
Styracis
oleum

Styracis purissimum. Et alibi: Balsamum odorifertum quod adfertur ex noua Hispania est Dioscor. Styracinum oleum.

Scaliger. Consulamus scientissimum Scaligerum. Is ad Cardanum sic scribit. Quæ de Goacomax pingis arbore, vnde oleum fiat Indicum, Balsamum ab Hispanis appellatum: cur eius facies non persuasit tibi, vt Iudaica Balsamo congenerem iudicares: Siquidem vt Balsamum Theophrast. ita tu hanc Punica similem agnoscebas. Est apud nos liquor is inter alia Indiæ monumenta. Balsami vires multas æmulatur. Non omnes expertus sum. Tantum in aquam stillatim non diffunditur, sed neque lac cogit, neque fundum petit.

Coll. Flor. Collegium Florentinum quoque & Borgarucus testantur pro Balsami liquore Balsamum ex India aduehi.

Alpinus. Prosper. Alpinus in suo Dialogo de Balsamo, Balsami Occidentalis Indiæ, Amati & Monardis meminit. Idem, Balsamum, inquit, nunquam ab aliquo nostrorum vel Arabum visum est neque auditum: nisi forte produceretur nouissimè ab Occidentalibus Indiis delatum, à quibusdam pro legitimo Opobalsamo receptum, quod falsum esse planè constat.

Opobalsamum fulvum Balsamum adulterinum
Geaconax. Goropius. M. Fumee in hist. gen. Indiæ scribit: In Insula S. Dominici Balsamum adulterinum prouenire ex arbore Geaconax, nec esse eiusdem bonitatis cum Aegypto vel Iudaico. Ad flumen Maragnon incolæ coquere panem cum Balsamo, aut saltem cum liquore ei simili.

Duo genera. Goropius: quid dicam, ait, de arbore ex Atlantico orbe, quæ liquorem illum suppeditat nobilissimum, quem ob odorem, suauitatem, & maximas recentium vulnerum curandorum vires, Balsamum vocamus? Eius duo genera sunt, alter cortice inciso limpidissimus distillat, haud secus atque oleum Abiegnum: alter excoquitur & iccirco spissior est.

Æglos. Cæsalp. nouum genus Balsami ex India Occid. ex ruffo ad nigredinem vergens: arbori folia Vrticæ: Indi appellant Xylon: decoquunt ramos & colligunt oleum: Lachrymam etiam excipiunt: fructus Ciceris modo inclusus &c.

Balsamum Peruvianum compactum, quod immixtum in aqua subsidet, Lob. qui & alibi Peruvianum illud officin. Opobalsamum vocans, minimè sincerum vt plurimum esse putat.

Balsamum Indicum seu Occid. Hist. Lugd. Monard. fructum Balsami dicit: *Linocier, Fruit de Baume.*

Vires & Vfus. Eius vsus, autore Monar. in Medicina tantum celebris, & ab eo ipso ferè tempore, quo innotuit Indis, Hispani quoque Indorum exemplo eo vulnera persanarunt. Tum primum tanto erat in pretio, vt vncia vna decem aut etiam viginti ducatis venderetur. Hodie verò libra vna non pluris tribus aut quatuor emitur. Romam primum delati vncia centum ducatis fuit diuendita. Nunc tam copiosè eo delata, haud ita magni æstimatur, vt etiam amici hoc se mutuo ditent dono: Adeo rerum abundantia homines in sui rapit despectu. Nam quod rarum in principio frequentissimo fuit in vsu, illud vulgatum nunc meliorique emptum pretio ferè contemnitur, iuxta illud:

Omne rarum carum, vilescit quotidianum.

Vtendi modi. Porro triplex eius vsus medicus. Aut enim per os introrsum assumitur, aut foris applicatur, aut Chirurgicis remediis permiscetur. Sumptum manè à ieiuno Asthmaticis vtile est, & vesicæ labes & vlcera abstergit. Menses ciet sumptum, & pessi modo subditum. Dolores Ventriculi inueteratos le-

nit linctu matutino repetito, eumque roborat. Hepatis vitia corrigit: pectus alleviat infarctum: iuventutem conseruat. Illustis mihi notus heros, qui ex huius vsu frequenti ætatis vigorem iuuenilem cunctis representabat, absque vlla corporis molestia. Pthificis plurimis profuit. Fœminæ steriles, pessi vice feliciter admiserunt. Omnes frigidos & flatulentos dolores apprimè demulcet litu calido aut imposito linteo eo imbuto. Resoluit enim, discutit, & apostemata antiqua & frigida absomit. Membra roborat impositum. Cerebrum confortat mirabiliter, dolorumque lenit à qualicunque causa obortum. Paralyfin tollit, si caput, ceruix & spina parsque ipsa resoluta eo illinatur. Omnibus pariter neruorum imbecillitatibus & Spasmodis medetur. Ventriculo illitum, aut panno calido inductum concoctionem adiuuat, & robur ei addit: status dissipat: oppilationes eius Lienisque remollit atque aperit: Intestinatorum cruciatus abigit, calidè insusum: Vrinam prouocat illitum: doloribus iuncturarum mirè confert, in quibus, atque adeo Ischiaticis primas tenet. Durities & apostemata resoluit. In neruorum passionibus nulli secundum. Destillationes quasuis absomit ac sistit.

Sit & in Chirurgia varios habet vsus, tum per se, tum aliis medicinis admixtum, quæ omnia particulatim exponere longum foret. Cuique perito artifice debitis miscendi vtendiq; modus relictus esto. Vulnere quauis, etiam capitis, vbi cranium non fractum fuerit, contusiones item & sugillata persanant. Sed vulnera etiam recentia sine supuratione glutinat.

Eius vsus apud Venetos ad plagas celeberrimus est, & vel intra triduum vulnera restituit: omnia præstat, quæ ad vulneris glutinationem requiruntur, vt non temerè egenorum thesaurum quis dixerit. Neruorum iuncturarumque, omnia denique tam recentia quàm antiqua vulnera vel per se, vel aliis permixtum, mirum quantà felicitate persanant. In febribus chronicis spina eo calente inuncta paulò antè paroxysmum, superhaussitque statim vini aliquot guttis horrores abigit & anteuertit discutiendo. Sed repetito vsus opus est.

Cæsalpinus tradit, Balsamo ex India Occid. delato magnas vires tribui, præcipuè vulneribus glutinandis, & cæteris ad quæ Opobalsamum Aegyptium laudatur. Idem ad suprascriptos affectus omnes deprædicat, si quatuor aut quinque guttæ vino vel aqua modica vel intra fauces intromittantur sensim deglutiendo, ita tamen ne linguam attingat, vt vel gustum deprauet vel eadem pertinaciùs adhæreat.

BALSAMVM DE TOLV.

ARbores è quibus colligitur Balsamum de Tolu, inquit Monardes, pumilis Pinis sunt similes, multos ramos, quaquauersum spargentes, foliaque Ceratæ similia obtinentes, perpetuè virentia.

Præferuntur domesticæ & in cultis natæ.

Colligunt verò hunc liquorem Indi vulnerato & inciso arborum cortice, qui tenuis & tenellus est, suppositisque & arbori adnexis veluti quibusdam cochlearibus è Cera nigra, in illis regionibus nata confectis, quæ emanantem è vulneribus liquorem excipiant, quem deindè in alia vascula ad eam rem parata effundunt. Id verò feruentissimo fieri sole necesse est, vt liquor faciliùs emanet:

nam

Hepar.
Pectus.

Inuentum
conseruatio
Phthisis.
Dolor

Tempera-
mentum.
Apostema-
ta
Cerebrum.
Paralyfis.

Nerui.
Spasmus.
Ventriculus.

Lien.
Intestina.
Vrina.

Ischiatica.

Chirurgi-
cus vsus

Vulnera
Varia.

F. breu.

Horrores

Descriptio
arboris.
Ceratæ fu-
lio.
Delectus.

Colligen-
di modus.

nam noctu ob frigiditatem nihil effluit. Erumpit etiam interdum ex ipsis arboris nodis & aliis non nihil liquoris, qui cum exiguus sit, & in solum decidat, perit.

Balsamum verò hoc colore est rubro ad aureum tendente, mediæ inter liquidum & densum consistentiæ, glutinosus admodum, & ubicunque reponatur firmiter inhaerens: sapore dulci & grato, nec si sumatur nauseam mouente, quemadmodum reliqua Balsama, odore excellentissimo & limonum fragrantiam quodammodo referente, sic ut ubicunque reponatur, abscondi non possit, sed suo odore locum gratiorem reddat, ac etiam pauxillum in vola manus attritum, suauissimum spiret odorem, ut Iasmini ferè.

(Lusi. quoque tradit nunc recens aduehi ex continentis quadam Prouincia inter Carthaginem & Nomen Dei sita, Tolu ab Indis appellata: idè quoque Hist. Lugdun. Balsamum Toletanum vocat.

Monardes pauxillo simili Balsamo à Morgano sub suum è Londino discessum donatum se testatur.

Balsamæus hic liquor, ut idem refert apud Indos maximè celebris est, ob insignes eius facultates, à quibus edocti deinde Hispani, cum miris eius effectus animaduernerint, pro re maxime pretii inde in Hispaniam detulerunt, magno illum istic redimentes, nec abs re, quandoquidem præstantius esse maioribusque facultatibus pollere videtur, eo qui è noua Hispania aduehitur. Eius facultates insignes sunt, quoniam incisione elicitur, quemadmodum olim Balsamum in Aegypto: ad eadem omnia, ad quæ illud celebratur, efficax. Omnia recentia vulnera curat, consolidat, glutinatque labra, nec materiam purulentam in eis exoriri sinit: quòdque maius est, nullum cicatricis vestigium curatis vulneribus relinquit, si eorum labra probè iuncta fuerint.

Quapropter in faciei vulneribus singularis est. Primum autem emundandum est vulnus, ab omni spurcitie, & vino eluendum: deinde eius labra probè vnienda, Balsamumque sub tepidum illinendum, & lineus pannus duplicatus eodem Balsamo intinctus superimponendus, atque ita colligendus, ut labra hiare nequeant. Postmodum victus ratio sit tenuis, sequeaturque vena si necesse sit, quarto demùm die soluatur ligatura (nisi symptoma aliquod antè soluere cogat) & vulnus consolidatum inuenietur. Quod si singulis diebus vulnus curare necesse sit, lineum pannum Balsami intinctum liquori subinde adponendo glutinabitur. Etenim eius facultas est prohibere, ne materia in vulnere generetur. Præsertim verò utile est in vulneribus in quibus confracta sunt ossa, exemplis prius iis, quæ separata sunt fragmentis, & reliquis intactis, quoniam Balsami facultas ea expellet, vulnusque sensim consolidabit.

Mixtæ etiam virtutis est in articularum vulneribus & neruorum sectionibus, omnibusque puncturis: etenim ea curat & à contractione liberat, ne partes inutiles fiant, & motu priuentur.

Altè penetrantia & cuniculosa vulnera curantur huius Balsami albo vino mixti per Syringam iniectione, & post ternas deinde horas eius educatione. Idem fit in vulneribus punctim in fictis, semel in die mediocriter calidum iniiciendo. Vtile præterea est in contusionibus, reliquisque Chirurgi operam requirentibus, modò nulla insignis inflammatio adsit: Eà verò conuenienti-

bus medicamentis sublata, Balsami est usus. In morbis in quibus Chirurgi opera non est necessaria, plurimum profunt haustæ eius aliquot ex albo vino guttæ, veluti in asthmate. Capitis dolorem è frigida causâ prognatum lenit lineus pannus eius liquore tinctus capiti circumligatus.

Temporibus adpositum, omnem defluxionem, in oculos præsertim, cohibet, eorumque dolores leuat: præcalidum cerebro impositum dolorem tollit, roborat, & Paralyti remedio est. Vsi sunt & nonnulli Phthisici, manè aliquot guttæ è manulambendo, magnūque senserunt commodum, quoniam pectus egregiè expurgat. Aliquot eius guttæ ex aqua vitæ calida initio rigoris in quartanis aut tertianis diuturnis & importunis sumptæ, vtilis sunt: sed etiam ante frigus eodem Balsamo feruenti oleo rutaceo permixto ceruices inungendæ. Si quis ab orificio ventriculi ad umbilicum vsque inungatur, ventriculus roboratur, & dolore liberatur, languens cibi appetentia excitatur, concoctio iuuatur, flatūs discutiuntur. At longè maiore efficacia istud molitur, si æquales Balsami & olei Nardini compositi vel simplicis partes misceantur: facilius etiam illinitur. Longa experientia apud Indos probatum est, eos qui Hydropicorum in morem tument, si hoc Balsamo aquis partibus cum vnguento aperituro mixto ventrem illinant, Lienis regionem præsertim, magnum leuamen sentite: quoslibet tumores & œdemata cuiuscunque partis corporis resoluit: omnes dolores à frigida causa promanantes, etiam diuturnos, tollit, emplastri modo applicatum, & continuè delatū donec spontè decidat. Eisdem effectus præbet calidè adpositum, lineoque panno, qui aqua vitæ selectissima & calefacta madeat, superimposito, ubi sunt flatūs, siue in ventre, siue in alia corporis parte. Magnæ est etiam efficacia in Nephritico dolore, si seruens cum aliis oleis ad eum morbum vtilibus mixtum illinatur: contractum neruorum dolorem lenit, & si per summos æstus illo illinantur & fricentur, eos relaxat. Patotides seu Scrophulas cæcas & apertas curat. Alias præterea multas facultates obtinet hic mirabilis liquor, quæ me latent: sed quas intelligere potui, vniuerso orbi notas facio, ut ad eò præclaro medicamento, & tam insignibus viribus prædito (quibusque longè plures & maiores tempus detegat) quilibet uti queat.

BALSAMVM NOVVM FRVCTV RACEMOSO.

Ator generalis historiz Indiarum narrat in India & Hispaniola insula plantam quandam spontè nasci, arboris magnitudine, utpote quæ ad duorum hominum proceritatem interdum assurgat, caulibus cinereis, foliis viridibus, superiore parte magis quam inferiore, grandibus & amplis, costa crassiore & elatiore per

Asthma

Defluxio

Paralysis
PhthisisQuartana
TertianæVentriculus
lumi.Ventriculus
morTumores
dysenteria
paritum
Dolores

Flatūs

Nephritis

Descriptio

Fructus. per medium diuisis foliorum pediculis non virē-
tibus, sed rubescentibus. Fructus est racemosus,
longus, instar manus digitate, acini eius rari, viren-
tes, quandoque rubescentes, & qui maturescen-
do magis ac magis rubescunt. Succum ex eo hoc
modo extrahunt. Cymas & asparagos teneros hu-
jus plantæ colligunt, alii racemos addunt, & ex
his succum exprimunt, quem in aqua coquunt ad
dimidias: deinde magis ac magis ad sapæ aut mel-
lis crassitudinem. Residere sinunt, & ad vsum re-
ponunt. Eius folium hic ad viuum est expressum,
vetroque extremo acuminatum, sex digitos longū,
latum quatuor cum dimidio.

**Folii de-
scriptio.**

Locus
Vires
Sang flu-
xus.
Aqua de-
still
Vulnera.
Morbi fri-
gids.
Ventricu-
lur.

Reperitur in multis locis Insulæ Hispaniolæ.
Vlceribus & Vulneribus admovent: sanguinem
enim reprimat; terget & mirificè eis medetur,
etiam vero Balsamo efficacius. Ex eius summitati-
bus destillatur aqua, præstantior aqua vitæ, vul-
neribus utilissima, & morbis omnibus qui à fri-
gore ortum habent, uti dolori ventriculi aut par-
tis alterius, si diebus aliquot bibatur. Refert Hist.
Lugd.

De hoc Balsamo Posthicus Electoris Pal. Medi-
cus doctissimus sic cecinit.

Hoc fertur ex Hispania
Noua nouum, ecce Balsamum,
Aegypto haud minus potens.
Odores nam suauissimo.
Nares caputque recreat,
Morbisque prædest frigidis
Infirma firmans viscera.
Idem dolores corporis
Totius illitum leuat:
Vnguento & omni fortius
Cruent a sanat vulnere.
Miram o Dei potentiam!

BALSAMVM VERVM, XYLOBALSAMVM,
CARPOBALSAMVM, OPO-
balsamum.

CAP. XXXVI.

**Ordinis ra-
tio.**

ET si alio for-
tassis loco, si
ipsum specte-
mus fruticem,
Verum & Iudai-
cum Balsamum
dici potuisset:
cur tamen huc
referremus, &
Balsamorum ci-
tatorum tracta-
tio, & liquoris, si
non arborum si-
militudo, ipsa-
que aded tracta-
tionis ratio po-
stulare videban-
tur; ut taceamus
huic conuenire
cum Terebin-
tho, fructu, &
huius oleo istud

vel adulterari, vel eidem substitui, aliæque quæ
suadere poterant, hoc potissimum loco de eo
tradendum.

Xylobals.
Offic.

Porrò ut à nobis notis exordiamur, exoleti illi
ramuli, qui Xylobalsami nomine in Offic. vendi-
tatur, nec saporem nec odorem yllum euidentem

sensibus ingerere solent, contorti, digitali crassi-
tie, duplici cortice intecti, exteriori tenuiori, ru-
goso, cinereo, aut ex cinereo rufescente, interio-
re crassiore, fusco, textura satis compacta: nodosi
sunt admodum & multis tenuibus ramulis bra-
chiati.

Carpobalsami nomine in Offic. habentur semi-
na Terebinthi acinorum oblonga forma & ma-
gnitudine, pediculo breui donata, cortice rugo-
lo, fusco, quatuor costis in totidem quadrantes
distincta, cui subest tenerum putamen album, sa-
pè cassum, interdum nucleo pingui dulci, nisi ve-
tustate nimia rancescat, grauidum: alioqui sapor
effæctis, cuiusmodi in officinis asseruari solent gra-
n, anullus: nullus odor.

In ipsius verò arbutula descriptione, mirum
quàm inter se varient autores, ut patebit in pro-
gressu. De namque tam pretiosa, tam rara, sed tam
principibus atque magnatibus omni tempore ex-
petita aliquid solidi medicum & Bontanicum scis-
se par est. Operæ pretium igitur facturi si autorū
tam priscorum quàm recentiorum, & inter hos il-
lorum potissimum qui Aegyptum peragrarunt,
eiusque solum natale viderunt obseruata in me-
dium producamus, exorsi à Theophrast. Bota-
nicorum vetustissimo.

Balsamum, inquit ille, in valle Syriæ gignitur,
in duobus tantum, uti ferunt, hortis, quorum alter
viginti iugerum est, alter multò minor. Ar-
boris magnitudo, quæ magnæ malæ Punicæ, ra-
mis valde multis, folio Rutæ simili, sed subcandi-
diore, perpetuè virente. Fructus similis est Tere-
bintho, magnitudine, figura & colore, valde odo-
ratus, ipsa que aded lachryma odoratior. Hanc ex
incisura colligi tradunt in caudicem facta vngu-
bus ferreis circa suprema, sub sydere, astu feruen-
te. Colligi æstate tota perhibent nonnulli, verum
haud multum esse quod effluit, nec magis vna
conchâ plenâ in diem colligi. Sed odoris suauit-
ate eximia & diffusa præstare, aded ut vel tantilli
odor longum spatium permeet: sed sincerum ad
nos nullum aduehi, sed cūta collectum est atque
permixtum: multarum namque rerum permixtio-
ne vitari, & quod in Græcia venditur
sæpè adulteratum esse: Sed & valde odo-
ratos esse huius arboris ramulos, hosque quotan-
tis putari, non tam ut reliqua valentiora seruen-
tur, quàm ut emolumentum plus comparetur: ven-
di namque vel illos magno posse pretio. Atque
huius arborum cultus causam ad imbres referunt,
quos crebrò decidere perhibent: Sic & virgarum
amputationem causam quandam esse dicunt, ne
proceræ fiant arbores. Etenim sæpe frequenter puta-
tæ vel attoniæ, virgas tantum emittunt, nec in
vnum caudicem vires intenduntur. Sylvestre Bal-
samum nullibi extare accepimus. Ex maiori hor-
to vasa duodecim plena colligi, quæ congi dimi-
dium capiant: Et ex altero duo tantum. Sincerum
vendi duplo ad argentum pretio: pro ratione mi-
xtionis. Balsami præstantiam præcipuè in odore
consistere videri.

Solinus in Polyhist. similes vitibus stirpes esse
tradidit.

Strabo Cosmog. 16. Balsami historiam paucis
complexus est, his verbis: Hiericus est campus à
montana quadâ valle circumdatus, quæ in theatri
speciè ad ipsum declinat. Hoc in loco est Palmetū,
cui immixta est etiam alia materies domestica, &
ferax, Palmis abundans, spatio stadiorum C. &
totum irriguum & habitationibus plenum. Vbi
& regia est, & Balsami viridarium, quæ arbor a-
omatica est & fruticosa, Cytiso & Terebintho per-
similis

Arboris
descriptio.
Cytiso &
Terebintho
similis.
Balsamum
lacti simile
tenaci
Alia loca

Balsamum
silvestre

Myrti ma-
gnit.
Folia Ama-
raci

Plinius

Viti simi-
lior quam
Myrti

Cultus.
Tempus
Rura folio

Ominosa
hæc vox
Eunim cu-
bit. alt.
Genera

Eutheristia

Trachy

Eumeces
Delectus
Carpobal-
samum
Incisionis
modum

Opobalsa-
mum

Pedius
quantus

similis: eius corticem scindentes succum in vasis suscipiunt, tenaci lacti per similem, susceptus autem in conchis coagulatur. Dixerat autem eodē lib. in Arabia apud Sabæos tractu maritimo thus & myrrham & Cinamonum nasci: in ora etiam Balsamum & quandam aliam plantam valdē odoratam. Et rursus: à Iordane lacum esse: qui aromaticum Iuncum & Calamum ferat: habere etiam paludes. Lacum Genesareticum vocari. Gignere etiam Balsamum. Videtur autem Strabo Sylvestre balsamum aliquod denotare, eo quod spontē in maritimis Sabæorum nascitur, etsi istud incognitum fuerit Theophrasto.

Et Dal. apertē scribit silvestre illud esse. Paulsanias in Bæoticis balsami arbores in Arabia describit, Myrtorum magnitudine, foliis Amaraci. Videat Lector reliquam historiam viperarum sub eius fronde latitantium, quam longum esset hic referre.

Sed consulamus potiùs Plinium, qui non parum balsami historiam ex Veterum monumentis, suisque annotatis illustrasse videtur. Postquam igitur de pluribus Arabiæ & Aegypti odoratis tradidisset, omnibus odoribus præferri (inquit) balsamum, vni terrarum Iudææ concessum, quondam in duobus tantum hortis, utroque regio, altero iugerum xx. non amplius, altero pauciorum. Seruit nunc hæc, & tributa pendit cum sua gente, in totum alia natura, quam nostri externique prodiderant. Quippe Viti similior, quam Myrto. Malleolis feri dicitur, nuper vincta, ut vitis: & implet (at nunc implet Dalec.) colles vinearum modo, quæ sine adminiculis se ipsæ sustinent. Tondetur similiter fruticans, ac rastris nitescit, properatque nasci, intra tertium annum fructifera. Folium proximum Rute, perpetua coma. Saniere in eandem Iudæam, sicut in vitam quoque suam. Contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice est. Seritque nunc eum Fiscus: nec unquam fuit numerosior aut procerior. Proceritas intra bina cubita subsistit.

Arbori (Xylobalsamo) tria genera. Tenui & capillacea coma, quod vocant *Eutheristia*. Alterum scabro aspectu, incurvum, fruticosum, odoratius: hoc *Trachy* appellant. Tertium *Eumeces*, quia est reliquis procerius, læui cortice. Huic secunda bonitas, nouissima *Eutheristo*. Semen eius (*Carpobalsamum*) vino proximum gustu, colore rufum, nec sine pingui: peius in grano, quod leuius atque viridius. Ramus crassior, quam Myrto. Inciditur vitro, lapide, ossisve culcellis. Ferro lædi vitia odit. Emoritur protinus, eadem amputari superuacua patiens. Incidentis manus libratur artificii temperamento, ne quid ultra corticem violet. Succus (alibi oleum vocat) è plaga manat, quem *Opobalsamum* vocant, suauitatis eximia, sed tenui gutta: ploratu lanis parua colligitur in cornua. Ex iis nouo fictili conditur crassiori similis oleo, & in musto candida. Rubescit deinde, simulque durefcit è translucido. Alexandro Magno res ibi gerente, toto die æstiuo vnam concham impleri iustum erat. Omni verò fecunditate è maiore horto congios senos, minore singulos, cum duplo rependebatur argento (Quem locum ex Dioscor. le. & sic restituit doctiss. Budæus lib. 5. de asse: Anni verò fecunditate è maiore horto congios senos singulis annis, cum & duplo rependebatur argento.) Nunc etiam singularum arborum largior vena, ter omnibus percutitur æstatibus, postea deputatur. Et sarmenta quoque in merce sunt DCCC. (denarius trecentis.) Amputatio ipsa

furculusque vñit intra quintum demum annum. Xylobalsamum vocatur, & coquitur in vnguentis. Pro succo ipsum substituere Officina: corticis etiam ad medicamenta pretium est. Præcipua autem gratia lachrymæ, secunda semini, tertia cortici, minima ligno. Ex hoc buxosum est optimum, (πύππυ Dioscor. Plin. videtur legisse πυππύς) quod est odoratissimum: è semine autem maximum & ponderosissimum, mordens gustu, feruensque in ore. Adulteratur Potæo Hyperico, (semine Hyperico simili, quod à Petra oppido defertur Dioscor.) quod coarguitur magnitudine, inanitate, latitudine ceu longitudine, odoris ignauia, sapore Piperis. Lachrymæ probatio, ut sit pinguis, tenuis, & modicè ruffa, & in fricando odorata. Secundus candido colos, petor viridis crassusque, [cassiusque Dalec.] pessimus niger. Quippe, ut oleum senescit. Ex omni incisura maximè probatur, quod ante semen fluxit. Et aliàs adulteratur semine suo (seminis succo. c. n.) vixque maleficium deprehenditur gustu amariore. Esse enim debet lenis, (læuis Dioscor.) non subacidus, odore tantum austerus. Vitiatur & oleo rosæ, Cyperi, [Cyprici m. & c. n.] Lentisci, Balani, Terebinthi, Myrti, Resina, Galbano, cera Cypria, [cerato Cyprino aut Myrtino Dioscor.] prout quæque res fuit. Nequissimè autem gummi, quoniam ipsum quoque in hærescit manu inuersa, & in aqua fidit: quæ probatio eius gemina est. Debet sincerum & in hærescere: sed hoc & gummi addita fragili crusta euenit. Et gustu deprehenditur. Carbone vero, quod cera resinæque adulteratum est, nigriori flamma. Nam melle mutatum statim contrahit muscas. Præterea sinceri densatur in tepida aqua gutta sidens ad ima vasis, adulterata olei modo innatat: & si in metopio vitiata est, circulo candido cingitur. Summa probatio est, ut lac coagulet, in veste maculas non faciat: nec manifestior alibi fraus. Quippe millibus denarium sextarii empti: vendente fisco tricenis denariis vaneunt. In tantum expedit augere liquorem. Xylobalsamo pretium in libras vi. (xv. m. & c. n.)

Tacitus medicam arborem ait, ut non tam ex aliorum erga cæteras arbores comparatione, quam definitè ex hoc paruam arborem esse oporteat.

Iustinus historicus è Trogo Pompeio tradit, Opes genti ex vectigalibus Opobalsami creuisse, quod in iis tantum regionibus [Iudæa] gignitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus velut muro quodam cincta instar hortorum clauditur, spatium loci ducenta millia iugerum, nomine Iericho dicitur. In ea valle sylua est, & vbertate & amœnitate insignis, siquidem Palmeto & Opobalsamo distinguitur. Et arbores Opobalsami formam similem Pineis arboribus habent, nisi quod sint humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæc certo tempore anni Balsamum sudant.

Iosephus quoque magnus ille Hebræorum Historicus in Iudæa nasci confirmat. Et Egesippus de excidio Hieros. Locum ait propè Hiericho esse, in quo Balsamum gignitur, virgulisque innascitur, quæ acutis lapidibus incidant pueri agricolarum, perque eas incisiones destillare humorem lachrymis pulchrè rorantibus.

Diosc. non solum in conualle Iudææ quadam, sed Aegypto quoque nasci testatur, cuius verba quoque de Balsamo referre lubet, quod à prædictis, maximè Plinio, non parum euariet. Sicigitur

Xylobalsa-
mum

Succeda-
neum Bala-
sami

Cortex.

Lignis dele-
ctus

Seminis de-
lectus

Adulteriu-
m seminis &
diagnosc.

Lachryma

probatio

Alia a-
dulterium
& idem

Summa

probatio

Pretium

Parua ar-
bor

Loci des-
criptio alia

Pineis si-
milis esse

Lycij seu Pyxanthæ magnitud. Lencosij. Pyracanthæ. ait. Balsamum arbor Lycij seu Pyxanthæ [*λευκοίη ή πυρακάνθη* : Auic. quoque Lycium habet : alii legunt *λευκοίη ή πυρακάνθη* : ac videtur *λευκοίη* vocabulum omnino perperam ex dictionum affinitate *αυτή ή λευκή* irrepsisse, quod facile concedet, qui vel ad prædictorum & sequentium autorum iudicium circa magnitudinem respexerit, vel ipsum adeo *λευκοίη* cum Pyxanthæ aut Pyracanthæ, aut Granati, aut Vitis, aut aliqua alia prædictarum vel dicendarum magnitudine cõsulerit,] magnitudine conspicitur, foliaque habet Rutæ proxima, sed candidiora multo & perpetuo magis virentia. In vnus Iudææ certa quadam conualle, & Aegypto nascitur, differens ipsum à seipso, scabritia, proceritate & gracilitate. Quod igitur in frutice tenue & capillaceum est, Theriston quasi demessile dicitur: quoniam fortassis ob gracilitatem facile demeratur. Quod verò Opopalsamum dicitur, æstiuus sub ortu Canis ardoribus excipitur incisâ ferreis Vnguibus arbore. Sed tam paucum exstillat, vt quotannis vix plures quàm seni septenque congi colligantur: inibique pondus argento duplo rependitur. Est autem bonus succus qui recens est, validi odoris, sincerus, non subacidus, dilui facilis, levis astringens, & linguam modicè mordēs. Sed variè vitatur. Sunt enim qui ipsi olea, vnguentum admisceant, quale Terebinthinum est, Cyprinum, Lentiscinum, Suisinum seu Liliaceum, Balaninum ac Metopium: itemque mel & ceratū Myrtinum aut Cyprinum valdè liquidum. Huiusmodi verò maleficium facile deprehenditur: Siquidem sincerus lanæ vesti instillatus, si deinde eluatur, neque maculam facit, neque notam illam relinquit: at vitatus inhaerescit. Rursumque purus lacti instillatus, id ipsum coagulat, id quod adulteratus non efficit. Quin & sincerus lacti aut aquæ infusus, celeriter diffunditur atque lactescit: at adulteratus olei modo innatat, in orbem circumagens aut diffundens sese stellæ in modum. Attamen sincerus etiam vetustate crassescens, se ipso deterior euadit. Porro hallucinatur qui sincerum hunc existimant aquæ instillatum prius ad ima fidere fundumque petere, ac postea tanquam qui facile diffundatur & disfluat sursum remeare. Lignum verò quod Xylobalsamum uocant, probatur recens, sarmento tenui, ruffum, odoratum, quadantenus Opopalsamum spirans. E fructus genere (nam & huius necessarius & vsus) eligito flauum, plenum, grandem, ponderosum, gustu mordentem & feruentem in ore, modicè Opopalsamum redolentem. Asportatur à Petra opopido semen Hyperico simile, quo fructus hic adulteratur: sed ex eo dignoscet, quod maius illud sit, inane, ignauum, sapore Piperis. Scribit tamen Gal. Balsami neque fructus neque lignum fraudes illas admittere: fortè quod fucum facillimè deprehendi posse existimaret. Opopalsamum Syriacum, inquit idem, quod à loco in quo plurimum & optimum prouenit, alterum quoque nomen accepit, Sagadinumque dicitur: cunctis aliis melius quod in Palestina prædiis colligitur. Quantum verò Falernum vinum eo quod Caupones vendunt, præstantius est, tantum Aegyptio Opopalsamo Sagadinum vocatum præstat. Sciens itaque Galenus Balsamum vsque adeo pluribus artibus adulterari, vt internosci vix queat, ipsemet in Iudæam nauigare & coram inspicere voluit, quomodo liquorem fundat, ac inde particulam ceu regulam quandam aliorum sumptam apud se semper habere. Ac multas quidem didicit eius adulterationes, quæ etiam exercitatissimos lateant,

quastamen publicare, scientes dignum non iudicauit, ne prauis addiscetes, in multorum fraudem ea arte abutantur.

Hactenus è Veteribus ferè præcipuis Balsami historiam persecuti sumus, studio omittentes eos qui obiter tantum de eo aliquid tradidere, vt illud Virg. Georg. 2.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno Balsamâque &c.

Item

Balsamâque & baccas semper frondentis Acanthi.

Quod nec suis caret laudibus in sacris paginis. Sed restat ex prædictis difficultas explicanda de modo colligendi Balsamum. Nam Theophrast. & Dioscor. ferreis Vnguibus incidi scalpue solitas arbores testantur. At Plinius non solum non ferro amputari tradit, sed eo lædi: incidi autem vitro, lapide, ossisue cultellis. Quod & Solinus confirmat, Lignum, inquit, caudicis attrectatum ferro, sine mora moritur: eapropter, aut vitro, aut cultellis ossis, sed in solo cortice artificii plaga vulnerandum. Tacitus quoque cauet ne vis ferri huic arbori adhibeatur, hanc enim pauere, ideòque venas fragmine lapidis aut testa aperiri. Sed leuis admodum hæc difficultas diligentius consideranti videbitur, prædictique Autores facile inter se conciliabuntur, si dixerimus, rem eò redire, idque vnum voluisse omnes, in vulneranda Balsami arbuscula apprimè cauendum esse, ne quid vltra corticem oblādatur, ideòque fortè à cultellorum ferreorum nimia illa acie abstinendum censuerit hi, illi verò eo cautè vtendum, non quod ferrum ipsum per se efficiat. Nam ferreis alioqui etiam vnguibus, hoc est, instrumentorum ferreorum eo genere, quod ad vnguis humani figuram (vt Serac. censet, fortè melius ad figuram vnguium antiq. etiam aptari refert, in falsis speciem, quali & hodie vinitores vt solent) conuexum sit, quidni corticem inuiolato intacto caudicis ligno scalpere liceat, haud secus atque vitro, testa, fragmine lapidis, ossisue cultellis? Eiusmodi verò ferreorum vnguium mentionem facit Colum. lib. 12. cap. 18. quibus vindemiatores vnguium vice ad colligendas vuas vt voluit, vt ne manibus vuas distringerent, sicque non minima fructus portio dispersis acinis in terram dilaberetur.

Colligendi modum nobis indicare voluit Fr. Broc. Monach. in descriptione Aegypti, his verbis. Saraceni carpebant folium vnum à stipite [adhærent enim folia stipiti] & contra radium Solis illud discerpentes, guttam lucidissimam, & supra modum odoriferam colligebant. Et is est verus liquor Balsami qui in phialas vitreas colligitur, & ad diuersas mundi partes mittitur: tamen si raro sine mixtura ad regiones nostras perueniat. Aiunt etiam si folium illud contra radium Solis non frangeretur, minimè succum illum stillaret.

Inter recentiores Cordus non dubium esse scribit quin pro Xylobalsamo alterius cuiusdam fructus furculi vendantur: reperiuntur tamen inter eos nonnunquam qui mirum in modum odoris & saporis gratia commendantur. Idem quoque de Carpobalsamo vocato vsu venit. Semina inana sunt & insipida, habentque figuram Hyperici fructuum: non raro tamen inter ea inueniuntur adulterinis granis maiora, pleno pinguique intus & oleoso nucleo, odoris in attritu gratissimi, & quæ gustu ineffabili, odoris, saporisque gratia oris halitum diu commendent. Ipsum porro Carpobalsamum vix credit Cordus ad nos adferri amplius, vastatis Syria, Iudæa, & nunc etiam Aegypto

Controuersi
de modo
extrahendi
Balsami, seu
incidendi
corticem.

Solutio.

Cautio.

Xylobalsamum vulg.

Carpobalsamum vulg.

Hodie non haberi Balsamum sincerum apud nos
 gypto Turcarum & Barbarorum rabie & incur-
 sionibus. Itaque nemo speret temerè se sinceram
 Balsami lachrymam consecuturum. Quid dicemus
 sinceram? ne adulterati quidem copia nobis con-
 tingit, & si importetur ea, in Principum tantum
 versatur manibus, qui potissimum speciosis eius-
 modi imposturis illiciuntur. Vidisse se tamen ve-
 rum Balsamum gloriatur idem, quod hominum

Balsamum

Propagatio

Iudaea hodie balsami deserta

Memphi Balsami viridarium

Cautio

Xylobalsamum vulg. Myrtus

Amatus nos

Cautio

Card. nos

Aboali nos

rum Balsamum gloriatur idem, quod hominum
 memoria aliqui ex Aegypto attulerint, Hieroso-
 lymis huc reuersi, colore fuluum, lentum, spis-
 sum & inueteratum: interim tamen suauissimi
 adhuc odoris, cuius tantillum totum palatium
 penetraret. Antiquitus, ut tradunt superscripti
 authores, Plin. & Theoph. Balsamum vni terra-
 rum Iudaea concessum erat. Sed postea, si Matth.
 credimus, propagata admodum fuit species, cum
 Iudaea ipsa simul cum Balsamo Romani potiti
 sunt, qui eam malleolis ferendo, atque iterando,
 non secus ac vites in collibus propagantur, la-
 tius auxerunt. In Arabia nasci ex Pausania di-
 ctum, sed quomodo sit factum [ut in Syriam pe-
 regrinantes vno ore fatentur] quod hoc tempore
 omnibus sanè balsami plantis Iudaea sit peni-
 tus destituta, cum olim sola eiusdem ferax à com-
 pluribus crederetur, declaratu haud ita obuium.

Verum, inquit Matth. cum certò sciam proba-
 tissimorum virorum testimonio, qui ex Italia sol-
 uentes plures in Aegyptum nauigarunt, Mem-
 phi balsami viridarium extare. Illud fortasse eue-
 nisse putandum est, quod è Iudaea ab Aegypti re-
 gibus, quibus vniuersa subiiciebatur Syria omne
 in vniuersum balsamum ed. fuerit translatum,
 quod decoris inde plurimum Regiae accederet. Si
 vnquam hodie Opobalsamum venale inuenia-
 tur [tamen in Italia per longas aetates non am-
 pliùs venturum putem] non ematur, nisi priùs
 de eo omne fiat periculum. A Veterum balsami
 fructu, quod hodie Carpobalsamum vocatum,
 & ex Alexandria importatur longè differt. Suspi-
 candum hoc idem esse semen simile hyperico,
 quod [ut supra ex Dioscor. diximus] olim à Petra
 Palestina oppido deferebatur.

Quod Xylobalsamum hodie vocant potius
 Myrtum quam balsamum referre censet Matth.
 Mirum Dioscoridem corticis non meminisse, &
 Plinio tamen dictum, eiusque medendi usum.

Amatus certum se ait balsamum in Aegypto
 nasci, indeque nunc Xylobalsamum verum ad-
 duci, primo aspectu vitis ramusculos figura & co-
 lore referens. Caterum hodie alibi balsamum,
 quam in supradictis regionibus nasci sibi cogni-
 tum. Sed aliud balsamum non intelligit, quam id
 quod priùs Peruvianum vocatum, quod verum
 balsamum Antiquorum non est.

Fuchsius in ea suspitione est, quemadmodum
 & Lacuna, neque Carpobalsamum, neque Opo-
 balsamum, neque Xylobalsamum Seplasiarum
 esse legitimum & verum: ideòque non temerè
 illis ad conficienda medicamenta vtendum, sed
 potius ex officinis Medicorum elicienda, & suc-
 cedaneo illorum vtendum esse, de quo nos po-
 stea specialitè quædam trademus.

Scaliger suo more censoria stipatus virgula in-
 cedit. Sic enim Card. alloquitur: balsamum de-
 fuisse ais: ac paruo esse in pretio: quorum vtrumq;
 vanum est. Nam & apud Maximil. Cæs. multum,
 & nonnihil apud patrem meum vidimus, ex ipsis
 allatum locis purissimum: Nec parum apud Ca-
 rolem Sabaudia Ducem. Miror te Iesemino bal-
 samum comparasse. Aboali non corrigebas? qui
 de balsamo cum scriberet, idem & in aqua con-
 stare, & cum aqua misceri scripserat in eodè loco.

Tom. I.

Lonicerus lignum quod Xylobalsami nomine
 adfertur excoctum putat, quemadmodum & fru-
 ctum adulteratum. Is falsam figuram habet, ad
 descriptionem effictam, non ad visam plantam.

Castor Durantes quoque figmentum ponere
 videtur pro balsamo. Munsterus herbam vocat in
 sua Cosmogr. & picturam stirpis nec visæ nec co-
 gnitæ exhibet.

Scipit Lob. ex professo libellum de balsamo,
 ex quo sequentia potissimum ex eius obseruatio-
 nibus annotanda. Dioscor. vires balsami melius
 quam stirpem notam habuisse, eoque ab Aegy-
 ptis potius & Arabibus quam à Græcis peten-
 dam. Apud Dioscorid. minimè legendum
 [quamuis omninò ita legendum censeat Mar-
 cell.] sed eam vocem expurgendam, aut legen-
 dum *κνίπτον*, cui & Strabo comparat. Pro Pyxacan-
 tha apud Diosc. leg. Pyracantha, cuius nulla men-
 tio apud Antiquos.

Apud Trogum Pompeium, quem & Iustinus
 historicus citat meritò mendum muli docti in
 codice suspicantur, quando balsamum Picea ar-
 bori comparat. Pausania collatio cum foliis Sam-
 psuchinis balsamo minimè repugnat.

Matthiolumastix Guilandinus, Bellonius, &
 Prosp. Alpin. qui arbusculam foliis Rutæ aut Len-
 tisci, aut Iasmini profitentur, quod Theoph. Dio-
 scor. & Plin. minimè repugnat.

De balsami liquore varia est lectio. Alii *δίσκου-
 ρος* cum Ruell. & Marcell legunt, qui citissime pe-
 netrat, facillè diluitur: quæ lectio rei ipsæ mini-
 mè quadrare videtur. Alii, ut rei meliusculè con-
 ueniat *δίσκουρος*, quod facillè scissilis, penetrabi-
 lis & facillè diuiditur, vertunt. Vetus interpres Se-
 renus interpretatur, qui *δίσκουρος* legisse videtur,
 Serap. secutus, quem *δίσκουρος*, id est, facillè solu-
 bilem legisse autumant: nam ipse interpretatur
 velocis resolutionis. Marcelli verò versio reci-
 pienda videtur, quia maximè cum balsamo parti-
 tum tenuitate conuenit. Quod etiam à Plin. te-
 nue dictum est: multoque magis etiam ab ipso
 Gal. lib. 7. simpl. qui Diosc. tacitè reprehendit. V-
 bi autem Diosc. dicit adulterari Cypria cera liqui-
 da, videtur legendum Cypreo aut Cyprino cum
 nulla sit cera Myrtea aut Cyprea.

Opobalsamum crassum [inquit Lob.] legitima
 Terebinthina Cypria veteris siue vieta aut resi-
 naceorum liquorum instar densatum seruamus,
 glebæ Benzoini ferè concretione, sapore acri, &
 colore fuluo, mastiganti ut Mastiche, lentescente.
 Recens præfertur Antiquis, quare in hoc maximè
 vulgus hallucinatur, qui quò antiquius est, eò
 melius opinatur. Viperæ illæ, quæ in balsametis
 vitam degunt, innocuæ sunt.

Carpobalsami arborem Aduersaria ex amici cu-
 iusdam relatione sic referunt. Humilis est frutex,
 aspectu deformis, cineracei coloris, flore Iasmini
 lutei simili, minore, perpetuis virgis. Liquor au-
 reus, sapore Moschi. Mirum verò quod Pen. &
 Lob. in suis Aduers. referunt, [ex cuiusculque id
 tandem testimonio tradant] & contra omnium
 scriptorum authorum sententiam, saporem esse
 Moschi. Si odorem intelligunt, neque sic verà
 narrare videntur: quis enim vnquam balsamo
 Moschi propriè tribuit odorem? Si saporem, quæ
 quæso possit esse saporis gratia Moschi, partis ex-
 crementitiæ, siue iam sanguis sit, siue sudor, siue
 peculiaris alia collectio excrementitiæ, de quo
 nondum constare certò apud plerosque videtur.
 De genuini verò balsami odore & sapore, plus sa-
 tis suprà.

C. Bauh. apud Matth. balsami arbusculam de-

Cc

